

KARABÜK-OVACIK KIRSALINDA
GELENEKSEL KONUT KÜLTÜRÜ
DUDAŞ KÖYÜ ÖRNEĞİ

Dr. Elif ÇETİN
Doç. Dr. Mehmet MUTLU

KARABÜK
ÜNİVERSİTESİ

Karabük Üniversitesi Yayınları

Karabük-Ovacık Kırsalında Geleneksel Konut Kültürü
DUDAŞ KÖYÜ ÖRNEĞİ

Dr. Elif ÇETİN

Doç. Dr. Mehmet MUTLU

E-ISBN: 978-625-92456-4-5

Karabük Üniversitesi Yayınları - 156

Karabük-Ovacık Kırsalında Geleneksel Konut Kültürü: DUDAŞ KÖYÜ ÖRNEĞİ

Dr. Elif ÇETİN (Karabük Üniversitesi, TOBB Meslek Yüksekokulu, İnşaat Bölümü)

Doç. Dr. Mehmet MUTLU (Karabük Üniversitesi, Safranbolu Başak Cengiz Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü)

Karabük Üniversitesi Yayınları

Karabük Üniversitesi Merkez Kampüsü Kılavuzlar Mahallesi 413. Sokak No: 10
Merkez / KARABÜK

© Bu kitabın tüm yayın hakları Karabük Üniversitesi Yayınları'na aittir. Yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen hiçbir yolla kopya edilemez, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

E-ISBN: 978-625-92456-4-5

1. Baskı, Nisan 2026

Kapak Fotoğrafı : Dudan mahallesi Recep Taşyikan evi

Kapak Tasarımı : Elif Çetin

Bu alışma, Doç. Dr. Mehmet Mutlu danışmanlığında Dr. Elif etin tarafından 2019 yılında
Karabük Üniversitesi bünyesinde tamamlanan

**“Karabük İli Ovacık İlçesi Dudaş Köyü Örneğinde Kırsal Yerleşimlerdeki Geleneksel
Konutların İncelenmesi”**

başlıklı yüksek lisans tezinin yeniden düzenlenmesiyle hazırlanmıştır.

ÖNSÖZ

Anadolu'nun her köşesi, binlerce yıllık birikimin ürünü olan eşsiz bir sivil mimari mirasına ev sahipliği yapmaktadır. Ancak bu mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması, her şeyden önce bu değerlerin fark edilmesi ve belgelenmesiyle mümkündür. Karabük denildiğinde akla ilk gelen ve dünya çapında bir marka olan Safranbolu mimarisi, şehrin kırsal mimari zenginliğinin aslında sadece görünen bir yüzüdür. Oysa Karabük'ün her ilçesi ve köyü, kendine has dokusu, yapım teknikleri ve yaşam kültürüyle keşfedilmeyi bekleyen birer hazine niteliğindedir.

Elinizdeki bu çalışma, Karabük'ün Ovacık ilçesine bağlı Dudaş Köyü özelinde, bu zengin mirası kayıt altına alma ve literatürdeki önemli bir boşluğu doldurma amacıyla kaleme alınmıştır. Akademik bir tez çalışması olarak filizlenen bu araştırma, sadece teknik bir mimari analiz değil, aynı zamanda yok olmaya yüz tutmuş geleneksel yapı tekniklerinin ve bu yapıları şekillendiren kırsal yaşam kültürünün bir dökümüdür. Kitap haline getirilen bu çalışma; Dudaş Köyü'nün tarihsel gelişiminden yerleşim dokusuna, yapı malzemelerinden geleneksel yapım tekniklerine kadar geniş bir yelpazeyi analiz ederek, bu kültürel mirasın korunmasına yönelik somut öneriler sunmaktadır.

Bu uzun soluklu yolculuğun kitaplaşma aşamasına gelmesinde emeği geçen ve çalışmaya ışık tutan pek çok isim bulunmaktadır. Öncelikle, çalışmanın akademik temellerinin atıldığı tez sürecinde değerli fikirleri ve yönlendirmeleri ve titiz değerlendirmeleriyle katkıda bulunan Prof. Dr. Aysun ÖZKÖSE ve Prof. Dr. Alper BİDECİ hocalarımıza en içten şükranlarımızı sunarız.

Arazi çalışmaları sırasında bizlere kapılarını ve gönüllerini açan Dudaş Köyü sakinlerine, özellikle de geleneksel yapı ustalığının inceliklerini ve tecrübelerini bizlerle paylaşan yapı ustası Halil ÇELİK'e teşekkür borçluyuz. Onların sağladığı bilgiler, bu çalışmanın sahadaki en güçlü dayanağı olmuştur.

Son olarak bu çalışmanın hazırlanması sürecinde maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ailelerimize teşekkürü bir borç biliriz.

Bu kitabın hem mimarlık camiasına hem de kültürel mirasa ilgi duyan tüm okurlara faydalı olmasını, Karabük'ün saklı kalmış kırsal mimari değerlerinin korunması yolunda küçük de olsa bir adım teşkil etmesini temenni ediyoruz.

Dr. Elif ÇETİN
Doç. Dr. Mehmet MUTLU
Safranbolu, 2026

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1. ÇALIŞMANIN AMACI.....	1
1.2. ÇALIŞMANIN KAPSAMI ve SINIRLILIKLARI	1
1.3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ.....	2
1.4. LİTERATÜR ÖZETİ.....	2
BÖLÜM 2	6
OVACIK İLÇESİ VE DUDAŞ KÖYÜ	6
2.1. OVACIK İLÇESİ.....	6
2.2. DUDAŞ KÖYÜ	9
2.2.1. Dudaş Köyünün Genel Özellikleri	9
2.2.2. Dudaş Köyünün Mimari Özellikleri	12
2.2.2.1. Kamusal Alanlar	13
2.2.2.2. Kamuya Ait Yapılar	13
2.2.2.3. Konutlar	18
2.2.2.4. Samanlıklar.....	24
2.2.2.5. Ahırlar	25
2.2.2.6. Odunluklar	26
2.2.2.7. Ambarlar.....	27
BÖLÜM 3	29
ÇALIŞMA ALANININ ANALİZLERİ	29
3.1. İŞLEV ANALİZİ.....	29
3.2. YAPIM TEKNİĞİ ANALİZİ.....	32
3.3. STRÜKTÜREL DURUM ANALİZİ	36
3.4. KAT ADEDİ ANALİZİ	41

3.5. ÜST ÖRTÜ ANALİZİ	44
3.6. ÖZGÜNLÜK DURUMU ANALİZİ	48
BÖLÜM 4.....	54
MALZEME VE MİMARİ ÖZELLİKLER	54
4.1. MALZEME	54
4.1.1. Ahşap	54
4.1.2. Taş	57
4.1.3. Kerpiç	58
4.2. MİMARİ ÖZELLİKLER.....	60
4.2.1. Strüktürel Elemanlar.....	60
4.2.1.1. Temeller	61
4.2.1.2. Duvarlar	62
4.2.1.3. Dikmeler	71
4.2.1.4. Döşemeler	72
4.2.1.5. Tavanlar	76
4.2.1.6. Çıkmalar.....	79
4.2.1.7. Merdivenler	82
4.2.1.8. Çatılar	85
4.2.2. Tamamlayıcı Elemanlar	87
4.2.2.1. Kapılar	87
4.2.2.2. Pencereleler	91
4.2.2.3. Ocaklar	94
4.2.2.4. Yüklükler ve Gusülhaneler	96
4.2.2.5. Ambarlar	97
BÖLÜM 5.....	100
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	100
KAYNAKLAR	103
DİZİN	107
EK AÇIKLAMALAR A.....	109

İŞLEV ANALİZ PAFTALARI	109
EK AÇIKLAMALAR B.	121
YAPIM TEKNİĞİ ANALİZ PAFTALARI	121
EK AÇIKLAMALAR C.	133
STRÜKTÜREL DURUM ANALİZ PAFTALARI.....	133
EK AÇIKLAMALAR D.....	145
KAT ADEDİ ANALİZ PAFTALARI.....	145
EK AÇIKLAMALAR E.	157
ÜST ÖRTÜ ANALİZ PAFTALARI.....	157
EK AÇIKLAMALAR F.	169
ÖZGÜNLÜK DURUMU ANALİZ PAFTALARI	169
EK AÇIKLAMALAR G.....	181
MAHALLE KARŞILAŞTIRMA PAFTASI.....	181

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI

Ülkemizin çeşitli bölgelerinde, farklı yapım teknikleri kullanılarak inşa edilmiş yapı örnekleri bulunmaktadır. Yöreyle özgü kullanılan malzemelerle yapılmış bu geleneksel yapılar, mimari mirasımız açısından son derece önemlidir. Ancak değişen yaşam koşulları, ekonomik şartlar, şehirleşme, teknik ve teknolojik gelişmeler gibi durumlar bu tür yapıların günümüz koşullarında yapılmasını engellediği gibi, geleneksel yapım teknikleriyle inşa edilen mevcut yapıların da kullanım dışı kalmasına ve hızla tahrip olmasına sebep olmuştur.

Karabük ili sınırları içerisinde yer alan Safranbolu ilçesi geleneksel kent dokusu, ahşap konutları ve anıtsal yapılarıyla Unesco Dünya Miras listesinde bulunmaktadır. Ayrıca Safranbolu'nun merkezi dışında Safranbolu'ya bağlı Yörük köyü, Konarı köyü gibi yakın çevre köyler de geleneksel dokusunu korumayı başararak bu konuyla ilgili kişilerin dikkatini çekmektedir. Karabük il sınırları içinde Safranbolu, Yörük köyü, Konarı köyü gibi çok sayıda nitelikli yerleşimlerin bulunması, birçok yerleşim bölgesini ikinci plana itmiştir. Ovacık ilçesi de bu yerleşim yerlerinden birisidir.

Ovacık ilçesine bağlı Dudaş köyünde, geleneksel yapım sistemleri kullanılarak inşa edilmiş ve bozulmadan günümüze kadar ulaşmış çok sayıda yapı örneği bulunmaktadır. Fakat günümüzde çoğu terk edilmiş olan bu yapıların gerek yapım yıllarına gerekse bu yapılarda kimlerin yaşadığına dair bilgiler oldukça sınırlıdır. Bununla beraber; inşalarında kullanılan malzemeler ve yapım teknikleri hakkında da detaylı bilgiler bulunmamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Dudaş köyünde mimari mirasımız açısından önemli olan, fakat bir bölümü zamanla yok olmuş, günümüze ulaşanların da hızla yok olmaya devam ettiği geleneksel yapılara ait malzeme ve yapım tekniklerinin detaylı bir şekilde kayıt altına alınarak, gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktır.

1.2. ÇALIŞMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Bu çalışma kapsamında Dudaş köyüne ait 12 mahallede bulunan yapılar incelenmiştir. Bu mahallelerde, geleneksel yapım sistemleri kullanılarak inşa edilmiş olan yapıların yapımlarında kullanılan malzemeler ve bu malzemelerin uygulanış yöntemleri, araziyle olan uyumları ve cephe biçimlenişleri irdelenmiştir.

Yakın tarihte betonarme malzeme ile inşa edilen yapı örnekleri, çalışmamızda kapsam dışı bırakılmıştır. Geleneksel sistemle inşa edilen bazı yapılarda, zamanla değişiklikler yapılmış örnekler de mevcuttur. Bu değişiklikler yapının tamamını etkilemişse, bu örnekler de çalışmamız esnasında göz ardı edilmiştir.

1.3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmaya ilk olarak konuyla ilgili kaynak araştırması yapılarak başlanmıştır. Daha önceden kırsal yerleşimlerdeki geleneksel konutlar ile ilgili yapılmış olan akademik çalışmalar incelenmiştir. Dudaş köyü ile ilgili herhangi bir yazılı kaynak veya akademik çalışma bulunmadığı için, çalışma kapsamında, zaman zaman bölge halkıyla yapılan mülakatlardan faydalanılmıştır. Bölgenin daha iyi tanınabilmesi için kapsamlı bir şekilde arazi çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda alanda bulunan özgün yapılar tespit edilerek, çalışmada gerek görüldükçe yapı ölçeğine indirilerek yürütülmüştür.

Arazi çalışması sonunda, toplanan bilgiler ışığında köyle ilgili işlev, yapım sistemi, strüktürel durum, kat adedi, üst örtü ve özgünlük durumu analizleri yapılmıştır. Bu analizler Dudaş köyünde yer alan Alizaim, Beri Güvez, Çataklı, Çay, Dağdibi, Dudan, Kayalar (Aşağı ve Yukarı), Kızılelma, Mıcık ve Yuvalar mahallelerini kapsamaktadır. Çalışma kapsamında mahalleler alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Yapılan analizler Karabük İl Özel İdaresinden alınan haritalara işlenmiş, ayrıca grafiklerle de rakamsal yüzdeler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışma alanında elde edilen veriler, malzeme ve yapım tekniği açısından ele alınmıştır. Çalışmamızın esas konusunu oluşturan yapım tekniği ise, strüktürel elemanlar ve tamamlayıcı elemanlar olarak iki grup altında detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmamızın son bölümü ise, elde edilen bilgi ve bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılarak sonuç kısmı ile sonlandırılmıştır.

1.4. LİTERATÜR ÖZETİ

Kırsal yerleşimlerdeki yapılar; yerel yapı ustaları veya konut sahibi tarafından, çevrenin imkân verdiği malzemeler kullanılarak inşa edilir. Kırsal yapıların biçimlenmesinde; iklim, yeryüzü şekilleri, coğrafi konum, toplumun yaşam kültürü ve inançlar gibi etkenler rol oynar. Köy yerleşimlerinde bulunan konut haricindeki; samanlık, ahır, ambar, köy odası, köprü, cami, değirmen, kümes gibi yapılar da kırsal mimarlığın kapsamı içerisinde yer alır. Bu yapılar, çevreleriyle mükemmel bir uyum içindedir. Kırsal mimarlık yapıları sade, gösterişsiz, insana ve insan yaşamına saygılı yapılardır (Çekül, 2015). Diğer yandan

çeşmeler geleneksel mimaride ortak kullanım sağladıklarından önemli bir yapı türü olup kendi içinde tipolojik ayrımlar söz konusudur (Mutlu, 2014; Bölükbaşı Ertürk, 2014).

Ahşap, geçmiş dönemlerden beri önemli bir yapı malzemesidir. Bulunduğu coğrafi bölgeye göre ahşabın özellikleri, uygulama teknikleri ve kullanım alanları da değişmektedir. Sulak ve soğuk bölgelerde yetişen ahşap türleri dikme, kiriş ve hatıl olarak kullanıldığında daha büyük kesitlerde uygulanmaktadır. Sert ağaçlar ise daha dayanıklı ve sağlam olduğu için daha küçük kesitli boyutlarda tercih edilmektedir (Şenkal, 1996).

Bitki örtüsü bakımından zengin ormanlardan oluşan bölgelerde ahşap; yapının taşıyıcı sistem malzemesi olarak ve yapıda yer alan kaplama, doğrama ve mobilya gibi işlevlerde kullanılmaktadır. Ahşap dikme ve kirişlerin çeşitli yöntemlerle birleştirilmesiyle ahşap karkas yapılar; tomrukların üst üste dizilerek köşeleri birbirine geçirilmesiyle ise ahşap yığma sistemde (çantı) yapılar oluşturulmaktadır. Ahşap yığma sistemli yapılar, en eski yapım sistemlerindedir (Tunçkol, 2012).

Türk evinde mekân oluşturulmasında en önemli görevi kapılar, pencereler ve dolapların üst sınırını meydana getiren yatay ahşaplar üstlenmektedir. Türk evlerinde ve odalarında insan boyutlarının sınırlarına göre mekân oluşturma düşüncesi hâkimdir. Bu düşünceye göre işlevsel kullanım alanının üstü “üst sınır” olarak tanımlanmaktadır. Kapılar, pencereler, dolaplar gibi iç mekân elemanları bu sınırın altında yer alırken bazı örneklerde raf gibi elemanlar bu sınırı geçebilmektedir. Aynı zamanda odanın yüksekliği de bu düşünce doğrultusunda ortalama 2,20 m olarak düzenlenmiştir (Küçükerman, 1995).

Doğu Karadeniz bölgesinde evler topografya ile uyumlu olacak şekilde eğimli arazilere yerleşmiştir. Eğimin az olduğu araziler tarıma ayrılmıştır. Bu da teraslanma şeklinde yerleşime sebep olmuştur. Bölgenin temel yapı malzemesi ahşap ve taştır. Bu iki malzeme yapılar da farklı yapım teknikleriyle kullanılmıştır. “Dolma” duvar tekniği bölgede çok tercih edilen bir sistemdir. Duvarlar sıvasız ve badanasız bırakılmıştır. Rakım yükseldikçe, düşen hava sıcaklığına karşı önlemler alınmış, yapı kabuğu kalınlaşmış, pencere boyutları küçük tutulmuştur (Sümerkan, 1990).

Doğu Karadeniz Bölgesi’nde evlerin plan yapısı asırlardır aynı şema üzerine kurulmuştur. Konutlarda, bütün ev halkının toplanabildiği hayat, çardak, sofa veya salon gibi değişik isimleri alan büyük bir mekân vardır. Konutların plan şemaları da bu mekân etrafında şekillenir (Özgüner, 1970).

Doğu Karadeniz evlerinde sürdürülebilir anlayışta tasarımlar uygulanmıştır. Göz dolma tekniğinde yerleştirilen bütün parçalar geçme yöntemiyle sabitlendiği için bu parçalar istenildiğinde sökülüp takılabilir özelliğe sahiptir (Pınar, 2018).

Batı Karadeniz Bölgesi'nin ana yapı malzemesi ahşaptır. Yapıların zemin katları taş duvarla inşa edilmiştir. Üst katlardaki yapı sistemleri ise çoğunlukla ahşap karkastır. Ahşap karkasların arası ise ahşap ya da kerpiç ile doldurulur. Safranbolu, Kastamonu, Göynük ve Mudurnu'da dış cepheler kırıktı siva ile sıvanır. Bartın, Amasra ve Ereğli'de ahşap karkas üzeri ahşap kaplama şeklindedir (Çelikyay, 2011). Kastamonu kırsalında "gümele" olarak bilinen yapılarda da benzer yapı tekniği görülmektedir (Gökgöz & Bölükbaşı Ertürk, 2019)

Batı Karadeniz Bölgesi evlerinde topografik yapı ve plan şemaları, çıkmaların oluşmasında önemli bir etkidir. İç ve orta sofalı konutlarda çıkmalar köşelerde oda çıkması şeklinde, ortada çıkma olanlarda ise eyvan çıkması olarak görülür. Kapılar, pencereler, pencere korkulukları, koruyucu kapaklar ve bacalar cepheyi oluşturan elemanlardır. Bölgeye özgü konutlarda bu elemanlar dengeli bir düzen içinde kullanılmıştır (Akdemir, 2010).

Ovacık ilçesinin de bağlı olduğu Karabük ili sınırları içerisinde yer alan Safranbolu ilçesinin geleneksel konutları hakkında birçok akademik çalışma mevcuttur. Bölgede geleneksel yapı tekniği konutların yanı sıra kırsal alanda kısa süreli barınma ve tarım araç gereçlerini koymak ya da depolama amaçlı geçici yerleşmelerde de görülmektedir (Bölükbaşı Ertürk, 2020).

Geleneksel Safranbolu evlerinde çevrede çokça bulunan malzemeler olan taş, ahşap ve kerpiç birlikte kullanılmıştır. Zemin kat yığma, birinci ve ikinci kat ahşap iskeletli duvarlardan oluşmaktadır. Safranbolu'da içe dönük yaşam tarzından dolayı zemin kat duvarları penceresiz ve taş malzeme kullanılarak inşa edilmiştir (Eraslan & Mutlu, 2024). Birinci ve ikinci katlar daha dışa dönüktür. Safranbolu'da çıkmalara "attırma" denilmektedir. Çıkmaları oluşturan sebepler, attırmaların tip ve şekilleri üzerinde etkili olmuştur (Kaya, 1996).

Safranbolu evlerini şekillendiren en önemli etken kalabalık aile yapısıdır. Aynı evin içerisinde gelin, evlat, torun gibi bireyler bir arada yaşamaktadır. Evlerde oda sayısı buna bağlı olarak arttığı için plan tipleri de buna göre şekillenmiştir (Azezli, 2009).

Ovacık ilçesini gerek mimari doku gerekse yapı tekniği açısından doğrudan ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Prof. Dr. Aysun Özköse başkanlığında yapılan bir çalışma kapsamında (Özköse vd., 2018) ilçede sadece Avlağıkaya köyünün mimarlık bağlamında incelendiği görülmektedir. Avlağıkaya köyünün günlük yaşamı, gelenek-göreneği, kültürel yapı, mutfak kültürü, tarım kültürü, mimari biçimlenişi ve yapı malzemeleri detaylı bir şekilde irdelenmiştir. Köyde yaşayanlara ve ziyaretçilere köyün sahip olduğu ekolojik değerleri tanıtmak, kaybettikleri ancak farkında olmadıkları değerleri hatırlatmak, bu

değerleri benimsetmek ve gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla eko müze projesi önerilmiştir.

Ovacık ilçesi hakkında yapılan bir diğer çalışma ilçe nüfusundaki azalmalar hakkındadır. Geçim sıkıntısı, doğal koşulların sosyo-ekonomik özelliklerin gelişmesine sınırlı olarak izin vermesi, ilçenin önemli kavşak noktalarına uzak olması ve istihdama dönük çalışmaların yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı, ilçe nüfusunun gitgide azaldığı tespit edilmiştir (Yiğit, 2011). Nüfusta yaşanan bu azalma geleneksel konutların terk edilerek yok olmasına zemin hazırlamaktadır.

BÖLÜM 2

OVACIK İLÇESİ VE DUDAŞ KÖYÜ

2.1. OVACIK İLÇESİ

Ovacık tarihiyle ilgili ilk çalışmalar 1998 tarihinde İngiliz arkeolog Dr. Roger Matthews başkanlığındaki bir ekip tarafından “Paflagonya Projesi” kapsamında yapılmıştır. Bu proje kapsamında Çankırı ve Karabük illerinde 6 hafta süren arkeolojik yüzey araştırmasında bulunulmuştur. Karabük ilinde Eskipazar ve Ovacık yerleşimleri incelenmiştir. Araştırma raporuna göre paleolitik ve neolitik zamanlarda bölgede insan yerleşimleri olmayıp, ilk yerleşimler M.Ö. 3000-2000 yıllarında erken tunç devrinde başlamaktadır. M.Ö. 1660-1200 dönemlerinde günümüzde Karabük, Çankırı, Kastamonu, Bartın ve Sinop illerinin bulunduğu bölgeye Hititler “Yukarı Ülke” demişlerdir (Akurgal, 1998). Bu bölgede Kaşkalar ile Hititler arasında uzun süren savaşlar meydana gelmiştir.

Hititlerin yıkılışının ardından Frigler, Lidyalılar, Paflagonyalılar gibi kabileler Anadolu'nun çeşitli yerlerine yerleştiler. Ovacık'ın da içinde bulunduğu Kuzeybatı Karadeniz'e Paflagonialılar yerleştiler (Sevin, 1999). Paflagonya sınırları; kuzeyde Karadeniz, doğuda Kızılırmak, güneyde Işık, Elden ve Aydos Dağları, batıda ise Filyos Irmağıdır (Gökoğlu, 1952). Paflagonya; Kastamonu, Sinop, Karabük, Çankırı, Bartın illerinin yer aldığı bölgedir (Ersoy, 2011). Paflagonya bölgesi tarih boyunca Frigyalılar, Kimmerler, İskitler, Lidyalılar, Persler, Makedonya Krallığı, Pont Krallığı, Roma ve Bizans egemenliğine girmiştir.

1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'da başlayan Türkleşme süreci, Paflagonya bölgesine de yayılmıştır. Kuzeybatı Anadolu'nun Türkler tarafından fethedilmesi ise 11. yüzyılın sonu, 12. yüzyılın başında başlamıştır (Ersoy, 2011). Emir Karatekin 1082 yılında Çankırı, Eflani, Ulus, Bartın, Kastamonu ve Safranbolu'yu da fethederek bir Türk Emirliği kurdu (Sakaoğlu, 1987). Daha sonraki dönemlerde bölgede; Danişmentliler, Çobanoğulları Beyliği, Umuroğulları ve Candaroğlu Beyliği hâkimiyetleri görülmektedir. 1389 yılında ise bölge toprakları Candaroğlu Beyliği'nden Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir. Fakat Candaroğlu ile Osmanlı hükümeti arasında bu bölge için çekişmeler yaşanmıştır.

1423 tarihinden sonra Karabük ve çevresi kesin olarak Osmanlı egemenliğine girmiştir (Ersoy, 2011). Karabük yöresi Bolu sancağına bağlanmıştır (Yazıcıoğlu, 2001). 1530 yılı Bolu Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri'nde, Bolu sancağına ait 16 kaza bulunmaktadır. Günümüzdeki Karabük il sınırlarında bulunan coğrafyada, Taraklı-Borlu (Safranbolu),

Viran-şehir (Eskipazar-Ovacık çevresi) ve Yenice kazaları yer almaktadır. Viran-şehir kazası Karabük bölgesinin dörtte birini oluşturmaktadır. Viran-şehir kazasında dört köy ve üç vakıf bulunmaktadır. Toplam hane sayısıysa 48'dir. Bu dönemde geçimi tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Pirinç ve üzüm yetiştiriciliği ön plandadır (Ersoy, 2011).

Bolu Sancağının 17. yüzyılda kaza sayısı 36 olmuştur. Viran-şehir, Şehabeddin ve Ulakderesi (Avlak) kazaları Viran-şehir kazasının kapsadığı bölgededirler. Bu kazalar varlığını 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürdürmüşlerdir. Karabük yöresinde en yüksek gelirli yerleşim, Viran-şehir kazasıdır (Ersoy, 2011).

Sancak beyleri tarafından yönetilen Bolu Sancağı, 1692'de lağvedilerek voyvodalık haline gelmiştir. Kaza ve kasabalar; mütesellim, voyvoda, serdengeçti ağası gibi unvanlar verilen kişiler tarafından yönetilmiştir. Voyvodalık dönemi 1811 yılında Viran-şehir sancağının kurulmasına kadar devam etmiştir (Ersoy, 2011).

Viran-şehir, 1811'de yapılan düzenlemeyle Bolu'dan ayrılarak sancak yapılmıştır. Bugünkü Karabük il sınırlarını kapsayan Viran-şehir sancağının merkezi Taraklı-Borlu (Zağfiranborlu) kazasıdır. Ovacık sınırlarında yer alan kazalar ise Şehabeddin ve Oğlakdere kazalarıdır (Salname-i Devlet-i Aliye-i Osmaniye, 1855).

Osmanlı taşra teşkilatında 1864 ve 1869-1870'li nizamnameler ile değişiklikler yapılmıştır. Bu düzenlemelerde "eyalet" ifadesi yerine "vilayet" terimi yer almıştır. Vilayetin amiri vali, livaların mutasarrıf, kazaların kaymakam, nahiyelerin müdür, köylerin ise muhtardır (Akgündüz, 1999). Bu düzenlemelere göre Şehabeddin ve Oğlakdere kazaları Kastamonu'ya bağlanmıştır (Ersoy, 2011).

1869-1870'te yayınlanan "İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi" sonucunda vilayetler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar nahiyelere, nahiyelerde köylere (karye) ayrılmıştır (Acar, 2008). Ulak, Şehabeddin, Oğlakdere kazaları Ovacık nahiyesini oluşturmuştur. Ovacık nahiyesi Çankırı (Kengiri) Sancağının Çerkeş kazasına bağlanmıştır. 1869 yılında Ovacık nahiyesine bağlı 25 köy, 2145 hane bulunmaktadır. Nüfusu ise 7381'dir (Ersoy, 2011).

Çankırı ili, Çerkeş kazasına bağlı nahiye olan Ovacık, 1959 yılında ilçe olarak Çankırı'ya bağlanmıştır. 1995 yılında Karabük'ün il olmasıyla Ovacık, Karabük iline bağlı bir ilçe olmuştur.

Ovacık, Karadeniz Bölgesi'nin, Batı Karadeniz Bölümü'nde, Karabük il sınırları içerisinde yer almaktadır. İlçe 393 km²'lik alana sahip olup, rakımı 1100 metredir (İnternet 1).

Ovacık ilçesi; kuzeybatısında Çankırı ili, doğusunda Araç ilçesi, batısında Eskipazar ilçesi, kuzeyinde Safranbolu ilçesi, kuzeybatısında Karabük ili, güneyinde Çerkeş ve Atkaracalar ilçesi ve güneydoğusunda Bayramören ilçeleri ile sınırlıdır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Karabük ilinin konumu ve ilçeleri (İnetnet 2)

İlçe nüfusu genelde tarım ve hayvancılıkla uğraşır. Dağlık ve engebeli arazi yapısına sahip olduğundan dolayı tarım alanları az olup genel olarak tahıl ve yem bitkileri yetiştirilir. Sınırlı düzeyde ticaret yapılan ilçede sanayi faaliyeti yoktur. İlçede ormanlar önemli yer kaplar ancak orman ürünlerini işleyecek sanayi tesisleri mevcut olmadığından dolayı ormancılık ile ilgili ticaret yok denilecek kadar azdır. Sanayileşmenin ve teknolojik gelişmelerin olumsuz etkileri dışında kalmış olan ilçe doğal güzellikler bakımından oldukça zengin durumdadır (İnternet 3).

İlçe nüfusu 1980'li yıllarda köyleriyle birlikte toplam 9100 iken, günümüzde ilçe merkezinde nüfus 600, köyleriyle birlikte 5000 civarındadır. İş imkânlarının oldukça kısıtlı olması, tarım ve hayvancılığa verilen önemin azalması ve yetersiz sosyal imkânlar ilçe nüfusundaki azalmanın başlıca sebepleridir (Yiğit, 2011).

Ovacık ilçesi 42 köy ve 1 merkez mahalleden oluşmaktadır. Arazi yapısının dağlık olmasından dolayı köyler birçok mahalleden meydana gelmiştir. İlçede toplamda 137 yerleşim birimi yer almaktadır. Bu yerleşim birimlerinde yaklaşık 1700 hane bulunmaktadır.

Merkezdeki konutların büyük bir bölümü betonarme sistemle inşa edilmiştir. Bu konutlar bir veya iki katlıdır. Ovacık'ın köylerindeki konutlar ise geleneksel yapı sistemleri kullanılarak inşa edilmiştir. Taşıyıcı sistem olarak ahşap çatki arası kerpiç veya tuğla yığma

şeklinde inşa edilmiştir. Zemin ve tavan kaplaması çoğunlukla ahşaptandır. Çatı, ahşap kalaslar kullanılarak oluşturulmuştur. Çatıların üzeri marsilya veya alaturka kiremit kullanılarak örtülmüştür. Ormanlık bir bölge olması sebebiyle yapılarda ahşap malzeme oldukça fazla kullanılmıştır. Köylerdeki konutlar genellikle iki katlıdır. Alt katı ahır, üst katı ise yaşama alanı şeklinde kullanılmaktadır.

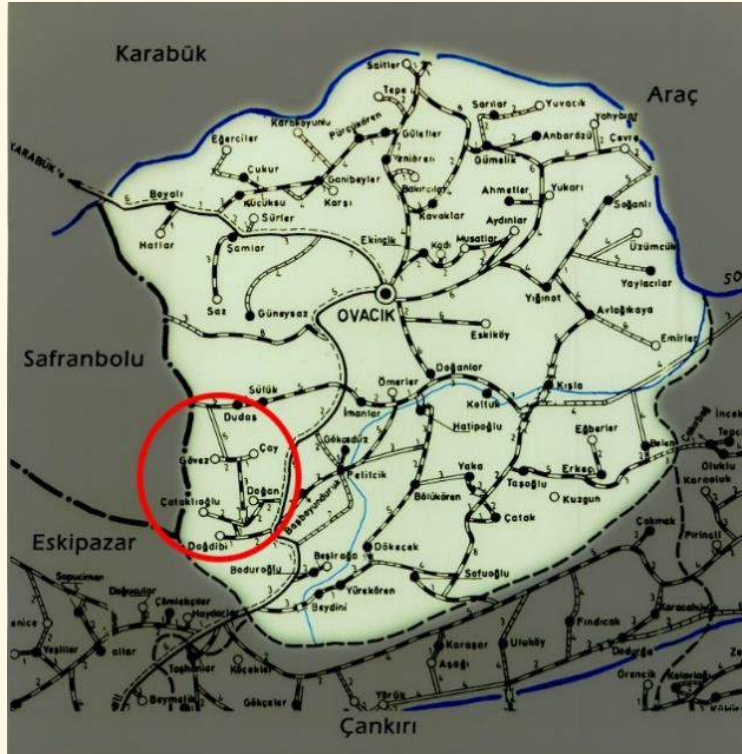
1944 yılında gerçekleşen Bolu-Gerede depreminde ilçe büyük hasar almıştır. Çok sayıda can ve mal kaybı yaşanmıştır. Bu depremin ardından yıkılan yapıların yerlerine yerel ustalar tarafından yeni yapılar inşa edilmiştir.

2.2. DUDAŞ KÖYÜ

2.2.1. Dudaş Köyünün Genel Özellikleri

Karabük'ün il, Ovacık'ın da ilçe olmadığı dönemlerde Dudaş köyü Çerkeş merkez bucağına bağlı bir köydür (Üçok, 1949). Dudaş, 1995'te Karabük'ün il olmasıyla birlikte Ovacık ilçesine bağlı bir köy haline gelmiştir (Ersoy, 2011).

Dudaş köyü 41.04945332K enlem ve 32.78491974D boylamında yer almaktadır. Köyün yüzölçümü Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne ait harita üzerinden yapılan ölçüme göre yaklaşık 2070 km²'dir. Köy, Ovacık'a 16 km, Karabük'e ise 34 km uzaklıktadır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2. Ovacık ilçesi fiziki haritası ve Dudaş köyü (İnternet 5)

Dudaş köyü; Alizaim, Dudan, Mıcık, Çay, Çataklı, Yuvalar, Aşağı Kayalar, Yukarı Kayalar, Öte Güvez, Beri Güvez, Kızılelma ve Dağdibi olmak üzere 12 mahalleden oluşmaktadır (İnternet 4).

Dudaş köyünün içinden Çatak Deresi geçmektedir. Bu dere sayesinde köyün sulama amaçlı kullanılacak su ihtiyacı rahatlıkla karşılanabilmektedir.

a) Kızılelma mahallesi

b) Çay mahallesi

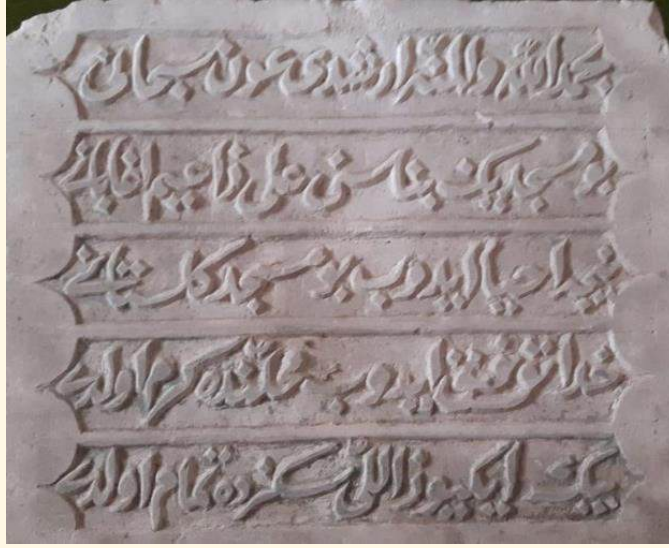
Şekil 2.3. Dudaş köyü mahallelerin genel yerleşimi

Dudaş köyünün 1960'lı yıllardaki nüfusu 699 kişi olduğu bilinmektedir (Yiğit, 2011). Yaşam şartları değiştikçe köy göç vererek nüfusu yaklaşık 110'a kadar düşmüştür. Köyde aktif olarak yaşayan insan sayısı yaklaşık 20 kadardır. Yaz mevsiminde bu nüfus biraz daha artmaktadır. Köyde yaşayanlar geçimlerini hayvancılıkla sağlamaktadır. Arıcılık da köylünün ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Arazinin tarıma elverişli olmaması sebebiyle tarım faaliyetleri oldukça sınırlıdır.

Dudaş köyünde bulunan mahalleler genel olarak yüksek, eğimli yamaçlara kurulmuştur. Mahalleler arası mesafe oldukça fazladır. Dağınık bir yerleşim hâkimdir. Konutlar da eğimli arazi yapısından dolayı organik bir şekilde yerleşmiştir (Şekil 2.3).

Köyde yerleşimin ilk Alizaim mahallesinde olduğu düşünülmektedir. Alizaim mahallesine adını veren Ali Zaim Ağanın mezarı, köy camisinin hemen bitişiğinde bulunan köy odasında yer almaktadır. Aynı zamanda köy camisinin kitabesinde (Şekil 2.4) Ali Zaim ismine rastlanılmaktadır¹. Kitabede yer alan Hicri 1258 tarihi Miladi 1842-43 yıllarına denk gelmektedir. Bu da köyde yerleşimin en az 180 senedir var olduğunu göstermektedir.

¹ Eserin beş satırlık kitabesi Sanat Tarihçisi Erdal Elmas tarafından okunmuştur. Kitabenin Türkçe okunuşu şu şekildedir: “Bihamdillah ve el-minne? erişdi avn sübhâni / Bu mescidin binasını Ali Zâim

Şekil 2.4. Alizaim Mahallesinde Camii kitabesi

1944 yılında yaşanan Bolu-Gerede depreminde Dudaş köyü büyük zarar görmüştür. Depremde onlarca kişinin öldüğü bilinmektedir. Konutların büyük bir bölümünün yıkıldığı söylenmektedir. Depremin ardından ayakta kalabilmiş konutların yapım teknikleri örnek alınarak yeni konutlar inşa edilmiştir. Depremden sonra yapılan konutların depreme karşı daha tedbirli yapıldığı söylenebilir. Depreme önlem olarak taşıyıcı sistemde daha kalın ve sık aralıklarla dikme ve kirişler kullanıldığı, payanda ve kuşaklarla yapının desteklendiği tespit edilmiştir (Şekil 2.5).

a) Yuvalar mahallesi

b) Mıcık mahallesi

Şekil 2.5. Depremden sonra inşa edilen konut örnekleri

Ağa bâni / Nice ihya idüb bu mescid-i gülistanı / Hûda tevfik idüb mahâlinde kerem oldu / Bin iki yüz elli sekiz senesinde tamam oldu”.

2007 yılının ağustos ayında da yaşanan bir yangın sonucu 12 haneli Ötegüvez mahallesindeki konutlar, samanlıklar ve ahırlar yanmıştır (İnternet 6). Mahallenin merkezine uzakta bulunan harman bölgesindeki samanlıklar bu yangından daha az etkilenmiştir. Günümüzde bu yapılardan sadece kalıntı şeklinde taşlar kalmıştır (Şekil 2.6).

Şekil 2.6. Ötegüvez mahallesi yapı kalıntıları.

Çay mahallesi merkez mahalle olarak kabul edilmektedir. Çay mahallesinde ilkokul binası olduğu söylenmekle beraber bu okul günümüze kadar ulaşamamıştır. Seçimlerde oylar bu mahallede kurulan sandıklarda kullanılmakta, diğer mahallelerdeki vatandaşlar cuma namazı için yine bu mahalleye gelmektedir.

Köyde, gençlere yeterli istihdam olanaklarının bulunmaması gençleri büyük şehirlere göç etmeye itmiştir. Bu durum da köyün zamanla terk edilmesine sebep olmuştur. Köyde yaşayan insanların yeniliklere kapalı olması, koruma bilinci konusunda bilgi eksikliği ve ilgisizliği, geleneksel konut örneklerinin aslına uygun olmayan şekilde tadilatlar yapılmasına ya da kendi kaderine bırakılarak sivil mimari yapıların zamanla yok olmasına sebep olmaktadır.

2.2.2. Dudaş Köyünün Mimari Özellikleri

Arazinin eğimli ya da düz olması, konutun araziye oturma biçimini etkilemektedir. Bazı evlerin giriş kotu daha yukarıda kaldığı için merdivenle giriş sağlanırken, bazı konutlarda

ahır olarak kullanılan zemin katın içerisinde bulunan merdiven sayesinde yaşam katına ulaşılmaktadır.

Konutları sınırlayan bahçe duvarları ile ilgili belirli bir düzen yoktur. Bazı konutlara giriş, duvarlarla sınırlandırılmış bahçenin içerisinden sağlanırken, bazı konutlara doğrudan yoldan girilmektedir.

Dudaş köyü sınırları içerisinde; 125 adet konut, 89 adet samanlık, 61 adet ahır, 14 adet çeşme, 12 adet odunluk, 8 adet köy odası, 6 adet cami, 6 adet ambar, 3 adet besihane ve 1 adet ilkokul binası olmak üzere 325 yapı bulunmaktadır (Çizelge 3.1).

2.2.2.1. Kamusal Alanlar

Kamusal alanlar; köy halkının özel günlerde bir araya geldikleri ya da herkesi ilgilendiren ortak konuların konuşulup tartışıldığı halka açık “etkinlik meydanı” olarak nitelendirilebilir.

İncelediğimiz 11 mahallenin üç tanesinde; Alizaim, Dağdibi ve Mıcık mahallelerinde kamusal alan özelliği gösteren alan tespit edilmiştir (Şekil 2.7).

a) Dağdibi mahallesi kamusal alan örneği

b) Alizaim mahallesi kamusal alan örneği

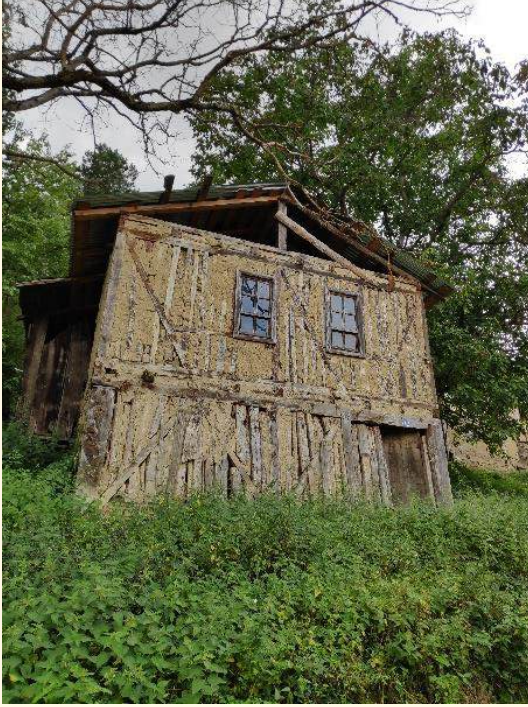
Şekil 2.7. Dudaş köyünde kamusal alan örnekleri.

2.2.2.2. Kamuya Ait Yapılar

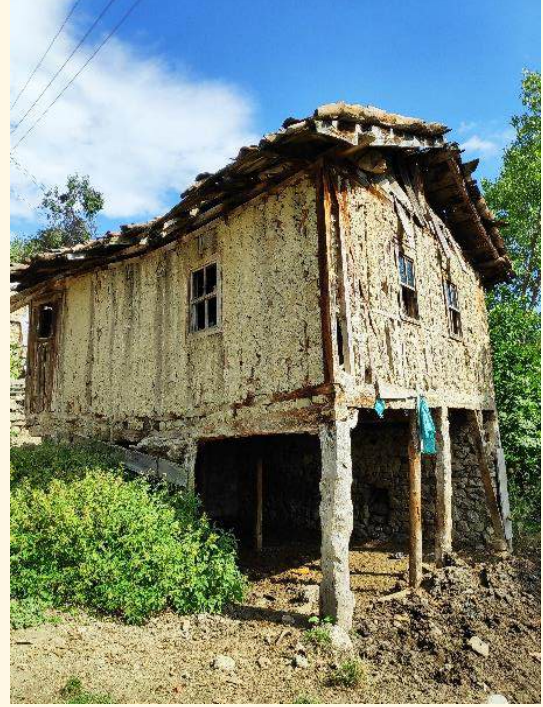
Köy odaları, okullar, camiler ve çeşmeler kamuya ait yapı türleri olarak değerlendirilmiştir.

Köy odaları köy halkının düğün, cenaze, dini bayramlar gibi özel günlerde bir araya geldikleri toplanma mekânıdır. Köy odalarında daha önceki yıllarda, köye gelen misafirler konaklamaktaydı. Köy odaların alt katı genellikle ahır şeklinde yapılmıştır. Gelen misafirlerin atları, eşekleri de bu ahırlarda kalmaktaydı. Misafirlerin yatma, yemek yeme gibi ihtiyaçları ise köy halkı tarafından karşılanmaktaydı. Misafirin az olduğu durumlarda

sırayla her gün bir aile gelen misafirle ilgilenirdi. Kalabalık misafirlere ise tüm köy halkı hizmet etmekteydi.

a) Beri Güvez mahallesi köy konağı

b) Aşağı Kayalar mahallesi köy konağı

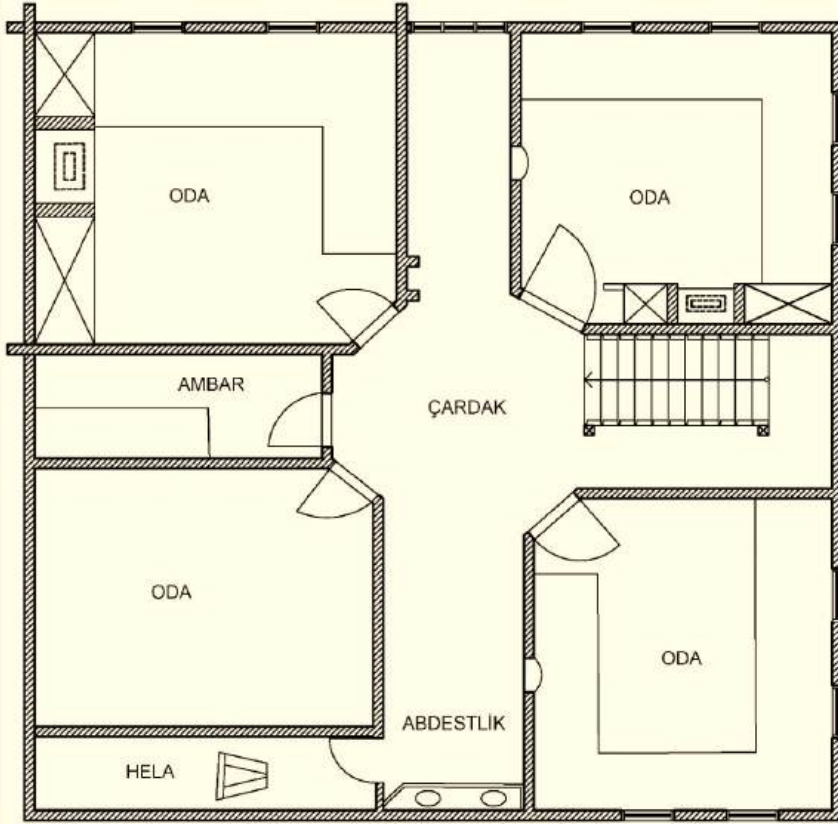
Şekil 2.8. Günümüzde kullanılmayan köy konakları

Şekil 2.9. Alizaim mahallesinde aktif olarak kullanılan köy konağı

Dudaş köyünde hemen hemen her mahallede köy odası bulunmaktadır. Günümüzde de zaman zaman köye misafir geldiğinde misafirleri ağırlamak için köy odaları kullanılmaktadır (Şekil 2.8). Aynı zamanda bayram, cenaze, düğün gibi etkinlikler mevsim koşullarına göre köy odalarında gerçekleştirilmektedir (Şekil 2.9). Fakat köyde azalan nüfus sebebiyle bu mekânlar eskisi kadar kullanılmamaktadır.

Alizaim mahallesinde bulunan köy konağının şematik olarak plan çizimi Şekil 2.10'da gösterilmiştir.

Şekil 2.10. Alizaim mahallesinde bulunan köy konağının üst kat krokisi

Dudaş köyünde günümüzde okul olarak işlevini sürdüren bir yapı bulunmamaktadır. 1960 yılında Çay mahallesinde bir ilkokul binası inşa edildiği bilinmektedir. Köy nüfusunun kalabalık olduğu o dönemlerde okuldaki öğrenci sayısının 125 civarlarında olduğu, okulda iki öğretmenin görev aldığı söylenmektedir. Fakat bu yapı günümüze kadar ulaşamamıştır. Daha sonraki senelerde Yuvalar mahallesinde bulunan köy odası ilkokul binasına dönüştürülmüştür. Ancak okul, öğrenci azlığından ve çeşitli problemlerden dolayı 5-6 sene hizmet verdikten sonra kapatılmıştır. Yapı, günümüzde kullanılmamaktadır (Şekil 2.11).

Şekil 2.11. Yuvalar mahallesinde bulunan ilkokul yapısı

Dudaş köyünde bulunan 12 mahalleden 6 tanesinde cami bulunmaktadır. Bu camiler köyde nüfusun fazla olduğu dönemlerde aktif olarak kullanılmaktayken, günümüzde yeterli cemaat ve imam olmaması sebebiyle kullanılamamaktadır. Sadece cuma ve bayram namazları Çay veya Alizaim mahallelerinden birinde bulunan camide kılınabilmektedir.

Alizaim mahallesinde bulunan cami, en eski tarihli camidir (Şekil 2.12). Diğer camiler yakın zamanda inşa edilmiştir (Şekil 2.13).

a) Alizaim mahallesinde camii (içi)

b) Caminin dışarıdan görüntüsü

Şekil 2.12. Alizaim mahallesi tarihi cami yapısı

a) Dağdibi mahallesi cami ve köy odası

b) Yuvalar mahallesi camisi

c) Çay mahallesi camisi

d) Kızılelma mahallesi camisi

Şekil 2.13. Dudaş köyü mahallelerindeki cami örnekleri

Dudaş mahallesinde 13 adet çeşme tespit edilmiştir. Bazı mahallelerde iki adet, bazılarında bir adet çeşme mevcut iken, bazılarında ise hiç çeşme bulunmamaktadır. Çeşme kaynağını, köy içerisinden geçen Çatak deresinden almaktadır.

a) Çataklı mahallesi çeşmesi

b) Alizaim mahallesi çeşmesi

Şekil 2.14. Dudaş köyünden çeşme örnekleri

Çeşme yapıları süslemesiz, oldukça sade bir görüntüye sahiptir.

Çoğu çeşmede su sürekli akar. Önlerinde “yalak” adı verilen suyun biriktiği bir bölüm vardır. Hayvanlar da su ihtiyaçlarını bu bölümden karşılamaktadır (Şekil 2.14).

2.2.2.3. Konutlar

Dudaş köyünün mimari özellikleri açısından incelendiğinde en dikkat çekici yapı türü olarak konutlar karşımıza çıkmaktadır. Bazı konutlara doğrudan sokaktan, bazı konutlara ise bahçeden girilmektedir (Şekil 2.15). Bahçeler sokaktan ahşap korkuluklar, tel örgüler ve duvarla ayrılmıştır (Şekil 2.16).

a) Çataklı mahallesi Hüseyin Şimşek evi

b) Yuvalar mahallesi Recep Temam evi

Şekil 2.15. Sokakla doğrudan bağlantısı olan konut örnekleri

a) Mıcık mahallesi Kâmil Ayvalık evi

b) Kızılelma mahallesi Ahmet Taş evi

Şekil 2.16. Bahçeden ulaşılan konut örnekleri

Dudaş Köyü evleri 1 veya 2 katlı yapılmıştır. 3 katlı konut örneği oldukça sınırlıdır. İki katlı konutlarda zemin kat genellikle servis mekânı olarak kullanılmıştır. Zemin katlarda; depolama, mutfak ve bazen de ahır yer almaktadır. Depolama, kat içerisinde yer alan

ambarlarda yapılmaktadır. Çok az örnekte zemin katta da yaşama birimlerinin de olduğu odalar bulunmaktadır. Üst katlarda ise o evde yaşayan çocuk sayısına göre odalar şekillenmiştir. Geleneksel Türk konut mimarisinin önemli özelliklerinden biri olan her ailenin kendine ait bir odaya sahip olması, Dudaş köyündeki konutlarda da görülmektedir. Bu odalar yatma, oturma, yıkanma gibi işlevleri karşılayabilecek donanıma sahiptir. Aile büyüdükçe konuta eklemeler yapılmıştır. Odalar arasındaki sirkülasyon, çardak mekânından sağlanmaktadır (Şekil 2.17).

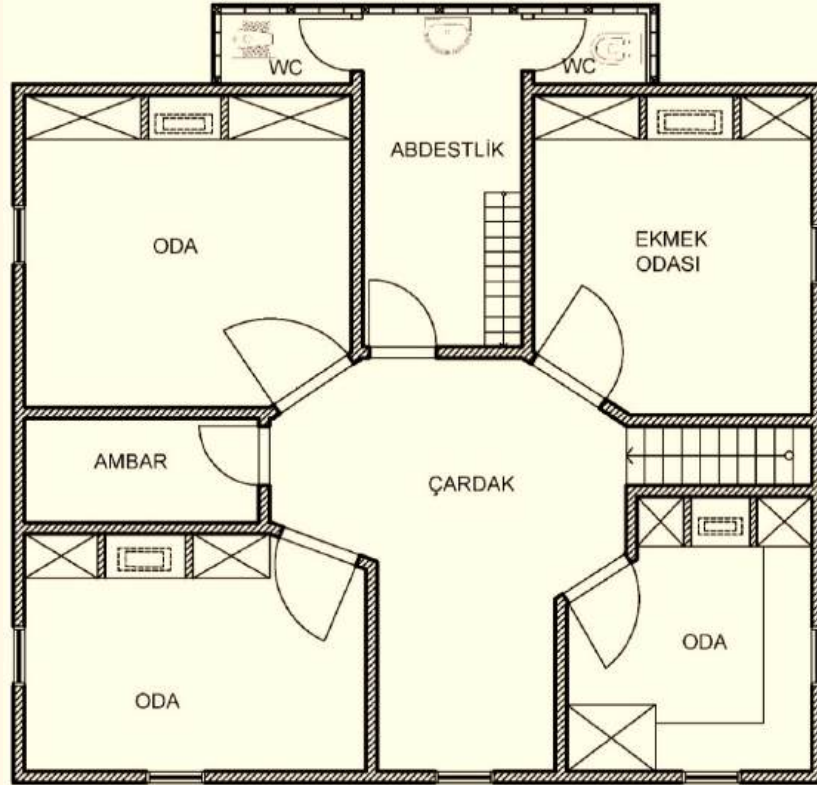

a) Mıcık mahallesi Kâmil Ayvalık evi

b) Alizaim mahallesi

Şekil 2.17. Dudaş köyünde çardak örnekleri

Şekil 2.18. Kâmil Ayvalık evi üst kat krokisi

Mahremiyet açısından oda duvarları birbirine bitişik değildir. Odalar arasında boşluklar bulunmaktadır. Bu boş alanlar; ambar veya süt odası olarak değerlendirilmektedir. İki katlı konutlarda merdiven boşlukları genellikle iki oda arasındadır. Cephesi uygunsa bu boşluklardan bir tanesi de eyvan olarak değerlendirilmektedir. Hela ve abdestlik mekânlarına geçiş de iki oda arasında yer alan uzun holden sağlanmaktadır (Şekil 2.18).

Şekil 2.19. Oda düzeni (Çataklı mahallesi Yunus Portakal evi)

Odaların içerisinde ocak, yüklük, gusülhane, sedir, sergen, göz göre gibi elemanlar bulunur. Ocak sayesinde ısınma ve yemek pişirme ihtiyacı giderilir. Odalar gece yatma birimi olarak da kullanıldığı için, gündüz kullanılmayan yataklar yüklükte saklanır (Şekil 2.19). Gusülhane yıkanma amacıyla kullanılır. Bazı odalarda pencere üst hizasında ahşap raf silmeleri bulunur (Şekil 2.20). Odalarda, eşyaların sergilendiği sergen adı verilen raflar da yer alır.

a) Mıcık mahallesi Kamil Ayvalık evi

b) Yuvalar mahallesi Ayşe Hanım evi

Şekil 2.20. Oda içerisinde raf silmeleri

Pencere önlerindeki duvarlarda yerden 25-40 cm yükseklikte ahşap sedirler bulunmaktadır. Sedirlerin üstlerine minderler koyularak oturulacak hale getirilmektedir. Sedir ve pencere yükseklikleri sedirde oturan bir kişinin pencereden baktığında rahatlıkla dışarıyı görebileceği şekilde ayarlanmıştır (Şekil 2.21). Çardak mekânının dışarı taşan bölümünde de sedire rastlanmaktadır.

a) Çataklı mahallesi Yunus Portakal evi

b) Çataklı mahallesi Halil Çelik evi

Şekil 2.21. Ahşap sedir örnekleri

Dudaş köyünde 1986 yılına kadar elektrik olmadığı için, aydınlanma gaz lambalarıyla sağlanmaktaydı. Gaz lambalarını koymak için odanın sofaya bakan duvarlarında “göz göre” adı verdikleri raflar yapılmıştır (Şekil 2.22). Çoğu örnekte, sofaya bakan duvara pencere açılarak odada yanan gaz lambasıyla sofanın da aydınlatılması sağlanmıştır.

a) Çataklı mahallesi Yunus Portakal evi

b) Çataklı mahallesi Halil Çelik evi

Şekil 2.22. Göz göre örnekleri

Odaların iç duvarları alçı sıva ile sıvanır. Zemin ve tavanlar ahşaptan oluşur. Bazı evlerde tavanlarda özel süslemeler yer alır. Genellikle çıtalı tavan uygulaması yapılmıştır.

Oda boyutları çok büyük ölçekli değildir. Genişlikleri en fazla 4-4.5 metredir. Kat yükseklikleri ise yaklaşık 2-2.5 metredir. Zemin kat yüksekliği, üst kata göre daha düşüktür. Yöre halkı yapım maliyetlerinden ve ısınma problemlerinden dolayı kat yüksekliklerini kısa tutulmasını tercih etmiştir.

Zemin katı ahır olarak kullanılan konutlarda üst katlara dışardan yapılan merdivenle ulaşılır (Şekil 2.23). Ancak bazı yapılarda, üst kata ulaşım zemin katta bulunan merdivenle sağlanır.

Şekil 2.23. Girişi dışarıdan merdivenle sağlanan konut örneği (Mıcık mahallesi Mustafa Ayvalık evi)

Dudaş köyü geleneksel konutlarında helaya sofadan ince uzun bir koridorla geçilmektedir. Lavabonun bulunduğu kısma yörede “abdestlik” denilmektedir. Abdestlik ve hela bölümü ahşap kaplama tahtalarıyla kaplanmıştır. Zemin döşemeleri ahşap malzemenen yapılmıştır ve dışarıya doğru eğim verilerek suyun akması sağlanmıştır. Ahşap döşeme aralarında bulunan yivler ile suyun mekândan uzaklaştırılması kolaylaştırılmıştır. Özgün örneklerde hela taşı ve lavabo, ahşaptan yapılmıştır (Şekil 2.24).

Bazı hela taşları ahşap döşemenin oyulmasıyla oluşturulmuştur. Ahşap tuvaletin ortası boştur ve atıklar buradan doğrudan dışarıya atılır (Şekil 2.25).

Şekil 2.24. Özgün lavabo örneği (Yuvalar mahallesi Ayşe Hanım evi)

Şekil 2.25. Dudaş köyünde özgün hela örnekleri

Şekil 2.26. Geleneksel pisuvar (Yuvalar mahallesi Recep Temam evi)

Ahşap kaplama tahtası oyularak buraya alaturka kiremit parçası yerleştirilmiştir. Bu şekilde günümüzde kullanılan pisuvarın geçmiş dönemlerdeki kullanım şekli oluşturulmuştur (Şekil 2.26). Zamanla eski tuvalet taşları ve lavabolar yenilenerek günümüzde kullanılan tuvalet taşları ve lavabolarla değiştirilmiştir. Bazı örneklerde bu bölüme duş da yapılmıştır.

2.2.2.4. Samanlıklar

Dudaş köyünde 89 adet samanlık tespit edilmiştir (Çizelge 3.1). Samanlıklar genellikle eğimli arazilere oturmuşlardır (Şekil 2.27).

Şekil 2.27. Mıcık mahallesi samanlıklarının genel görünümü

Şekil 2.28. Samanlıkta ahşap çantı örneği (Çatakli mahallesi)

Samanlıklar, belirli bir seviyeye kadar yığma taş duvar şeklinde inşa edilmiştir. Taş duvarın üzeri ise ahşap çantı yapım sistemiyle inşa edilmiştir. Ahşaplar kurtboğaz tekniği kullanılarak birbirine geçirilmektedir. Samanlıklar, genellikle beşik çatılı yapılardır (Şekil 2.28).

Şekil 2.29. Samanlık iç düzeni örneği (Çataklı mahallesi)

Üst kotta bulunan açıklıktan samanlar samanlığın içerisine atılır. Bu açıklık kullanılmadığı zaman kapıyla veya ahşap tahtalarla kapatılır. Yukarıdan samanların doldurulmasındaki amaç, samanlığı daha çok saman ile doldurmaktır. Saman, zemin seviyesinde yer alan kapıdan alınarak hayvanlara verilir (Şekil 2.29).

2.2.2.5. Ahırlar

Genellikle iki katlı evlerin zemin katları ahır olarak kullanılmaktadır. İhtiyaç halinde ahır konuttan ayrı olarak da düzenlenebilmektedir. Dudaş köyü genelinde 61 adet ahır tespit edilmiştir (Çizelge 3.1). Genellikle su basman kotuna kadar yığma taş duvardan yapılan ahırların duvarları çantı ahşap duvarlarla tamamlanmıştır. Zemin döşemeleri taş veya topraktan yapılmıştır. Çatıları ise beşik çatılıdır (Şekil 2.30).

Ahırlarda büyükbaş ve küçükbaş hayvanların yem yedikleri “afur” denilen yemlik bulunur. Hayvanların pislikleri ise taş duvarda “temek” adı verilen pencere boşluklarından dışarı atılmaktadır. Temek pencereleri, mazgal pencere formunda iç kısımda genişken, dışarı kısma doğru daralacak biçimde yapılmıştır (Şekil 2.31).

Şekil 2.30. Alizaim mahallesinde bulunan ahır örneği

Şekil 2.31. Temek penceresi

2.2.2.6. Odunluklar

Köyde ısınma ihtiyacı sobayla karşılanmaktadır. Soba yakmak için genellikle odun, kömür gibi yanıcı malzemeler kullanılmaktadır. Ormanlık bir alanda bulunduğu için köylü daha çok odun yakarak ısınmaktadır. Bu odunlar, konutun giriş katında uygun bir yer olması halinde orada muhafaza edilirken, yer bulunmadığı takdirde konuta yakın bir alanda ayrı olarak inşa edilen odunluk adı verilen yapıda depolanmaktadır. Çalışma alanında 12 adet odunluk tespit edilmiştir (Çizelge 3.1). Odunluklar, çok özenilerek yapılan yapılar olmadığı için

birçoğu yıkık veya kötü durumdadır. Genellikle sundurma çatılı, küçük ölçekli yapılardır (Şekil 2.32).

Şekil 2.32. Odunluk örneği (Alizaim mahallesi)

2.2.2.7. Ambarlar

Ambarlar, genellikle konutların içlerinde bulunmaktadır. Konut içinde yer alan ambarlara; genellikle sofada, odaların arasında bulunan boşluklarda veya çatı katında rastlanılmıştır (Şekil 2.33).

Şekil 2.33. Konut içi ambar örnekleri

Evlerin içi müsait olmadığı durumda ya da evdeki ambarın ihtiyacı karşılayamaması halinde, evin dışında tercih edilmiştir. Çalışma alanında konutun dışında inşa edilmiş altı adet ambar tespit edilmiştir (Çizelge 3.1). Bu ambarlar, ait olduğu konuta yakın bir konumda yer alırlar (Şekil 2.34). Böceklerin ve farelerin girmemesi için zeminden belirli bir miktarda yükseltilmiştir. Ahşap çantı sistemde içerisi nem ve hava almayacak şekilde inşa edilmiş yapılardır. Ambarların yapımında ahşap çantı sistemin kullanılmasında en büyük etken çivisiz olarak inşa edilmesi ve bu sebeple dışarıdan içeriye hava girmemesidir. Dudaş köyünde ambarlar “hambar” olarak isimlendirilmektedir.

a) Boy ambarı dışarıdan

b) Boy ambarı konut ile bağlantısı

Şekil 2.34. Yuvalar mahallesi boy ambarı örneği

BÖLÜM 3

ÇALIŞMA ALANININ ANALİZLERİ

Dudaş köyü sınırları içerisinde yer alan Alizaim, Beri Güvez, Çay, Çataklı, Dağdibi, Dudan, Kayalar (Aşağı ve Yukarı), Kızılelma, Mıcık ve Yuvalar mahallelerinde işlev, yapım sistemi, strüktürel durum, kat adedi, üst örtü ve özgünlük durumu analizleri yapılmıştır. Öte Güvez mahallesinin 2011 yılında geçirmiş olduğu yangın sebebiyle nitelikli yapı kalmadığı için kapsam dışı bırakılmıştır.

3.1. İŞLEV ANALİZİ

Çalışma alanında yer alan yapılar işlevlerine göre; konut, samanlık, ahır, çeşme, odunluk, köy odası, cami, ambar, besihane ve okul olmak üzere 10 grupta sınıflandırılmıştır. Analiz çalışmaları esnasında niteliksiz depolar, garajlar, kümesler, aralıklar ve çardaklar dikkate alınmamıştır.

Dudaş köyünde toplam 325 adet yapı tespit edilmiştir. Çalışma alanında bulunan yapıların 125 adedi konut işlevlidir. Bazı konutlarda zemin kat ahır veya depo olarak kullanılmaktadır. Bu yapılar da konut sınıfına dâhil edilmiştir. Yuvalar mahallesinde bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı'na ait lojman da konut sınıfında değerlendirilmiştir.

Dudaş yerleşiminde yer alan yapıların işlevsel analiz tablosu Çizelge 3.1'de gösterilmiştir. Köyde bulunan tüm mahalleler, kapsamlı bir şekilde incelenerek bulgular analiz edilmiş ve grafik ve haritalara aktarılmıştır².

Alizaim Mahallesi

Alizaim mahallesi, Dudaş köyünün en çok yapıya sahip mahallesidir. Bu mahallede toplam 58 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapıların 20 adedi konut işlevlidir. Bu mahallede 1 adet cami ve 2 adet köy odası bulunmaktadır. Köy odasının bir tanesi camiyle bitişik olup, içerisinde Alizaim Ağa'nın mezarı bulunmaktadır. Mahalledeki diğer yapıları; ambar, odunluk, çeşme, ahırlar ve samanlıklar oluşturmaktadır (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.1).

² Bu bölümde kullanılan haritalar Karabük İl Özel İdaresi'nden alınarak, üzerlerinde işlev analizini açıklayıcı eklemeler yapılmıştır.

Çizelge 3.1. Dudaş köyündeki yapıların sayısal dağılımı

MAHALLE	Konut	Samanlık	Ahır	Çeşme	Odunluk	Köy Odası	Cami	Ambar	Besihane	Okul	TOPLAM
Alizaim	20	20	12	1	1	2	1	1	-	-	58
Beri Güvez	5	3	3	1	-	1	-	-	-	-	13
Çataklı	15	12	6	2	-	1	1	1	-	-	38
Çay	10	12	7	1	-	-	1	2	-	-	33
Dağdibi	9	5	4	1	2	2	1	-	-	-	24
Dudan	8	4	3	2	1	-	-	-	-	-	18
Kayalar (Aşağı)	7	6	5	-	1	1	-	-	-	-	20
Kayalar (Yukarı)	7	3	3	1	3	-	-	1	1	-	19
Kızılelma	12	6	6	2	-	-	1	-	-	-	27
Mıcık	10	5	6	1	-	-	-	-	-	-	22
Yuvalar	22	13	6	2	4	1	1	1	2	1	53
TOPLAM	125	89	61	14	12	8	6	6	3	1	325

Beri Güvez Mahallesi

Beri Güvez mahallesi Dudaş köyünün en küçük mahallesidir. Bu mahallede 13 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılardan 5 adedi konut işlevlidir. Mahallede bir adet köy odası vardır. Mahalledeki diğer yapıları; samanlıklar, ahırlar ve çeşme oluşturmaktadır (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.2).

Çataklı Mahallesi

Çataklı mahallesinde 38 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılardan 15 adedi konut işlevlidir. Mahallede birer adet cami ve köy odası mevcuttur. Mahalledeki diğer yapıları; ambar, samanlıklar, ahırlar ve çeşmeler oluşturmaktadır (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.3).

Çay Mahallesi

Çay mahallesinde bulunan 33 adet yapının 10 adedi konut işlevlidir. Bu mahallede bir adet cami bulunmaktadır. Günümüzde köydeki mahallelerde bulunan camilerden aktif olarak

kullanılanı bu mahalledeki camidir. Çevre mahallelerden cuma namazı için bu mahalleye gelinmektedir. Mahalledeki diğer yapıları; çeşme, ambarlar, ahırlar ve samanlıklar oluşturmaktadır (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.4).

Dağdibi Mahallesi

Dağdibi mahallesi 24 adet yapıdan oluşmaktadır. Bu yapılardan 9 adedi konut işlevlidir. Mahallede ayrıca bir adet cami ve iki adet köy odası bulunmaktadır. Köy odalarından bir tanesi kullanılmayacak haldedir. Diğer köy odası cami yapısının hemen bitişiğinde bulunmakta ve günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır. Mahalledeki diğer yapıları; çeşme, ahırlar, samanlıklar, odunluklar oluşturmaktadır (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.5).

Dudan Mahallesi

Dudan mahallesinde 18 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılardan 8 adedi konut işlevlidir. Mahalledeki diğer yapıları; odunluk, samanlıklar, ahırlar ve çeşmeler oluşturmaktadır (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.6).

Kayalar Mahallesi (Aşağı)

Aşağı Kayalar mahallesinde 20 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılardan 7 adedi konut işlevlidir. Ayrıca mahallede bir adet köy odası mevcuttur. Mahalledeki diğer yapıları; odunluk, samanlıklar ve ahırlar oluşturmaktadır (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.7).

Kayalar Mahallesi (Yukarı)

Yukarı Kayalar mahallesinde 19 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılardan 7 adedi konut işlevlidir. Mahalledeki diğer yapıları; çeşme, ambar, besihane, samanlıklar, ahırlar ve odunluklar oluşturmaktadır (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.8).

Kızılelma Mahallesi

Kızılelma mahallesinde 27 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılardan 12 adedi konut işlevlidir. Mahalledeki diğer yapıları; cami, çeşmeler, ahırlar ve samanlıklar oluşturmaktadır (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.9).

Mıcık Mahallesi

Mıcık mahallesinde 22 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılardan 10 adedi konut işlevlidir. Mahalledeki diğer yapıları; çeşme, samanlıklar ve ahırlar oluşturmaktadır (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.10).

Yuvalar Mahallesi

Yuvalar mahallesinde 531 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılardan 22 adedi konut işlevlidir. Diğer mahallelerinde kullandığı okul binası bu mahallede yer almaktadır. Ayrıca bu mahallede cami ve köy odası vardır. Mahalledeki diğer yapıları; okul, ambar, besihane, çeşmeler, odunluklar, ahırlar ve samanlıklar oluşturmaktadır. (Çizelge 3.1; Şekil Ek A.11).

3.2. YAPIM TEKNİĞİ ANALİZİ

Çalışma alanında yapılan analizler sonucu karkas ve yığma sistem ile inşa edilmiş yapılar tespit edilmiştir. Kullanılan malzemeye göre bu yapılar modern ve geleneksel olarak sınıflandırılmıştır.

Karkas sistemde, geleneksel yapı sınıfında bulunan yapılarda taşıyıcı sistem ahşapla oluşturulmuştur. Karkas sistemde modern olarak nitelendirilen yapılarda ise taşıyıcı sistem betonarme elemanlarla (döşeme, kiriş ve kolon) meydana getirilmiştir. Yığma geleneksel sistemde ahşap malzeme yatayda üst üste yığılarak yapıyı oluşturmaktadır (Şekil 3.1).

a) Karkas sistem geleneksel malzeme
(Alizaim mahallesi)

b) Karkas sistem modern malzeme
(Yuvalar mahallesi)

Şekil 3.1. Dudaş köyünde karkas sistemle inşa edilen konut örnekleri

Yığma modern sistemde ise tuğla, gaz beton gibi malzemeler üst üste dizilerek yapıyı meydana getirmektedir. Geleneksel malzemelerin hem yığma hem de karkas sistemin birlikte kullanıldığı örnekler de mevcut olduğu için bu tür yapılar “karma sistem geleneksel malzeme” olarak gruplandırılmıştır (Şekil 3.2).

Modern malzeme ile karkas ve yığma sistemin bir arada kullanıldığı durumlarda ise bu yapılar “karma sistem modern malzeme” olarak isimlendirilmiştir (Şekil 3.2). Ayrıca bazı yapıların taşıyıcı sistemi oldukça hasar gördüğü veya yıkıldığı için yapım tekniği tespit edilememiştir. Bu tür yapılar “harabe” başlığı altında toplanmıştır.

a) Yığma sistem geleneksel malzeme
(Kızılelma mahallesi)

b) Yığma sistem modern malzeme
(Yuvalar mahallesi)

c) Karma sistem geleneksel malzeme
(Çataklı mahallesi)

d) Karma sistem modern malzeme
(Yuvalar mahallesi)

Şekil 3.2. Dudaş köyünde yığma ve karma sistemle inşa edilen konut örnekleri

Yapım tekniği analizi yapılırken konut, samanlık, ahır, odunluk, köy odası, cami, ambar, besihane ve okul türündeki yapılar incelenmiştir³ (Çizelge 3.2). Çeşme yapıları, yapım tekniği analizinde değerlendirilmemiştir.

³ Bu bölümde kullanılan haritalar Karabük İl Özel İdaresi'nden alınarak üzerlerinde yapım tekniği analizini açıklayıcı eklemeler yapılmıştır.

Çizelge 3.2. Dudaş köyündeki yapıların yapım tekniğinin sayısal dağılımı

MAHALLE	Karkas Sistem		Yığma Sistem		Karma Sistem		Harabe	TOPLAM
	Geleneksel Malzeme	Modern Malzeme	Geleneksel Malzeme	Modern Malzeme	Geleneksel Malzeme	Modern Malzeme		
Alizaim	32	-	18	1	4	-	2	57
Beri Güvez	6	-	2	4	-	-	-	12
Çataklı	14	2	7	-	7	2	4	36
Çay	11	3	11	2	4	-	1	32
Dağdibi	10	2	5	-	-	2	4	23
Dudan	7	-	2	-	1	-	6	16
Kayalar (Aşağı)	10	-	6	1	-	-	3	20
Kayalar (Yukarı)	4	1	6	1	1	1	4	18
Kızılelma	15	-	7	2	-	1	-	25
Mıcık	11	-	5	-	2	-	3	21
Yuvalar	19	4	9	7	3	1	8	51
TOPLAM	139	12	78	18	22	7	35	311

Alizaim Mahallesi

Alizaim mahallesinde bulunan 57 adet yapının 54'ünün inşasında (%95'i) geleneksel malzemeler kullanılmıştır. Bu yapılardan 32 adedi karkas sistem olarak inşa edilmiştir. Mahalledeki yapılardan 18 adedinde kullanılan malzemeler yığılarak yığma sistemde yapılmışken, 4 adet yapı hem yığma hem de karkas sistem kullanılarak inşa edilmiştir. Oldukça kötü durumda olduğu için taşıyıcı sistemi belirlenemeyen yapı sayısı ise ikidir (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.1).

Beri Güvez Mahallesi

Beri Güvez mahallesinde bulunan 12 adet yapıdan 8 adedi geleneksel malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir. Bu yapılardan 6 adedi karkas sistem kullanılarak oluşturulmuştur. Yığma teknikte geleneksel malzemeler kullanılarak 2 adet yapı inşa edilmiştir. Modern malzeme kullanılarak yığma teknikte inşa edilen yapı sayısı ise dört olarak tespit edilmiştir (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.2).

Çataklı Mahallesi

Çataklı mahallesinde bulunan 36 adet yapıdan 14'ü karkas sistemde ve geleneksel malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. 7 adet yapı ise yine geleneksel malzemeler ve yığma teknik kullanılarak oluşturulmuştur. Mahallede hem karkas hem de yığma teknik kullanılarak geleneksel malzemelerin kullanıldığı 7 adet yapı tespit edilmiştir. Harabe durumdaki 4 adet yapının ise taşıyıcı sistemi belirlenememiştir (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.3).

Çay Mahallesi

Çay mahallesinde bulunan 32 adet yapıdan 11'i karkas sistemde geleneksel malzeme kullanımı ile inşa edilmiştir. 11 adet yapı ise geleneksel malzemelerin yığma teknikte kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Hem karkas hem de yığma teknik kullanılarak geleneksel malzemelerin kullanıldığı 4 adet yapı tespit edilmiştir. Harabe durumdaki 1 adet yapının ise taşıyıcı sistemi belirlenememiştir (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.4).

Dağdibi Mahallesi

Dağdibi mahallesinde bulunan 23 adet yapıdan 10'u karkas sistemde geleneksel malzeme kullanımı ile inşa edilmiştir. 5 adet yapı ise geleneksel malzemeler yığma teknik kullanılarak oluşturulmuştur. Taşıyıcı sistemi tamamen yıkılmış 4 adet yapının ise taşıyıcı sistemi belirlenememiştir (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.5).

Dudan Mahallesi

Dudan mahallesinde bulunan 16 adet yapıdan 6 adedinin taşıyıcı sistemi belirlenememiştir. Geriye kalan 10 adet yapı geleneksel malzemeler kullanılarak karkas, yığma ve karma sistemde inşa edilmiştir (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.6).

Kayalar Mahallesi (Aşağı)

Aşağı Kayalar mahallesinde bulunan 20 adet yapıdan 10'u karkas sistemde geleneksel malzeme kullanımı ile inşa edilmiştir. 6 adet yapı ise geleneksel malzemeler yığma teknik kullanılarak oluşturulmuştur. Taşıyıcı sistemi yıkık durumdaki 3 adet yapının ise taşıyıcı sistemi belirlenememiştir (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.7).

Kayalar Mahallesi (Yukarı)

Çalışma alanında belirlediğimiz 6 farklı yapım tekniğinin tamamına bu mahallede rastlanılmıştır. Bu mahallede bulunan 18 adet yapıdan 6 tanesi geleneksel malzeme kullanılarak yığma sistem t

ekniğinde inşa edilirken, 4 adet yapı geleneksel malzemelerle karkas sistem olarak yapılmıştır. Ayrıca mahallede harabe durumda olduğu için taşıyıcı sistemi tespit edilemeyen 4 adet yapı bulunmaktadır (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.8).

Kızılelma Mahallesi

Kızılelma mahallesinde bulunan 25 adet yapıdan 15'i geleneksel malzemeler kullanılarak karkas sistemde inşa edilmiştir. 7 adet yapı ise geleneksel malzemeler yığma teknik kullanılarak oluşturulurken, geriye kalan 3 adet yapı modern malzeme kullanılarak karkas ve yığma teknikte inşa edilmiştir (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.9).

Mıcık Mahallesi

Mıcık mahallesinde bulunan 21 adet yapıdan 11'i karkas sistemde ve geleneksel malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. 5 adet yapı ise geleneksel malzemeler yığma teknik kullanılarak oluşturulmuştur. Hem karkas hem de yığma teknik kullanılarak inşa edilen geleneksel malzemeli 2 adet yapı tespit edilmiştir. Mahallede 3 adet yapının taşıyıcı sistemi oldukça hasar gördüğü için yapım tekniği belirlenememiştir (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.10).

Yuvalar Mahallesi

Yuvalar mahallesinde 6 farklı yapım tekniği kullanılmıştır. Bu mahallede bulunan 51 adet yapıdan 19 adedi geleneksel malzeme kullanılarak karkas sistem tekniğinde inşa edilirken, 9 adet yapı geleneksel malzemeler kullanılarak yığma sistem tekniğinde inşa edilmiştir. 3 adet yapıda geleneksel malzemelerin kullanımı ile hem karkas hem de yığma teknik kullanılmıştır. Ayrıca mahallede yıkık durumda olduğu için yapım tekniği tespit edilemeyen 8 adet yapı tespit edilmiştir (Çizelge 3.2; Şekil Ek B.11).

3.3. STRÜKTÜREL DURUM ANALİZİ

Çalışma alanında bulunan yapılar strüktürel açıdan sağlamlık durumuna ve malzemelerin bozulmuşluk seviyesine göre; iyi, orta, kötü, harabe ve yeni yapı olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 3.2). Yapının taşıyıcı sistemini etkilemeyen bozulmalar ve üst örtüde bozulmaları bulunan yapılar “iyi”; döşeme, tavan, duvar gibi yapı elemanlarında meydana gelen bozulmalar basit onarımlarla düzeltilebilecek yapılar “orta”; taşıyıcı sisteminde kapsamlı onarım yapılması gereken yapılar “kötü”; taşıyıcı sistemi tanımlanamayan ve bütün yapı elemanlarında hasar bulunan yapılar ile yıkık durumdaki yapılar “harabe”; yakın dönemde modern malzemeler kullanılarak veya betonarme sistemle inşa edilen yapılar ise “yeni yapı” olarak tanımlanmıştır.

Strüktürel durum analizi yapılırken; konut, samanlık, ahır, odunluk, köy odası, cami, ambar, besihane ve okul türündeki yapılar incelenmiştir. Çeşme yapıları, strüktürel durum analizinde değerlendirilmemiştir. Analiz sonucunda köydeki yapıların genel olarak kötü ve orta durumda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dudaş köyünde yer alan yapıların strüktürel durum analizi Çizelge 3.3'te gösterilmiştir.

Çizelge 3.3. Dudaş köyündeki yapıların strüktürel durumlarının sayısal dağılımı

MAHALLE	İyi	Orta	Kötü	Harabe	Yeni Yapı	TOPLAM
Alizaim	6	19	21	11	-	57
Beri Güvez	1	4	6	1	-	12
Çataklı	6	12	11	6	1	36
Çay	7	18	7	-	-	32
Dağdibi	5	2	11	4	1	23
Dudan	-	3	5	8	-	16
Kayalar (Aşağı)	1	7	7	4	1	20
Kayalar (Yukarı)	3	3	5	5	2	18
Kızılelma	8	6	6	1	4	25
Mıcık	10	1	7	3	-	21
Yuvalar	11	15	16	4	5	51
TOPLAM	58	90	102	47	14	311

a) İyi durumda yapı örneği (Çataklı mahallesi)

b) İyi durumda yapı örneği (Mıcık mahallesi)

Şekil 3.2. Dudaş köyü yapılarından strüktürel durum örnekleri

c) Orta durumda yapı örneği
(Çatakli mahallesi)

d) Orta durumda yapı örneği
(Mıcık mahallesi)

e) Kötü durumda yapı örneği
(Yuvalar mahallesi)

f) Kötü durumda yapı örneği
(Dudan mahallesi)

g) Harabe durumda yapı örneği
(Aşağı Kayalar mahallesi)

h) Harabe durumda yapı örneği
(Çatakli mahallesi)

Şekil 3.2. (devam ediyor)

Alizaim Mahallesi

Alizaim mahallesinde bulunan 57 adet yapıdan 21 adedi strüktürel durum açısından “kötü” olarak nitelendirilebilir. 19 adet yapı strüktürel açıdan önemli bir hasar tespit edilmediği için “orta” özelliindedir. 6 adet yapı strüktürel açıdan oldukça “iyi” durumdadır. Mahallede 11 adet yapının taşıyıcı sisteminde önemli sorunlar bulunduğu için “harabe” olarak sınıflandırılmıştır (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.1).

Beri Güvez Mahallesi

Beri Güvez mahallesinde bulunan 12 adet yapıdan sadece bir tanesi strüktürel bakımdan iyi olarak değerlendirilmiştir. Mahallede bulunan yapılardan 6 adedi kötü durumda bulunmaktadır. 4 adedi ise “orta” olarak nitelendirilebilecek özellik arz etmektedir (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.2).

Çataklı Mahallesi

Çataklı mahallesinde bulunan 36 adet yapının 12 adedi strüktürel olarak orta durumdadır. Mahallede bulunan yapılardan 6 adedi çok iyi durumda iken, 11 adedi kötü, 6 adedi harabe olarak nitelendirilebilecek özellikte bulunmaktadır. Yerleşim yerinde 1 adet yeni yapı tespit edilmiştir (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.3).

Çay Mahallesi

Çay mahallesinde bulunan 32 adet yapının 18 adedi (%56’sı) strüktürel olarak orta durumdadır. Mahallede bulunan yapılardan 7 adedi çok iyi korunmuş vaziyette iken, 7 adedi ise “kötü” olarak nitelendirilebilecek özellik arz etmektedir. Yerleşim yerinde harabe ve yeni yapı olarak nitelendirilebilecek yapı bulunmamaktadır (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.4).

Dağdibi Mahallesi

Dağdibi mahallesinde bulunan 23 adet yapıdan 11 adedinde taşıyıcı sisteminde onarım gerektirdiği için “kötü” olarak nitelendirilmiştir. Mahallede 5 adet yapı strüktürel bakımdan oldukça “iyi” durumdadır. Taşıyıcı sisteminde kapsamlı onarım gerektiren 4 adet yapı “harabe” olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca yerleşim yerinde yeni yapı özelliği gösteren bir adet yapı tespit edilmiştir (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.5).

Dudan Mahallesi

Dudan mahallesinde bulunan 16 adet yapının hiçbiri strüktürel olarak iyi durumda değildir. Mahallede bulunan yapılardan 8 adedinde oldukça büyük hasar bulunmasından dolayı

“harabe” olarak nitelendirilmiştir. Yerleşim yerinde strüktürel bakımdan 3 adet “orta” ve 5 adet de “kötü” durumda yapı tespit edilmiştir (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.6).

Kayalar Mahallesi (Aşağı)

Aşağı Kayalar mahallesinde bulunan 20 adet yapıdan 7 adedi strüktürel açıdan “orta” durumdadır. Mahallede bulunan 7 adet yapının taşıyıcı sisteminde onarıma ihtiyacı olduğu için “kötü” olarak nitelendirilmiştir. Yerleşim yerinde sadece bir adet yapının taşıyıcı sistemi “iyi” durumdadır. Ayrıca mahalledeki 4 adet yapının taşıyıcı sistemi oldukça hasar gördüğü için “harabe” durumdadır (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.7).

Kayalar Mahallesi (Yukarı)

Yukarı Kayalar mahallesinde bulunan 18 adet yapıdan beş adedinde taşıyıcı sisteminde onarım gerektirdiği için “kötü” olarak nitelendirilmiştir. Mahallede bulunan beş adet yapının taşıyıcı sistemi çok fazla hasar gördüğü için “harabe” olarak tanımlanmıştır. Yerleşim yerinde üç adet yapının strüktürel bakımdan oldukça iyi durumda olduğu görülmüştür. Ayrıca mahallede yeni yapı özelliği arz eden iki adet yapı tespit edilmiştir (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.8).

Kızılelma Mahallesi

Kızılelma mahallesinde bulunan 25 adet yapının 8 adedi strüktürel olarak oldukça iyi korunmuş durumdadır. Mahallede bulunan yapılardan 6 adedi “orta”, 6 adedi “kötü” olarak nitelendirilebilecek özellik arz etmektedir. Yerleşim yerinde 4 adet yeni yapı olarak değerlendirilebilecek yapı yer almaktadır (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.9).

Mıcık Mahallesi

Mıcık mahallesinde bulunan 21 adet yapıdan 10 adedi strüktürel olarak oldukça “iyi” özellik arz etmektedir. Mahallede bulunan yapılardan 7 adedi “kötü”, 1 adet yapı ise “orta” olarak nitelendirilebilecek durumdadır. 3 adet yapı strüktürel bakımdan son derece hasarlı olduğu için “harabe” olarak nitelendirilmiştir. Yerleşim yerinde yeni yapı bulunmamaktadır (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.10).

Yuvalar Mahallesi

Yuvalar mahallesinde bulunan 51 adet yapıdan 16 adedi strüktürel durum açısından “kötü” olarak nitelendirilebilir. 15 adet yapıda strüktürel açıdan önemli bir hasar tespit edilmediği için “orta” özellik arz etmektedir. 11 adet yapı strüktürel bakımdan oldukça “iyi”

durumdadır. Mahallede, 4 adet yapının taşıyıcı sisteminde önemli sorunlar bulunduğu için “harabe” olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca mahallede 5 adet “yeni yapı” tespit edilmiştir (Çizelge 3.3; Şekil Ek C.11).

3.4. KAT ADEDİ ANALİZİ

Kat adedi analizi yapılırken; konut, samanlık, ahır, odunluk, köy odası, cami, ambar, besihane ve okul türündeki yapılar incelenmiştir⁴. Çeşme yapıları, kat adedi analizinde değerlendirilmemiştir.

Çalışma alanında incelenen 311 yapıdan 199’u tek katlı, 107 adedi iki katlı, iki adedi ise üç katlıdır (Şekil 3.3). Yıkık durumda olduğu için kat adedi tespit edilemeyen 3 adet yapı bulunmaktadır. Kat adedi analizi sonucu çalışma alanında bulunan yapıların büyük çoğunluğu tek katlıdır (Çizelge 3.4).

Çizelge 3.4. Dudaş köyü kat adedi sayısal dağılımı

MAHALLE	Tek Katlı	İki Katlı	Üç Katlı	Yıkık	TOPLAM
Alizaim	35	22	-	-	57
Beri Güvez	7	5	-	-	12
Çataklı	24	12	-	-	36
Çay	26	6	-	-	32
Dağdibi	13	10	-	-	23
Dudan	10	6	-	-	16
Kayalar (Aşağı)	13	7	-	-	20
Kayalar (Yukarı)	11	3	1	3	18
Kızılelma	17	8	-	-	25
Mıcık	14	7	-	-	21
Yuvalar	29	21	1	-	51
TOPLAM	199	107	2	3	311

⁴ Bu bölümde kullanılan haritalar Karabük İl Özel İdaresi’nden alınarak üzerlerinde kat adedi analizini açıklayıcı eklemeler yapılmıştır.

Sadece 2 adet yapının üç katlı olması ve üç kattan daha yüksek kat sayısına sahip yapı bulunmaması, köyde apartmanlaşmanın başlamadığını göstermektedir. Üç katlı olan iki yapıdan bir tanesi yakın dönemde inşa edilmişken, diğer yapı daha eski tarihlidir. Bu yapı eğimli bir arazide inşa edilmiştir. Eğimden faydalanılarak iki ayrı giriş oluşturulmuştur. Yapıların kat adetleri her mahallede incelenerek haritalara işlenmiştir.

a) Tek katlı yapı örneği (Çay mahallesi)

b) Tek katlı yapı örneği (Çataklı mahallesi)

c) İki katlı yapı örneği (Mıcık mahallesi)

d) İki katlı yapı örneği (Alizaim mahallesi)

e) Üç katlı yapı örneği (Yuvalar mahallesi)

f) Üç katlı yapı örneği
(Yukarı Kayalar mahallesi)

Şekil 3.3. Kat adedi örnekleri

Alizaim Mahallesi

Alizaim mahallesinde bulunan 57 adet yapıdan 35 adedi tek katlıdır. Yerleşim yerinde 22 adet iki katlı yapı tespit edilmiştir (Çizelge 3.4; Şekil Ek D.1).

Beri Güvez Mahallesi

Beri Güvez mahallesinde bulunan 12 adet yapıdan 7 adedi tek katlıdır. Yerleşim yerinde 5 adet yapı iki katlı inşa edilmiştir (Çizelge 3.4; Şekil Ek D.2).

Çataklı Mahallesi

Çataklı mahallesinde yer alan 36 adet yapıdan 24 adedi tek katlıdır. Geriye kalan 12 adet yapı ise iki katlı olarak inşa edilmiştir (Çizelge 3.4; Şekil Ek D.3).

Çay Mahallesi

Çay mahallesinde bulunan 32 adet yapıdan 26 adedi tek katlıdır. Mahallede 6 adet yapı ise iki katlı inşa edilmiştir (Çizelge 3.4; Şekil Ek D.4).

Dağdibi Mahallesi

Dağdibi mahallesinde bulunan 23 adet yapının 13 adedi tek katlı inşa edilmiştir. Geriye kalan 10 adet yapı ise iki katlıdır (Çizelge 3.4; Şekil Ek D.5).

Dudan Mahallesi

Dudan mahallesinde yer alan 16 adet yapıdan 10 adedi tek katlıdır. Mahallede bulunan diğer 6 adet yapı ise iki katlı olarak inşa edilmiştir (Çizelge 3.4; Şekil Ek D.6).

Kayalar Mahallesi (Aşağı)

Aşağı Kayalar mahallesinde incelenen 20 adet yapıdan 13 adedi tek katlıdır. Mahallede bulunan diğer 7 adet yapı ise iki katlı olarak inşa edilmiştir (Çizelge 3.4; Şekil Ek D.7).

Kayalar Mahallesi (Yukarı)

Yukarı Kayalar mahallesinde bulunan 18 adet yapıdan 11 adedi tek katlıdır. Mahallede bulunan 3 adet yapı iki katlı olarak inşa edilirken, 1 adet yapı üç katlı olarak inşa edilmiştir. Kat adedi tespit edilemeyen 3 adet yapı ise yıkık olarak sınıflandırılmıştır (Çizelge 3.4; Şekil Ek D.8).

Kızılelma Mahallesi

Kızılelma mahallesinde bulunan 25 adet yapıdan 17 adedi tek katlıdır. Mahallede bulunan diğer 8 adet yapı ise iki katlı olarak inşa edilmiştir (Çizelge 3.4; Şekil Ek D.9).

Mıcık Mahallesi

Mıcık mahallesinde yer alan 21 adet yapıdan 14 adedi tek katlıdır. Mahallede bulunan diğer 7 adet yapı ise iki katlıdır (Çizelge 3.4; Şekil Ek D.10).

Yuvalar Mahallesi

Yuvalar mahallesinde bulunan 51 adet yapıdan 29 adedi tek katlıdır. Mahallede bulunan 21 adet yapı iki katlı olarak inşa edilirken, 1 adet yapı üç katlı olarak inşa edilmiştir (Şekil 3.47; Şekil Ek D.11).

3.5. ÜST ÖRTÜ ANALİZİ

Üst örtü analizi yapılırken; konut, samanlık, ahır, odunluk, köy odası, cami, ambar, besihane ve okul türündeki yapılar incelenmiştir. Çeşme yapıları, üst örtü analizinde değerlendirilmemiştir.

Çalışma alanında bulunan yapıların üst örtüleri kırma, beşik, üç omuz ve sundurma çatı olarak sınıflandırılmıştır⁵. İncelenen 311 adet yapının 164 adedi beşik çatılıdır (Çizelge 3.5). Çatıları yıkılmış harabe yapılar, analiz çalışmalarında yıkık şeklinde sınıflandırılmıştır.

Konutların çatıları kırma, üç omuz veya beşik çatı tipindedir (Şekil 3.4). Eğimli arazilerde, suyun akışını kolaylaştırarak suyun yapıya ve çevresine zarar vermesini önlemek amacıyla üç omuz çatı türü tercih edilmiştir. Ahır, samanlık, odunluk ve ambar yapılarının çatıları ise beşik veya sundurma çatı şeklindedir.

⁵ Bu bölümde kullanılan haritalar Karabük İl Özel İdaresi'nden alınarak üzerlerinde üst örtü analizini açıklayıcı eklemeler yapılmıştır.

Çizelge 3.5. Dudaş köyündeki yapıların üst örtü türlerinin sayısal dağılımı

MAHALLE	Beşik Çatı	Kırma Çatı	Üç Omuz Çatı	Sundurma Çatı	Yıkık	TOPLAM
Alizaim	27	19	-	8	3	57
Beri Güvez	7	2	-	2	1	12
Çataklı	20	4	1	5	6	36
Çay	24	8	-	-	-	32
Dağdibi	5	6	4	3	5	23
Dudan	6	3	-	-	7	16
Kayalar (Aşağı)	12	2	1	2	3	20
Kayalar (Yukarı)	8	1	2	4	3	18
Kızılelma	13	5	3	3	1	25
Mıcık	10	8	-	-	3	21
Yuvalar	32	14	-	2	3	51
TOPLAM	164	72	11	29	35	311

Özgünlüğünü kaybetmemiş yapılarda üst örtü kaplama malzemesi olarak alaturka kiremit kullanıldığı görülmektedir. Çatıları tadilat gören yapılarda genellikle marsilya kiremit uygulaması yapıldığı görülmektedir. Bazı yapılarda hem marsilya hem de alaturka kiremid rastlanılmaktadır.

a) Kırma çatı örnekleri (Dağdibi mahallesi)

b) Beşik çatı örneği (Çataklı mahallesi)

Şekil 3.4. Dudaş köyünden çatı örnekleri

c) Üç omuz çatı örneği (Çataklı mahallesi)

d) Üç omuz çatı örneği (Dağdibi mahallesi)

e) Sundurma çatı örneği (Alizaim mahallesi)

f) Sundurma çatı örneği (Çataklı mahallesi)

g) Yıkık çatı örneği (Dudan mahallesi)

h) Yıkık çatı örneği (Çataklı mahallesi)

Şekil 3.4. (devam ediyor)

Alizaim Mahallesi

Alizaim mahallesinde bulunan 57 adet yapıdan 27 adedi beşik çatılı olarak inşa edilmiştir. Mahallede bulunan 19 adet yapı ise kırma çatılıdır. Ayrıca 8 adet yapının üst örtüsü

sundurma çatıdır. Yerleşim yerinde 3 adet yapının üst örtüsü hasar gördüğü için türü tespit edilememiştir (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.1).

Beri Güvez Mahallesi

Beri Güvez mahallesinde bulunan 12 adet yapıdan 7 adedi beşik çatılıdır. Mahallede çatısı tespit edilemeyen bir adet yapı vardır. Kıрма çatı türünde iki adet, sundurma çatı türünde iki adet yapı bulunmaktadır (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.2).

Çataklı Mahallesi

Çataklı mahallesinde bulunan 36 adet yapıdan 20 adedi beşik çatılıdır. 6 adet yapı yıkık durumda olduğu için üst örtüsü tespit edilememiştir. Mahallede sundurma çatı tipinde 5 adet yapı tespit edilmiştir. Ayrıca yerleşim yerinde 4 adet kıрма çatı ve bir adet üç omuz çatı türü özelliği gösteren yapı bulunmaktadır (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.3).

Çay Mahallesi

Çay mahallesinde bulunan 32 adet yapıdan 24 adedi beşik çatılıdır. Geriye kalan diğer yapılar ise kıрма çatı formunda inşa edilmiştir (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.4).

Dağdibi Mahallesi

Dağdibi mahallesinde bulunan 23 adet yapıdan 5 adedi beşik çatılı, 6 adedi ise kıрма çatılıdır. Mahallede üç omuz çatı formunda 4 adet yapı tespit edilmiştir. Üst örtüsü sundurma şeklinde olan 3 adet yapı tespit edilmiştir. Yerleşim yerinde üst örtüsü hasar gördüğü için türü tespit edilemeyen 5 adet yapı bulunmaktadır (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.5).

Dudan Mahallesi

Dudan mahallesinde bulunan 16 adet yapıdan 7 adedinin üst örtüsü yıkık durumda olduğu için türü tespit edilememiştir. Kalan yapılardan 6 adedi beşik çatı türünde, 3 adedi ise kıрма çatı olarak inşa edilmiştir (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.6).

Kayalar Mahallesi (Aşağı)

Aşağı Kayalar mahallesinde bulunan 20 adet yapıdan 12 adedinin üst örtüsü beşik çatı şeklindedir. Mahallede kıрма çatılı 2 adet, üç omuz türünde 1 adet ve sundurma çatı şeklinde iki adet yapı tespit edilmiştir. Yerleşim yerinde üst örtüsü hasar gördüğü için türü tespit edilemeyen 3 adet yapı bulunmaktadır (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.7).

Kayalar Mahallesi (Yukarı)

Yukarı Kayalar mahallesinde bulunan 18 adet yapıdan 8 adedi beşik çatı şeklinde inşa edilmiştir. Mahallede; kırma çatı şeklinde 1 adet, üç omuz çatı türünde 2 adet ve sundurma çatı formunda 4 adet yapı bulunmaktadır. Ayrıca yerleşim yerinde üst örtüsü tespit edilemeyen 3 adet yapı vardır (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.8).

Kızılelma Mahallesi

Kızılelma mahallesinde bulunan 25 adet yapıdan 13 adedi beşik çatılıdır. Mahallede 5 adet yapı kırma çatılı, 3 adet yapı üç omuz çatılı ve 3 adet yapı da sundurma çatılı olarak inşa edilmiştir. Yerleşim yerinde üst örtüsü yıkıldığı için türü tespit edilemeyen bir adet yapı “yıkık” olarak nitelendirilmiştir (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.9).

Mıcık Mahallesi

Mıcık mahallesinde bulunan 21 adet yapıdan 10 adedi beşik çatılıdır. Mahallede bulunan 8 adet yapının üst örtüsü kırma çatı şeklinde inşa edilmiştir. Çalışma alanında üst örtüsü yıkıldığı için türü tespit edilemeyen 3 adet yapı bulunmaktadır (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.10).

Yuvalar Mahallesi

Yuvalar mahallesinde bulunan 51 adet yapıdan 32 adedi beşik çatılı olarak inşa edilmiştir. Mahallede 14 adet kırma çatılı yapı tespit edilirken, 2 adet yapı ise sundurma çatı şeklinde yapılmıştır. Yerleşim yerinde üç adet yapının üst örtüsü hasar gördüğü için türü tespit edilememiştir (Çizelge 3.5; Şekil Ek E.11).

3.6. ÖZGÜNLÜK DURUMU ANALİZİ

Çalışma alanında bulunan yapılar özgünlük durumu açısından özgün, az değişmiş, çok değişmiş ve yeni yapı olarak sınıflandırılmıştır. Yapıya herhangi bir müdahalede bulunulmadan özgün haliyle korunan yapılar “özgün”; geri dönüşümünü engellemeyecek şekilde yapılan onarımlarla özgünlüğünü koruyan yapılar “az değişmiş”, geri dönüşümü mümkün olmayan yapının taşıyıcı sisteminde ve yapı elemanlarında onarım yapılarak özgünlüğünü kaybeden yapılar “çok değişmiş” ve yakın dönemde yapılan yapılar ise “yeni yapı” olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 3.5).

Çizelge 3.6. Dudaş köyü özgünlük durumu sayısal dağılımı.

MAHALLE	Özgün	Az Değişmiş	Çok Değişmiş	Yeni Yapı	TOPLAM
Alizaim	50	5	3	-	58
Beri Güvez	8	2	3	-	13
Çatakli	27	8	2	1	38
Çay	21	2	10	-	33
Dağdibi	17	2	3	2	24
Dudan	15	2	1	-	18
Kayalar (Aşağı)	15	3	1	1	20
Kayalar (Yukarı)	12	2	3	2	19
Kızılelma	16	4	3	4	27
Mıcık	17	4	1	-	22
Yuvalar	28	4	16	5	53
TOPLAM	226	38	46	15	325

Özgünlük durumu analizi yapılırken; Dudaş köyünde yer alan yapı türlerinin tamamı incelenerek, bulgular grafik ve haritalara aktarılmıştır⁶. Dudaş köyünde yer alan 325 adet yapıdan 226 adedi özgünlüğünü koruyabildiği için “özgün” olarak nitelendirilmiştir. Köyde basit onarımlar yapılan 38 adet yapı ise “az değişmiş” özelliindedir.

Özgünlüğünü kaybedecek şekilde kapsamlı onarım gören yapı sayısı ise 46’tır. Yerleşim yerinde yakın dönemde inşa edilen 15 adet yapı tespit edilmiştir (Çizelge 3.6).

⁶ Bu bölümde kullanılan haritalar Karabük İl Özel İdaresi’nden alınarak üzerlerinde özgünlük durumu analizini açıklayıcı eklemeler yapılmıştır.

a) Özgün yapı örneği
(Alizaim mahallesi)

b) Özgün yapı örneği
(Dağdibi mahallesi)

c) Az değişmiş yapı örneği
(Çataklı mahallesi)

d) Az değişmiş yapı örneği
(Alizaim mahallesi)

e) Çok değişmiş yapı örneği
(Çay mahallesi)

f) Çok değişmiş yapı örneği
(Alizaim mahallesi)

Şekil 3.5. Dudaş köyü özgünlük durumu örnekleri

g) Yeni yapı örneği
(Yukarı Kayalar mahallesi)

h) Yeni yapı örneği
(Yuvalar mahallesi)

Şekil 3.5. (devam ediyor)

Alizaim Mahallesi

Köyün en kalabalık mahallesi olan Alizaim mahallesinde bulunan 58 adet yapıdan 50 adedi özgünlüğünü günümüzde de koruyabildiği için “özgün” özellikte olduğu tespit edilmiştir. Mahallede 5 adet yapıda geriye dönüşü mümkün olan tadilatlar bulunmasından dolayı “az değişmiş” olarak değerlendirilirken, özgünlüğüne zarar verecek şekilde yapılan tadilatlardan dolayı 3 adet yapı “çok değişmiş” olarak nitelendirilmiştir. Yerleşim yerinde yeni yapı özelliği gösteren yapı tespit edilmemiştir (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.1).

Beri Güvez Mahallesi

Çataklı mahallesinde bulunan 13 adet yapıdan 8 adedi günümüzde de özgünlüğünü koruyabildiği için “özgün” olarak nitelendirilmiştir. Mahallede 2 adet yapıda yapılan geri dönüşü mümkün basit onarımlar yapıldığı görülmüştür. Yapının özgünlüğüne zarar verecek şekilde yapılan tadilatlardan dolayı 3 adet yapı “çok değişmiş” olarak nitelendirilmiştir (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.2).

Çataklı Mahallesi

Çataklı mahallesinde bulunan 38 adet yapıdan 27 tanesi özgünlüğünü günümüzde de koruyabildiği için “özgün” özellikte olduğu tespit edilmiştir. Mahallede 8 adet yapıda geriye dönüşü mümkün olan tadilatlar bulunmasından dolayı “az değişmiş” olarak değerlendirilirken, özgünlüğüne zarar verecek şekilde yapılan tadilatlardan dolayı 2 adet yapı “çok değişmiş” olarak nitelendirilmiştir. Yerleşim yerinde yeni yapı özelliği gösteren 1 adet yapı tespit edilmiştir (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.3).

Çay Mahallesi

Çay mahallesinde bulunan 33 adet yapıdan 21 tanesi özgünlüğünü günümüzde de koruyabildiği için “özgün” özellikte olduğu tespit edilmiştir. Mahallede geriye kalan 10 adet yapı ise özgünlüğünü kaybettiği için “çok değişmiş”, 2 adet yapıda geriye dönebilecek şekilde tadilatlar yapıldığı için “az değişmiş” olarak nitelendirilmiştir (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.4).

Dağdibi Mahallesi

Dağdibi mahallesinde bulunan 24 adet yapıdan 17 tanesi özgünlüğünü günümüzde de koruyabildiği için “özgün” olarak değerlendirilmiştir. Mahallede 3 adet yapıda yapının özgünlüğüne zarar verecek şekilde tadilat yapıldığı için “çok değişmiş”, 2 adet yapıda ise geriye dönüşü mümkün olan tadilatlar bulunduğu için “az değişmiş” olarak nitelendirilmiştir. Yerleşim yerinde yeni yapı özelliği gösteren 2 adet yapı tespit edilmiştir (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.5).

Dudan Mahallesi

Dudan mahallesinde bulunan 18 adet yapıdan 15 adedi yani neredeyse tamamı özgünlüğünü günümüzde de koruyabildiği için “özgün” yapı olarak nitelendirilmiştir. Mahallede sadece bir adet yapıda özgünlüğüne zarar veren tadilat yapıldığı tespit edilmiştir. Yerleşim yerinde iki adet yapı ise “az değişmiş” sınıfında değerlendirilmiştir. Yeni yapı özelliği gösteren yapı bulunmamaktadır (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.6).

Kayalar Mahallesi (Aşağı)

Aşağı Kayalar mahallesinde bulunan 20 adet yapıdan 15 adedi özgünlüğünü günümüzde de koruyabildiği için “özgün” özellikte olduğu tespit edilmiştir. Mahallede 3 adet yapıda geriye dönüşü mümkün olan tadilatlar bulunmasından dolayı “az değişmiş” olarak değerlendirilirken, özgünlüğüne zarar verecek şekilde yapılan tadilatlardan dolayı 1 adet yapı “çok değişmiş” olarak nitelendirilmiştir. Yerleşim yerinde 1 adet yeni yapı özelliği gösteren yapı vardır (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.7).

Kayalar Mahallesi (Yukarı)

Yukarı Kayalar mahallesinde 12 adet yapı özgünlüğünü günümüzde de koruyabildiği için “özgün” özellikte olduğu tespit edilmiştir. Mahallede 2 adet yapıda geriye dönüşü mümkün olan tadilatlar bulunmasından dolayı “az değişmiş” olarak değerlendirilirken, özgünlüğüne zarar verecek şekilde yapılan tadilatlardan dolayı 3 adet yapı “çok değişmiş”

olarak nitelendirilmiştir. Yerleşim yerinde yeni yapı özelliği gösteren 2 adet yapı bulunmaktadır (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.8).

Kızılelma Mahallesi

Kızılelma mahallesinde bulunan 27 adet yapıdan 16 adedi özgünlüğünü günümüzde de koruyabildiği için “özgün” özellikte olduğu tespit edilmiştir. Mahallede 4 adet yapıda geriye dönüşü mümkün olan tadilatlar bulunmasından dolayı “az değişmiş” olarak değerlendirilirken, özgünlüğüne zarar verecek şekilde yapılan tadilatlardan dolayı 3 adet yapı “çok değişmiş” olarak nitelendirilmiştir. Yerleşim yerinde yeni yapı özelliği gösteren dört adet yapı tespit edilmiştir (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.9).

Mıcık Mahallesi

Mıcık mahallesinde bulunan 22 adet yapıdan 17 adedi özgünlüğünü günümüzde de koruyabildiği için “özgün” özellikte olduğu tespit edilmiştir. Mahallede 4 adet yapıda geriye dönüşü mümkün olan tadilatlar bulunmasından dolayı “az değişmiş” olarak değerlendirilirken, özgünlüğüne zarar verecek şekilde yapılan tadilatlardan dolayı 1 adet yapı “çok değişmiş” olarak nitelendirilmiştir. Yerleşim yerinde yeni yapı özelliği gösteren yapı bulunmamaktadır (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.10).

Yuvalar Mahallesi

Yuvalar mahallesinde bulunan 53 adet yapıdan 28 adedi özgünlüğünü günümüzde de koruyabildiği için “özgün” özellikte olduğu tespit edilmiştir. Mahallede 4 adet yapıda geriye dönüşü mümkün olan tadilatlar bulunmasından dolayı “az değişmiş” olarak değerlendirilirken, özgünlüğüne zarar verecek şekilde yapılan tadilatlardan dolayı 16 adet yapı “çok değişmiş” olarak nitelendirilmiştir. Mahalleler arasında en çok değişmiş yapıya sahip olan Yuvalar mahallesidir. Yerleşim yerinde yeni yapı özelliği gösteren 5 adet yapı bulunmaktadır (Çizelge 3.6; Şekil Ek E.11).

BÖLÜM 4

MALZEME VE MİMARİ ÖZELLİKLER ⁷

4.1. MALZEME

Yapı malzemeleri, üretim şekline göre doğal ve yapay olarak iki sınıfta gruplandırılabilir. Doğada olduğu haliyle herhangi bir işlemde geçirilmesine gerek duyulmadan, yapıda kullanılan taş, ahşap ve sadece pişirilmesine ihtiyaç duyulan toprak doğal malzemeler olarak değerlendirilir (Kaya, 1996).

Yapıda, geçmişten günümüze olan süreçte malzeme ve malzemenin uygulama teknikleri daha ön planda tutulmuştur. Malzeme, teknik ve konstrüksiyon, yapının formundan daha önemlidir (Rapoport, 1969). Kırsal yerleşimlerdeki konutlar incelendiğinde yapı kabuğunun sağlıklı ve güvenilir olmasının ön planda tutulduğu görülmektedir. Yapının formu ve iç donatı elemanları, daha az önemsenmiştir (Sümerkan, 1990).

Dudaş köyünde geleneksel konutlarında ahşap, taş, kerpiç, tuğla gibi geleneksel malzemelere rastlanılmaktadır. Arazi çalışmalarında yapılan gözlemler sonucu ahşap, taş ve kerpicin en çok kullanılan yapı malzemeleri olduğu tespit edilmiştir. Bu malzemelerin kullanım teknikleri ve genel özellikleri alt başlıklarda incelenmiştir.

4.1.1. Ahşap

Doğadaki haliyle kullanabilen malzemelerden bir tanesi ağaçtır. Erişilebilirliği, işlenmesi ve taşınması oldukça kolaydır. Ancak hava etkilerine taş kadar dayanıklı bir malzeme değildir. Açıkta bırakıldığında çok uzun ömürlü olduğu söylenemez. Bu sebeple, özellikle ormanı bol bölgelerde yapı malzemesi olarak tercih edilir. Taş malzemeye göre avantajları ise; hafif olması, çekme ve eğilmeye dayanıklılığıdır (Kuban, 2010).

⁷ Çalışmanın bu bölümü tezden çıkartılan yayın kapsamında üretilen makale çalışmasında değerlendirilmiştir. İlgili çalışmada içerik daha çok özet olarak ele alınmıştır. Konunun bütünlüğü açısından bu bölüm, kitap çalışmasında daha detaylı olarak işlenmiştir. (İlgili makale için bkz: Çetin, E., Mutlu, M. (2021). Karabük ili Ovacık ilçesi Dudaş köyündeki yapıların geleneksel malzeme kullanımı ve yapım tekniği açısından değerlendirilmesi. IDA: International Design and Art Journal, 3(1), 25-38.)

Yapıda kullanılan ağaç türü yörelere göre farklılık göstermektedir. Ağaçlar bulunduğu yöreye göre değişik boyutta, kesitte ve tekniklerde hazırlanmaktadır. Karadeniz'in kıyı kesimlerinde çatki için en güvenilir ağaç kestane iken, Batı ve Kuzey Anadolu bölgesinde sarıçam, meşe; Toroslarda ve Akdeniz bölgesinde selvi, sedir ve ardıç çatki malzemesi olarak kullanılan ağaç türleridir. Yapı içlerinde genellikle çam türleri kullanılmaktadır (Günay, 1999).

Ahşap ulaşılabilirliği kolay olan bölgelerde yapının her yerinde kullanılabilirken; erişimi zor bölgelerde strüktürel olarak kullanılmıştır. Ahşap strüktür aralarındaki boşluklar ise kerpiç, tuğla, taş gibi malzemelerle doldurulmuştur. Ahşap, yapılarda taşıyıcı malzeme olarak iç ve dış duvarlarda, döşeme ve çatıda, dolgu malzemesi olarak duvarlarda ve destekleyici eleman olarak çıkmalarda kullanılmaktadır. Çatıda iskeletin oluşturulmasında yani aşık, dikme ve merteklerde, kaplama altı tahtası olarak ahşap malzeme kullanılmaktadır (Çakır, 2000).

Ahşap, kapı ve pencere doğramalarında da kullanılan bir yapı malzemesidir. Ahşap pencereler; soğuğa, yağmura, güneşe ve sıcağa dayanıklılık gösterir. Geleneksel yapılarda ahşap kapılara; iç ve dış kapılarda rastlanmaktadır. Dış kapılar, dış ortamdan gelecek etkilere yani güneşe, yağmura ve kara karşı dayanıklı olacak şekilde yapılmaktadır. İç kapılar ise iç ortam nemine karşı önlem alınacak şekilde yapılmaktadır (Binan, 1995).

Geleneksel yapılarda merdivenler genellikle ahşap malzemedan inşa edilmektedir. Ahşap merdivenlerin; basamakların oturma veya geçme şekline göre, rıhtlı veya rıhtsız oluşlarına göre çeşitli çözümleri vardır. Merdiven korkulukları da ahşaptan yapılmaktadır.

Dudaş köyünde çevresel özellikler sebebiyle yapılarda ahşap malzemeye çokça rastlanılmaktadır. Taşıyıcı sistemde, taş duvarlarda hatıl olarak, çatı konstrüksiyonu oluşturulmasında, döşeme, tavan ve duvar kaplamalarında, kapı ve pencerelerde, merdivenlerde, korkuluklarda, iç mekân elemanları olan sedir, yüklük, gusülhane, raflar gibi yapının birçok bölümünde ahşap sıklıkla tercih edilmiştir. Ahşap, yapı içerisinde kullanılırken genellikle doğal renginde kullanılmıştır.

Dudaş köyünde, çevredeki ormanlık alanlarda bulunan ağaçlar kesilerek dal ve budakları temizlenip bazı işlemlerden geçirilerek kütük halini almaktadır. Bu kütükler inşaat alanına eskiden öküz arabaları kullanılarak getirildiği bilinmektedir. Kırsal bölgelerde ahşap malzemeyi işlemek için; balta, hızar, testere, rende, gönye gibi çeşitli el aletlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Hızar, büyük boyutlu ağaçları kesmek için kullanılan, dişli bir alettir. Balta; sert ağaç türünden yapılmış bir sapı ve keskin demirden ağzı bulunan alettir. Balta ile ahşap kaba biçimde yontulmaktadır. Ağacın yüzeyini pürüzsüzleştirmek için rende

kullanılmaktadır. Gönye ise işlenmiş ağacın düzgünlüğünü teyit etmek için kullanılmaktadır.

Dudaş köyünde aileden gelenek haline gelmiş ahşap ustaları vardır. Bu ustalardan en bilinen günümüzde de hayatta olan Dudaş köyünün Çataklı mahallesinde yaşayan Halil Çelik'tir. Çelik ailesinde ahşap yapı ustalığının yıllar boyu babadan oğula gelenek halinde devam ettiği bilinmektedir⁸. Halil Çelik'in babası Akif Çelik ve onun babası Halil Çelik Dudaş köyünün bilinen en eski ustalarındandır. Alan çalışmaları esnasında usta Halil Çelik'in kendi yapmış olduğu ev de incelenmiştir. Ayrıca konut içerisinde ustaya ait el aletlerinin bulunduğu çanta yer almaktadır (Şekil 4.1). Yine aynı konut içerisinde Halil Çelik'in babası usta Akif Çelik'in mührü görülmüştür (Şekil 4.2). Akif Çelik'in ustalık yaptığı dönemlerde gerekli durumlarda ustalar imza yerine mühür basmaktaydılar.

Şekil 4.1. Ahşap ustası Halil Çelik'in el aletleri

Şekil 4.2. Usta Akif Çelik'in mührü

⁸ Bu bilgiye ahşap yapı ustası Halil Çelik'in torunu Mimar Sinan Çelik aracılığıyla ulaşılmıştır.

Ahşap, yapıda kullanıldığı yere göre ağaç türü de değişiklik gösteren bir malzemedir. Ancak Dudaş köyünde, strüktürel elemanlarda ve iç yapı elemanlarının tamamında karaçam kullanılmıştır. Bunun en önemli sebebi köyün çam ağacı bakımından zengin olması, dışarıdan farklı malzemelerin temininin güç olmasıdır. Yapıda kullanılan ahşaplar köye yakın konumdaki Göktepe ormanında kesilmektedir. Köy halkının kışın yapacağı işlerin sınırlı olmasından dolayı ve karın taşımada sağladığı kolaylık sebebiyle ağaçlar kış mevsiminde kesilmektedir.

4.1.2. Taş

Taş, ilk insanın varoluşuyla meydana çıkan, barınma gereksinimini karşılamak için yaşadığı mağaralarda karşılaştığı ve şekillendirmeden kullanmaya başladığı ilk yapı malzemesidir. Mısır, Yunan ve Roma mimarilerinde ustalıkla kullanılmıştır. Taş malzemenin taşıyıcılık gücü diğer malzemelere göre fazla olmasına rağmen doluluk boşluk oranı az olduğu için taş yapılarda iç mekân çözümlenmeleri gelişmemiştir (Kaya, 1996).

Ahşap malzemenin az bulunduğu yerlerde taş kullanılmıştır. Taş, yapıların temelinde ve zemin kat duvarlarında kullanılır. Taş yaygın olarak her bölgede bulunabilir. Taş örülürken, bağlayıcı olarak genellikle çamur ve kireç karışımı harç kullanılır. Taş aynı zamanda ahşap çatki arası dolgu malzemesi olarak da kullanılır (Çakır, 2000).

Dudaş köyünde yapıların temelleri, taş malzeme kullanılarak oluşturulmuştur. Köşelerde, iri ve düzgün kesitlerde taş kullanılırken; aralarda daha küçük boyutlarda taşlar kullanılmaktadır. Taş örgü su basman seviyesine kadar devam etmektedir. Ahşap dikmelerin arasındaki boşluklar da genellikle taş malzeme kullanılarak doldurulmuştur (Şekil 4.3).

a) Dağdibi mahallesinde taş malzeme kullanımı

b) Alizaim mahallesinde taş malzeme kullanımı

Şekil 4.3. Taş malzemenin yapıda kullanımını gösteren örnekler

Bahçe duvarları, genellikle taşın yığma yöntemde üst üste dizilmesiyle oluşturulmuştur. Moloz taş veya düzgün kesme taşların kullanıldığı bahçe duvarı örnekleri çalışma alanında mevcuttur (Şekil 4.4). Yükseklikleri 1,5-2 m arasında değişmektedir. Bazı örneklerde duvar üzeri harpuşta kullanılarak bitirilmiştir.

a) Düzgün kesme taşlı bahçe duvarı
(Dudan mahallesi)

b) Moloz taşlar ile oluşturulmuş bahçe duvarı
(Kızılelma mahallesi)

Şekil 4.4. Dudaş köyünde taş malzeme kullanılarak oluşturulmuş bahçe duvarları

4.1.3. Kerpiç

Kerpiç; insanın üreterek, istediği biçimi vererek kullandığı ilk yapı malzemesidir. Kerpiç topraktan elde edildiği için hemen her bölgede bulunabilmektedir. Ağacın sık bulunmadığı bölgelerde temel yapı malzemesi olmuştur. Her yerde bulunabildiğinden dolayı da ekonomiktir (Kuban, 2010).

Yapılarda kerpiç kullanımına ince dallardan ve sazdan oluşturulmuş kulübelerin üzerine çamurdan elde edilen harç ile sıvanarak daha korunaklı bir barınak elde edilmesiyle başlanılmıştır. İlerleyen zamanlarda çamur içerisine bitkisel liflerin eklenmesiyle hamur haline getirilmiştir. Kerpiç hamurları somun şekline getirilerek güneşte kurutulmuştur. Böylelikle taşıyıcı özelliği olan kerpiç tuğlaları meydana gelmiştir (Tayla, 2007).

Kerpiç, Anadolu'nun neredeyse tamamında kullanılan bir yapı malzemesidir. Yapının yapıldığı çevredeki farklı malzemelerin kolay bulunup bulunmamasına ve ekonomik durumuna göre kullanım miktarı çeşitlilik göstermektedir. Bazı konutlar tamamıyla kerpiçten inşa edilirken bazı konutların ikinci katları ahşap karkas sistemle oluşturulup araları kerpiçle doldurulur (Tayla, 2007).

İnşaat alanında kerpiç kolaylıkla hazırlanabilen bir malzemedir. Çok fazla işçilik gerektirmemesi maliyetinin düşük olmasını sağlar. Kalıplara döküldükten sonra çabuk kuruyarak duvar örmek için hazır hale gelir. Neme karşı koruma önlemi alındığı takdirde uzun süre dayanabilecek bir malzemedir (Kafesçioğlu, 1955).

Şekil 4.5. Ahşap karkas arası kerpiçle doldurulmuş konut örneği (Alizaim mahallesi)

a) Yuvalar mahallesi Ayşe Hanım evi

b) Mıcık mahallesi Hasan Ayvalık evi

Şekil 4.6. Duvarları kerpiç malzemeden inşa edilmiş ocak örneği

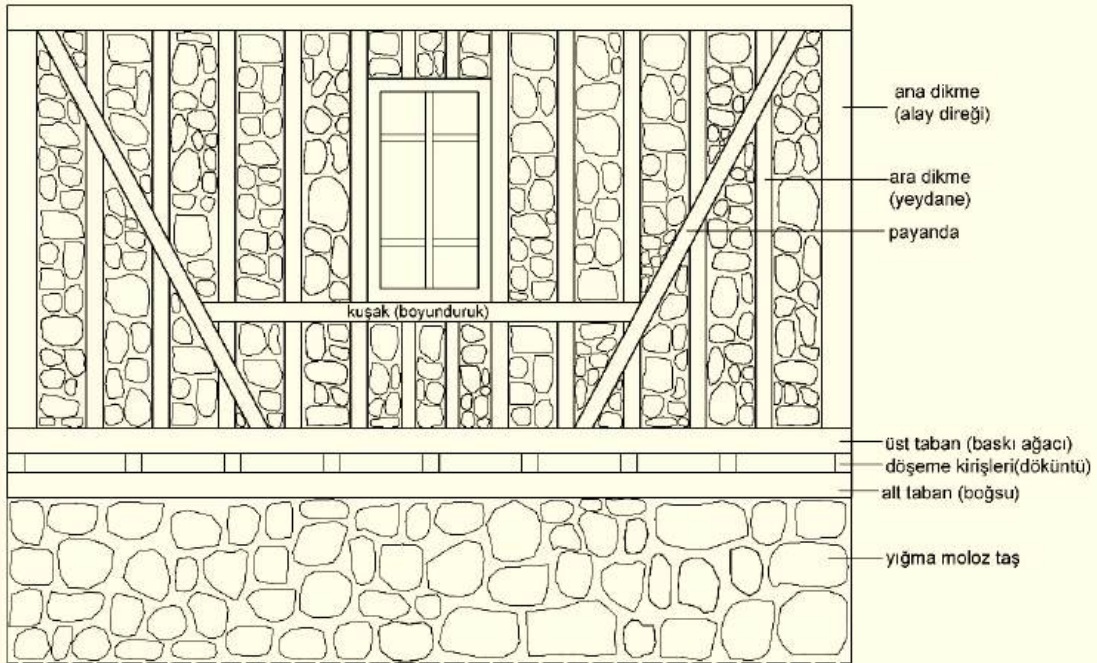
Dudaş köyünde kerpiç, yardımcı yapı malzemesi olarak nitelendirilebilir. Tamamıyla kerpiçten inşa edilmiş herhangi bir yapı bulunmamaktadır. Kerpiç, genellikle ahşap karkas arası dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.5). Taşıyıcı olmayan yapı iç duvarlarında kerpiç kullanılmış örnekler mevcuttur.

Ocakların “çığlık” adı verilen temellerinin oluşturulmasında ve ocak yan duvarlarının örülmesinde kerpiçten yararlanılmıştır (Şekil 4.6). Kerpiçin hammaddesini oluşturan toprak, sıva hammaddesi olarak da karışımıza çıkmaktadır.

4.2. MİMARİ ÖZELLİKLER

4.2.1. Strüktürel Elemanlar

Dudaş köyünde, zemin kat duvarları genellikle yığma taştan yapılmıştır. Taş duvarlar bazen dikme ve payandalar ile desteklenmiştir. Taş duvarın üzerine ahşap taban kirişi yerleştirilmiştir. Bu taban kirişi üzerine 1-1,5 m aralıklarla ana dikmeler yerleştirilerek üst kat duvarları oluşturulmuştur. Bu ana dikmeler arasına daha ince kesitli “yeydane” adı verilen ara dikmeler yerleştirilmiştir (Şekil 4.20). Ara dikmeler arasındaki mesafe yaklaşık 40-50 cm’dir. Dikme üstleri de üst taban kirişiyile birleştirilmiştir. Yapının daha sağlam olması amacıyla payandalar kullanılmıştır. Payandaların yönleri değişmektedir. Dikmeler ve payandalar arasına da yatay ve düşey kuşaklar yerleştirilerek pencere boşlukları yapılmıştır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. Dudaş köyünde geleneksel ahşap çatki strüktürü

4.2.1.1. Temeller

Geleneksel yapılarda temel türünün belirlenmesinde yapıda kullanılan taşıyıcı sistem önemli bir etkidir. Ahşap konstrüksiyonlu yapılar hafif olduğu için temel yüksekliği derin olmayan şekilde çözümlenmektedir. Zemin katı, ahşap hatıllı taş duvarlardan yapılan yapılarda sürekli temel uygulaması yapılmaktadır. Ahşap karkas sistemde inşa edilmiş yapılarda yükler, sürekli taş temeller ile ya da bağımsız taş temeller ile zemine aktarılmaktadır. Sürekli taş temellerde sağlam zeminin bulunduğu zemine kadar temel çukur kazılarak içerisi iri taşlarla doldurulmaktadır. Temel duvarları, yapının zemin katında da devam ettirilmektedir (Akdemir, 1997).

Çalışma alanında herhangi bir kazı çalışması yapılmadığından dolayı yapıların temellerine ilişkin elimizdeki bilgiler oldukça sınırlıdır. Yapı ustası Halil Çelik'ten alınan bilgilere göre yapının inşa edileceği zeminin eğimine göre temel derinliği değişmektedir. Sert zemin bulunana kadar temelin kazıldığı, daha sonra da köşelere kazıklar çakılarak yapının boyutları ve sınırlarının belirlendiği öğrenilmiştir. Ayrıca temel kazılırken kible yönü dikkate alınır ve konutun yönelmesi de bu doğrultuda olmaktadır.

Yapı duvarlarının su basman seviyesine kadar taş malzeme ile yapılmış olması temellerinde aynı teknikte yapıldığını düşündürmektedir. Yapıların hiçbirinde bodrum kat tespit edilmemiştir. Eğimli araziye inşa edilen bazı evlerde, kot farkından yararlanılarak yarı bodrum şeklinde kullanıldığı ve bu bölümün genellikle ahır veya depo olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Aşağı Kayalar mahallesinde eğimli arazide yarı bodrum uygulaması

Bazı konutlarda üst kattan gelen yüklerin etkisini azaltmak için zemin katlarda ahşap dikmeler kullanılmıştır. Ayrıca tek katlı ahır ve samanlık yapılarında bölücü duvar ihtiyacı bulunmadığı için mekân ortalarında dikmeler bulunmaktadır. Bu dikmeler bir kısmı toprağa gömülü bir nevi münferit temel vazifesi gören, iri boyutlu taşlara oturtulmaktadır (Şekil 4.9). Oturtulan taş ile ahşap dikme arasında herhangi bir bağlayıcı malzeme kullanılmamaktadır.

Şekil 4.9. Ahşap dikmelerin taş bloğa oturtulması

4.2.1.2. Duvarlar

Yapının en önemli görevi, insanları ve içerisinde bulunan eşyaları tüm dış etkenlere karşı korumaktır. Duvarların dış etkenlere karşı durabilmesi, yapısını meydana getiren malzemelerin özelliklerine ve bu malzemelerin uygun seçilmesine bağlıdır (Eser, 1977).

Duvarlar ortamların birbirinden ayrılmasını sağlar. Ayrılacak ortamın cinsine göre duvarlar üç şekilde sınıflandırılmıştır:

- Bahçe duvarları: İki açık ortamı birbirinden ayıran duvarlar
- Yapı dış duvarları: Açık ve kapalı ortamı birbirinden ayıran duvarlar
- İç duvarlar: İki kapalı ortamı birbirinden ayıran duvarlar (Sümerkan, 1990).

Duvarları taşıyıcılık açısından sınıflandırdığımızda ise taşıyıcı duvarlar ve taşıyıcı olmayan (bölme) duvarlar olarak ikiye ayrılmıştır (Sümerkan, 1990).

Taşıyıcıları, yığma taşıyıcılar ve karkas taşıyıcılar olarak gruplandırılmıştır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Taşıyıcı sistemin sınıflandırılması

Taşıyıcı Sistem	Ana Malzeme	Alt Malzeme
Yığma Taşıyıcılar (Duvarlar)	Kâgir Yığma Duvarlar	Taş Yığma
		Kerpiç Yığma
		Tuğla Yığma
	Ahşap Yığma Duvarlar (Çanti)	Ahşap
Karkas Taşıyıcılar (Dikmeler-kolonlar)	Ahşap iskelet	Ahşap
	Betonarme İskelet	Betonarme

4.2.1.2.1. Yığma Taşıyıcı Duvarlar

Yığma taşıyıcılar; kâgir yığma ve ahşap yığma duvarlar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Kâgir yığma duvarlar kullanılan malzemenin türüne göre; taş yığma, kerpiç yığma ve tuğla yığma duvarlar olarak incelenmiştir. Ahşap yığma duvarlar ise çanti tekniği kullanılarak inşa edilmiş duvarlardır.

Kâgir Yığma Duvarlar

Malzemeler üst üste yığılarak kâgir duvarları oluşturmaktadır. Kâgir yığma yapıları kullanıldıkları malzeme türüne göre taş, kerpiç ve tuğla yığma olarak sınıflandırılmaktadır.

Taş yığma duvarlar, kullanılan taşın işleniş şekline göre moloz taş duvarlar ve yonu taş duvarlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Moloz taş duvarlarda taşlar ocaktan çıktığı haline yakın bir şekilde fazla işlenmeden kullanılmaktadır. Çok büyük taşlar kırılmakta, sivri köşeli olanlara ise çekiçle biçim verilerek düzgün hale getirilmektedir. Moloz taş duvarların kalınlığı en az 50 cm'dir. Özellikle duvar köşelerinde büyük taşlar kullanılmaktadır. Büyük taşların aralarındaki boşluklar ise küçük taşlar ile doldurulmaktadır. Yüksekliği fazla olan moloz taş duvarlarda 1,5 m yükseklikte bir tesviye işlemi yapılır. Genellikle bu tesviye işlemi ahşap hatıllar ile yapılmaktadır. Hatıllar; birbirlerine yarım bindirme, tam bindirme veya geçmesiz tam bindirmeli şekillerde uygulanabilmektedir (Tayla, 2007).

Yonu taş duvarlarda kullanılan yonu taşı, ocaklardan bloklar halinde çıkarılır ve duvarda kullanılacak hale gelmesi için farklı şekillerde işlemlerden geçirilmesi gerekmektedir (Tayla,

2007). Dudaş köyünde yonu taş duvarın sınırlı sayıda, bazı bahçe duvarlarında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Moloz taşların elde edilebilirliği ve yapıda kullanımı daha basit olduğu için Dudaş köyündeki taş duvarlar tamamen yığma moloz taş duvar tekniğinde inşa edilmiştir. Temel duvarları belirli bir seviyeye kadar yığma moloz taş şeklinde devam etmektedir. Bazen su basman kotunda moloz taşlar kesilirken, bazen de yapının zemin katı tamamen yığma moloz taş şeklinde inşa edilmektedir. Özellikle köşelerde daha büyük boyutlu ve düzgün kesitli moloz taş kullanımına dikkat edilmiştir. Yığma moloz taş duvarın bittiği noktada veya belirli yüksekliklerde gelen yükleri yatay doğrultuda dağıtmak için ahşap hatıllar kullanılmıştır (Şekil 4.10).

Şekil 4.10. Dağdibi mahallesi yığma taş duvarda ahşap hatıl kullanımı

Dudaş köyünde, çoğu yapının zemin kat duvarları hımış tekniğinde ahşap dikmeler ve payandalar kullanıldığı, aralarının ise moloz taşlar kullanılarak doldurulduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.11).

Kerpiç; kolay elde edilebilen, ekonomik ve boyutları duvar örülmesine elverişli bir malzemedir. Fakat dış etkilere özellikle de suya karşı dayanıklı bir malzeme değildir. Kerpiç duvarlar, zemin suyundan uzak tutabilmek için taş temeller üzerine örülmektedir. Dış etkilerden korunması için de çamur veya kireç harç ile sıvanmıştır. Kerpiç duvar kalınlıkları genellikle 60-70 cm'dir (Tayla, 2007).

a) Yukarı kayalar mahallesi taş duvar örneği

b) Yuvalar mahallesi taş duvar örneği

Şekil 4.11. Ahşap dikme ve payandalar kullanılarak oluşturulan taş duvar örnekleri

Dudaş köyünde ahşap ve taş kolaylıkla elde edilebildiği için kerpiç yığma duvar tekniği ile inşa edilmiş yapı örneğine rastlanılmamaktadır. Duvarlar, hımış tekniği kullanılarak ahşap çatki arası dolgu malzemesi olarak kerpiç kullanılan örnekler bulunmaktadır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12. Dudan mahallesi dolgu malzemesi olarak kerpiç kullanımı

Tuğla, yapılarda kullanılan en eski geleneksel malzemelerden birisidir. Yapımında, balçık ve killi topraklara su katılarak hamur hazırlanır. Bu hamur tahta kalıplar içinde şekil verilerek fırınlanarak pişirilmesiyle tuğla elde edilir. Bu tuğlalar ile örülen duvarlar ise tuğla yığma duvar olarak adlandırılır. Tuğla duvarlar tuğlanın kalınlığına göre yarım tuğla, 1 tuğla, 1,5 tuğla, 2 tuğla gibi isimlerle tanımlanır. Bağlayıcı malzeme olarak harç ve kenet kullanılmaktadır (Alioğlu, 1991).

Dudaş köyünde, yeni yapı olarak tanımladığımız yakın dönemde inşa edilen yapılarda genellikle tuğla yapı malzemesi kullanıldığı görülmüştür. Betonarme yapılarda, duvar örgüsü tuğladan yapılmıştır. Bu duvarlar genellikle sıvanmamıştır. Betonarme karkas sistemle inşa edilmeyen yapılarda da tuğla, yığma sistemde yığılarak yapıyı oluşturmuştur. İskelet sistem kullanılarak inşa edilmiş geleneksel yapılarda ise tadilat gerçekleştirildiği zaman genellikle dolgu malzemesi taş veya kerpiç olan yapılarda malzeme değişikliğine gidilerek tuğla veya gaz beton ile duvarların yeniden örüldüğü tespit edilmiştir (Şekil 4.13). Bu durum yapıların özgünlüğüne oldukça zarar vermektedir. Ayrıca yakın dönemde inşa edilen yapılarda da duvar malzemesi olarak tuğla tercih edilmektedir (Şekil 4.14).

a) Yuvalar mahallesi malzeme değişikliği

b) Çay mahallesi malzeme değişikliği

Şekil 4.13. Geleneksel yapıda malzeme değişikliği sonucu modern tuğla kullanımı

Şekil 4.14. Yeni yapıda modern tuğla malzeme kullanımı (Yuvalar mahallesi)

Geleneksel yapıların duvarlarında, harman tuğlası denilen tuğla türü kullanılmaktadır. Dudaş köyünde; Dağdibi, Dudan ve Kızılelma mahallelerinde birkaç örnekte harman tuğlası ile oluşturulmuş duvar örgülerine rastlanılmıştır (Şekil 4.15). Harman tuğlası diğer dolgu malzemelerine göre daha pahalı bir yapı malzemesi olduğu için Dudaş köyünde kullanımı sınırlıdır.

a) Dağdibi mahallesi harman tuğla kullanımı

b) Dudan mahallesi harman tuğla kullanımı

Şekil 4.15. Harman tuğlası kullanılan geleneksel yapı örnekleri

Ahşap Yığma Duvarlar

Taş temel üzerine, işlenmiş ağaçların veya kütüklerin çeşitli geçme yöntemleri kullanılarak üst üste dizilmesiyle ahşap yığma duvarlar oluşturulmaktadır. Bu teknik kullanılarak inşa edilen konutlara “çantı ev” denilmektedir (Akdemir, 1997). Çantı tekniğinde yükler, bir alt sırada bulunan ahşaba aktararak zemine ulaşır. Kullanılan ahşabın kesit türüne göre yuvarlak kesitli ve dikdörtgen kesitli olmak üzere iki çeşit yığma duvar türü bulunmaktadır. Yuvarlak kesitli tomruklar “kara boğaz” tekniği kullanılarak birleştirilmektedir. Dikdörtgen kesitli daha düzgün biçimli tahtalar ise “kurt boğazı” geçme tekniği kullanılarak birbiri üzerine bindirilmektedir. Üst üste bindirilmiş bu tahtalar ağaç çivisi kullanılarak sabitlenmektedir (Türkmen, 1995).

Ahşap yığma duvar tekniği kullanılarak inşa edilen konutlarda, dışarıdan bakıldığında konutun içerisindeki oda bölmeleri kolaylıkla fark edilebilmektedir. İç ve dış duvarlarda herhangi bir kaplama yapılmasına ihtiyaç duyulmaz. Duvar kalınlıkları yaklaşık 15 cm olduğu için mekânda yer kaybı yaşanmaz.

Dudaş köyünde ahşap yığma duvar tekniği bazı konutların bir bölümünde uygulanmıştır. Tamamen çantı tekniği kullanılarak inşa edilen konut örneği yoktur. Konutun çantı tekniği ile inşa edilen bölümüne yörede “taban oda” denilmektedir (Şekil 4.16). Zemin katı hımış tekniği ile inşa edilen konutlarda alt taban üzerine kalaslar kurt boğazı geçme yöntemi

kullanılarak üst üste bindirilmektedir. Kalaslar geçme yaptıkları noktadan itibaren yaklaşık 20-25 cm dışarı taşmaktadır.

a) Dağdibi mahallesi

b) Alizaim mahallesi

Şekil 4.16. Konutlarda ahşap yığma duvar tekniği

Konutlara göre daha küçük ölçekli olan samanlık, ahır ve odunluk yapılarında, ahşap yığma duvarlar daha sık görülmektedir. Genellikle eğimli arazilere inşa edilen samanlıklar, belirli bir seviyeye kadar yığma taş duvar ile örüldükten sonra ahşap kalaslar üst üste yığılarak yapıyı oluşturmaktadır. Kalasların boyutları farklı olduğu için birleşim şekilleri konutlardaki gibi özenli değildir (Şekil 4.17). Birleşim yerinden itibaren dışarı doğru daha çok çıkma yaparlar. Kalasların birleşiminde, kurt boğaz veya kara boğaz tekniği uygulanan örnekler mevcuttur. Bazı önemsiz yapı örneklerinde birleşim yapılmadan ahşaplar üst üste yığılmaktadır.

Ahşap yığma strüktürde kullanılan bir başka teknik ise “çalma boğaz” tekniğidir. Ahşap duvarlar oluşturulurken, dikmelerde kanallar açılır. Bu kanallara tahtaların uçları yerleştirilir. Dikmeler açılan kanallara göre farklı isimler alır. İki kanallı ve köşe dikmesi olarak kullanılırsa buna “armoz direği” adı verilir. Orta dikme olarak kullanılırsa “orta direk” denilmektedir. Orta direk; iki kanallı, üç kanallı, dört kanallı olabilmektedir (Özgüner, 1970).

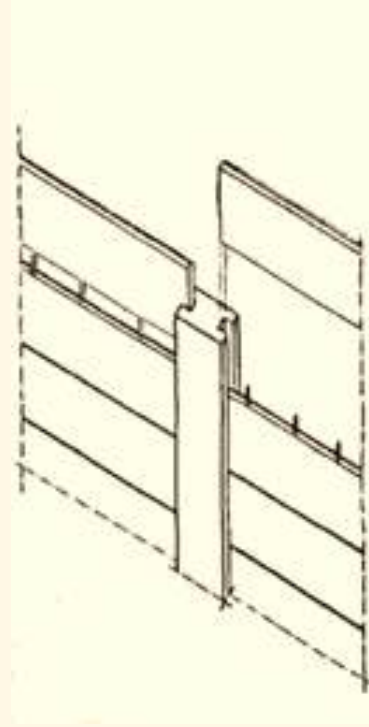
Dudaş köyünün Alizaim mahallesinde bu teknik kullanılarak inşa edilmiş ahır yapısı bulunmaktadır. Dikmeler üzerinde kanallar ile açılan yuvalara kütükler üst üste yığılarak ahşap duvar örgüsünü oluşturmaktadır (Şekil 4.18).

Şekil 4.17. Dudaş köyü samanlık yapılarında ahşap yığma duvar örnekleri

a) Alizaim mahallesi

b) Çalma boğaz tekniği
(Türkmen, 1995)

Şekil 4.18. Ahşap duvarlarda uygulanan çalma boğaz tekniği

4.2.1.2.2. Karkas Taşıyıcılar

Karkas taşıyıcılar ahşap iskelet ve betonarme iskelet olarak sınıflandırılmıştır. Çalışma alanımızda karkas taşıyıcılardan en çok ahşap iskeletli yapılar bulunmaktadır. Betonarme iskeletli duvarlar, çalışma konumuz kapsamı dışında kaldığı için inceleme yapılmamıştır.

Geleneksel yapılarda ahşap iskeletli taşıyıcı sistem kullanılmaktadır. Bu sistem, ahşaplardan oluşturulmuş iskelet ve iskeletin arasındaki boşlukları doldurmak için kullanılan çeşitli dolgu malzemelerinden oluşmaktadır. Sistemin iskelet bölümü düşeyden ve yataydan gelecek yükleri karşılayarak ayakta kalmasını ve şekil değiştirmemesini sağlamaktadır. Yatay (kiriş, taban, başlık), düşey (ana ve ara dikmeler), çapraz (payanda) elemanlar ahşap taşıyıcı sistemi meydana getirmektedir (Güngör, 1965).

Ahşap iskelet sistem ahşap yığma sisteme göre; daha hafif bir sistemdir ve plan şemasında esnekliğe daha çok imkân verdiği için daha avantajlıdır. Ahşap iskelet sistem kullanılarak birden çok katlı yapılar yapmak mümkündür.

Konutların üst kat duvarları ahşap çatki duvar şeklindedir. Ahşap çatkılarının araları kerpiçle veya taşla bazen de her ikisi birlikte kullanılarak doldurulmuştur (Şekil 4.19). Ahşap dikmelerin arası ahşap parçalar ile doldurulan örnekler de vardır.

Şekil 4.19. Ahşap iskelet sistemli yapı örnekleri

Çatki sistemde ana dikmelerin araları kerpiç veya taşla doldurulduğu zaman 20-30 cm aralıklar ile ara dikmeler konulur. Yörede; ana dikmelere “alay direği”, ara dikmelere ise “yeydane” adı verilmektedir (Şekil 4.20).

Çalışma alanında, ahşap çatki arasındaki boşluklar 2-3 cm kalınlığındaki ince dalların yatay olarak örülmesiyle oluşturulmuş duvar örneklerine rastlanılmıştır. Bu tür duvarlar odunluk,

ahır gibi niteliksiz yapılarda uygulanmıştır. Dallar arasında kalan boşluklar hem içten hem de dıştan sıva uygulaması yapılarak doldurulur (Şekil 4.21).

Şekil 4.20. Yeydane dikmeleri

Şekil 4.21. Örgü dallar ile duvar oluşumu

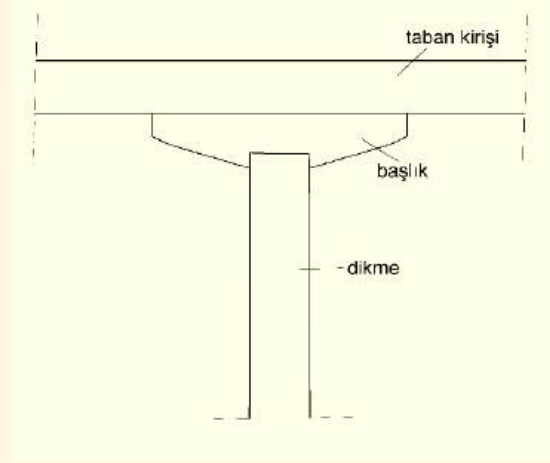
4.2.1.3. Dikmeler

Dikmelerin direkt toprakla bağlantısını engellemek amacıyla taş temelin üzerine oturtulur (Şekil 4.22). Genellikle dikdörtgen veya kare kesitli yaklaşık 0,15-0,20 m ölçülerindedir. Dikme aralıkları büyüdükçe kesiti artar, dikmelerin daha sık aralıklarla kullanıldığı yapılarda ise dikmeler, daha ince kesitli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4.22. Taş temelin üzerine oturtulmuş dikme örneği

Dikmeler; zemin katlarda, ahırda ve geniş açıklık geçilen çardak mekânında rastlanılmaktadır. Bazı dikmeler yükün yayılımını dağıtmak için başlık kullanılarak kirişe oturtulmaktadır (Şekil 4.23).

Şekil 4.23. Çardak mekanında başlıklı dikme kullanımı (Yukarı Kayalar mahallesi)

4.2.1.4. Döşemeler

Döşeme; duvarlar arasına atılan kirişlerin üstüne yapılan, her katın zeminini oluşturan ve üzerinde yürünen yüzeydir. Geleneksel yapıların döşemeleri ahşap ve kâgir malzemeler kullanılarak oluşturulur (Alioğlu, 1991).

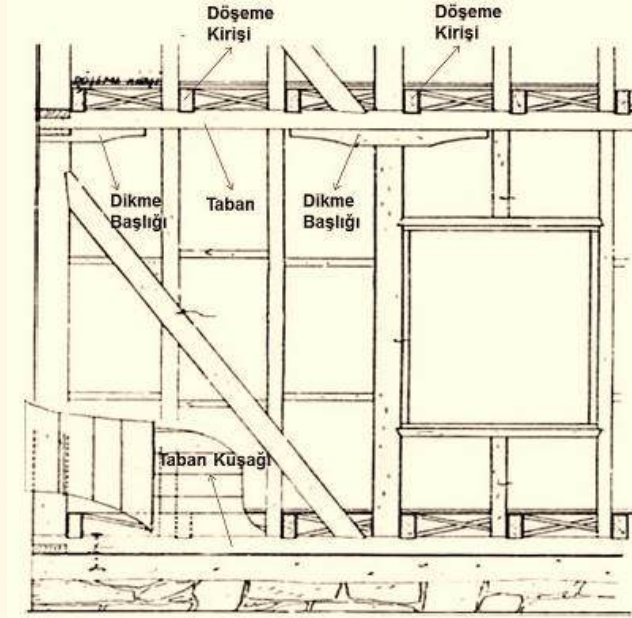
Ülkemizde geleneksel konutlarda taş, toprak ve ahşap en çok kullanılan döşeme kaplama malzemeleridir. Ahşabın hafifliği, eğilme ve çekmeye olan dayanıklılığı gibi fiziksel özellikleri tavan ve döşeme üzeri kaplama malzemesi olarak tercih edilmesini sağlamıştır (Şenkal, 1996).

Ahşap kirişler 50-60 cm aralıklarla duvar üzerine yerleştirilir. Yerleştirilen bu kirişlerin üst kısımlarına döşeme kaplaması çakılarak ahşap döşemeler oluşturulur. Kirişler genellikle kısa kenar doğrultusunda yerleştirilir (Toydemir, 2000).

Geleneksel ahşap karkas yapılar, döşeme kirişlerinin yerleşimine göre “tek tabanlı” ve “çift tabanlı” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Çift tabanlı yapılar ise “tek yönde çift tabanlı” ve “iki yönde çift tabanlı” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Güneş, 2014).

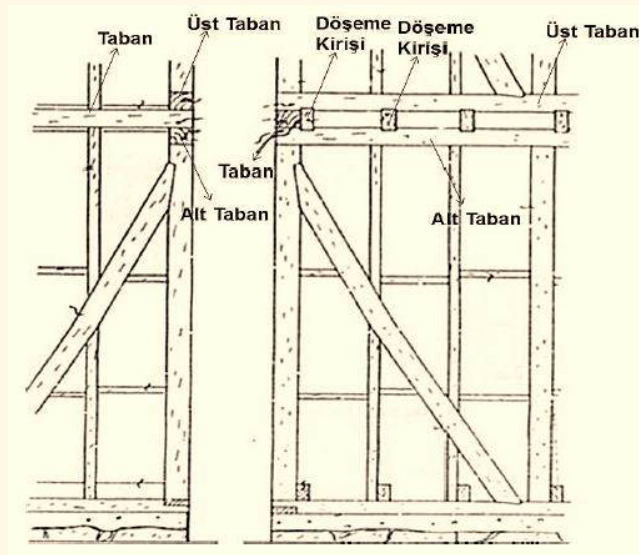
Tek tabanlı döşeme sisteminde, kâgir duvar ya da dikme başlıklarının üzerine yerleştirilen taban kuşağının üzerine döşeme kirişleri belli aralıklarla yerleştirilir. Üst kat dikmeleri de

yine bu taban kuşağı üzerine yerleştirilir (Şekil 4.24). Bazı yapılarda dikmelerin kirişler üzerine oturtulduğu da görülmektedir (Güneş, 2014).

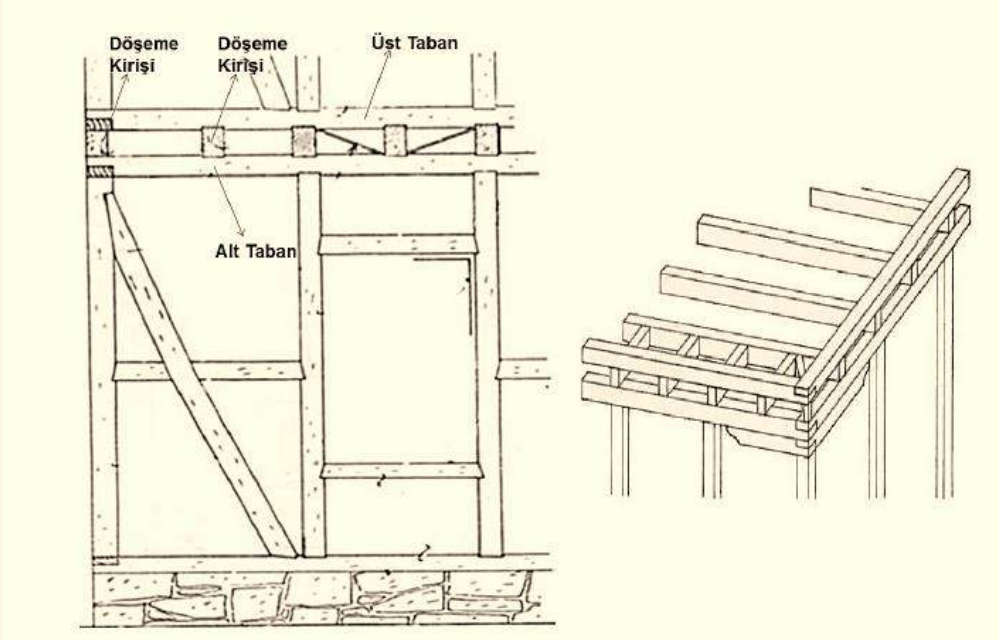

Şekil 4.24. Tek tabanlı döşeme kiriş sistemi (Eldem, 1984)

Çift tabanlı döşeme sisteminde, ahşap kirişler alt taban kuşağına yerleştirildikten sonra üzerine üst taban kuşağı yerleştirilir (Şekil 4.25-26). Üst kat dikmeleri kirişlerin mesnetlendiği alt tabana değil, üst taban üzerine yerleştirilir (Güneş, 2014). Dudaş köyündeki yapılar incelendiği genel olarak çift tabanlı döşeme sistemi kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.27).

Şekil 4.25. Tek yönde çift tabanlı döşeme kiriş sistemi (Eldem, 1984)

Şekil 4.26. İki yönde çift tabanlı döşeme sistemi (Eldem, 1984)

2-2,5 metreye ulaşan dikmelerin üzerine “boğsu” adı verilen büyük kesitli kirişler atılmıştır. Boğsu kirişleri, boydan boya devam eden en fazla 12 m uzunluğunda bulunabilen, kesiti ise 25x25 cm ile 30x30 cm ölçülerinde kirişlerdir. Aralara ise daha ince kesitli yaklaşık 60-70 cm aralıklar ile “döküntü” veya “dökme” denilen tali kirişler konulmuştur. Döküntü kirişlerinin üzerine ise yörede “baskı ağacı” adı verilen ikinci bir kiriş daha atılmıştır. Kirişlerin yerleştirilmesinden sonra üst katın inşasına başlanmaktadır. Üst katın duvarları istenilen yüksekliğe ulaşıncaya kadar çatıyı taşıyacak üst dökme kirişleri yerleştirilmiştir.

a) Alizaim mahallesi

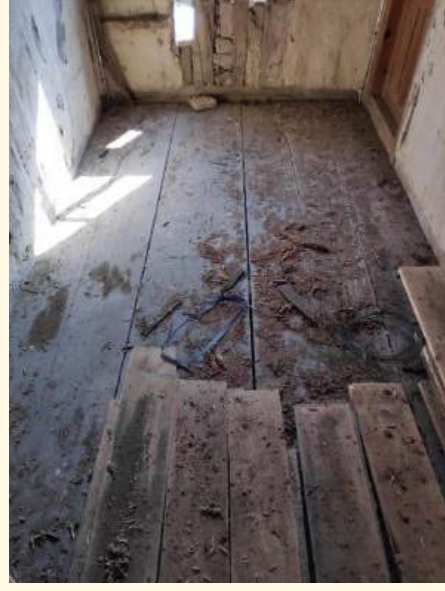
b) Mıcık mahallesi

Şekil 4. 27. Dudaş köyünde çift tabanlı yapı örnekleri

Dudaş köyünde incelenen yapılarda zemin katlar genellikle servis mekânı olarak kullanıldığı için zemin döşemeleri de toprak veya taştır. Yaşam katında ahşap kirişlerin üzeri 30-40 cm enindeki ahşap kaplama tahtalarıyla kapatılarak döşeme oluşturulur (Şekil 4.28). Kaplama tahtalarının üzerine kilim, halı serildiğinden dolayı zemin döşemesi oldukça sadedir. Ahşap kaplama tahtaları döşeme kirişlerine dik olarak konulur. Bazı yapılarda döşeme kirişleri cephede görülmektedir (Şekil 4.29).

a) Çataklı mahallesi Halil Çelik evi

b) Yuvalar mahallesi Recep Temam evi

Şekil 4.28. Ahşap kaplama tahtaları örnekleri

Şekil 4.29. Döşeme kirişlerinin cepheye yansımaları

4.2.1.5. Tavanlar

Çalışma alanında incelenen yapıların çoğunda tavanlarda çitakâri tekniği kullanıldığı tespit edilmiştir (Şekil 4.30). Odalar genellikle kare veya kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Dikdörtgen planlı odalarda tavanı kareye tamamlamak istenmiştir. Kare olan kısım kademelenerek tanımlanmıştır.

Şekil 4.30. Çitakâri tavan örneği

Ev sahibinin zenginlik ve yaşam biçimine göre tavan süslemeleri de değişiklik göstermektedir. İşlemeli tavanlara Dudaş köyünde çok az konutta rastlanılmaktadır. İşlemeli tavan uygulaması konutun en nitelikli odasında yapılmıştır. Çataklı mahallesinde kendisi de bir yapı ustası olan Halil Çelik'in konutunda görülen işlemeli tavan Şekil 4.31'de gösterilmiştir.

Şekil 4.31. İşlemeli tavan örneği (Çataklı mahallesi Halil Çelik evi)

Kare, dikdörtgen veya yuvarlak kesitli ağaçların kiriş olarak kullanıldığı ve mekânda bu kirişlerin görüldüğü tavan türüne “ters tavan” denilmektedir (Öztürk, 2011). Düz tavanda

döşeme kirişleri tavan tahtası ile kapatılırken ters tavanda bu kirişler kapatılmamaktadır (Akgün, 2013). Dudaş köyünde ise yapılan bu tanımlamalara uygun tavan örneklerine sık sık rastlanılmıştır. 30-40 cm enindeki tavan tahtaları döşeme kirişlerine ters doğrultuda ve döşeme kirişlerinin üst kotuna yerleştirilir (Şekil 4.32). Yörede bu tür tavanlara “üstten döşeme tavan”, döşeme kirişlerinin gözükmediği düz tavanlara ise “nallama tavan” adı verilmektedir.

a) Mıcık mahallesi Mustafa Ayvalık evi

b) Çataklı mahallesi Ramazan Çataklı evi

Şekil 4.32. Dudaş köyü ters tavan örnekleri

Üst katı çantı sistem kullanılarak inşa edilen bazı konut yapılarında tavan kirişlerinin uçlarının cepheden taşırıldığı görülmektedir. Bu tür uygulamada tavan kirişlerinin üzeri tahtalarla kapatıldıktan sonra, üzeri yalıtılarak döşeme tamamlanmaktadır. Bu döşemenin üzeri ise çatı ile koruma altına alınmaktadır (Şekil 4.33).

Şekil 4.33. Cephede tavan kirişleri (Çataklı mahallesi Ramazan Çataklı evi)

Zemin katlar genel olarak ahır veya depo şeklinde kullanıldığı için tavanlar kaplanmamıştır. Bu tür mekânlarda görsellik ve yalıtım önemli olmadığı için döşeme kirişleri açıkta bırakılmıştır (Şekil 4.34).

Şekil 4.34. Kirişlerin açıkta bırakıldığı tavan örneği

Çardak ile çatıyı ayıran herhangi bir döşeme yapılmadığı durumlarda çatı konstrüksiyonu açık bir şekilde görülmektedir (Şekil 4.35). Bu durum yalıtım açısından oldukça sıkıntılı bir durumdur.

Şekil 4.35. Çardak ile çatı arasında döşeme bulunmayan tavan örneği (Yuvalar mahallesi Recep Temam evi)

4.2.1.6. Çıkmalar

Geleneksel Türk evlerinde çıkma yapılmasının teknik ve tasarımsal sebepleri vardır. Oturma yerlerine önem verilmesi, ışık almak, manzara ve sokağa hakim olmak, küçük aralarda yer kazanmak ve diğer mimari sebepler, konutlarda çıkmaların oluşmasında etkili olmuştur (Evren, 1959).

Geleneksel ahşap iskeletli yapılarda çıkmalar da ahşap malzemedен yapılmaktadır. Evren (1959) ahşap çıkmaları; payandalı, bindirmeli, konsol, konsol kirişli, kolonlar üzerine alınan ve bunların birkaçının bir araya gelmesi ile oluşan çıkmalar olmak üzere altı başlıkta sınıflandırmıştır. Kalfagil (1987) ise çıkmaları; basit konsol çıkmalar, bindirmeli konsol çıkmalar ve göğüslemeli konsol çıkmalar olmak üzere üç başlık altında gruplamıştır.

Basit konsol çıkmaların farklı şekilde yapılmış olanları da vardır. En basitleri kat seviyesinde döşeme kirişlerin uzatılmasıyla yapılanlardır (Kalfagil, 1987). Zemin kat duvarı dış yüzeyi hizasına koyulan üst başlık kirişi o yöndeki çıkma boyutu kadar uzatılır. Taban görevi gören bu kiriş üzerine, kat döşemesini oluşturan kirişler sıralanır. Bu kirişlerin üstüne yassı bir taban yerleştirilir. Üst katın duvarlarını oluşturan dikmeler bir cephede bu taban üzerine, diğer cephede ise döşeme kirişlerinin en uçtakinin üzerine koyulur. Bu sistem bir tarafı tek, diğer tarafı çift tabanlı olan iskeleti oluşturmaktadır (Kafescioğlu, 1955).

Şekil 4.36. Dudaş köyünde konsol kirişli çıkma örnekleri (Aliziam mahallesi)

Dudaş köyünde çıkmalar genellikle konsol şeklinde yapının ön cephesindedir (Şekil 4.36). Konsol çıkmalar yapının küçük bir bölümünde döşeme kirişleri uzatılarak 40-50 cm çıkma yapılmasını sağlamıştır (Şekil 4.37). Tüm cephe boyunca yapılan konsol çıkma örnekleri de mevcuttur (Şekil 4.38).

a) Beri Güvez mahallesi

b) Alizaim mahallesi

Şekil 4.37. Yapının orta bölümünde yapılan konsol çıkma örnekleri

a) Yuvalar mahallesi

b) Alizaim mahallesi

Şekil 4.38. Tüm cephe boyunca yapılan konsol çıkma örnekleri

Payandalı Çıkma: Çıkmaı taşıyan kirişler iki veya daha fazla sayıda payanda ile desteklenerek oluşturulan çıkma türüdür. Bu çıkma türünde istenilen mesafede çıkma yapmak mümkündür. Geleneksel Türk konutlarında payandalı çıkmalar yaklaşık 1 m

yapılmaktadır (Altun, 2008). Dudaş köyünde payandalı çıkmanın iki farklı uygulaması görülmektedir. İki ana kiriş ile çıkma yapıldığı durumlarda payandalar bu ana kirişleri desteklemektedir. Bir diğer uygulama ise ara kirişlerin uzatılması ile oluşturulan çıkma düzeninde bu ara kirişleri baştaki ve sondakinin payanda ile desteklenmesiyle ortaya çıkan uygulamadır (Şekil 4.39).

a) Alizaim mahallesi

b) Kızılelma mahallesi

Şekil 4.39. Payandalı çıkma örneği (Alizaim mahallesi)

Çıkma yönünde düzenlenen kirişler birbiri üzerine bindirilerek oluşturulan çıkma türüne “bindirmeli çıkma” denilmektedir. Döşeme kirişleri çıkma istikametinde uzatılarak, çıkmanın her iki köşede dikmeler ile desteklenen çıkma kirişinin üzerine oturtulduğu çıkma türüne “kolonlu çıkma” denilmektedir (Evren, 1959). Dudaş köyünde çok fazla mesafeli çıkma yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı için bindirmeli ve kolonlu çıkma örneklerine rastlanılmamıştır.

Konutta çıkma yapılan yerler, genellikle çardakta yer alan eyvan bölümüdür. Eyvan bölümünde pencere önünde sedir yer almaktadır. Çıkma yapılan duvarlarda pencereler açılarak sokağın izlenmesi sağlanır. Aynı zamanda çardak mekânının aydınlanması da burada yer alan pencerelerden sağlanmaktadır.

Konutların üst katlarında bulunan tuvalet-lavabo bölümleri de çıkma şeklindedir. Bu bölüm yörede “daraba” olarak isimlendirilen ahşap kaplama tahtalarıyla kapatılmıştır (Şekil 4.40). Dik olarak çakılan bu ahşap kaplama tahtaları bazı örneklerde döşeme kirişini de örterek aşağıya uzanmaktadır. Ahşap kaplama tahtaları aralarından ışık girebilecek şekilde boşluklu yapılmıştır.

Şekil 4.40. Kaplama tahtalarıyla kapatılmış kapalı çıkma örnekleri

Dudaş köyünde çıkmalar genellikle kapalı çıkma şeklindedir. Açık çıkma olan balkonlar çok az konutta vardır. Balkon korkulukları dikdörtgen kesitli ahşapların aralıklarla çakılması ile oluşturulmuştur. Balkonların üstleri çatı ile örtülmüştür. Üst örtüyü taşıma amaçlı ahşap dikmeler kullanılmıştır. Genişliği fazla olan açık çıkmalar payandalar ile desteklenmiştir (Şekil 4.41).

a) Çay mahallesi

b) Yuvalar mahallesi

Şekil 4.41. Açık çıkma örnekleri

4.2.1.7. Merdivenler

Dudaş köyünde konut içlerinde yer alan merdivenlerin tamamı ahşap malzemeden yapılmıştır (Şekil 4.42). Zemin katın ahır olarak kullanıldığı konutlarda yaşama birimlerinin bulunduğu üst kata 8-9 basamaklı merdivenlerle ulaşılır. Zemin katta da yaşama birimleri bulunan iki katlı konutlarda merdiven çardak mekânında yer alır. Bu tür konutlarda kat yüksekliği zemin katı ahır olarak kullanılan konutlara göre daha yüksek olduğu için 12-13 basamaklıdır.

a) Yuvalar mahallesi Ayşe Hanım evi

b) Alizaim mahallesi köy konağı

Şekil 4.42. Ahşap merdiven örnekleri

Konutların bazılarında son katları çatıya bağlayan merdiven bulunur (Şekil 4.43). Bu merdiven katlar arası merdivenlere göre daha küçük ölçeklidir. Basamakları dar, rıht yüksekliği fazladır. Çatıda yer alan ahşap kapak açılarak çatı bölümüne ulaşılır.

a) Çataklı mahallesi Halil Çelik evi

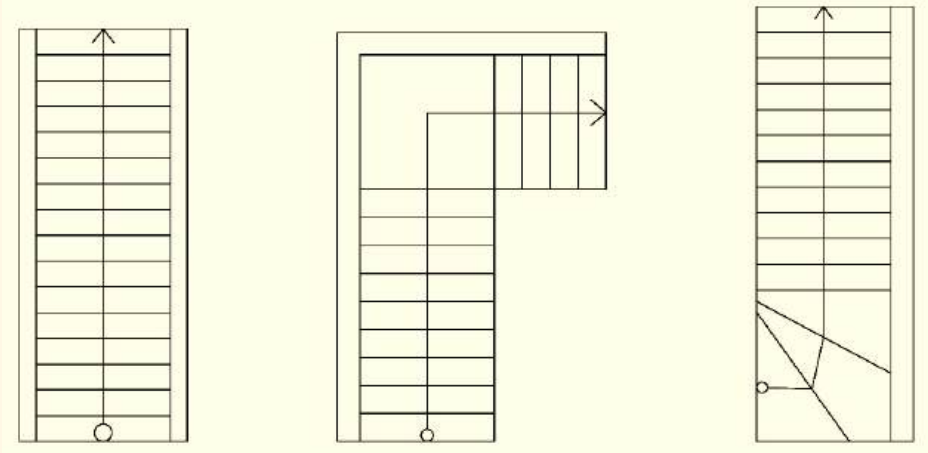

b) Kızılelma mahallesi Ahmet Taş evi

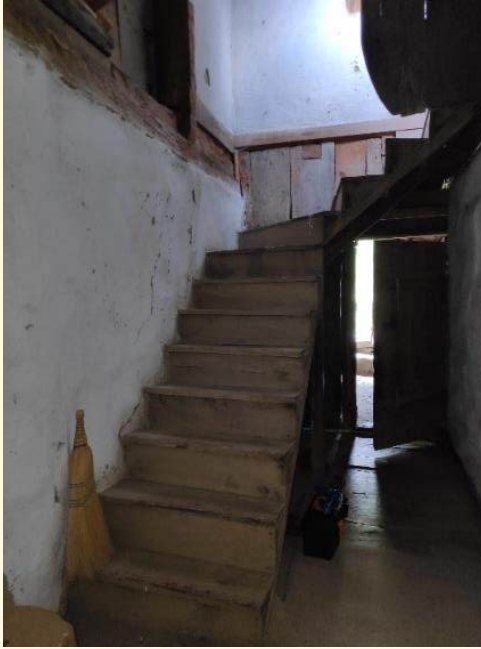
Şekil 4.43. Çatıya çıkış merdivenleri

Çalışma alanında tespit edilen merdivenler tipolojik olarak; tek kollu ve sahanlıksız, iki kollu köşede sahanlıklı ve tek kollu ve çeyrek döner olarak sınıflandırılabilir. Merdivenlerin şematik çizimleri Şekil 4.44'te gösterilmiştir. Bazı merdivenler bir tarafta duvara yaslı iken, diğer tarafında ise ahşap korkuluklar bulunur. Korkuluklar basamakların dışında ve oldukça

sadedir. Korkuluk bulunmayan merdiven örnekleri çoğunluktadır (Şekil 4.45). İki tarafı da duvara yaslı olan merdiven örneklerinde tek tarafa küpeşte konularak kullanım kolaylığı sağlanmıştır. Ayrıca her iki taraftan da boşlukta olan merdiven örnekleri de kullanılmış olup, bu tür merdivenler doğrudan çardak mekânına çıkmaktadır.

Şekil 4.44. Dudaş köyünde kullanılan merdiven tipleri

a) Çatakli mahallesi Yunus Portakal evi

b) Yuvalar mahallesi Ayşe Hanım evi

Şekil 4.45. Korkuluksuz merdiven örnekleri

Merdivenlerin önünde ayakkabıları çıkarma amaçlı bulunan taşlık bölümü yer alır. Merdivenlerin bazılarında üstlerinde ahşap kapak vardır. Eğer merdiven odaya çıkıyorsa,

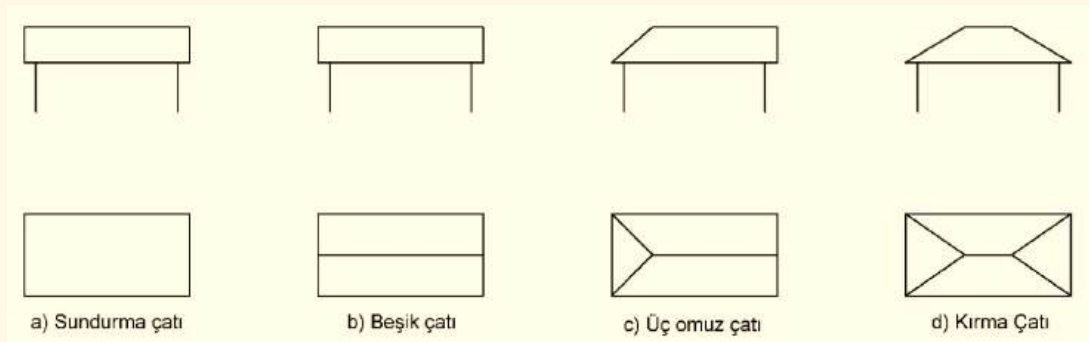
kullanılmadığı zamanlarda ahşap kapakla kapatılarak oda içerisinde daha fazla alan kazanılır. Aynı zamanda bu ahşap kapak ısı yalıtımı ve mahremiyet de sağlar.

4.2.1.8. Çatılar

Yapıyı üst kısımdan gelebilecek dış etkenlere karşı koruma amaçlı inşa edilen, çatıların biçimlenmesinde; doğal etkenler, çevrede bulunan yapı malzemeleri ve strüktür etkili olmaktadır (Eraslan & Mutlu, 2024). Çatı işlevsel olduğu kadar, kütlenin biçimlenişinde de önemli yapı elemanlarından (Akdemir, 1997).

Türk evlerinde ahşap çatılar basit yapılmıştır. En çok tercih edilen çatı türü beşik veya kırma çatılardır. Çatıyı sağlamlaştırmak ve duvarları korumak için geniş saçaklar yapılmıştır. Dikmeler, döşeme kirişleri üzerine oturtularak oturtma çatı sistemi oluşturulmuştur (Kuban, 2017).

Geleneksel ahşap yapılarda, yapının planı çatıyı şekillendirirken, topografya evin plan oluşumunu etkilediğinden çatı biçimlenmesinde de rol oynamaktadır. Eğimli arazilerde inşa edilen konutlarda, çatıdan gelen suların yapının temeline gitmemesi için; çatıya, suyun yanlara akmasını sağlayacak şekilde eğim verilir. Bu tür durumlarda üç omuz veya beşik çatı şeklinde çatı oluşturulur. Kırma çatı, rüzgâr ve kar yüküne karşı daha dayanıklıdır. Ayrıca kırma çatı, beşik çatıya göre daha iyi bir görüntü vermektedir (Özgüner, 1970).

Şekil 4.46. Dudaş köyünde görülen eğimlerine göre çatı tipleri

Dudaş köyünde beşik, kırma, üç omuz ve sundurma biçiminde çatı tipleri bulunmaktadır (Şekil 4.46). Samanlık, ahır, odunluk gibi küçük ölçekli yapılarda beşik çatı veya sundurma çatı tercih edilmiştir. Dikdörtgen plan şemasına sahip konutlarda çatılar genellikle beşik çatı şeklinde inşa edilmiştir. Eğimli araziye oturan konutlarda yağmur sularının yapıdan uzaklaşmasını kolaylaştırmak ve çatı kotunun yol seviyesine yakın olması durumunda güvenliği sağlamak için üç omuz çatı türü kullanılmıştır (Şekil 4.47). Kırma çatı ise daha çok kare planlı ve çıkma yapılan konutlarda görülmektedir.

Şekil 4.47. Üç omuz çatı örneği (Dağdibi mahallesi)

Geleneksel yapılarda çatı örtü malzemesi olarak çoğunlukla alaturka kiremit kullanılmaktadır. Alaturka kiremitler birbiri üzerine bindirilerek eğim yönünde kaplama tahtasının üzerine yerleştirilir. Son zamanlarda tadilat gerektiren çatıların alaturka kiremitleri değiştirilerek, yerlerine marsilya kiremit konulmaktadır. Yapı ustası Halil Çelik örtü malzemesi olarak alaturka kiremit kullandığında çatı eğimini %20, marsilya kiremit kullandığında ise eğimi %25 olarak yaptığını söylemektedir. Alaturka kiremit, üst üste geldiğinde marsilya kiremide göre daha çok kaydığından dolayı çatı eğimi az tutulmuştur. Marsilya kiremitler geleneksel konut dokusunu zedelemektedir. Bazı yapılarda ise kiremit kullanılmayıp metal bir sac la çatı örtüsü oluşturulmuştur. Bu tür metal sac la kaplı çatılar da köyün geleneksel dokusunu görsel açıdan olumsuz etkilemektedir (Şekil 4.48).

a) Aşağı Kayalar mahallesi

b) Dudan mahallesi

Şekil 4.48. Geleneksel dokuya aykırı çatı kaplamaları

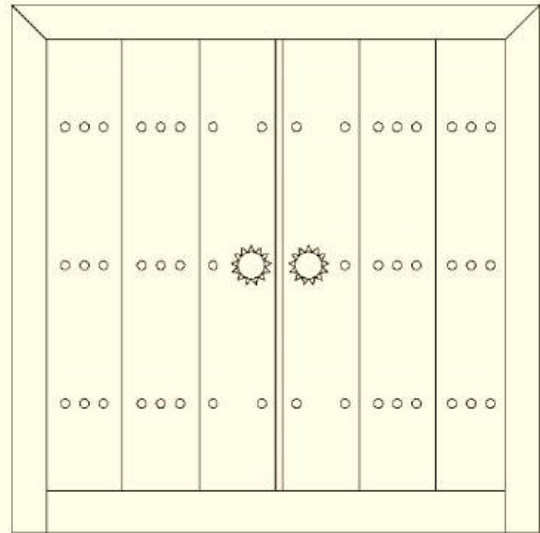
Dudaş köyünde; yapıyı yağmurdan korumak için saçaklar, tavan kirişlerinin yaklaşık 60 cm uzatılmasıyla yapılmıştır. Yapı sahibi isterse yel baskısı (yalı baskısı) uygulanmaktadır. Yel baskısı, eğimli veya düz bir şekilde yapılmaktadır.

4.2.2. Tamamlayıcı Elemanlar

4.2.2.1. Kapılar

Geleneksel Türk evlerinde odaya daima tek giriş bulunmaktadır. Bütün kapılar odanın içerisine açılmaktadır. Kapı, dolap sistemiyle bir bütün oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Kapı ve dolabın konumu, odanın gizlilik ihtiyacına göre değişmektedir. Çok fazla gizlilik gerektirmeyen odalarda oda girişi dolaptan bağımsız çözümlenebilirken, gizliliğin önemli olduğu odalarda ise giriş dolap sistemiyle birleştirilebilmektedir. Bu durumda dolap kısmı küçülmek zorunda kalır (Küçükerman, 1995).

Geleneksel Türk konutlarında kapılar; çakma kapılar, geçme kapılar, künde-kârî kapılar ve metal kaplama kapılar olmak üzere dört yöntemle yapılmıştır (Uluengin, 2010). Dudaş köyünde ise çakma ve geçme kapı örneklerine rastlanılmıştır. Çatki kapılarda kanadın dikey ve yatay kayıtları birbirlerine zıvanalı yöntemle tutturulmaktadır. Çakma yöntemde yapılan kapılar ise dikey yönde tahtalar yan yana sıralanır, arkalarından yatay ve kalın kesitli üç adet kayıt bulunan bu kapılarda, dikey yöndeki tahtalar bu kayıta çakılmak suretiyle kanat oluşturulur. Çakma işleminde normal çiviler kullanılabildiği gibi, başlığı kabara şeklinde olan çiviler de kullanılmıştır (Şekil 4.49).

Şekil 4.49. Çift kanatlı ahşap kapı örneği (Dudan mahallesi Osman Gökler evi)

Çalışma alanında inceleme imkânı bulunan konutlarda, oda kapılarının genellikle açıldığında içerinin tamamının gözükmeyeceği şekilde tasarlandığı tespit edilmiştir. Oda kapıları genellikle iki komşu duvarın pahlandığı köşede, 135 derece açılı yerleştirilmiştir. Kapının yanında bulunan dolap ve ocak sayesinde görüş açısı daraltılmıştır (Şekil 4.50). Bu şekilde pahlı köşelere yapılan kapılara yörede “farsa kapı” denilmektedir.

Şekil 4.50. Oda girişi düzenlemesi (Alizaim mahallesi köy konağı)

Dudaş köyünde kapılar ahşaptan yapılmıştır. Zemin katı ahır olarak kullanılan konutlarda kapılar çift kanatlı; ahırın konuttan bağımsız olduğu yapılarda ise tek kanatlı ahşap kapı kullanılmıştır. Çift kanatlı kapılar 180x200 cm boyutunda, tek kanatlı kapılar ise genellikle 80-90x200-210 cm boyutlarındadır (Şekil 4.49; 4.51).

Şekil 4.51. Dudaş köyünde ahşap tek kanatlı konut dış kapı örnekleri

Kapıların yükseklikleri giriş hizasına kadardır. Kapılarda yöreye özgü farklı kilit sistemleri kullanılmıştır. Bu kilitlere “ağaç kilit” denilmektedir (Şekil 4.52). Her birinin kilidi kendine özgüdür. Kapılar çoğunlukla özgün haliyle korunmuştur. Çift kanatlı kapılarda genellikle demirden yapılmış yuvarlak tokmaklar vardır. Kapılarda kullanılan kasalar, köşelerde birbirlerine ya ağaç çivilerle tutturulmuş ya da çeşitli geçme yöntemleri kullanılarak birbirlerine geçirilmek suretiyle kapı kasaları oluşturulmuştur.

a) Çataklı mahallesi Halil Çelik evi

b) Mıcık mahallesi Hasan Ayvalık evi

Şekil 4.52. Dış kapılarda kullanılmış bazı kilit sistemleri

Konutların içerisindeki odalara ahşap tek kanatlı kapılardan girilir (Şekil 4.53). Bu kapıların önlerinde 8-10 cm yükseklikte ahşap eşikler yer alır. İç kapılarda, “zembelek” kilit sistemi uygulanmıştır.

Konut içerisinde yapılan oda şeklindeki ambarlara normal oda kapılarına göre yüksekliği daha az olan kapılardan girilmektedir. Bu kapılar içeriye hava ve nem almayacak şekilde kilitlenir. Hambar (ambar) kapılarında “kara kilit” kullanılmaktadır. Boyutları normal oda kapılarına göre daha küçük ölçeklidir (Şekil 4.54).

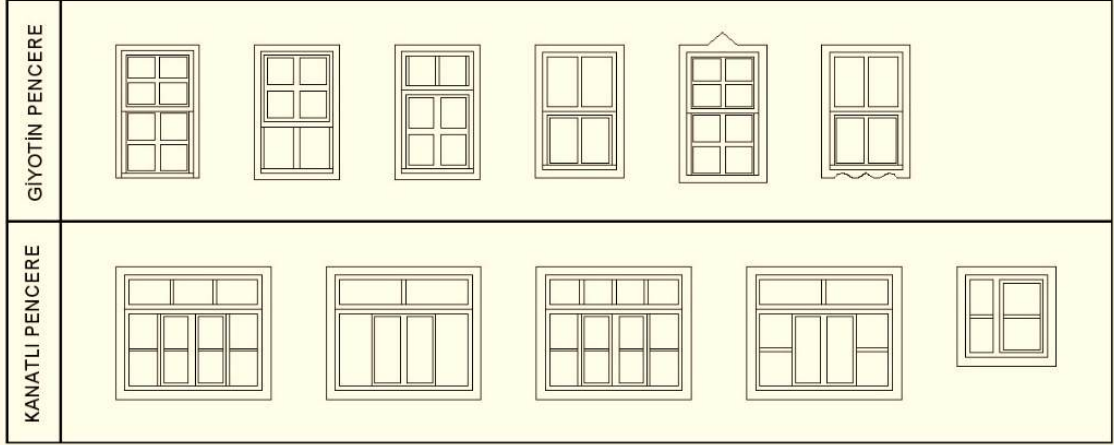
Şekil 4.49. Ahşap iç kapı örnekleri

Şekil 4.50. Ambar kapısı örneği

4.2.2.2. Pencereleler

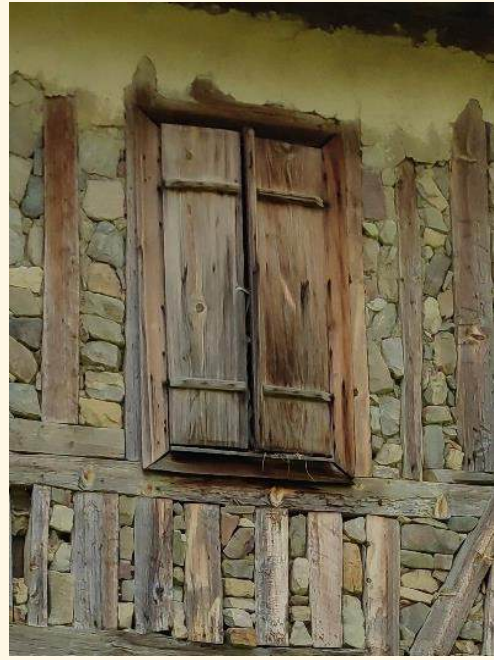
Dudaş köyü geleneksel konutların genelinde oda boyutuna da bağlı olarak bir veya iki pencere bulunmaktadır. Bu pencereler, giyotin veya iki kanadı açılan pencereler olarak yapılmıştır (Şekil 4.55). Pencereler 6-10 cm'lik pervazlarla çevrelenmiştir. Ahşap yapı malzemesi olarak karaçam ağacı kullanılmıştır. Bazı pencerelerin dış yüzeylerinde ahşap kapak ve parmaklıklar bulunmaktadır (Şekil 4.56).

Şekil 4.51. Çalışma alanında bulunan pencere tipleri

a) Yuvalar mahallesinden pencere örneği

b) Çay mahallesinden pencere örneği

Şekil 4.52. Ahşap kapaklı pencere örnekleri

Ahşap kapaklar açık kaldığında geçme bir sistemle dışarıda bulunan deliğe tutturulur. Bu şekilde kapakların açık tutulması sağlanmaktadır. Geçmiş dönemlerde Dudaş köyünde cam malzeme bulunmadığı için kapaklar yapıyı dış etkilerden korumaktadır. Ekonomik durumu kötü olan yapı sahipleri ise kapak yerine pencere boşluklarını gazete veya teneke gibi malzemelerle kaplayarak dış etkilerden korumaya çalışmıştır.

Çalışma alanında ortadaki iki kanadı açılan ve açılan kanatların üst kısımda sabit bir kanadın bulunduğu dört bölümlü pencere tipinin yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.57). Dudaş köyünde geçmiş zamanlarda büyük boyutlu camlar bulunmadığı için pencerelere yaklaşık 30 cm’de bir kayıt atılmıştır.

Şekil 4.53. Dört kanatlı ortadaki kanatları açılır pencere örnekleri

Dudaş köyünde görülen bir başka pencere türü ise giyotin pencerelerdir. Bu pencerelerde alttaki kanat yukarı doğru sürülerek açılır (Şekil 4.58). Giyotin pencereler ahşap çitalarla bölümlenir. Bu tür pencerelerin kapaklı ve kapaksız olan örnekleri mevcuttur. Bazı giyotin pencerelerde parmaklıklar bulunur (Şekil 4.59).

Şekil 4.54. Ahşap giyotin pencere örneği (Beri Güvez mahallesi)

Şekil 4.55. Ahşap kapaklı ve parmaklıklı giyotin pencere örneği (Mıcık mahallesi)

a) Temek penceresi yapı içerisinden

b) Temek penceresi cephede görüntüsü

Şekil 4.56. Zemin katta ahır biriminde bulunan temek penceresi

Alt katı ahır olarak kullanılan konutlarda bu bölümde açılan pencerelere “temek” adı verilir (Şekil 4.60). Bu pencereler mazgal pencere mantığında yapılmıştır. Pencere boşluğu yapının içerisine doğru genişlemektedir.

4.2.2.3. Ocaklar

Dudaş köyünde bulunan konutların odalarında ve mutfaklarında ocak yer alır. Ocaklar oda duvarlarının orta kısmına yapılmışlardır (Şekil 4.61). Ocakların bulunduğu duvar, sağırdır. Ocaklar genellikle yapının iç duvarlarında yer almaktadır. Ocağın iki yanında ahşaptan yapılmış yüklükler veya dolaplar bulunur. Ocaklar kemerli geçilmiştir. Ocakların üzeri sıvayla kapatılmıştır. Ocak genişliği 80-100 cm, yüksekliği 110-130 cm’dir. Ocağın üzerinde bulunan ahşaptan rafa Dudaş köyünde “baca başı” adı verilmektedir. Baca başına elektriğin olmadığı zamanlarda gaz lambaları konulurdu.

Dudaş köyünde incelenen konutlardaki ocaklar artık kullanılmadığı için ya kapatılmıştır ya da bacasına üst kısımdan soba bacası bağlanılarak işlev dışı bırakılmıştır.

a) Çatakli mahallesi Halil Çelik evi

b) Mıcık mahallesi Hanife Ayvalık evi

Şekil 4.57. Ocak örnekleri

Şekil 4.58. Ocak kaidesi (çığlık) örneği

Ocağın alt kısmını oluşturan kaidesi, yörede “çığlık” olarak adlandırılır (Şekil 4.62-63). Bu kısım yangına karşı yalıtım amaçlı olarak kerpiç doldurularak belirli bir seviyeye getirilmekte ve kaidenin alt tabanı ahşap tahtalarla kapatılmaktadır.

Şekil 4.59. Ocak kaidesinin farklı bir teknikle oluşturulması

4.2.2.4. Yüklükler ve Gusülhaneler

Geçmişten günümüze geleneksel Türk konutlarında dolapların temel işlevi, konut içerisinde kullanılan belirli eşyaları korumaktır. Dolaplar yapısal ve boyutsal olarak kullanılmaya en uygun olacak şekilde çözümlenmiştir. Zamanla gelişen örneklerde eşyaları koruma işlevine ilave olarak değerli görülen eşyaları sergilemek de eklenmiştir (Küçükerman, 1995).

Dolaplar; odaların yatma, yıkanma ve yemek yeme ihtiyaçlarına cevap verebilmesinde rol oynayan yapı ögesidir. Dolapların temel işlevi, bu ihtiyaçlar için gerekli eşyaları depolayarak korumak ve gün içerisinde odanın oturma mekânı olarak kullanılmasına imkân vermektir. Dolapların bir diğer işlevi ise gusülhanedir. Mahremiyete verilen önem gereği yıkanma ihtiyacı oda içerisinde bulunan dolaplarda çözülmüştür. Yatakların saklandığı yüklüğün alt kısmı gusülhane olarak kullanılmaktadır. Gusülhaneler uygun sıcaklık sağlanabilmesi için genellikle ocağın hemen yanında bulunur (Şekil 4.64).

a) Çataklı mahallesi Hasan Portakal evi

b) Alizaim mahallesi köy konağı

c) Yuvalar mahallesi Ayşe Hanım evi

d) Mıcık mahallesi Niyazi Ayvalık evi

Şekil 4.60. Dolap ve gusülhane örnekleri

Bazı konutlarda gusülhaneye ulaşmak için hemen önüne 2 basamaklı merdiven konulmuştur. Bazı gusülhaneler de ise önünde bulunan sedir, merdiven görevini üstlenmektedir. Dudaş köyünde gusülhanelere “hamamlık bıcağı” denilmektedir.

Dolapların kapalı kullanım alanlarına ilave olarak açık kullanım alanları da bulunmaktadır. Açık kullanım alanları, hızlı erişilebilecek eşyaları depolamanın yanı sıra değerli eşyaları sergileme olarak da işlevlendirilmiştir. Açık kullanım alanlarında bulunan nişler dikdörtgen şeklinde ve oymalı gibi farklı özelliklerde olabilmektedir (Şekil 4.65).

a) Alizaim mahallesi köy konağı

b) Yuvalar mahallesi Ayşe Hanım evi

Şekil 4.61. Açık sergileme bölümleri

4.2.2.5. Ambarlar

Ambarlar un, bakliyat gibi ürünleri saklamak amaçlı yapılmıştır. Zeminden bir miktar yükseltilerek içlerine hava, nem ve böcekler giremeyecek şekilde oluşturulmuştur (Şekil 4.66). Sandık şeklinde olan ambarlara “herkil” (Şekil 4.66), kat yüksekliği boyunca aşağı doğru devam eden ambarlara ise “taban hambarı” (Şekil 4.67) ismi verilmektedir. Dudaş köyünde ambarlara konutun çeşitli alanlarında; hayat, çardak, merdiven altı veya çatı gibi mekânlarda rastlanmaktadır.

Bazı ambarların içerisi oda şeklinde düşünülmüştür. Bu tür ambarlara metalik kilitli, yüksek eşikli bir kapıdan girilir (Şekil 4.67). İçeride birkaç tane ambar sandığı yer almaktadır. Kilitli bir kapıdan girilmesi, ambarı dış etkilere karşı daha korunaklı hale getirmektedir.

a) Çatakli mahallesi Halil Çelik evi

b) Çatakli mahallesi Halil Çelik evi

c) Yuvalar mahallesi Ayşe Hanım evi

d) Mıcık mahallesi Hasan Ayvalık evi

Şekil 4.62. Herkil ambarı örnekleri

Şekil 4.63. Oda şeklindeki ambar örnekleri (Mıcık mahallesi Hanife Ayrıalık evi)

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Karabük ili Ovacık ilçesi sınırları içerisinde yer alan Dudaş köyü; yapım teknikleri ve malzeme kullanımı açısından özgün örnekler barındırmaktadır. Ovacık ilçesinin tamamında koruma altına alınmış geleneksel yapı örneği bulunmamaktadır. Çalışma alanında çok sayıda geleneksel konut mimarisine uygun örnekler yer almaktadır. Çalışmamız süresince içerisine girilme imkânı bulunan yapılara girilerek iç mekân incelemeleri yapılmıştır. Konutlarda hemen hemen bütün odalarda; sedir, ocaklık, göz göre, gusülhane ve dolap elemanlarına rastlanılmıştır. Konutların plan şemalarının birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Çalışma alanında bulunan yapıların; işlev, yapım tekniği, strüktürel durum, kat adedi, üst örtü ve özgünlük durumu analizleri yapılmıştır. Yapılan bu analizler haritalara işlenmiştir. Sayısal veriler grafik haline getirilmiştir. İşlev analizi sonucu çalışma alanında bulunan 323 adet yapının 124 adedi konut işlevli olduğu tespit edilmiştir. Yapım tekniği analizinde yapıların %77'sinde geleneksel malzeme kullanıldığı saptanmıştır. Strüktürel durum analizi sonucu yapıların sadece %19'unun iyi durumda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kat adedi analizinde yapıların %98'nin bir veya iki kattan oluştuğu tespit edilmiştir. Üst örtü analizinde, yapı türüne göre çatı tipinin değiştiği görülmüştür. Özgünlük durumu analizinde ise yapıların %69'nun özgünlüğünü koruduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karabük ili ve yakın çevresi geleneksel mimari bakımından oldukça zengindir. UNESCO dünya miras listesinde yer alan Safranbolu geleneksel konut dokusunu günümüzde de koruyarak pek çok kişinin ilgisini çekmeyi başarmış bir ilçedir. Safranbolu'ya ait köyler de kırsal mimarlık açısından literatürde önemli yer edinmiştir. Ovacık ilçesinin çevresinde merkeze daha yakın bu tür yerleşimler bulunduğu için ilçe mimari anlamda dikkat çekememiştir. Oysaki Ovacık ve köyleri kırsal mimari bakımından nitelikli yapılara sahiptir.

Modern hayatın gerektirdiği yaşam koşulları, geleneksel yapılarda birtakım değişikliklere gidilmesine neden olmaktadır. Yapılan bilinçsizce müdahaleler geleneksel yaşam biçimini ve mimari dokuyu yavaş yavaş yok etmektedir.

Dudaş köyündeki geleneksel konutlar, günümüz yaşam alışkanlıklarına cevap verememektedir. Köydeki birçok konut ya terk edilmiş ya da belirli dönemlerde kullanılmaktadır. Günümüzün ihtiyaçlarına cevap verememesinden dolayı geleneksel yapılar özelliklerini kaybedecek derecede değişime uğramaktadır. Halkın koruma bilincine sahip olmaması da yapılarda yapılan niteliksiz değişikliklerde önemli bir etkidir. Yöre halkı geleneksel konutları; eski, değersiz, kullanışsız ve sıradan bulduğu için korumaya değer bulmamaktadır.

Yapılarda en çok müdahale edilen bölüm ıslak hacimlerdir. Geleneksel konutlardaki mutfak, banyo ve tuvalet konfor açısından günümüz ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Tuvaletlerde, geleneksel dokuya uymayan seramikler kullanılmakta, geleneksel konutlara modern evlerdeki gibi mutfak tezgâhları koyulmakta ve fayanslarla kaplanmaktadır. Bu tür uygulamalar yapının özgünlüğüne büyük zarar vermektedir.

Maddi imkânsızlıklardan dolayı köy halkı yapılarında düzgün bir şekilde bakım ve onarım yapamamaktadır. Küçük boyutlardaki bozulmaların önüne geçilemediği için, yapılar yok olmaya mahkûm edilmektedir. Köy halkıyla yapılan görüşmelerde halk, yeterli maddi imkân bulabildikleri takdirde konutlarını kapsamlı bir onarımdan geçireceğinden bahsetmektedir. Tadilat yapacakları ilk yerin geleneksel helaların olduğunu belirtmektedirler.

Mimarlık açısından önemli nitelikte özellikler barındıran Dudaş köyünün geleneksel dokusunun bozulmadan gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Konutlar, günümüz ihtiyaçlarına cevap verebilecek duruma getirilmelidir.

Özgün yapı örneklerinin korunmasında yerel yapı ustalarından faydalanılmalıdır. Atölyeler kurularak az sayıda kalmış yapı ustalarının bilgi ve tecrübelerinin gençlere aktarılması sağlanmalıdır. Bu sayede gençlere istihdam imkânı sağlanabildiği gibi, köy ekonomisine de katkıda bulunmuş olacaktır.

Özgünlüğü bozulmamış ancak kötü durumdaki yapıların geleneksel yapı teknikleri kullanılarak ve özgün malzemelerle restore edilmesi gerekmektedir. Bu yapıların yeniden kullanılması, Dudaş köyündeki yaşama katkı sağlayacaktır. Restorasyonu yapılacak yapılar, kullanıcı ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir. Gerekli olan yapılarda mutfak, banyo ve tuvalet gibi ıslak hacimler, yapının özgünlüğüne zarar vermeyecek şekilde güncellenmelidir.

Geleneksel dokuya aykırı yapıların cepheleri, özgün yapılar ile uyumlu olacak şekilde değiştirilmelidir. Yapılara eklenen niteliksiz ekler ve onarımlar kaldırılmalıdır. Köyde inşa

edilecek yeni yapılar; çağdaş teknikler ve geleneksel yapı malzemeleri kullanılarak yapılmalı, yeni yapılar da geleneksel dokuyla uyumlu olacak şekilde tasarlanmalıdır.

Dudaş köyündeki yapıların tamamını koruma imkânımız olmasa da özgünlüğünü korumayı başarabilmiş birkaç nitelikli yapıyı koruyabilmek, köydeki geleneksel mimarinin sürdürülebilirliği açısından önemli olacaktır. Bu açıdan Alizaim mahallesindeki köy konağı, Yuvalar mahallesindeki Ayşe Hanım evi ve Çataklı mahallesindeki Ramazan Çataklı evi gibi dikkat çeken yapılar geleneksel özelliği bozulmadan restore edilerek aktif kullanımı sağlamalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, M., “Tarihi Safranbolu Çeşmeleri”, **Öztürkler Matbaa**, Ankara, (2008).
- Ahşap Bağlantı Tipleri, Yüksek Lisans Tezi, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Trabzon, 23-25 (1995).
- Akdemir, Z., “Batı Karadeniz Bölgesi Yerleşmelerinde Geleneksel Konut Kültürüne Bağlı Biçimsel ve Yapısal Kurgu Özelliklerine Ait Ölçüler”, Doktora tezi, **Yıldız Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış)**, İstanbul, 47-49, 73-74 (1997).
- Akdemir, Z., “Geleneksel Konut Dokularında Malzemenin Çatı ve Cephe Kuruluşuna Etkileri: Batı Karadeniz Bölgesi Örneği.”, **5. Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu**, İzmir, (2010).
- Akgün, T., “Kırsal Mimari Mirasın Korunması Bağlamında Bayburt Kırsal Geleneksel evi”, Yüksek Lisans Tezi, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Trabzon, 92 (2013).
- Akgündüz, A., ve Öztürk, S., “Bilinmeyen Osmanlı”, **Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayını**, İstanbul, (1999).
- Akurgal, E., “Anadolu Kültür Tarihi”, **Tübitak**, Ankara, 2-5, 81, 109 (1998).
- Alioğlu, F., “Geleneksel Yapı Elemanları”, **Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü**, İstanbul, 12-18, 117-128 (1991).
- Altun, S., “Geleneksel Türk Evleri, Kullanılan Yapı Malzemeleri, Yapı Elemanları ve Yapım Sistemleri”, Yüksek Lisans Tezi, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Trabzon, 193-199 (2008).
- Azezli, G., “19.yy’da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekân Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 30 (2009).
- Bağlı Biçimsel ve Yapısal Kurgu Özelliklerine Ait Ölçüler”, Doktora tezi, **Yıldız Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış)**, İstanbul, 47-49, 73-74 (1997).
- Binan, M., Ahşap Kapılar ve Metal Tamamlayıcı Elemanlar, **Yapı Endüstri Merkezi**, İstanbul, (1995).
- Bölükbaşı Ertürk, A. E. (2020), “Yöresel Mimaride Geçici Yerleşmeler: Bulak Köyü Bağ Evi Örnekleri”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 13 Sayı: 69, sf.533-546, Issn: 1307-9581, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.3976>.
- Bölükbaşı Ertürk, Esra (2014), “Safranbolu Çeşmeleri Üzerine Tipolojik Bir Yaklaşım”, **Turkish Studies**, Prof. Dr. Hakkı Acun Armağanı, Vol.9, Issue.10, pp.233-251. Doi Number: 10.7827/TurkishStudies.6998
- Çakır, S., “Geleneksel Karadeniz Ahşap Konut Yapım Yönteminin Çağdaş Teknoloji Açısından Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, **Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 24-27 (2000).

- Çekül Vakfı, “Anadolu’da Kırsal Yaşam ve Mimarlık”, **Çekül Yayınları**, İstanbul, (2015).
- Çelikyay, S., “Batı Karadeniz’deki Geleneksel Ahşap Evlerin Özellikleri ve Özgün Detaylar”, **Mimarist**, 11(40): 25-32 (2011).
- Çetin, E., Mutlu, M. “Karabük ili Ovacık ilçesi Dudaş köyündeki yapıların geleneksel malzeme kullanımı ve yapım tekniği açısından değerlendirilmesi”, **IDA: International Design and Art Journal**, 3(1): 25-38 (2021).
- Eldem, S., H., “Osmanlı Dönemi Türk Evi”, **Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı**, İstanbul, (1984).
- Eraslan, M. H., Mutlu, M., “Tarihi Yapıların Geleneksel Sokak Dokusunu Şekillendirmesi: Safranbolu Eski Çarşı Örneği”, **Firat University Journal of Social Sciences**, 34(2), 735-752 (2024). <https://doi.org/10.18069/firatsbed.1465083>
- Ersoy, H., L., “Karabük’ün Köyden Kente Dönüş Öyküsü Karabük Tarihi”, **Karabük Valiliği İl Özel İdaresi Kültür Yayını**, Karabük, 12-32 (2011).
- Eser, L., Geleneksel ve Gelişmiş Geleneksel Yapı, **İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları**, İstanbul, (1977).
- Evren, M., “Türk Evinde Çıkma”, **İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları**, İstanbul, 12-23 (1959).
- Gökgöz, G., Bölükbaşı Ertürk, A. E. (2019), “Kastamonu Kırsalında Geleneksel Konut Örneği: Gümele Yapıları”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 12 Sayı: 67, sf.460-476. Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3734> Issn: 1307-9581.
- Gökoğlu, A., “Paphlagonia”, **Doğrusöz Matbaası**, Kastamonu, 33 (1952).
- Günay R., “Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri”, **Yapı Endüstri Merkezi Yayınları**, İstanbul, (1999).
- Güneş M. E., “Geleneksel Ahşap Yapılarda Taşıyıcı Sistem Kurgusunun İncelenmesi: Safranbolu Örneği”, **Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 48-56 (2014).
- Güngör, İ. H., Ahşap Yapı Bilgisi (Cilt 1), **İstanbul Teknik Üniversitesi Teknik Okulu Yayınları**, Sayı:42, İstanbul, (1965).
- İnternet 1: “Ovacık İlçesi yüz ölçümü”, <https://karabuk.ktb.gov.tr/TR-63700/ovacik.html>, (2019).
- İnternet 2: Türkiye rehberi, “Karabük ili konumu”, <https://www.turkiye-rehberi.net/karabuk-haritasi.asp>, (2019).
- İnternet 3: Ovacık Belediyesi, “İlçenin genel olarak tanıtılması”, <http://www.ovacik.bel.tr/?pnun=12&pt=Ovac%C4%B1k+Tarih%C3%A7e>, (2019).

İnternet 4: “Dudaş köyünün mahalleleri”, <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHRocHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpazk vRHVkyCwflF9PdmFjxLFr>, (2019).

İnternet 5: “Ovacık ve köyleri haritası”, <http://ovacikdernegi.org/icerik.aspx?id=1060>, (2019).

İnternet 6: Hürriyet gazetesi, “Dudaş köyü Öteğüvez mahallesi yangın haberi”, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ovacikta-ev-ve-orman-yangini-7153353>, (2019).

Kafescioğlu, R., “Kuzey-Batı Anadolu’da Ahşap Ev Yapıları”, Doçentlik Çalışması, **İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi**, İstanbul, 76-81 (1955).

Kalfagil, M., “Geleneksel Konutlarda Ahşap Yapı Konstrüksiyonları Ankara Erzurum Mahallesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 57-61 (1987).

Karabük İl Özel İdaresi Arşivi, Karabük, (2019).

Kaya, Ş., “Geleneksel Safranbolu Evlerinde Strüktür”, Yüksek Lisans Tezi, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Trabzon, 7-9 (1996).

Kuban, D., “Mimarlık Kavramları”, **Yapı Endüstri Merkezi Yayınları**, İstanbul, 28-40 (2010).

Kuban, D., “Türk Ahşap Konut Mimarisi 17.-19. Yüzyıllar”, **Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları**, İstanbul, 227-228 (2017).

Küçükerman, Ö., ve Güner, Ş., “Anadolu Mirasında Türk Evleri”, **T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları**, İstanbul, 135-139, 150-159 (1995).

Literatür Yayınları, İstanbul, (2000).

Mutlu, M., “Konya’da Su Mimarisi”, Doktora Tezi, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Van, (2014)

Özgüner, O., “Köyde Mimari Doğu Karadeniz”, **ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları**, Ankara, 29-35 (1970).

Özköse, A., Yıldırım, M. N., Uslu, E. ve Çetin, E., “Ekolojik Değerlerin Sürdürülmesinde Kırsal Değerlerin Korunmasının Önemi ve Karabük-Ovacık Avlağıkaya Köyü Örneğinde Bir “Eko-Müze” Deneme Projesi”, **Dicle Üniversitesi 1. Uluslararası Mimarlık Sempozyumu**, Diyarbakır, 1274-1290 (2018).

Öztürk, D., “Seydişehir Geleneksel Konut Mimarisi”, **Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Konya, 189-190 (2011).

Pınar, E., “Doğu Karadeniz Kırsal Mimarisinde Taşıyıcı Sistem Detaylarının İrdelenmesi.” **Asia Minor Studies**, 6 (AGP Sempozyum Özel Sayısı 1): 60-74 (2018).

Rapoport, A., “House Form and Culture”, **Prentice Hall**, London (1969).

- Sakaoğlu, N., “Amasra’nın üç bin yılı”, **Zonguldak Valiliği**, Zonguldak, 21,35 (1987).
- Salname-i Devlet-i Aliye-i Osmaniye, (1855).
- Sevin, V., “Anadolu Arkeolojisi”, **Der Yayınevi**, İstanbul, 188-191 (1999).
- Sümerkan, R., “Biçimlendiren Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesiminde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri, Doktora Tezi, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 31-39 Trabzon, (1990).
- Şenkal, F., “Konutlarda Dünden Bugüne Ahşap Kullanımı Üzerine Bir Araştırma”, **Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Edirne, 39,78-88 (1996).
- Tayla, H., “Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem ve Elemanları I-II”, **Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı**, Birinci Baskı, İstanbul, 373 (2007).
- Toydemir, N., Gürdal, E. ve Tanaçan, L., “Yapı Elemanları Tasarımında Malzeme”,
- Tunçkol, P., “Ahşap Yığma Sistem Kuruluşu ve Gelişmiş Üretim Yönteminin İncelenmesi”, **Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, (2012).
- Türkmen, S., Rize Yöresi Kırsal Kesiminde Geleneksel Sivil Mimaride Kullanılan
- Uluengin, F., Uluengin B., ve Uluengin B.E., “Osmanlı Anıt Mimarisinde Klasik Yapı Detayları”, **Yapı Endüstri Merkezi Yayınları**, İstanbul, (2001).
- Üçok, A., K., “Çankırı Coğrafyası”, **Okuyan Adam Yayınları**, Ankara, (1949).
- Yazıcıoğlu, H., “Safranbolu Tarihi”, **Şa-to Türkiyat**, İstanbul, 21 (2001).
- Yiğit, G. K., “Ovacık (Karabük) İlçesinin Nüfus Özellikleri.”, **Electronic Turkish Studies**, 6(2): 523-536 (2011).

DİZİN

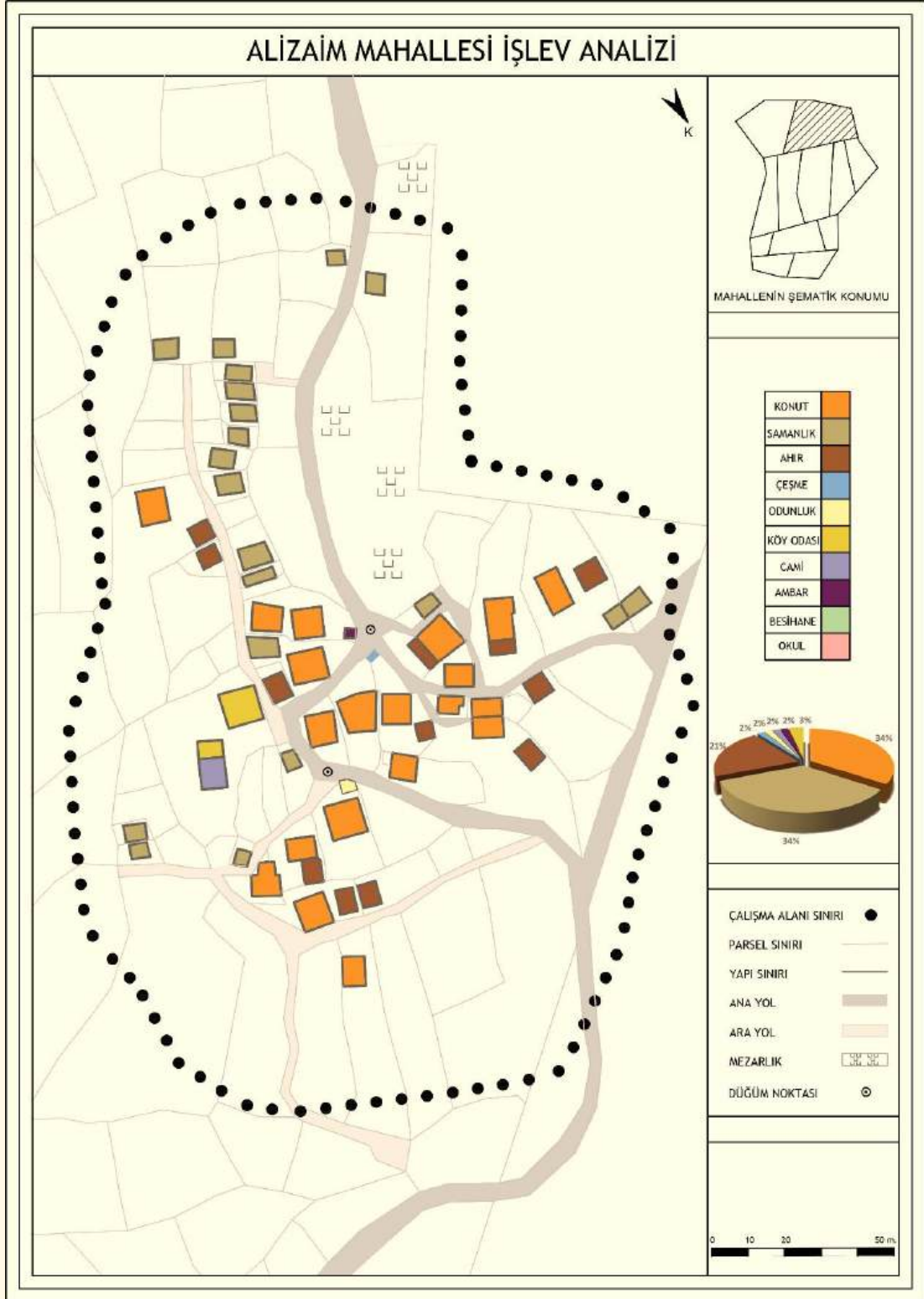
- abdestlik, 20, 22
afur, 25
alay direği, 70
Alizaim, 2, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 26, 27, 29, 30, 32, 34, 37, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 49, 50, 51, 57, 59, 68, 69, 74, 80, 81, 83, 88, 96, 97, 102, 109, 121, 133, 145, 157, 169
armoz direği, 68
baca başı, 94
baskı ağacı, 74
Beri Güvez, 2, 10, 14, 29, 30, 34, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 51, 80, 93, 110, 122, 134, 146, 158, 170
boğsu, 74
çantı, 3, 24, 25, 28, 63, 67, 77
çardak, 3, 19, 72, 81, 82, 84, 97
Çataklı, 2, 10, 17, 18, 20, 21, 24, 25, 29, 30, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 56, 75, 76, 77, 83, 84, 89, 94, 96, 98, 102, 111, 123, 135, 147, 159, 171
Çay, 2, 10, 12, 15, 16, 17, 29, 30, 34, 35, 37, 39, 41, 42, 43, 45, 47, 49, 50, 52, 66, 82, 91, 112, 124, 136, 148, 160, 172
çığlık, 60, 95
çitakârî, 76
Dağdibi, 2, 10, 13, 17, 29, 30, 31, 34, 35, 37, 39, 41, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 57, 64, 67, 68, 86, 113, 125, 137, 149, 161, 173
daraba, 81
dökme, 74
döküntü, 74
Dudan, 2, 10, 29, 30, 31, 34, 35, 37, 38, 39, 41, 43, 45, 46, 47, 49, 52, 58, 65, 67, 86, 87, 114, 126, 138, 150, 162, 174
farsa kapı, 88
giyotin, 91, 92, 93
Göz dolma, 3
göz göre, 20, 21, 100
hamamlık bıcağı, 97
hambar, 28, 89
hayat, 3, 97
herkil, 97
kara boğaz, 67, 68
karkas, 3, 4, 32, 34, 35, 36, 58, 59, 60, 61, 63, 66, 70, 72
Karkas sistem, 32
karma sistem, 32
Kayalar, 2, 10, 14, 29, 30, 31, 34, 35, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 45, 47, 48, 49, 51, 52, 61, 72, 86, 115, 116, 127, 128, 139, 140, 151, 152, 163, 164, 175, 176
Kızılelma, 2, 10, 17, 18, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 37, 40, 41, 44, 45, 48, 49, 53, 58, 67, 81, 83, 117, 129, 141, 153, 165, 177
Konarı köyü, 1
kurt boğazı, 25, 67
kündekârî, 87
Mıcık, 2, 10, 11, 13, 18, 19, 20, 22, 24, 29, 30, 31, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 44, 45, 48, 49, 53, 59, 74, 77, 89, 93, 94, 96, 98, 99, 118, 130, 142, 154, 166, 178
nallama tavan, 77
Ovacık, ii, iii, iv, i, 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 54, 100, 104, 105, 106
Öteğüvez, 12, 105
Paflagonya, 6
Safranbolu, iii, i, 1, 4, 6, 8, 100, 103, 104, 105, 106
sofa, 3
taban hambarı, 97

taban oda, 67
temek, 25, 93, 94
üç omuz çatı, 44, 47, 48, 85
üstten döşeme tavan, 77
yeydane, 60, 70
Yığma, 32, 33, 34, 63, 64, 67, 106

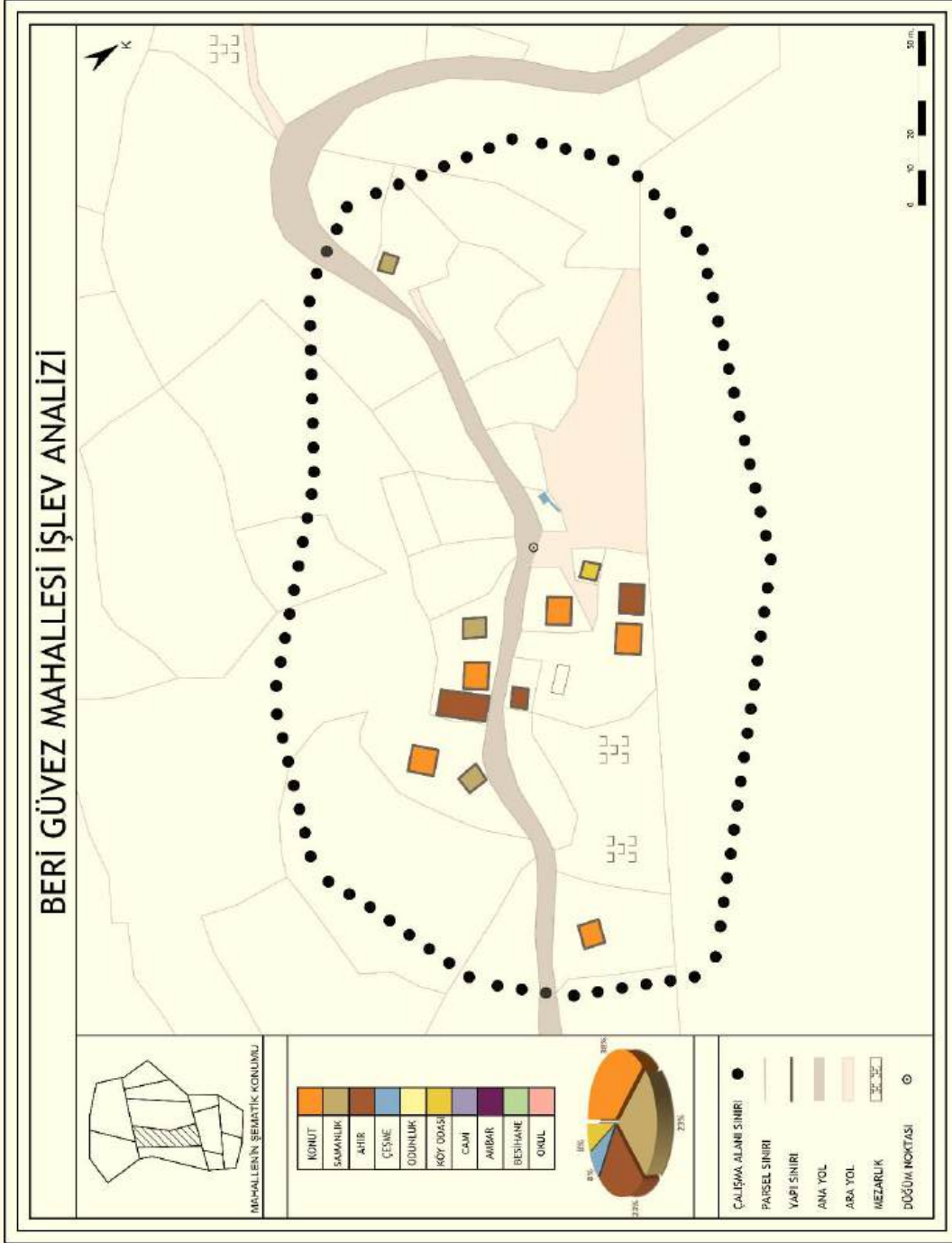
Yörük köyü, 1
Yuvalar, 2, 10, 11, 15, 16, 17, 18, 20, 23,
28, 29, 30, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 40,
41, 42, 44, 45, 48, 49, 51, 53, 59, 65,
66, 75, 78, 80, 82, 83, 84, 91, 96, 97,
98, 102, 119, 131, 143, 155, 167, 179

EK AÇIKLAMALAR A.

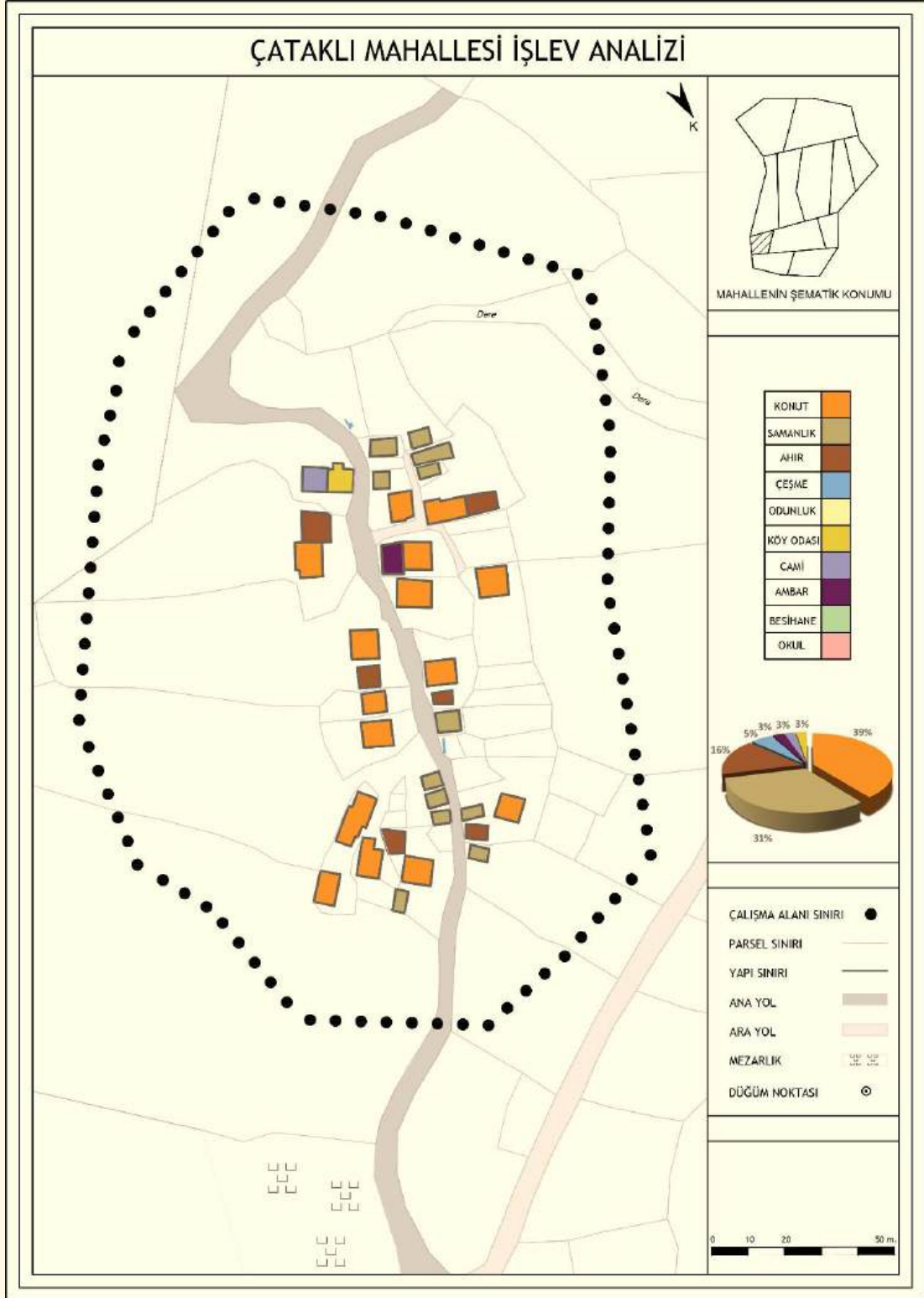
İŞLEV ANALİZ PAFTALARI

Şekil Ek A.1. Alizaim mahallesi işlev analiz paftası.

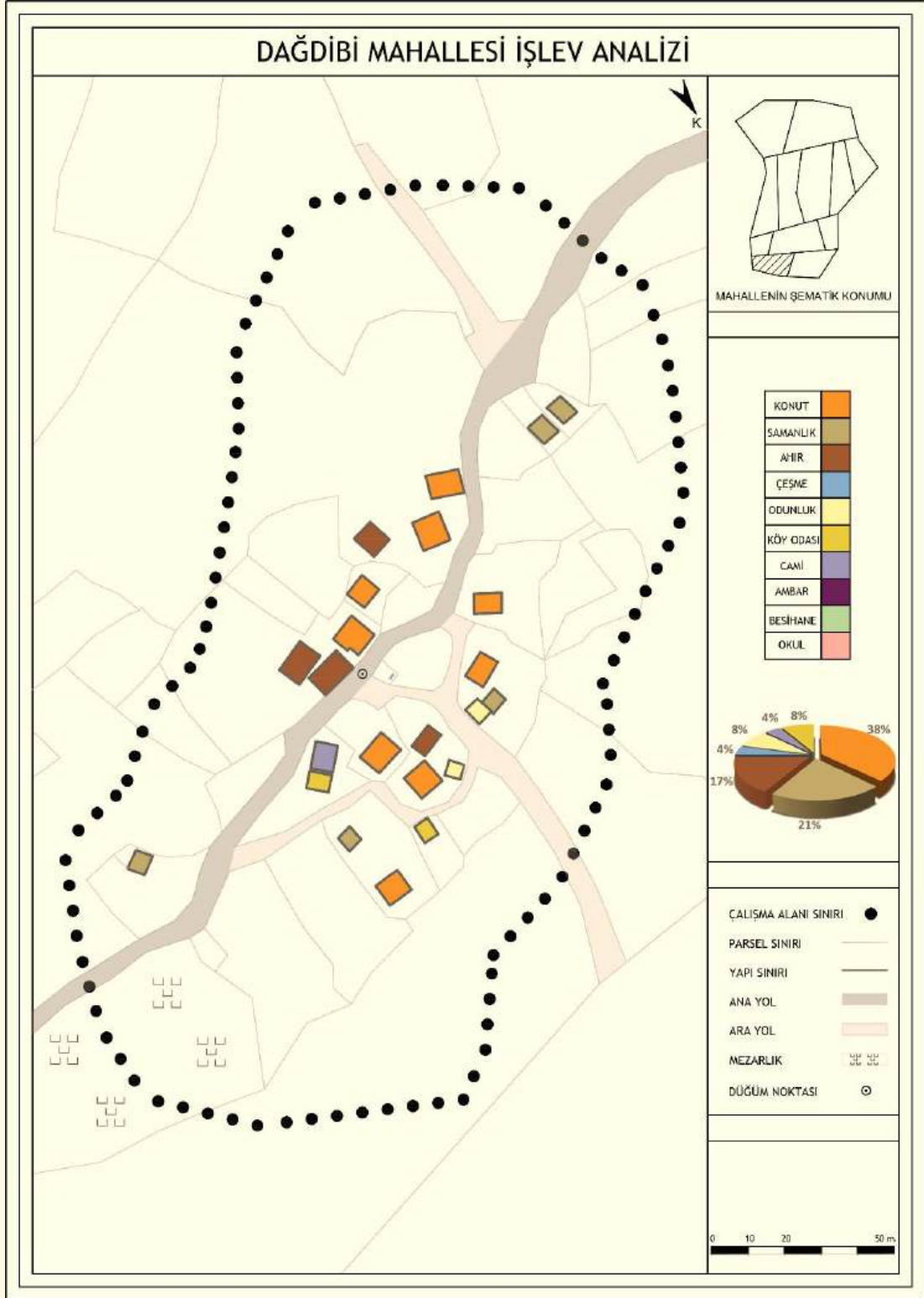
Şekil Ek A.2. Beri Güvez mahallesi işlev analiz paftası.

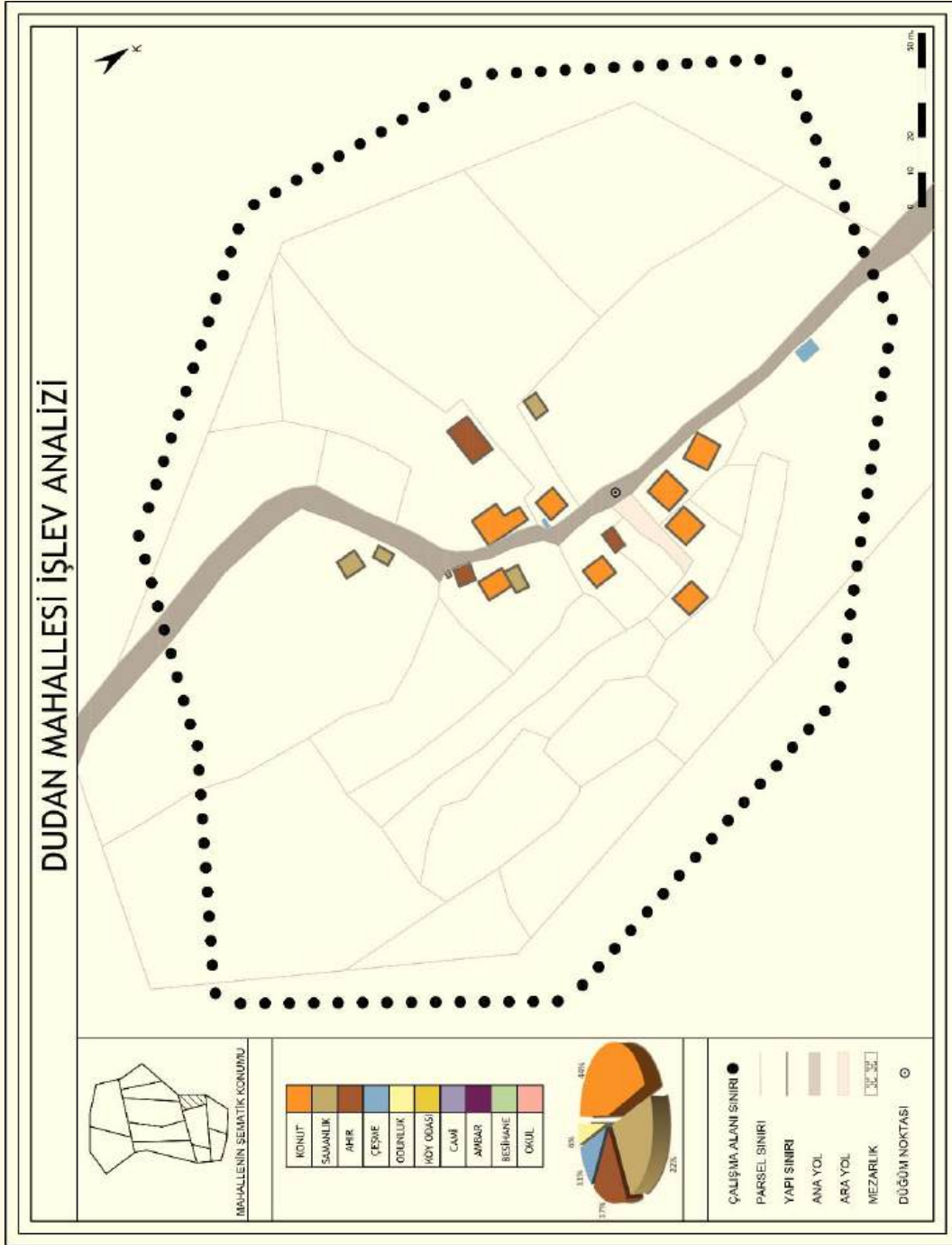
Şekil Ek A.3. Çatakli mahallesi işlev analiz paftası.

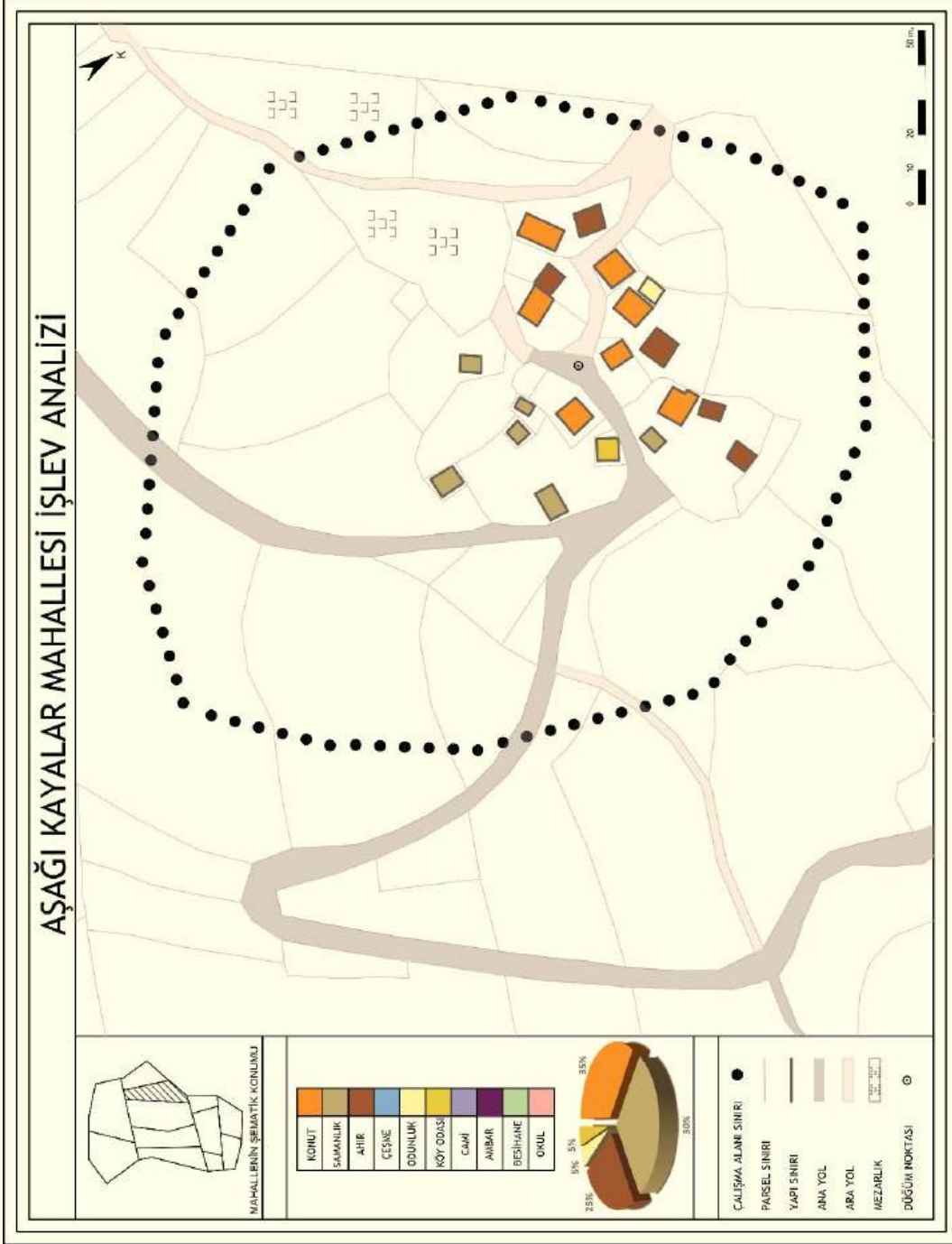
Şekil Ek A.4. Çay mahallesi işlev analiz paftası.

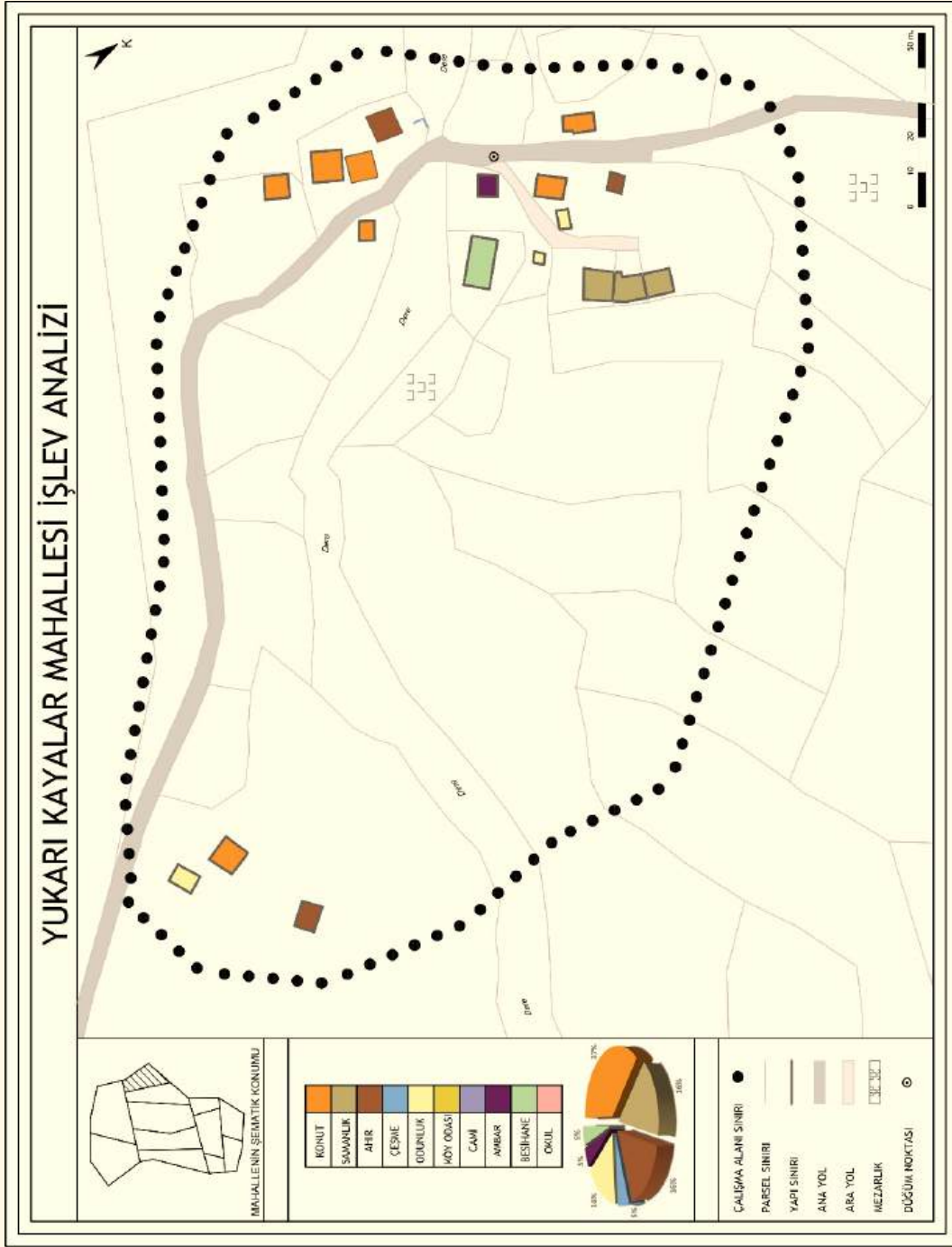
Şekil Ek A.5. Dağdibi mahallesi işlev analiz paftası.

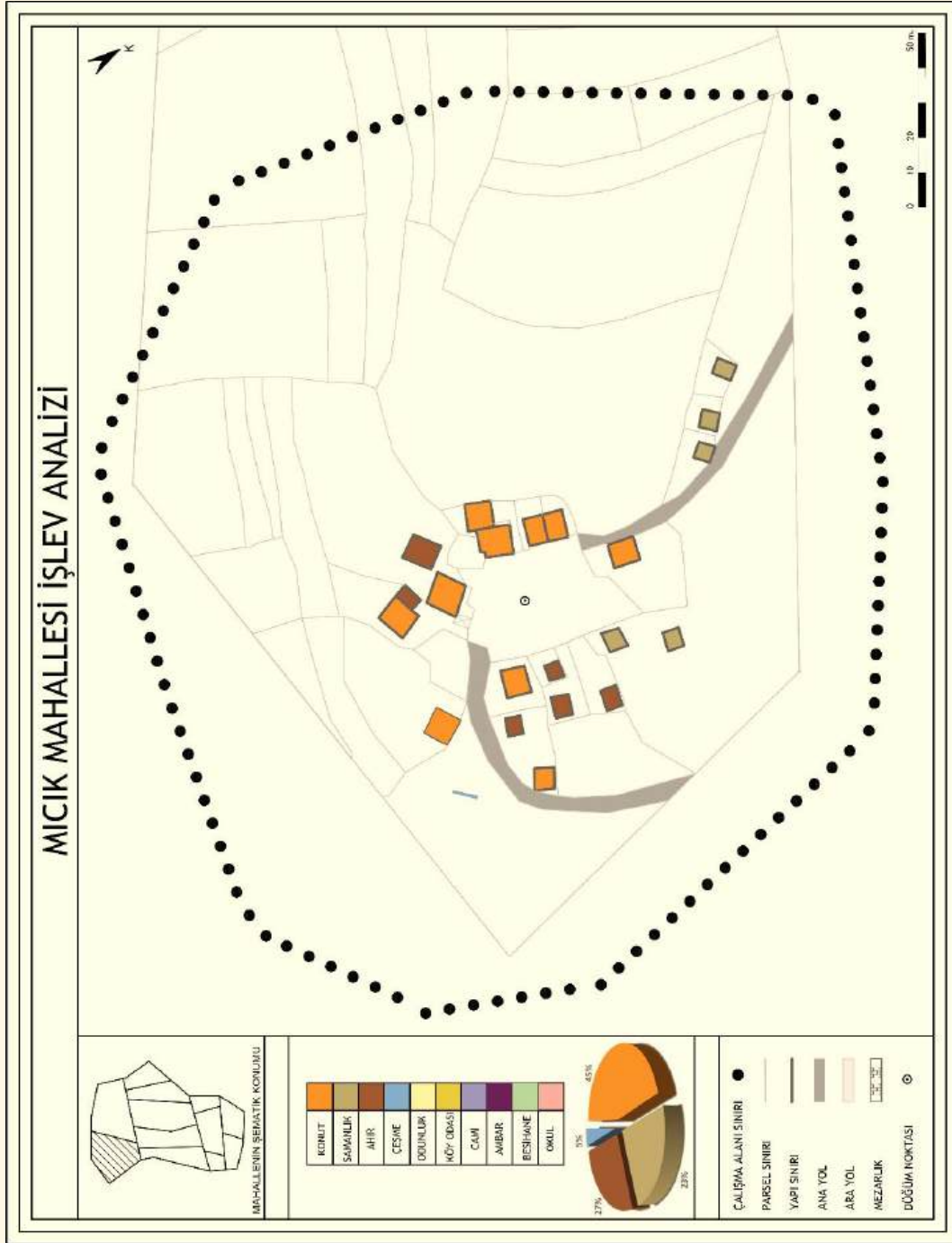
Şekil Ek A.6. Dudan mahallesi işlev analiz paftası.

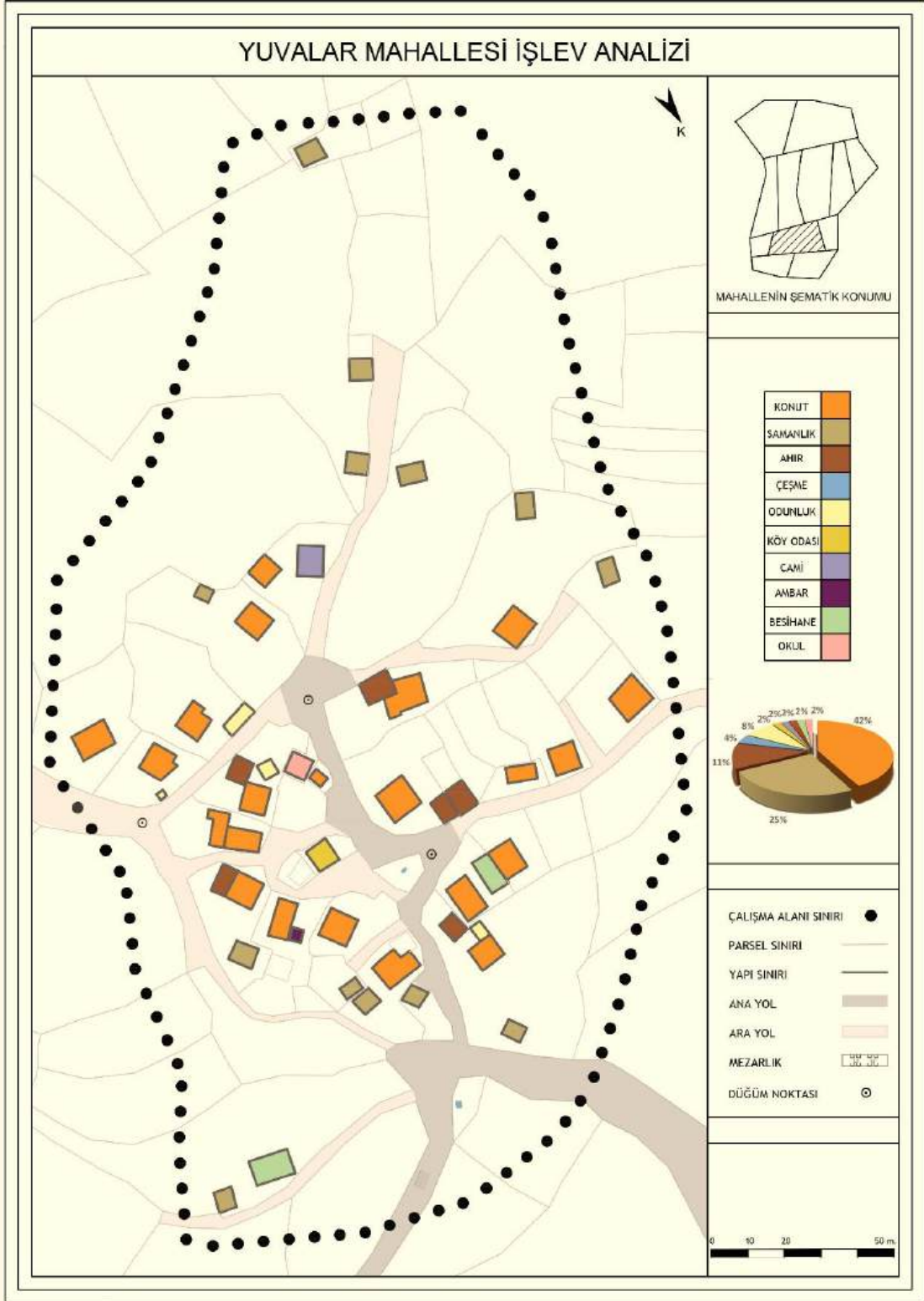
Şekil Ek A.7. Aşağı Kayalar mahallesi işlev analiz paftası.

Şekil Ek A.8. Yukarı Kayalar mahallesi işlev analiz paftası.

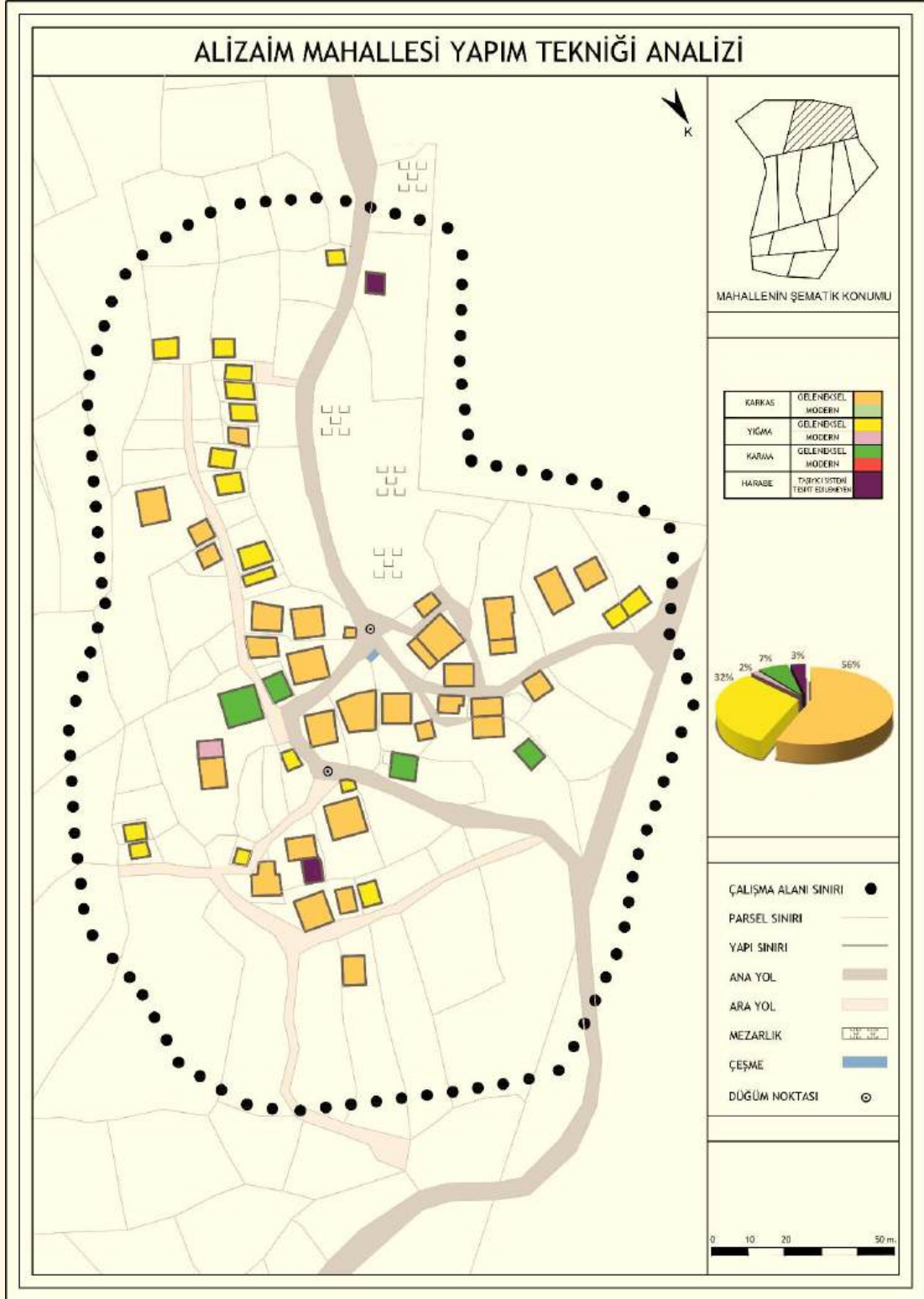
Şekil Ek A.10. Mıcık mahallesi işlev analiz paftası.

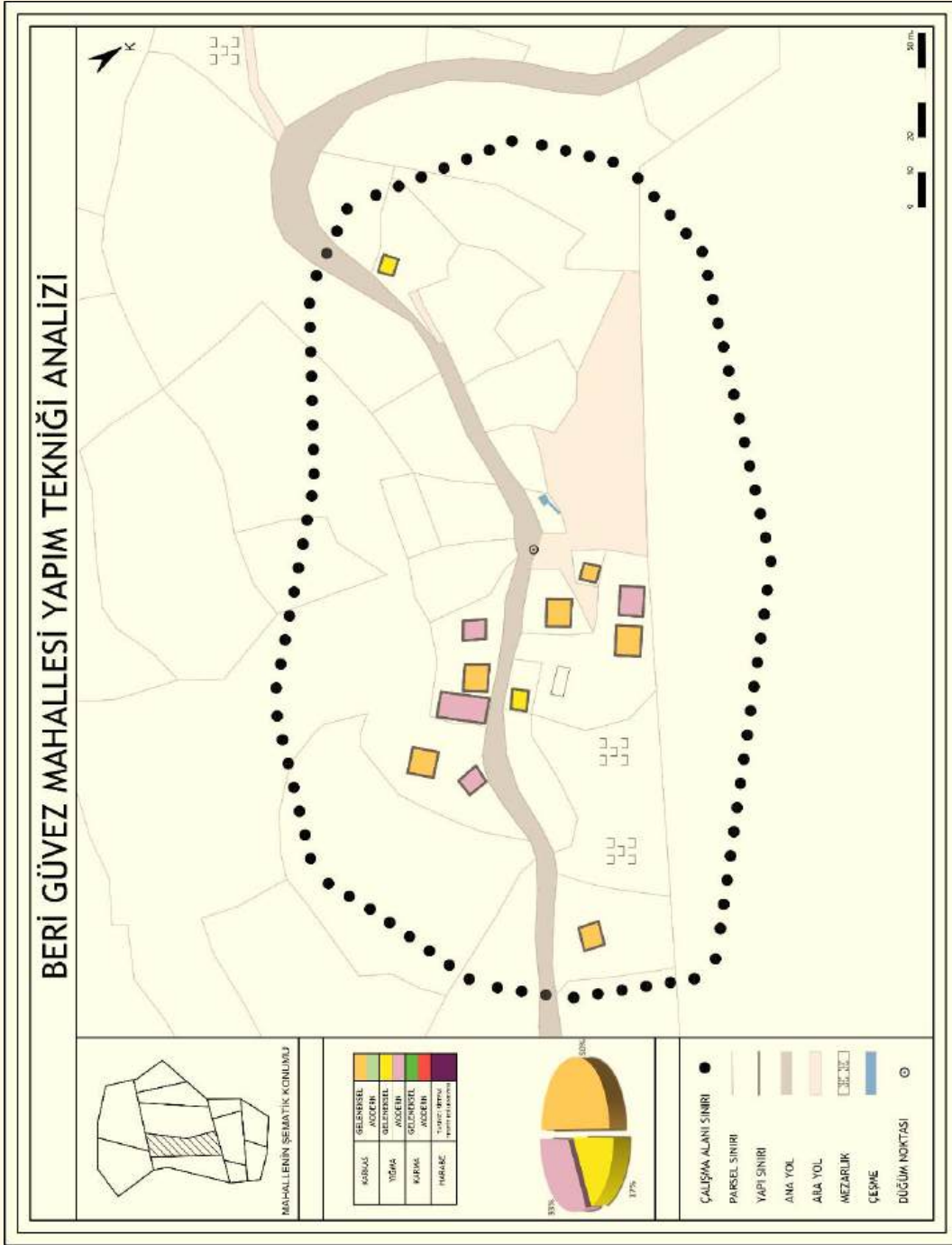
Şekil Ek A.11. Yuvalar mahallesi işlev analiz paftası.

EK AÇIKLAMALAR B.

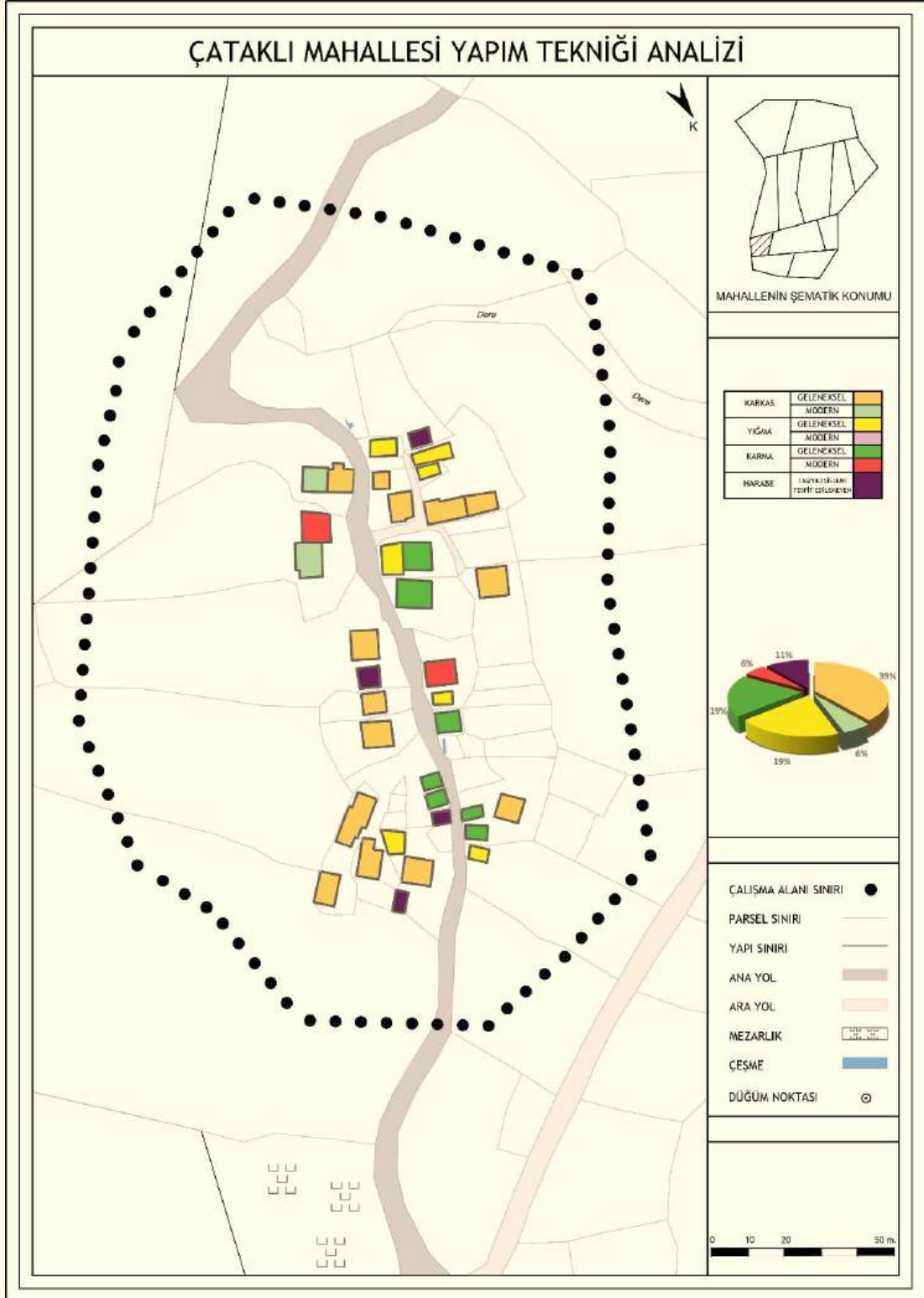
YAPIM TEKNİĞİ ANALİZ PAFTALARI

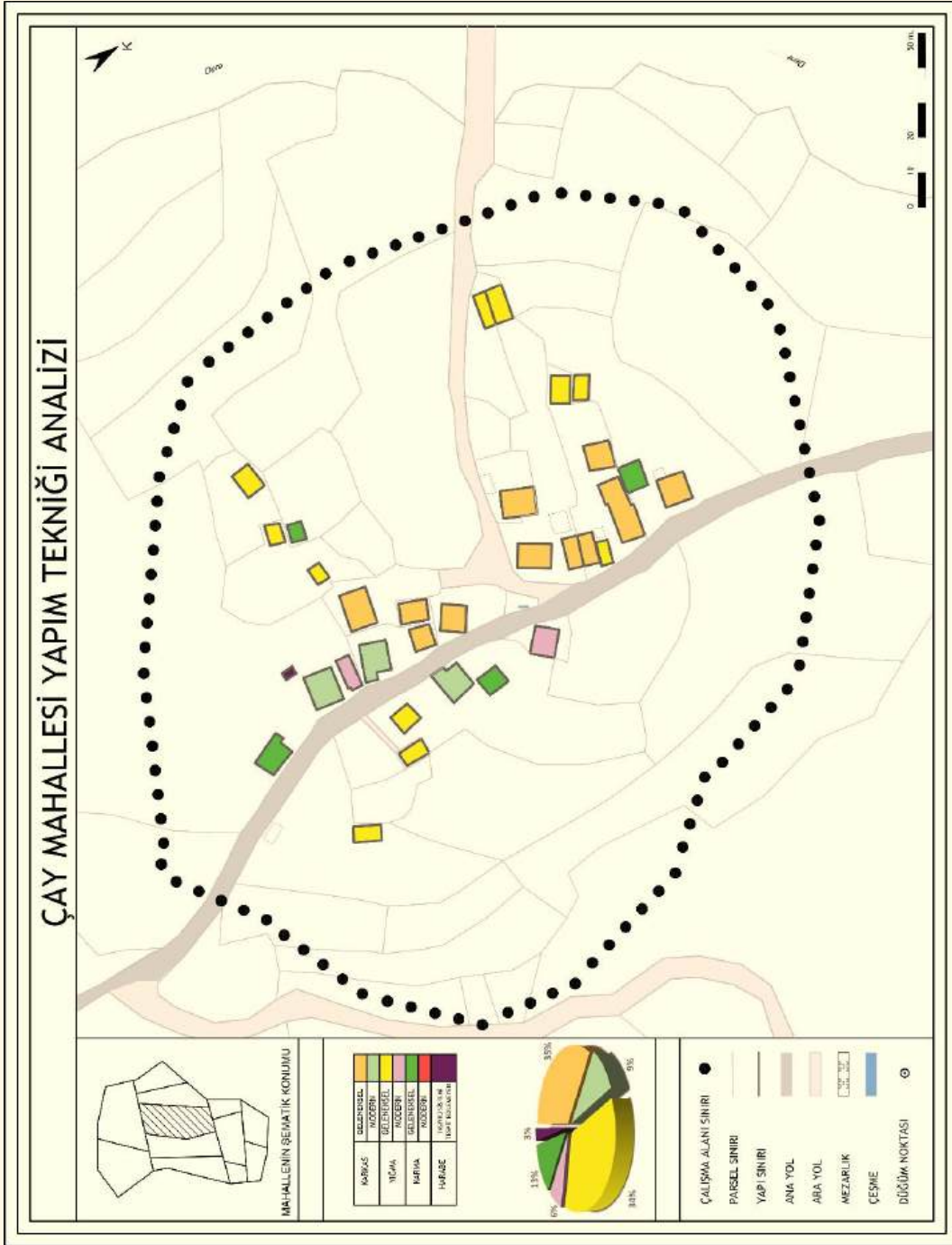
Şekil Ek B.1. Alizaim mahallesi yapım tekniği analizi.

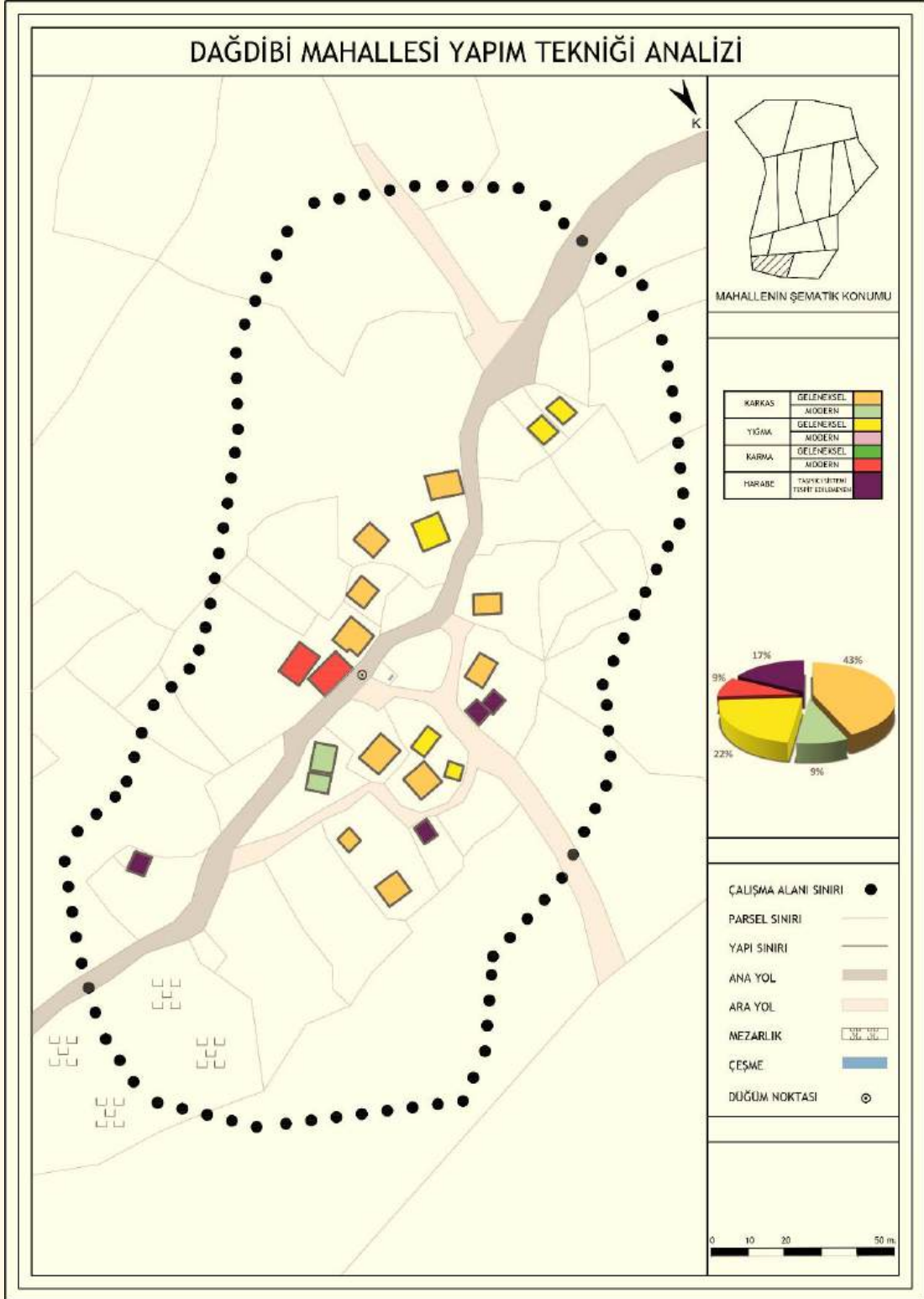
Şekil Ek B.2. Beri Güvez mahallesi yapım tekniği analizi.

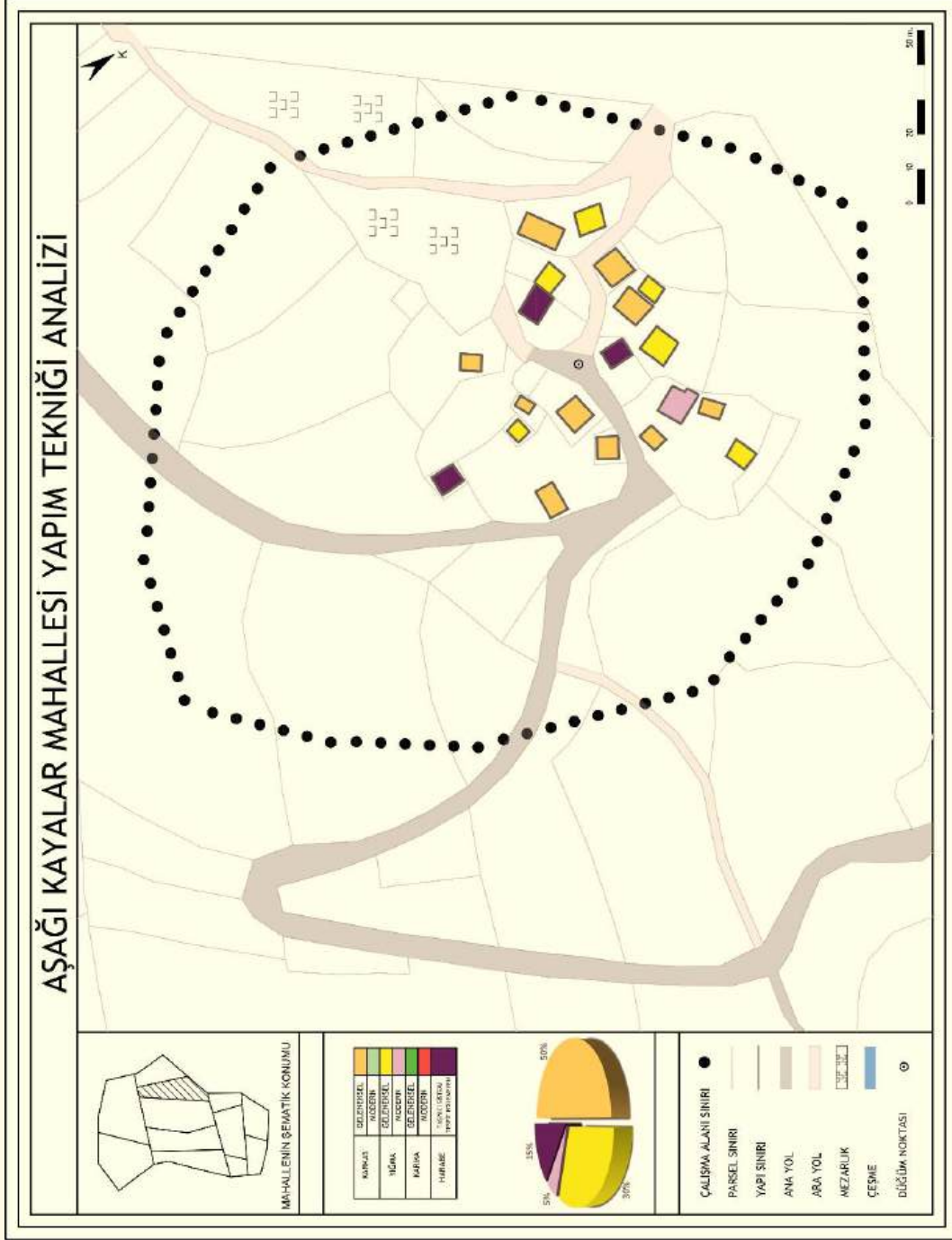
Şekil Ek B.3. Çatakli mahallesi yapım tekniği analizi.

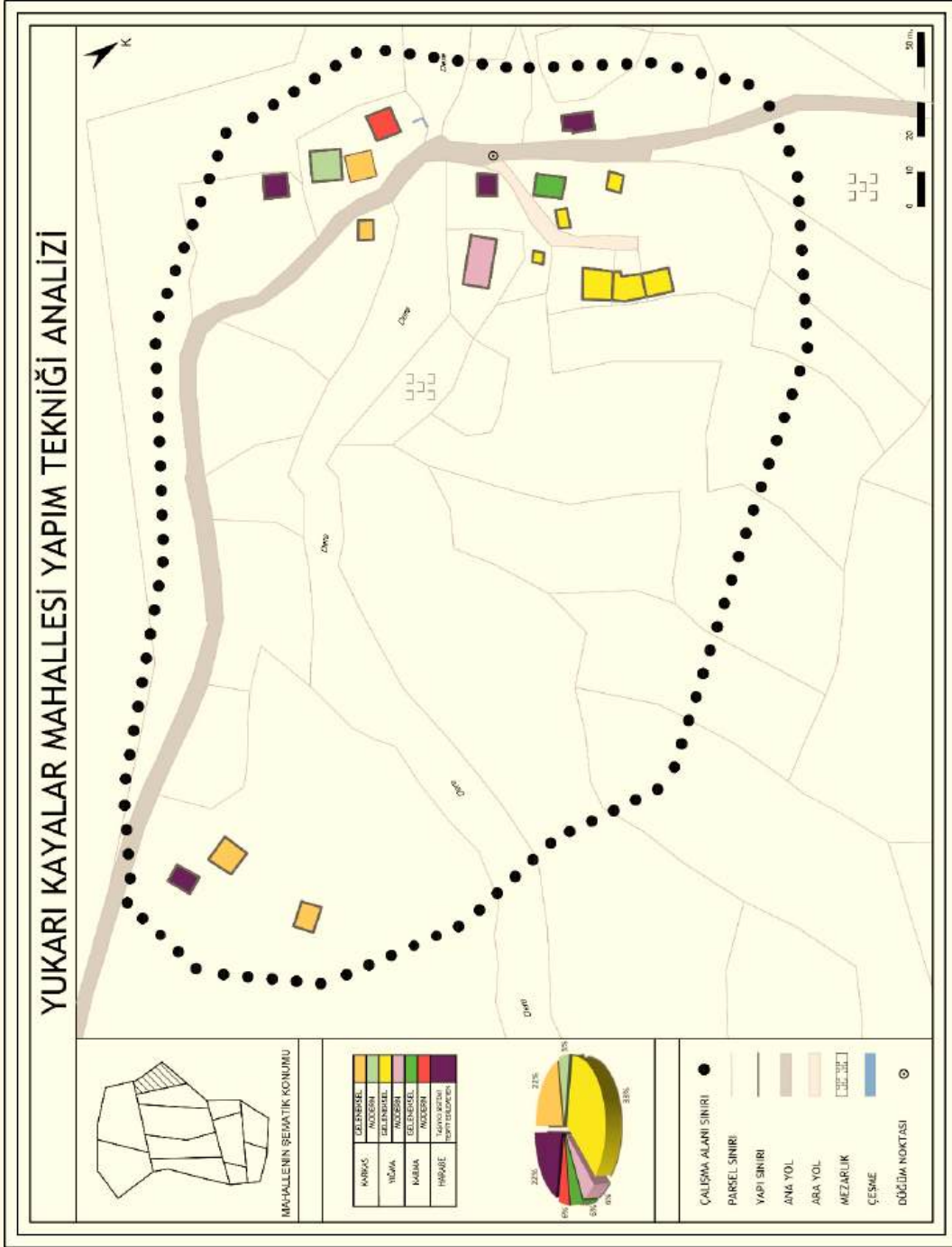
Şekil Ek B.4. Çay mahallesi yapım tekniği analizi.

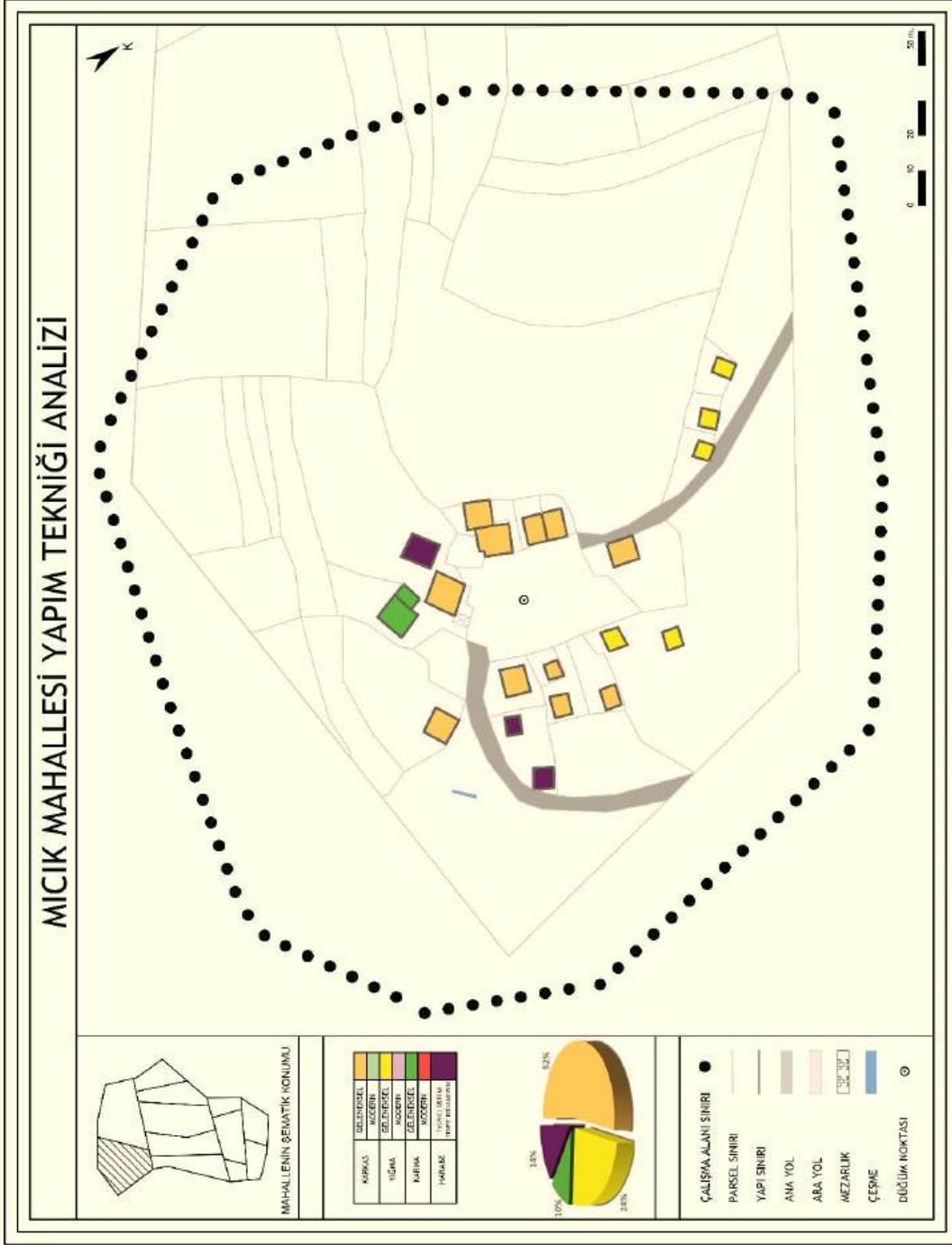
Şekil Ek B.5. Dağdibi mahallesi yapım tekniği analizi.

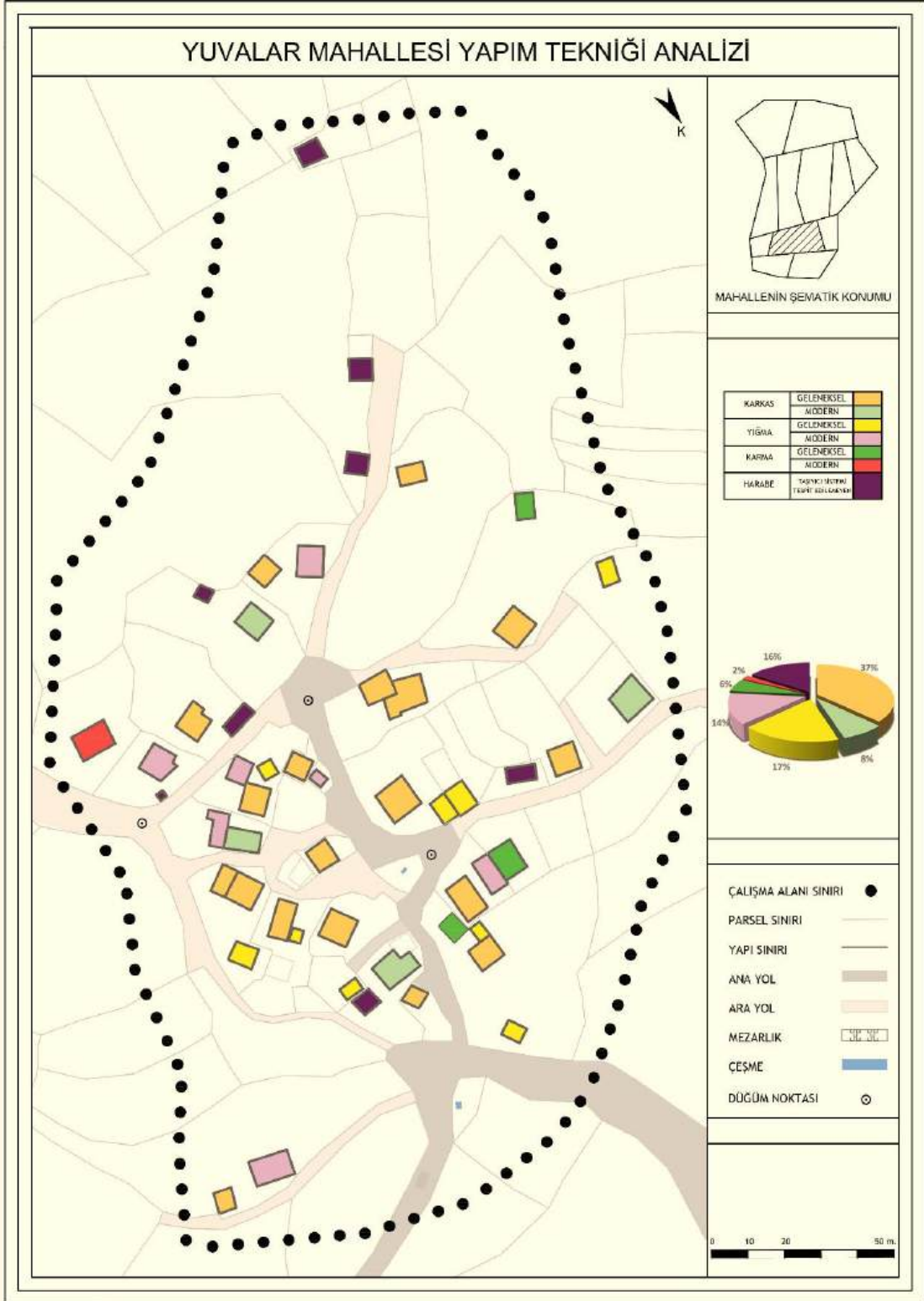
Şekil Ek B.7. Aşağı Kayalar mahallesi yapım tekniği analizi.

Şekil Ek B.8. Yukarı Kayalar mahallesi yapım tekniği analizi.

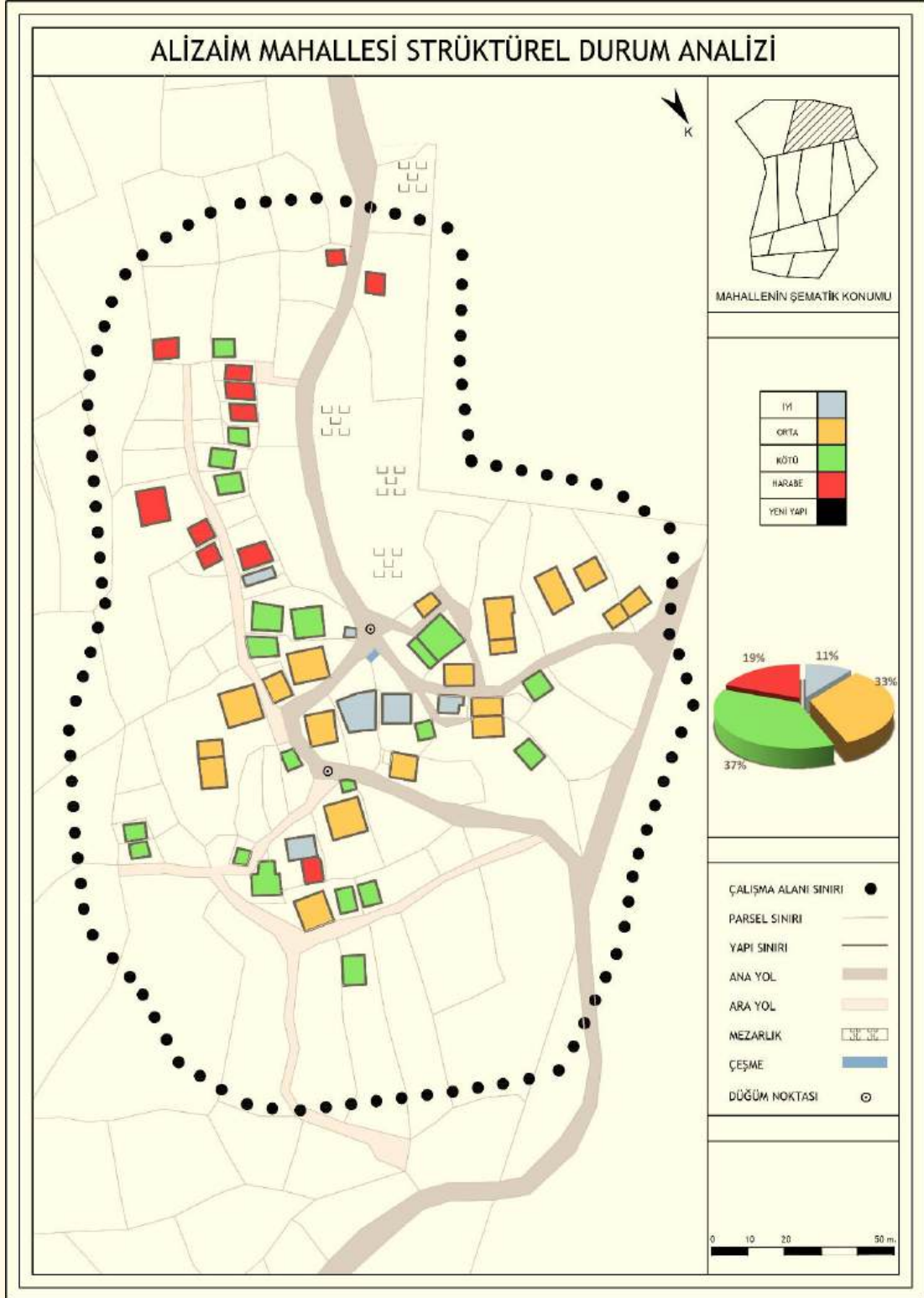
Şekil Ek B.10. Micik mahallesi yapım tekniği analizi.

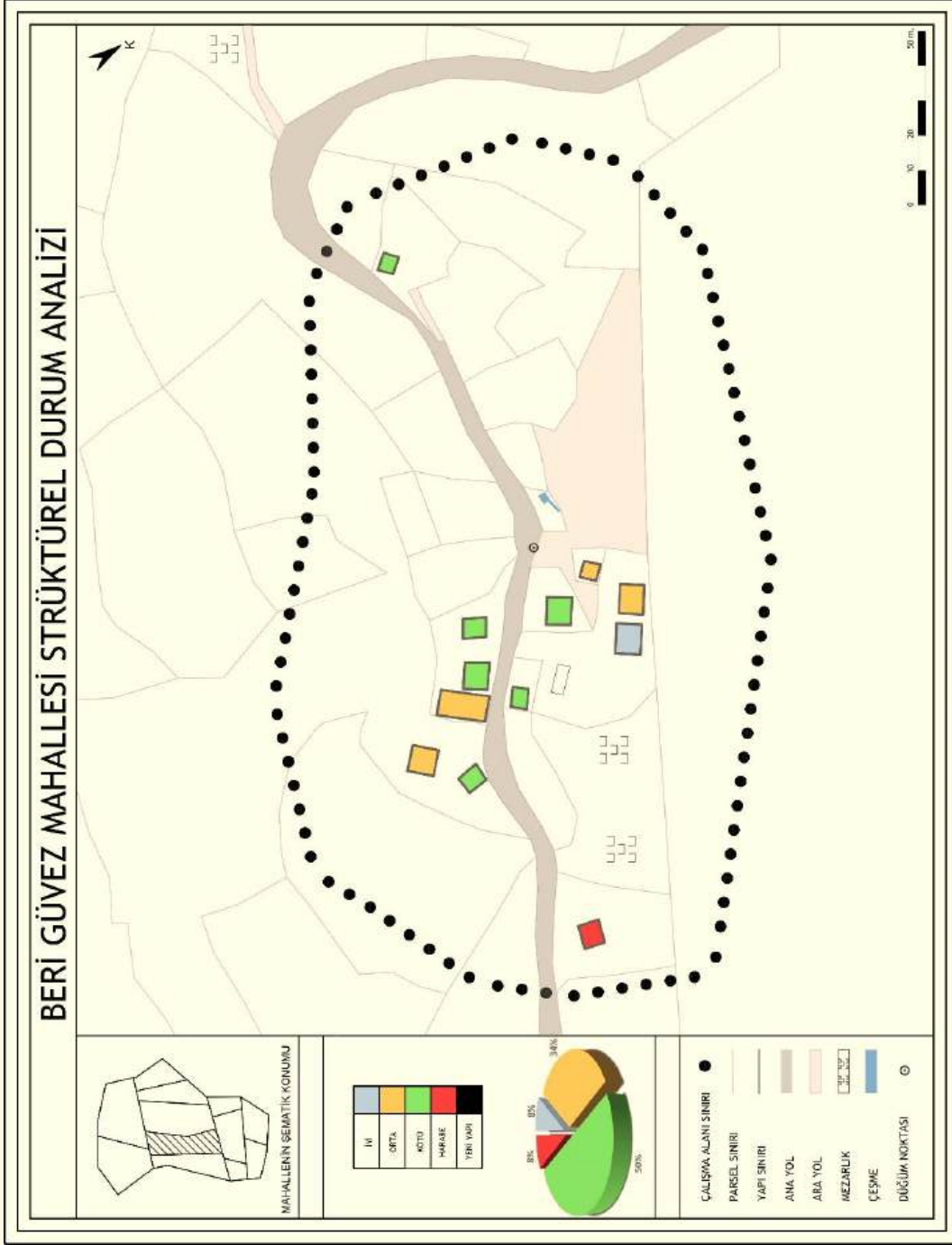
Şekil Ek B.11. Yuvalar mahallesi yapım tekniği analizi.

EK AÇIKLAMALAR C.

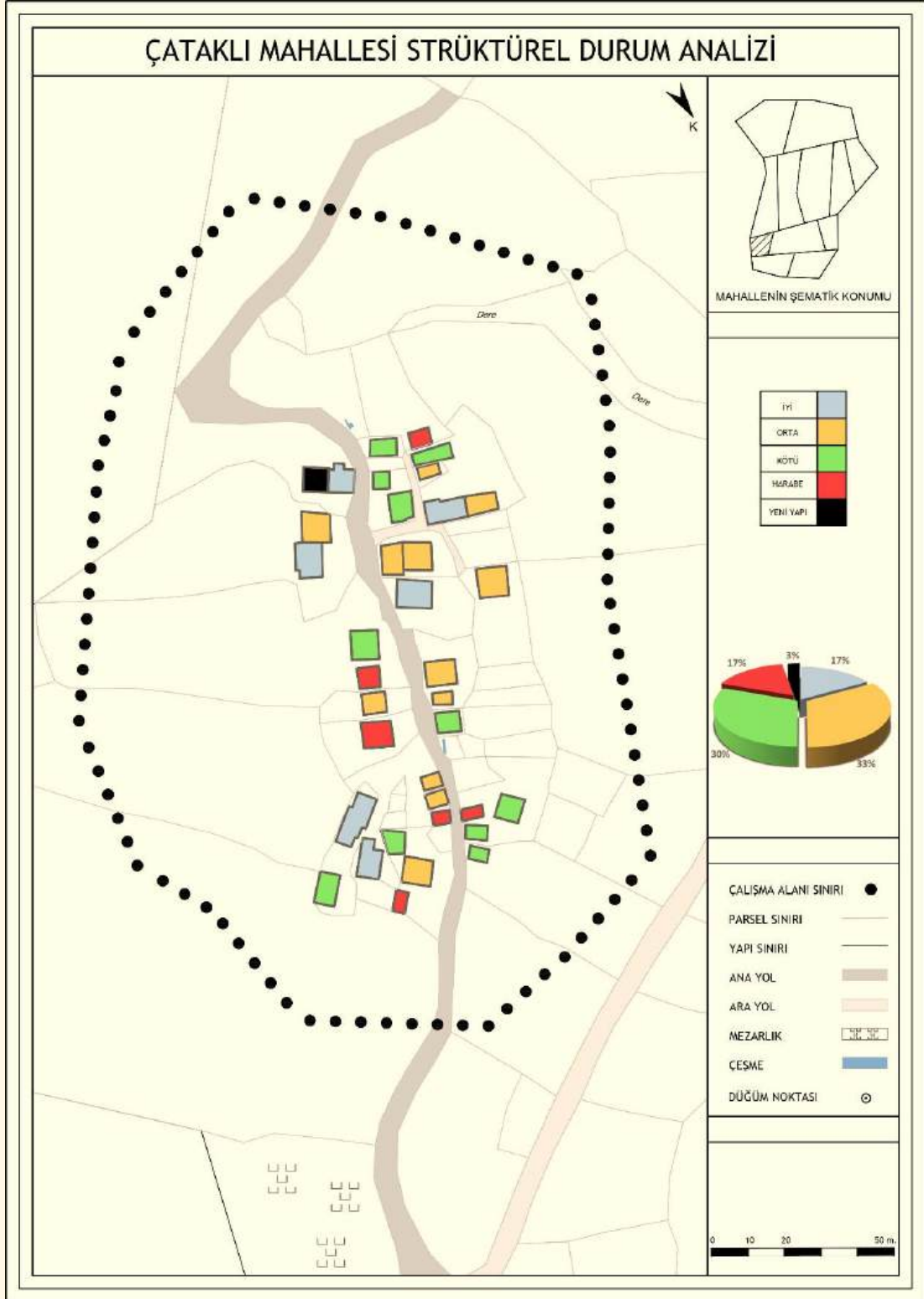
STRÜKTÜREL DURUM ANALİZ PAFTALARI

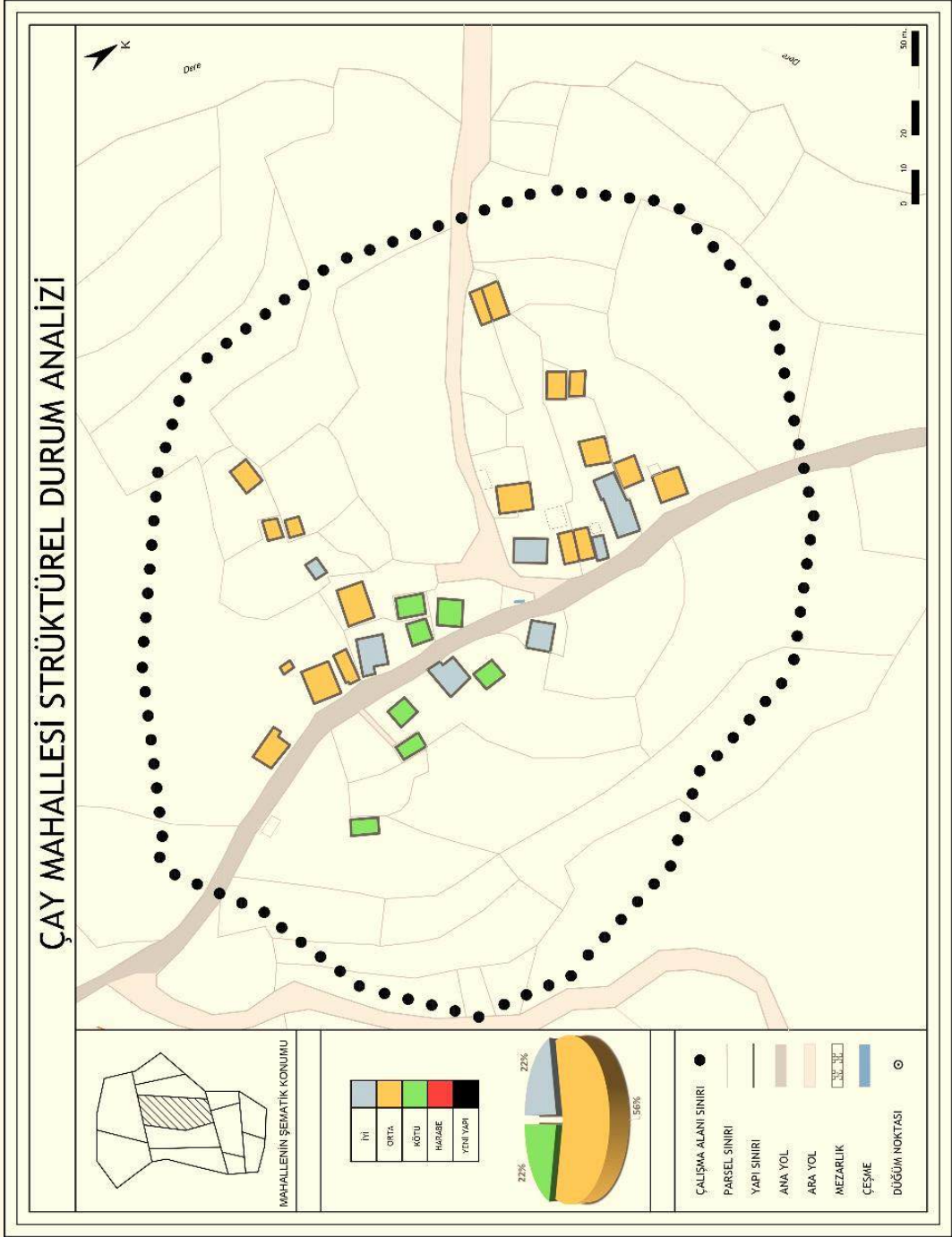
Şekil Ek C.1. Alizaim mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

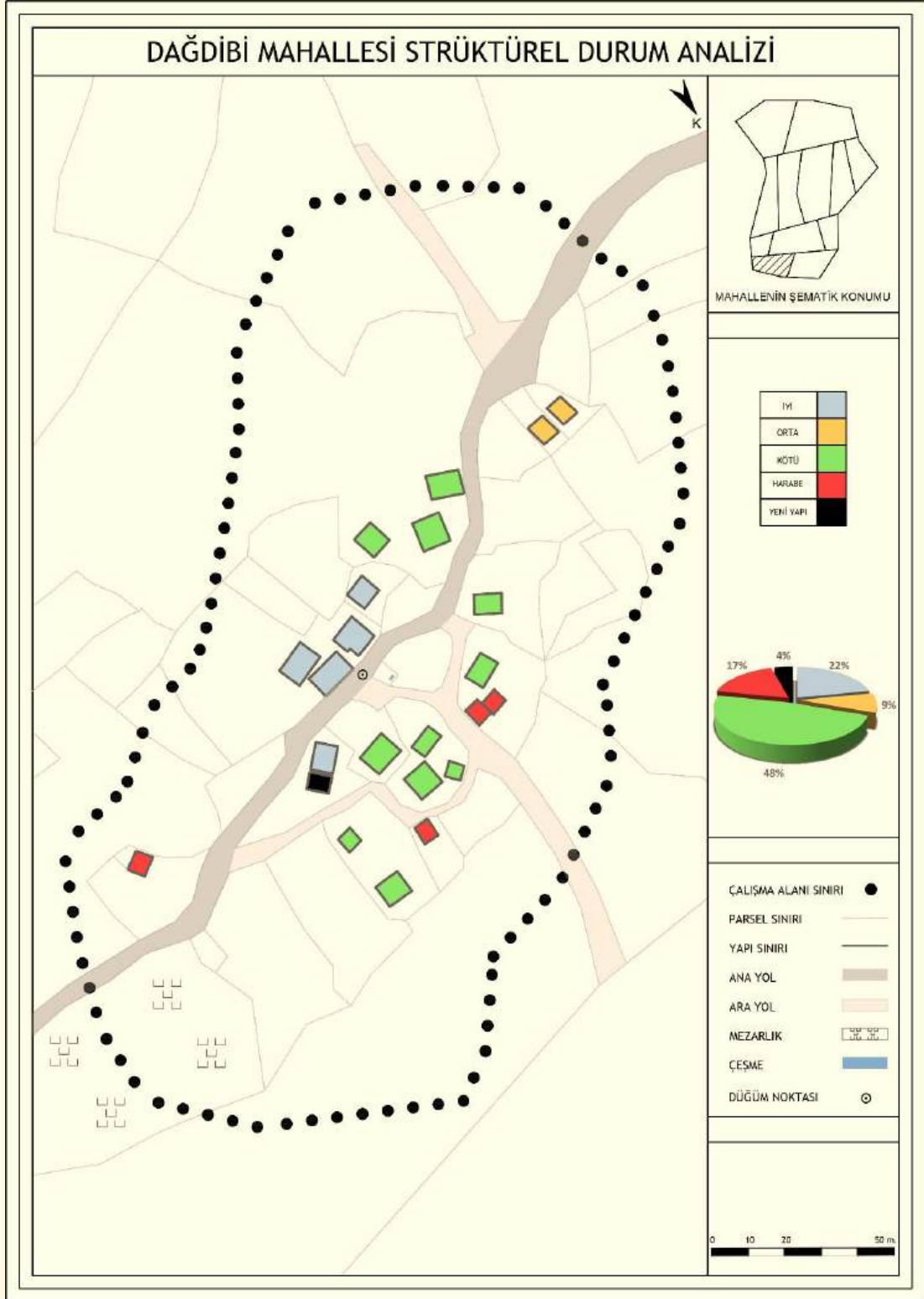
Şekil Ek C.2. Beri Güvez mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

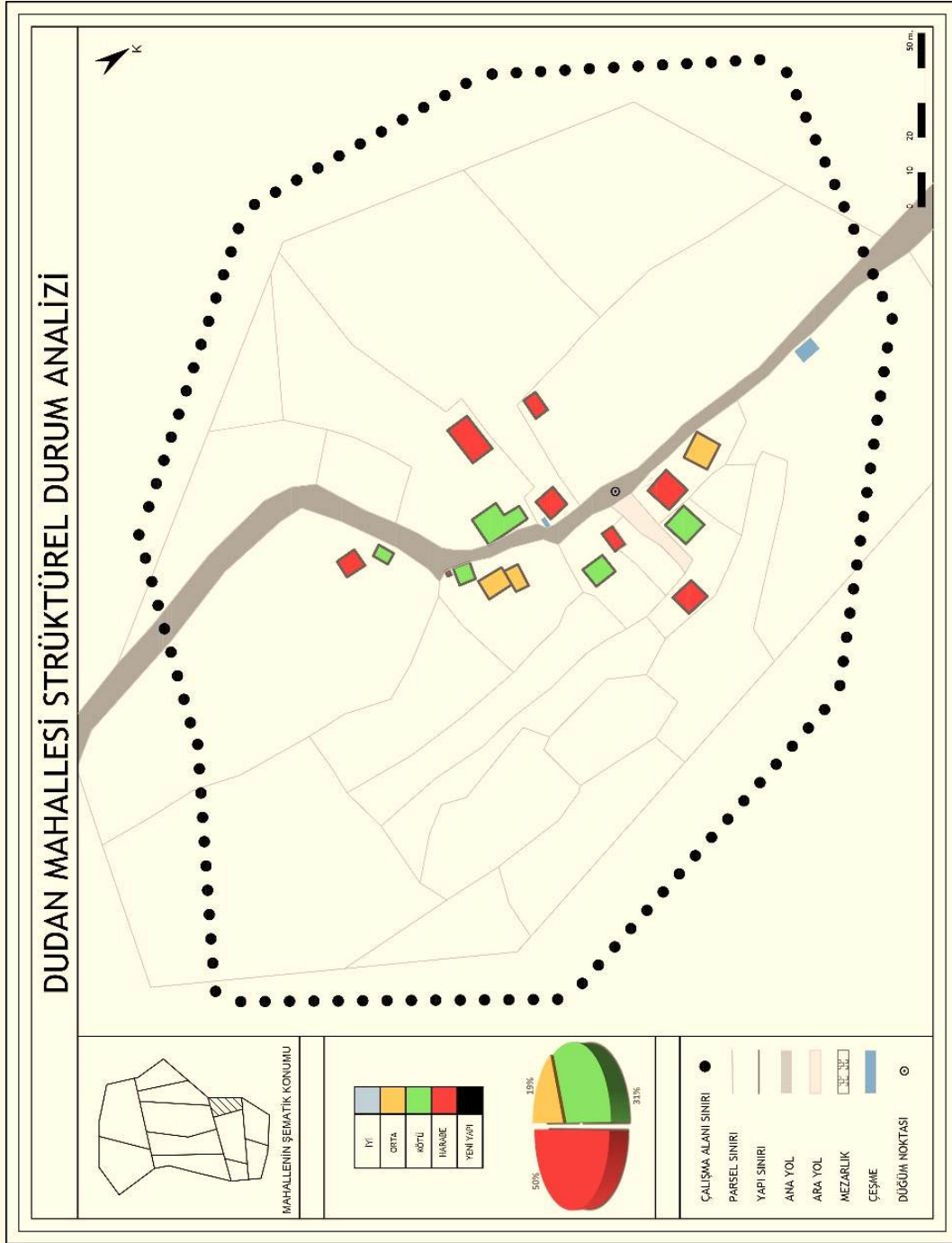
Şekil Ek C.3. Çataklı mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

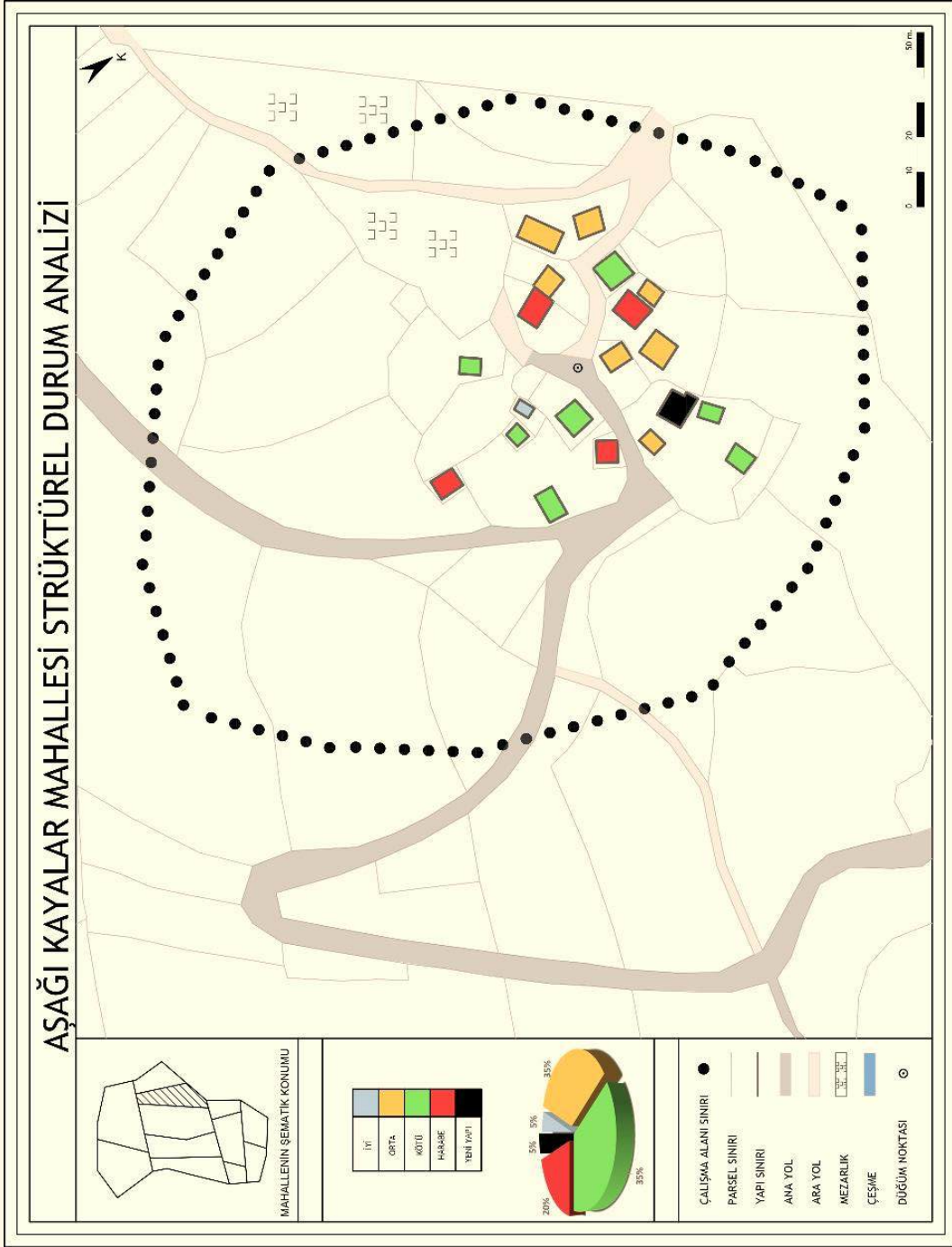
Şekil Ek C.4. Çay mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

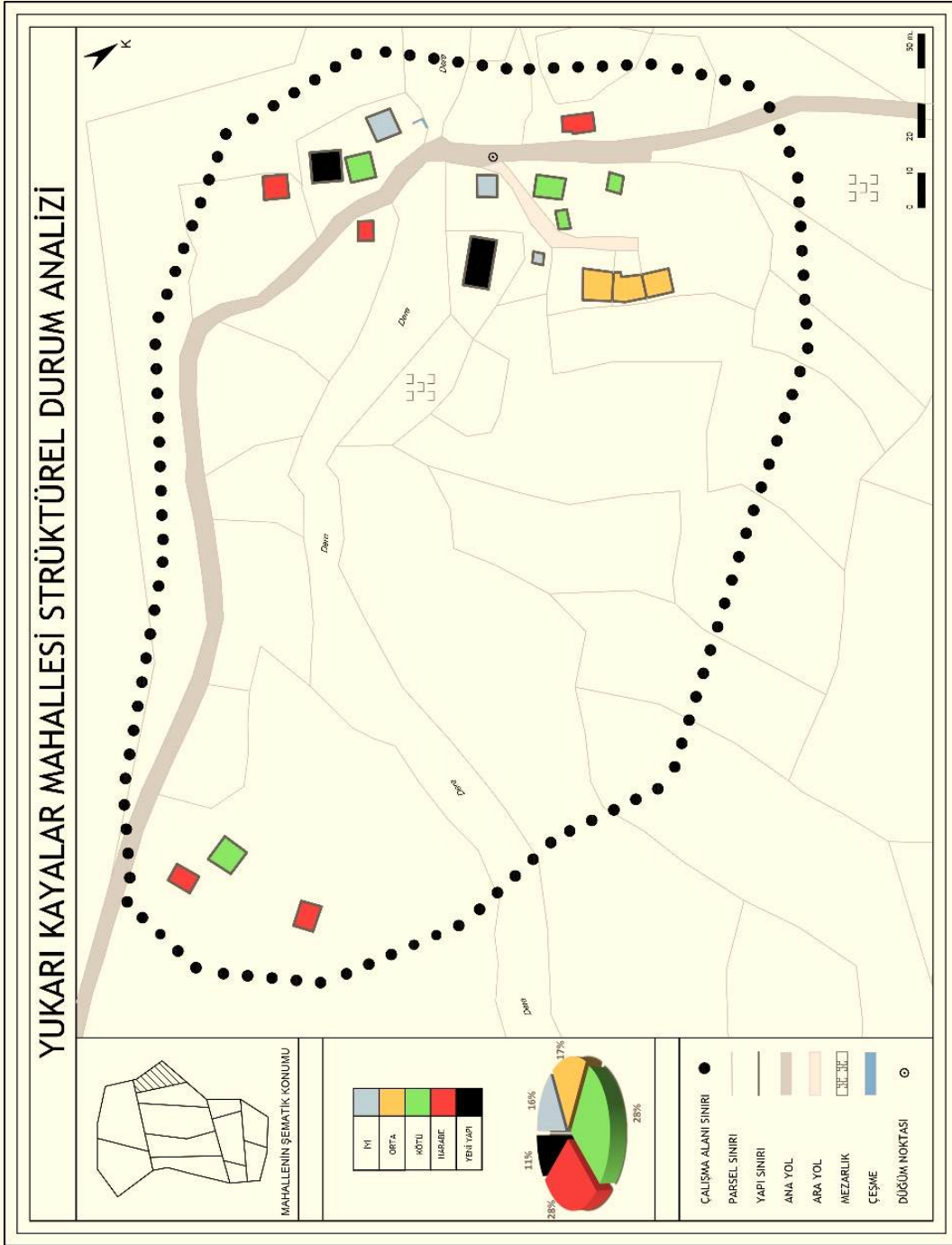
Şekil Ek C.5. Dağdibi mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

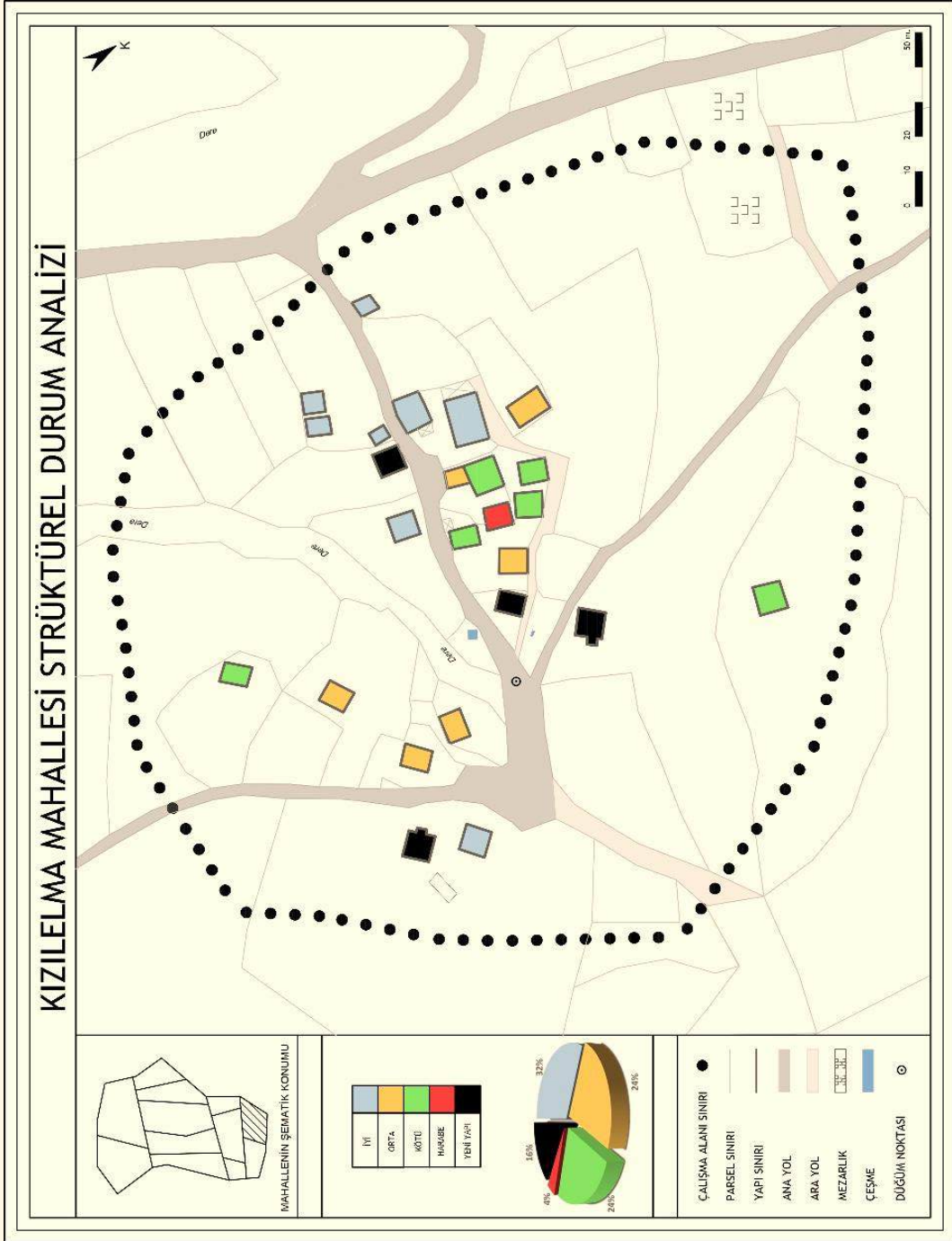
Şekil Ek C.6. Dudan mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

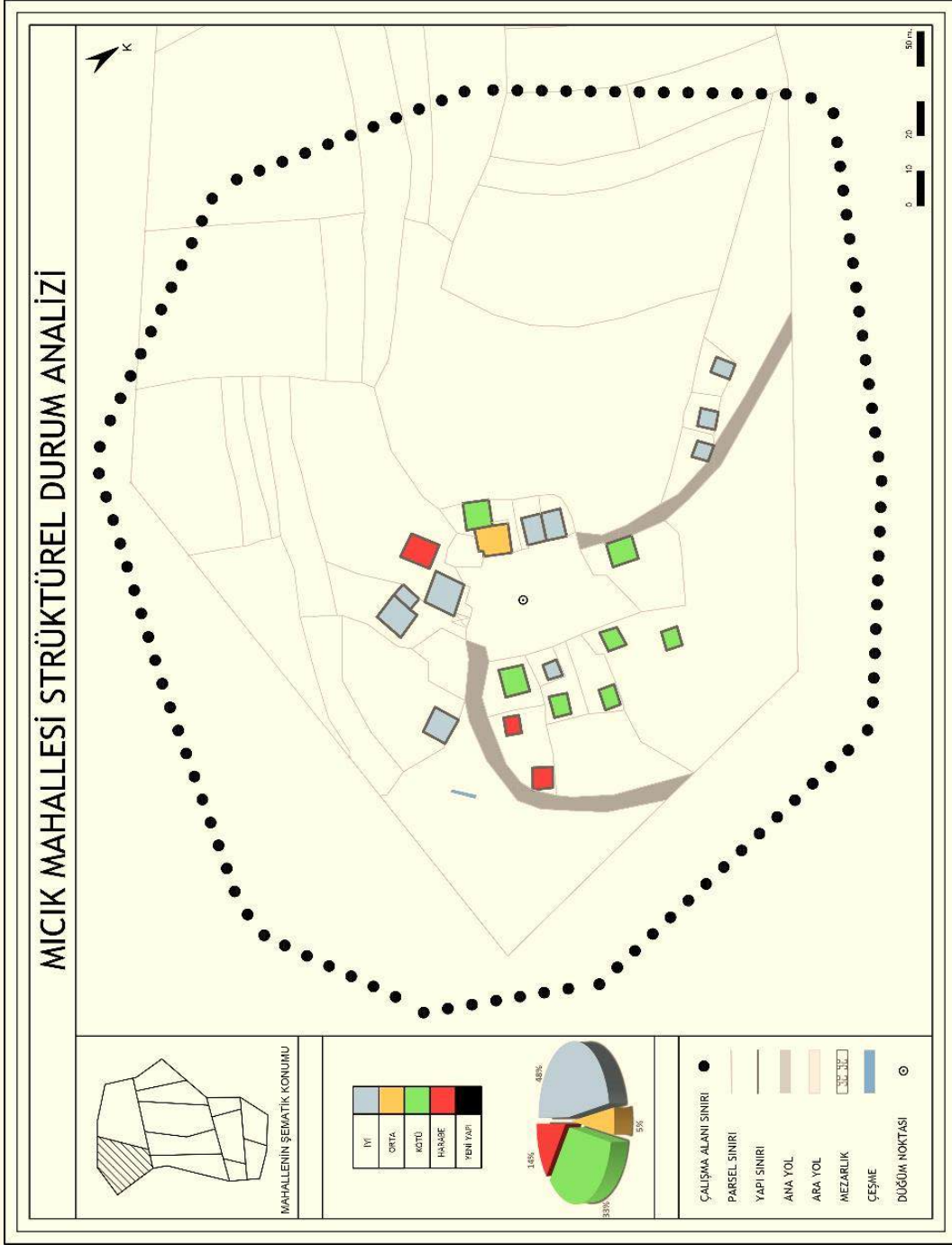
Şekil Ek C.7. Aşağı Kayalar mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

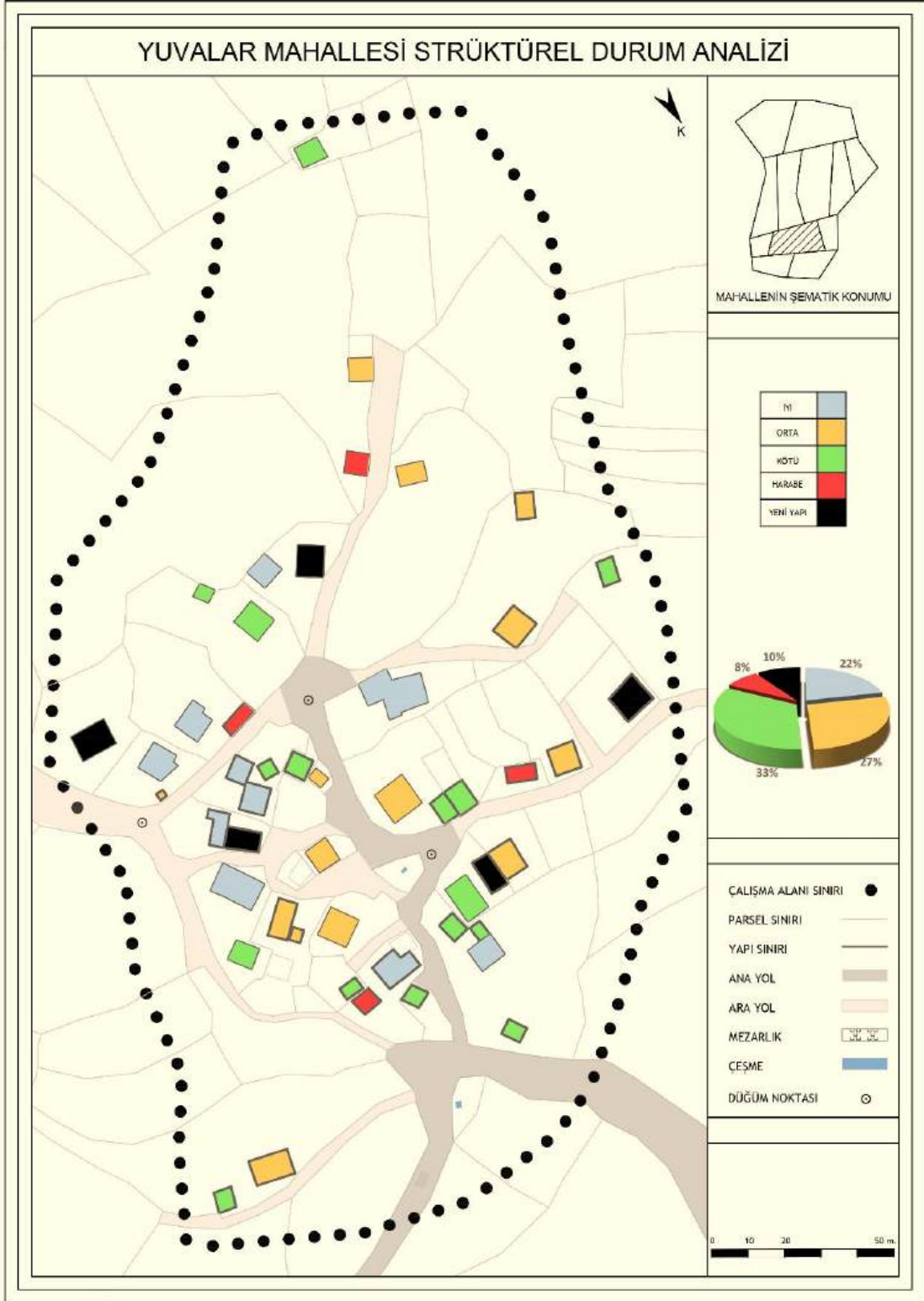
Şekil Ek C.8. Yukarı Kayalar mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

Şekil Ek C.9. Kızılelma mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

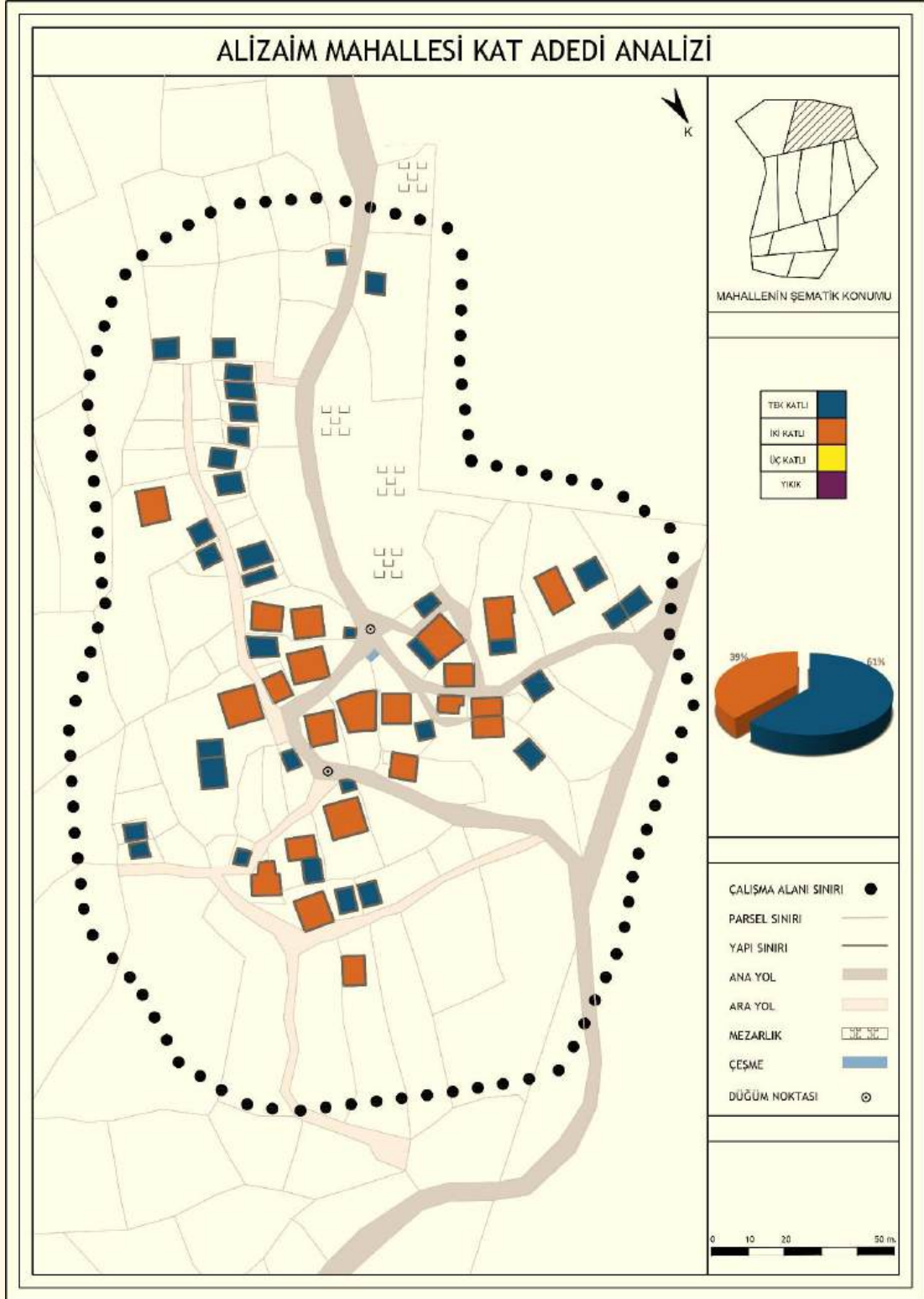
Şekil Ek C.10. Micik mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

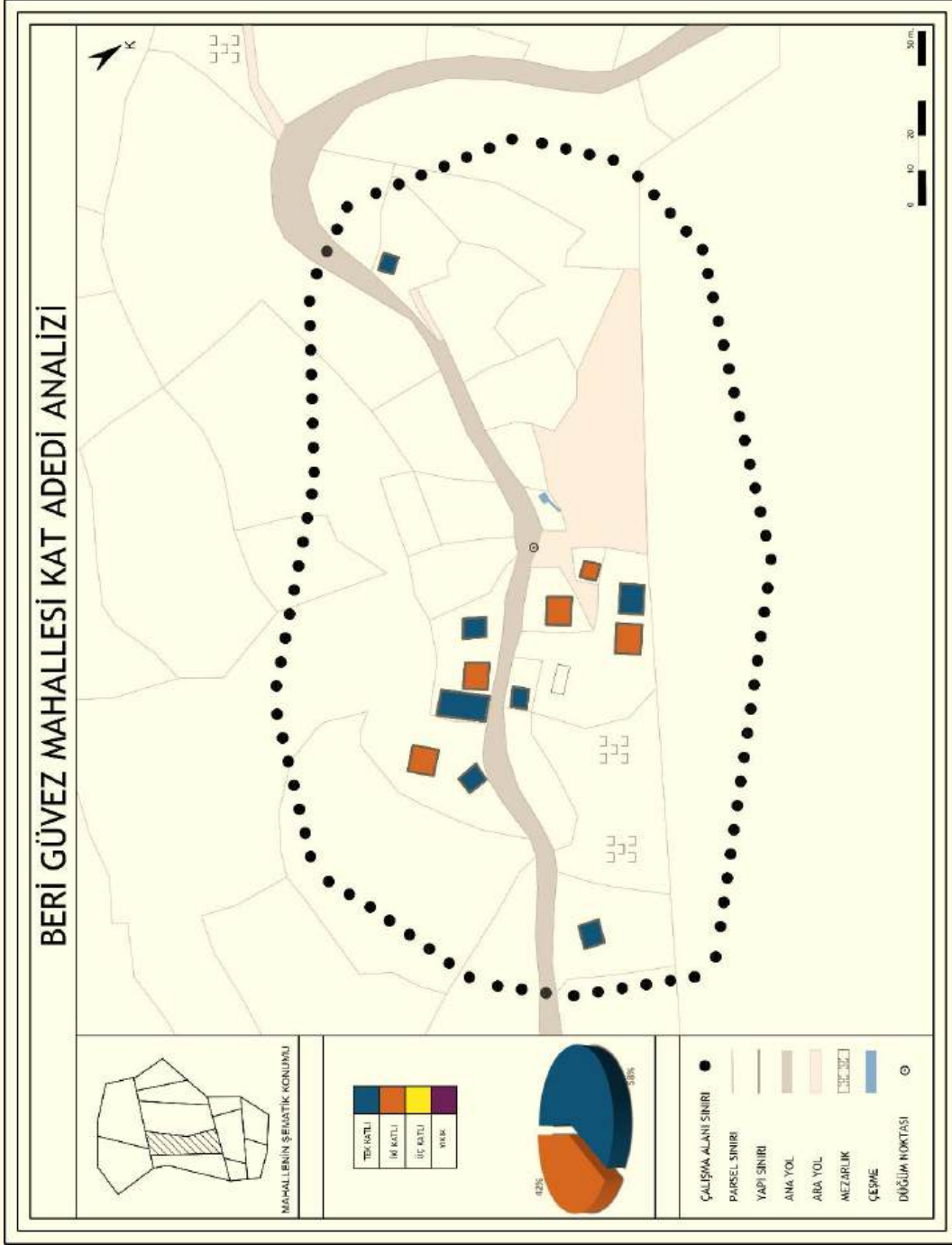
Şekil Ek C.11. Yuvalar mahallesi strüktürel durum analiz paftası.

EK AÇIKLAMALAR D.

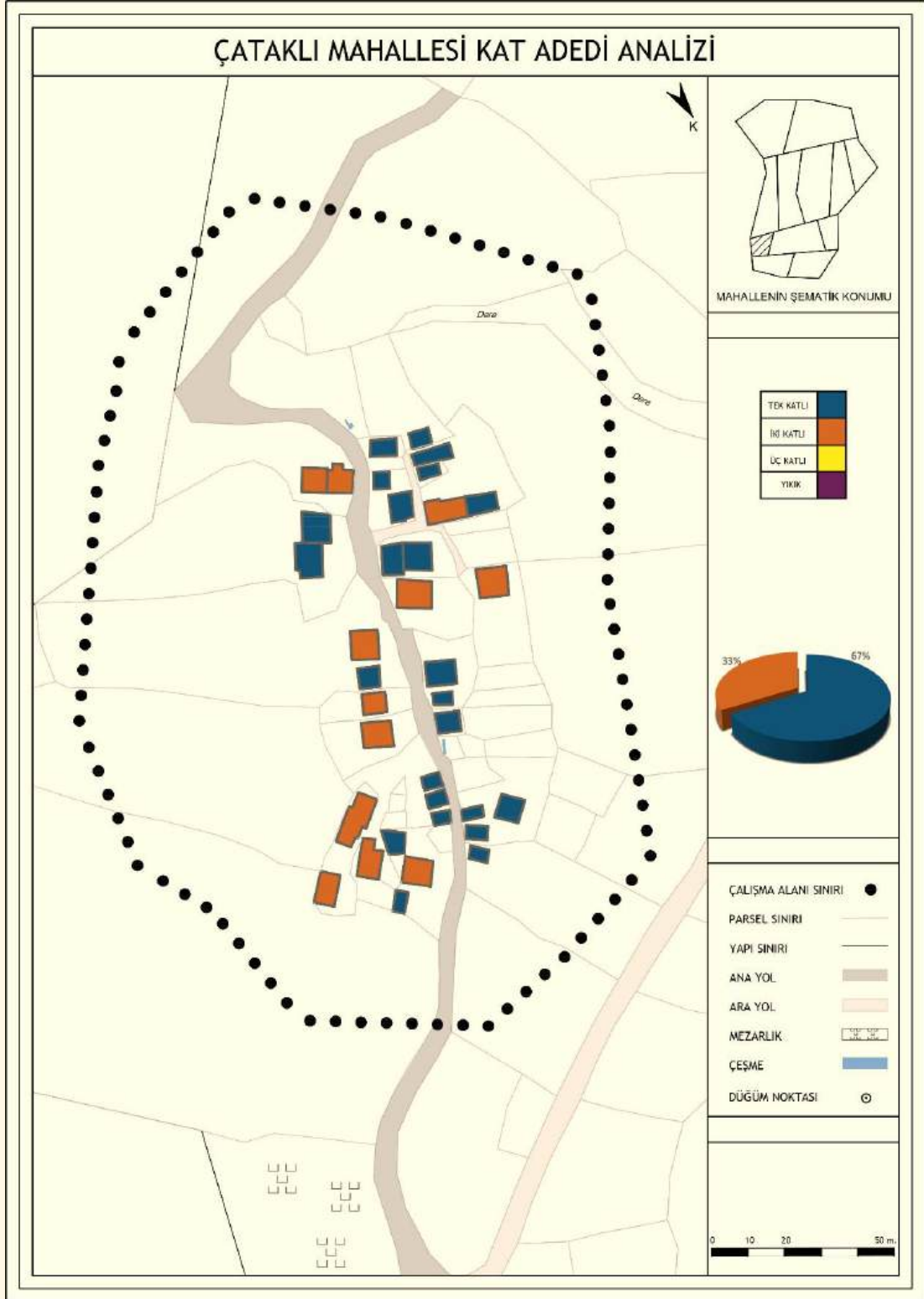
KAT ADEDİ ANALİZ PAFTALARI

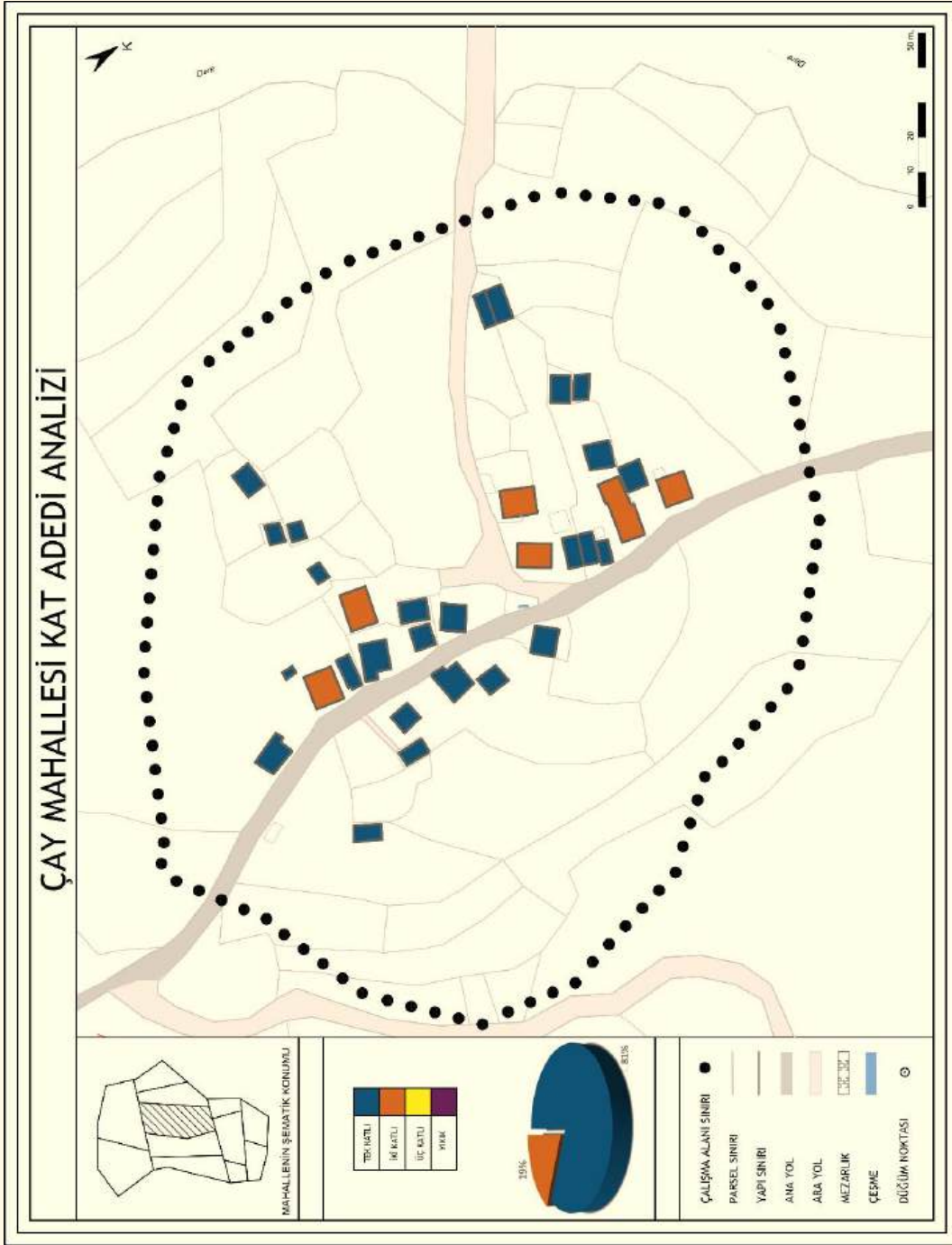
Şekil Ek D.1. Alizaim mahallesi kat adedi analiz paftası.

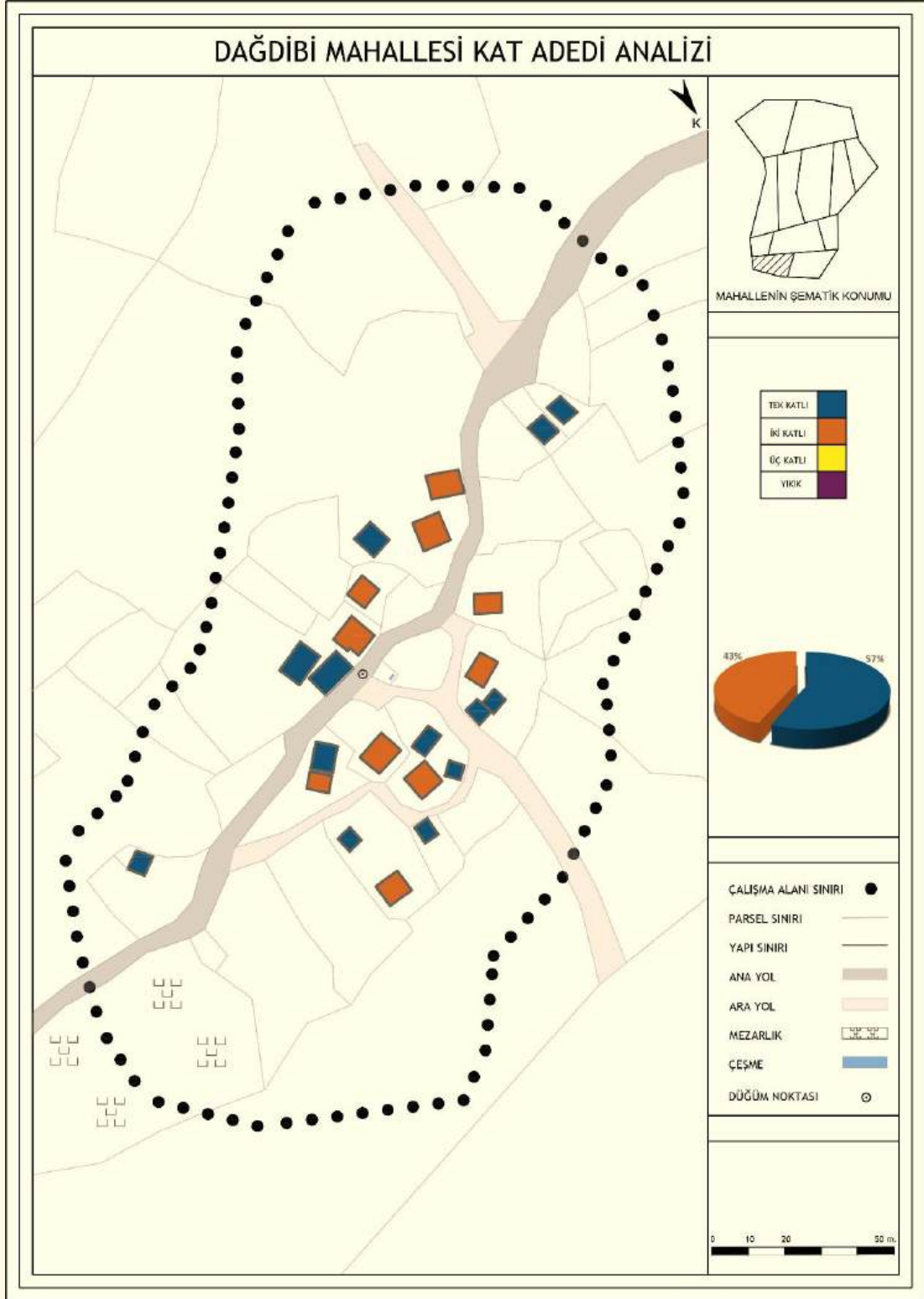
Şekil Ek D.2. Beri Güvez mahallesi kat adedi analiz paftası.

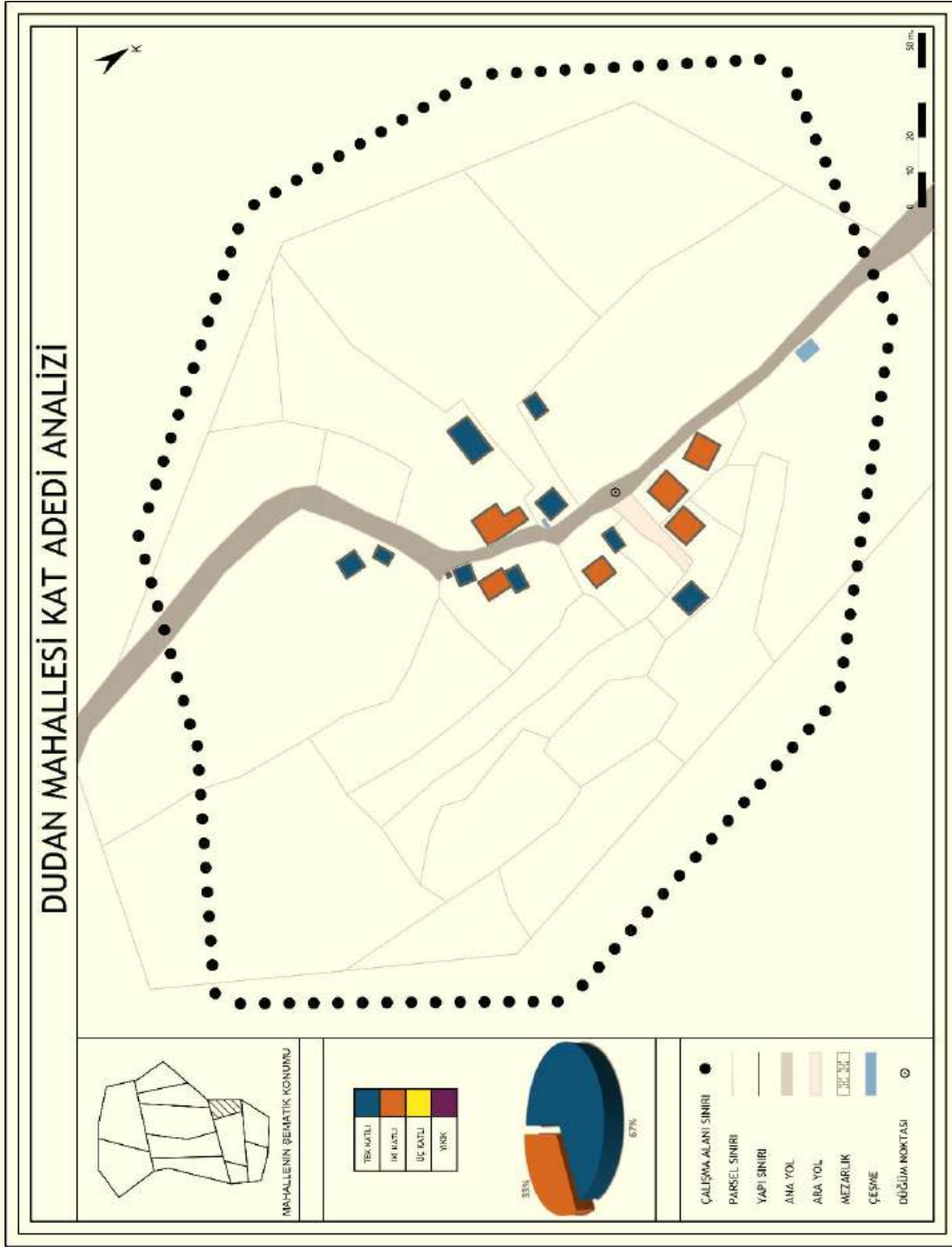
Şekil Ek D.3. Çatakli mahallesi kat adedi analiz paftası.

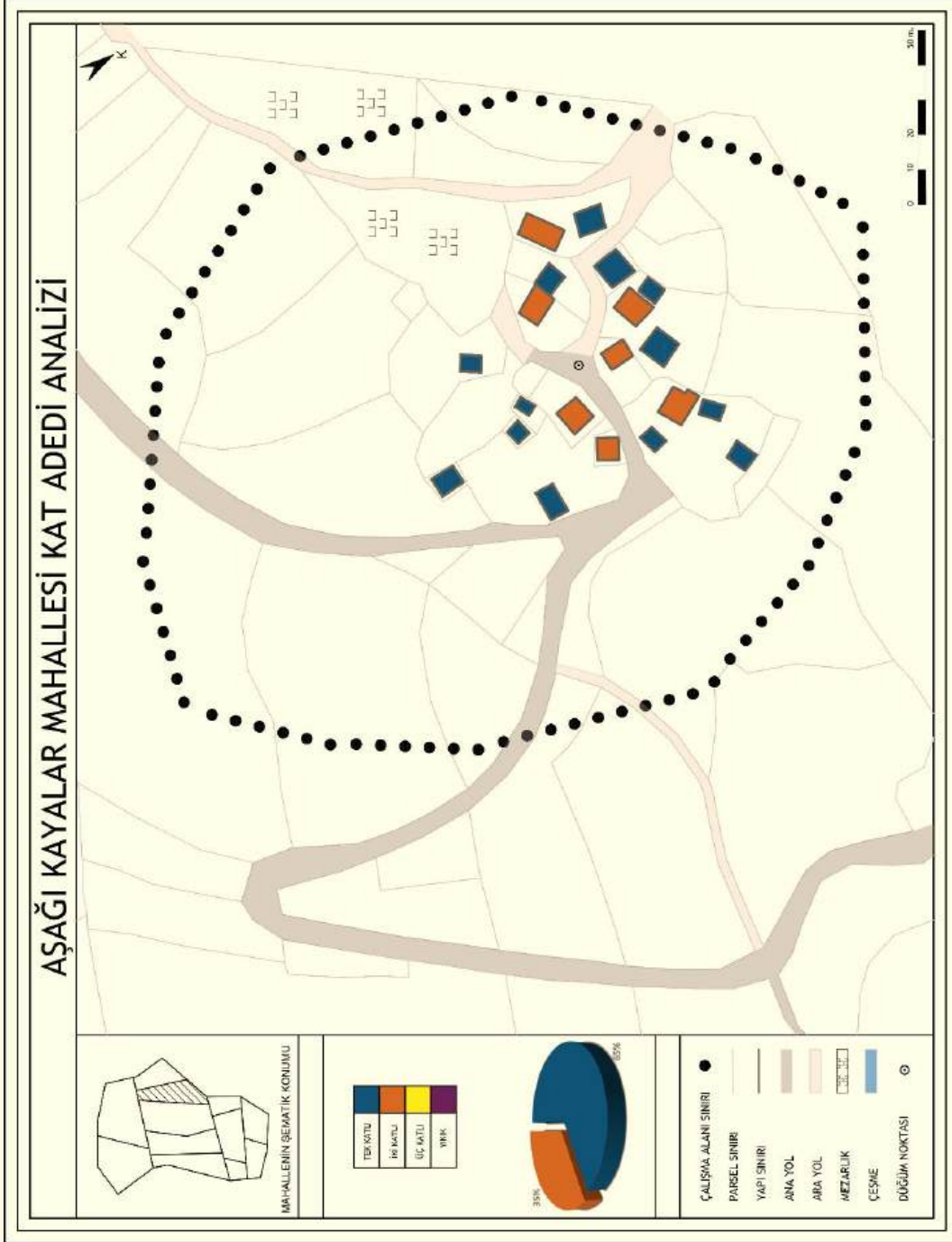
Şekil Ek D.4. Çay mahallesi kat adedi analiz paftası.

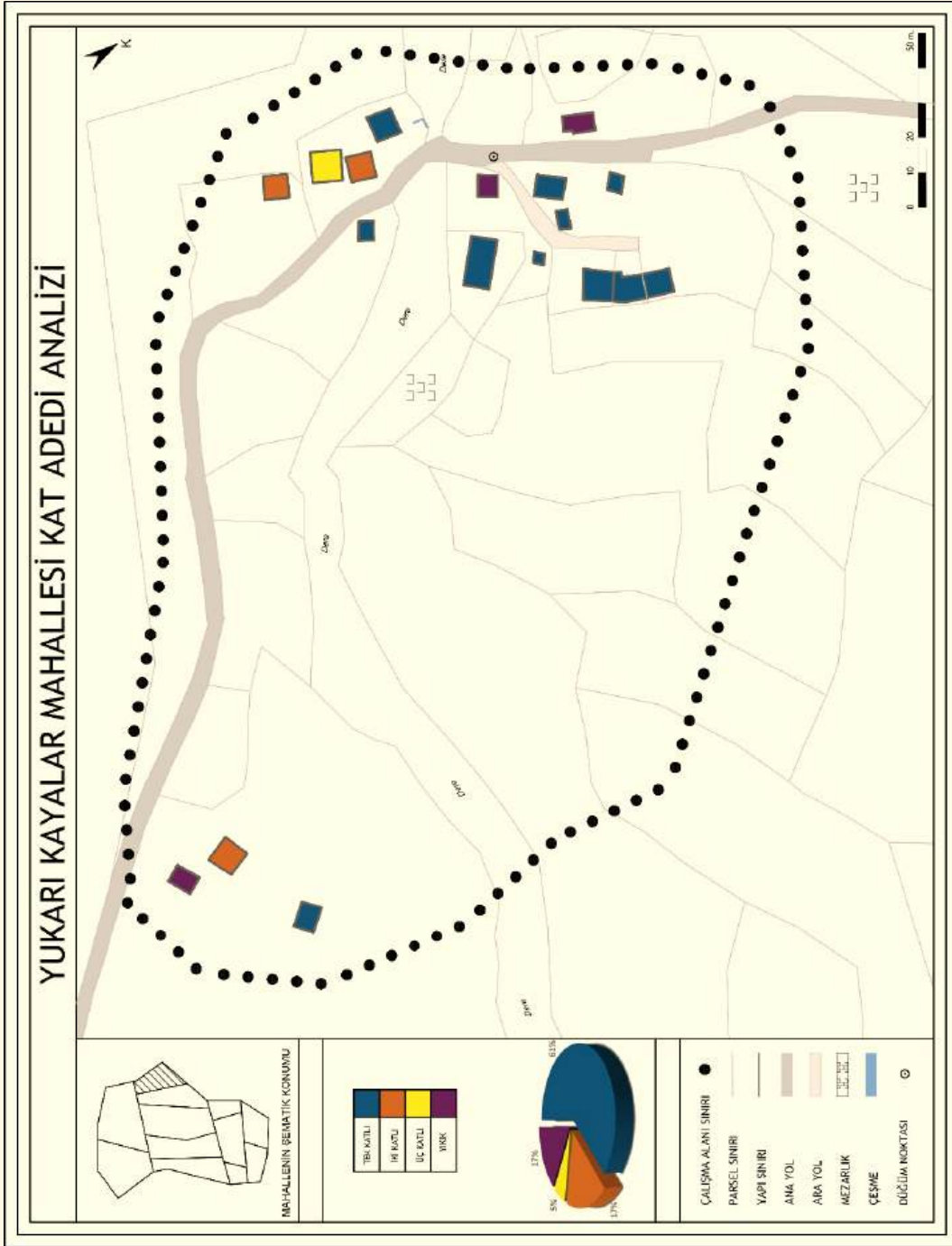
Şekil Ek D.5. Dağdibi mahallesi kat adedi analiz paftası.

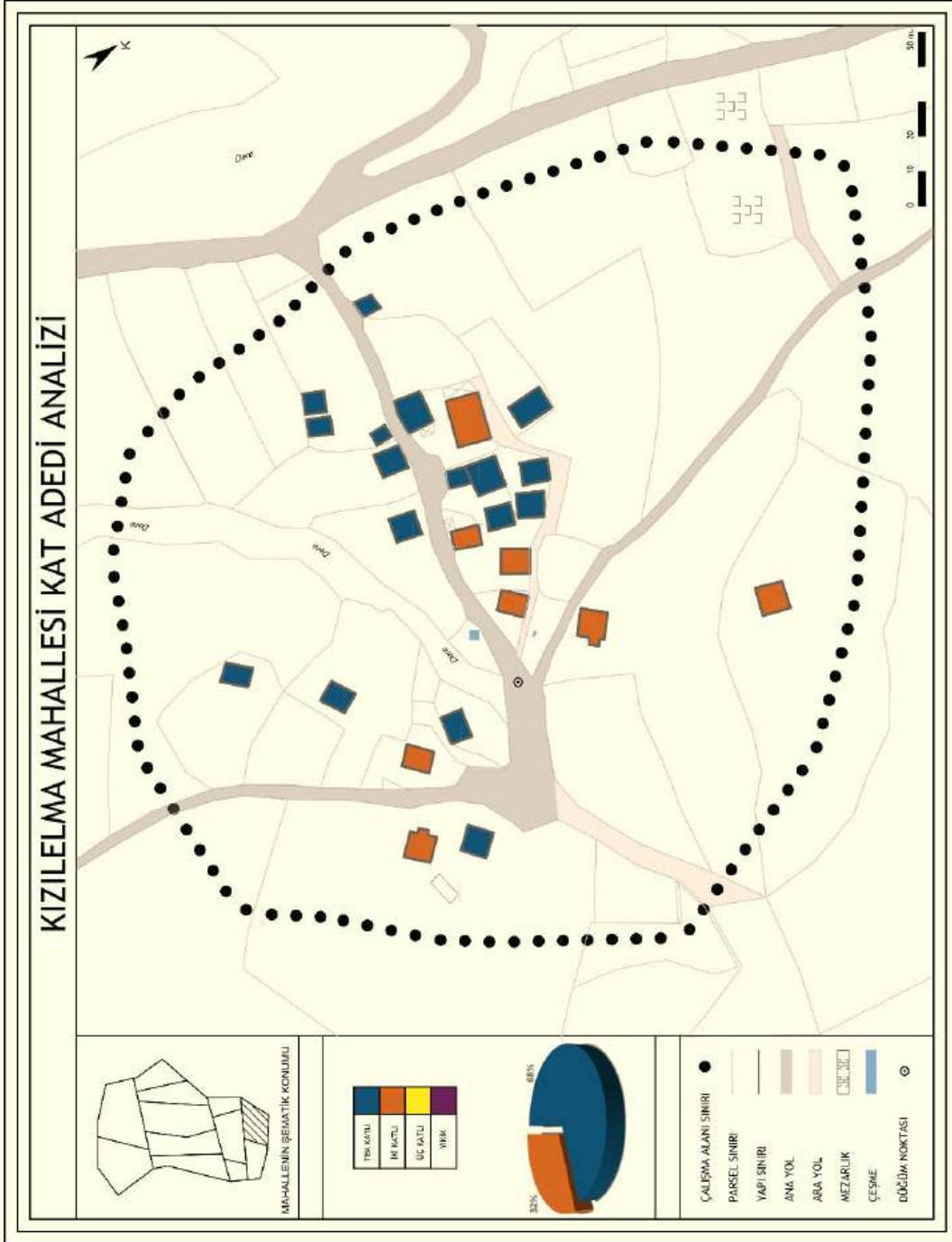
Şekil Ek D.6. Dudan mahallesi kat adedi analiz paftası.

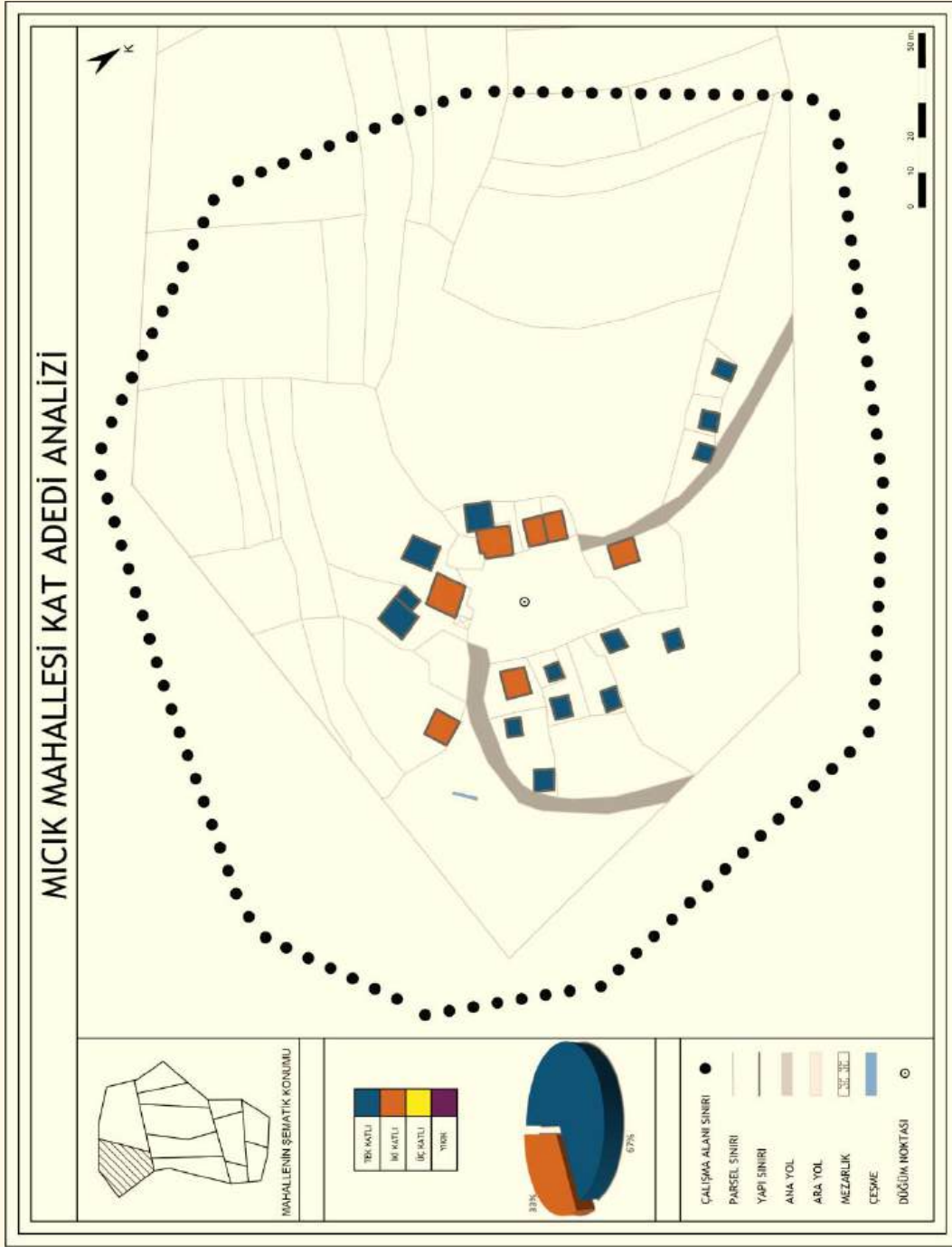
Şekil Ek D.7. Aşağı Kayalar mahallesi kat adedi analiz paftası.

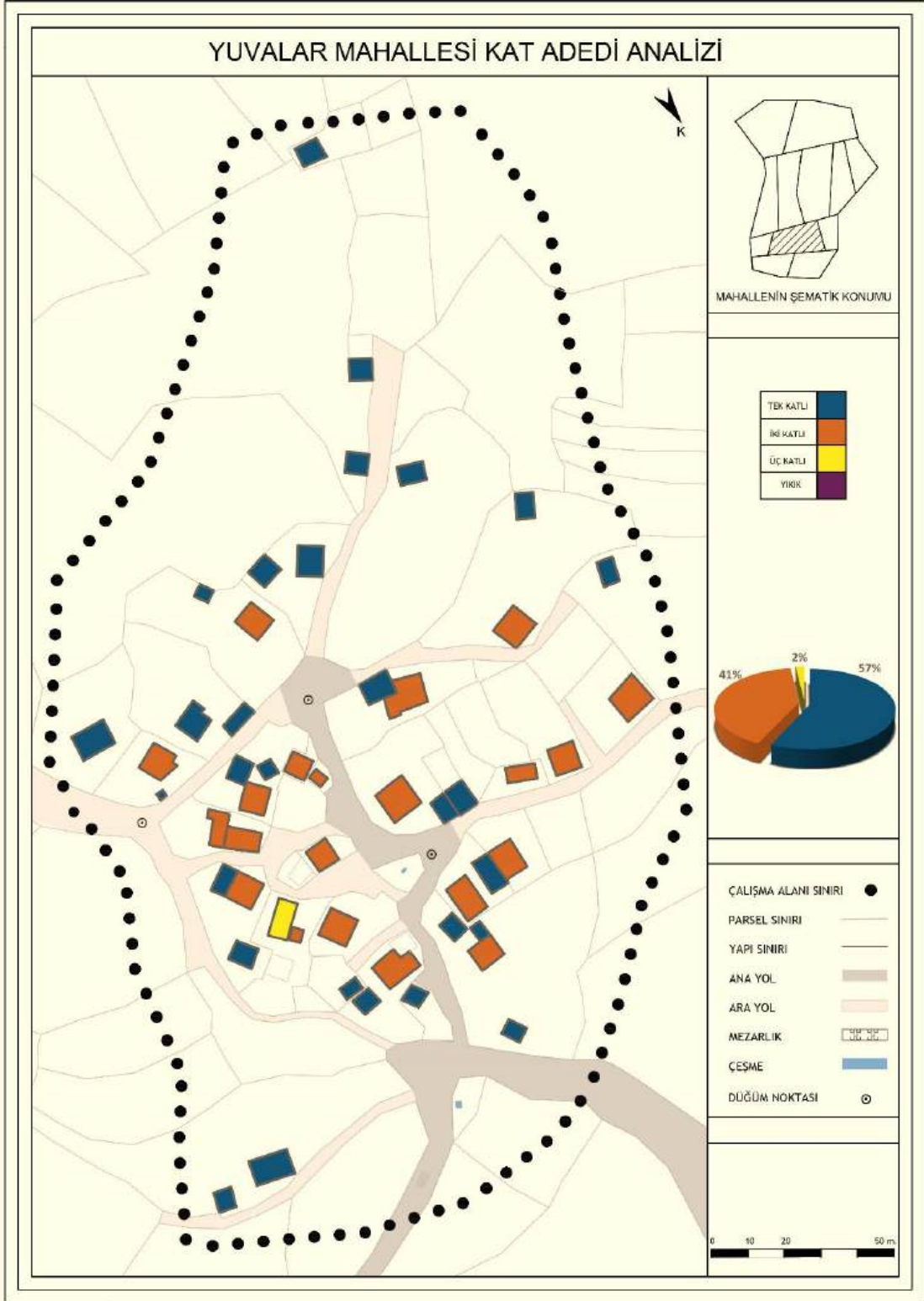
Şekil Ek D.8. Yukarı Kayalar mahallesi kat adedi analiz paftası.

Şekil Ek D.9. Kızılelma mahallesi kat adedi analiz paftası.

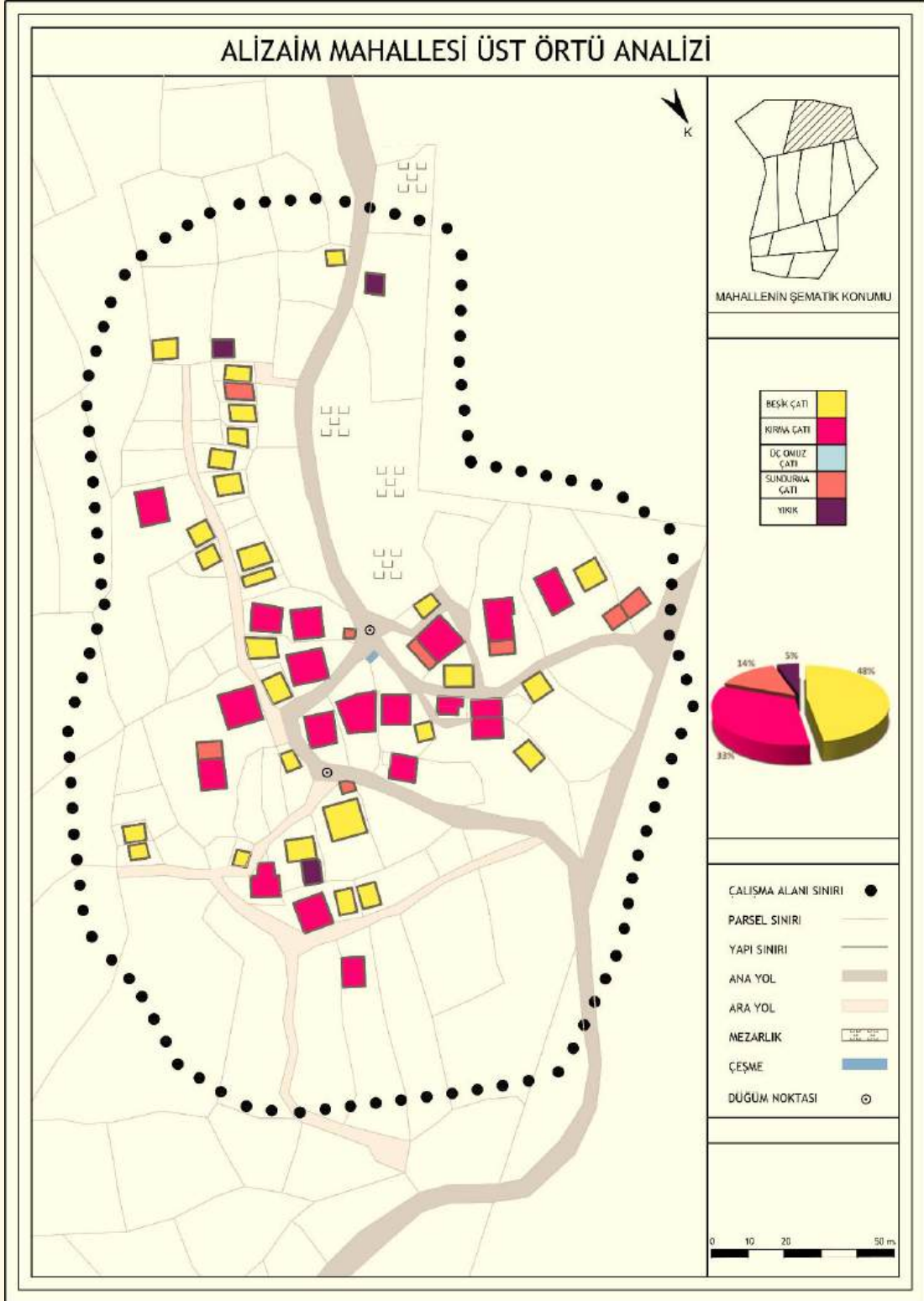
Şekil Ek D.10. Mıcık mahallesi kat adedi analiz paftası.

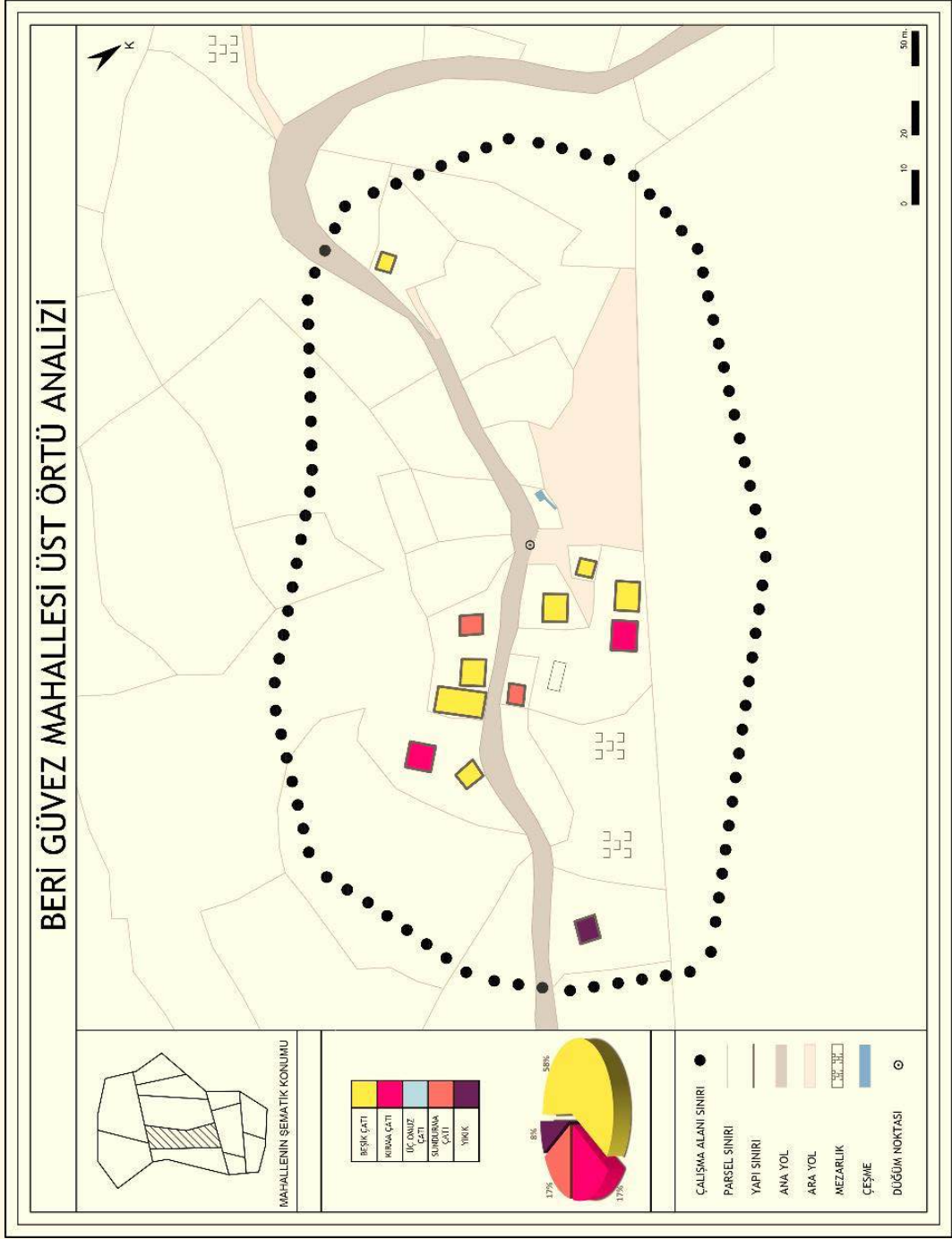
Şekil Ek D.11. Yuvalar mahallesi kat adedi analiz paftası.

EK AÇIKLAMALAR E.

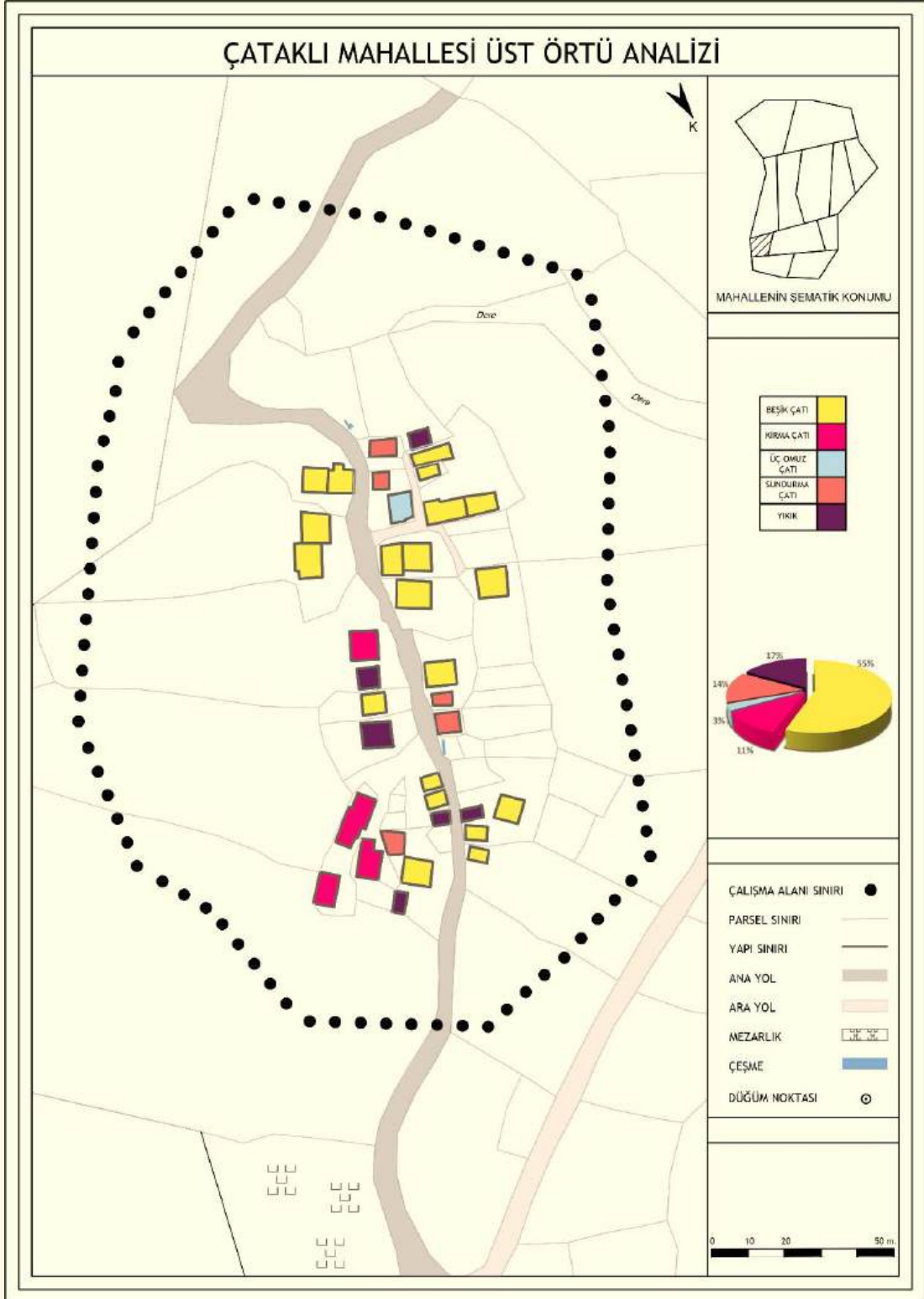
ÜST ÖRTÜ ANALİZ PAFTALARI

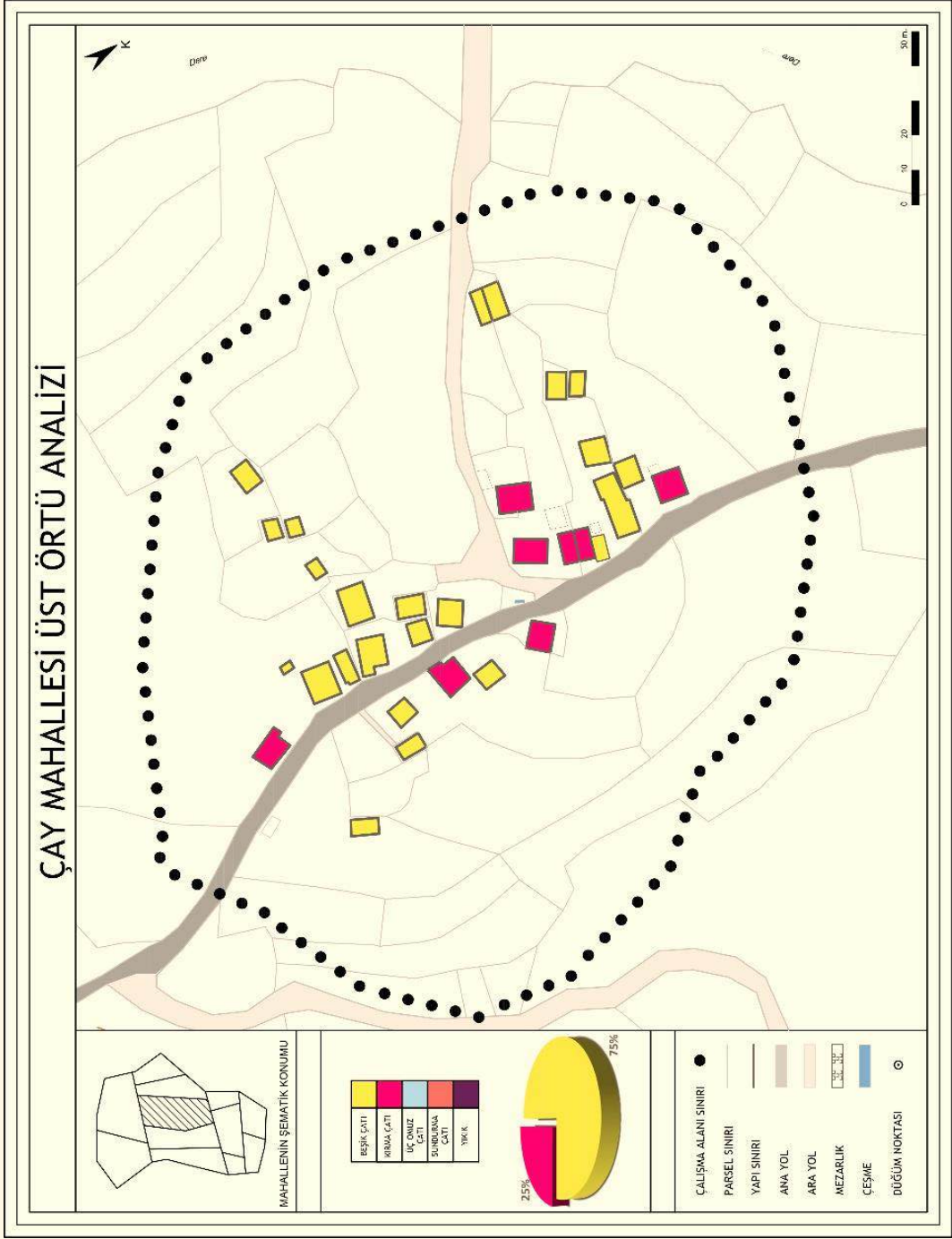
Şekil Ek E.1. Alizaim mahallesi üst örtü analiz paftası.

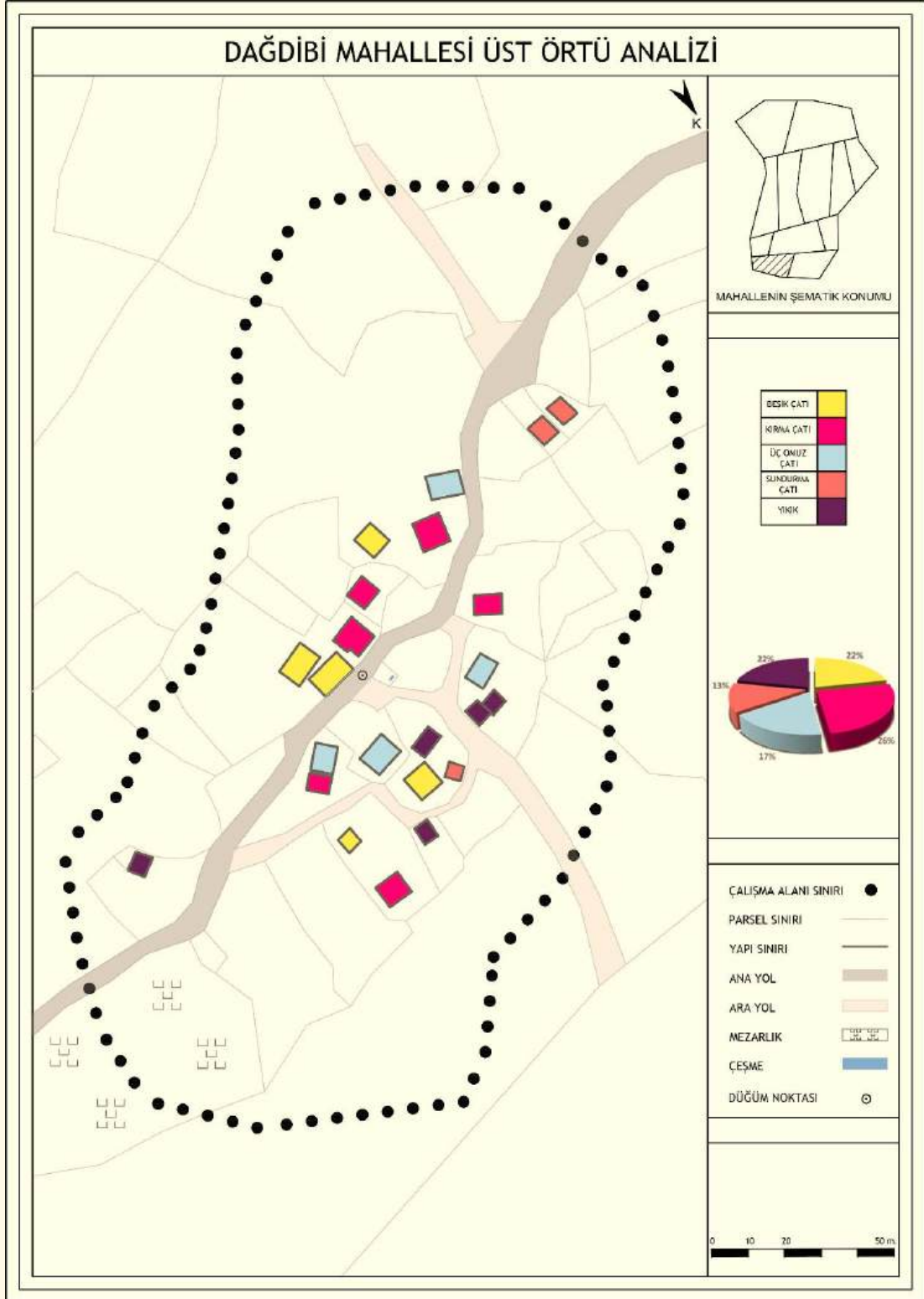
Şekil Ek E.2. Berî Güvez mahallesi üst örtü analiz paftası.

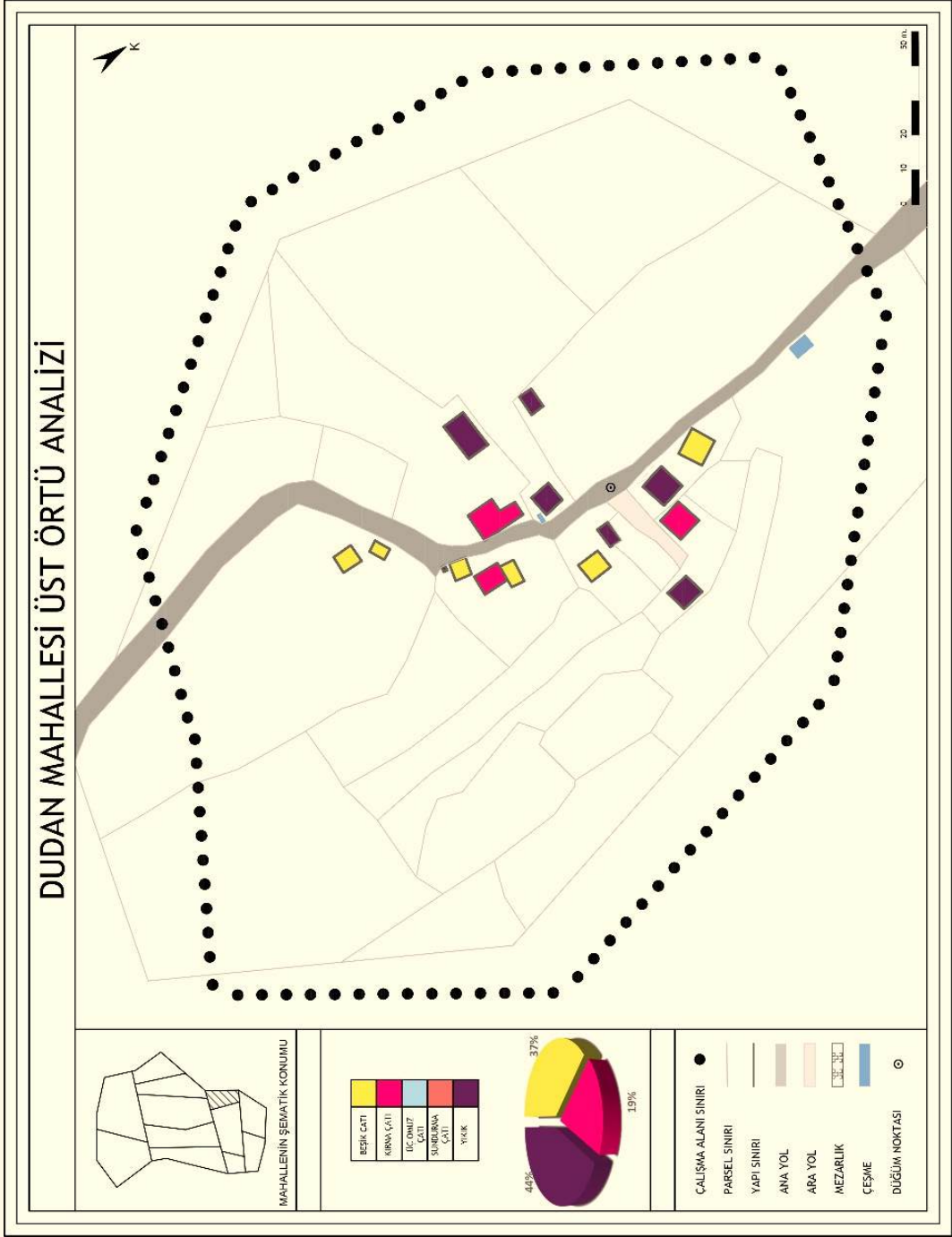
Şekil Ek E.3. Çataklı mahallesi üst örtü analiz paftası.

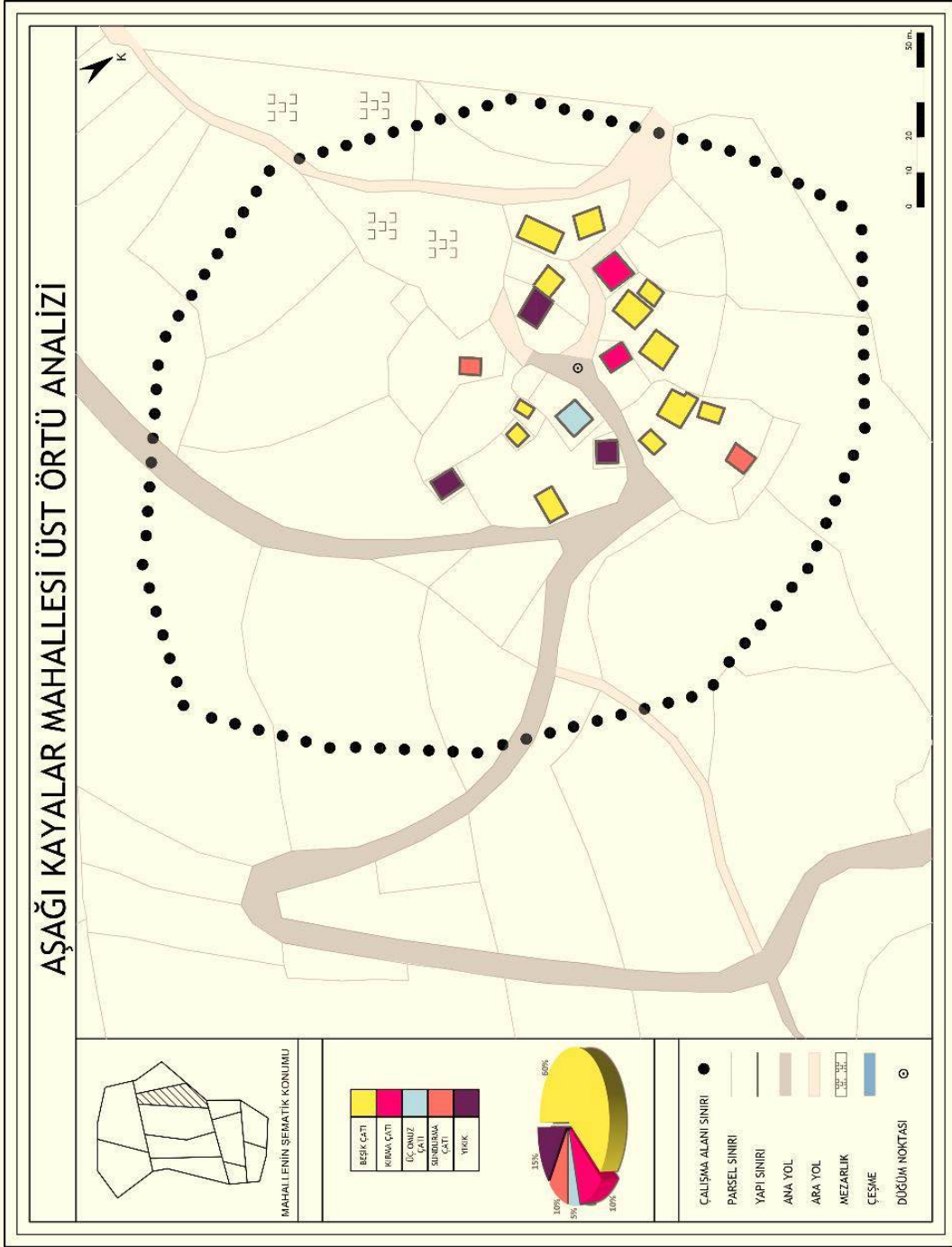
Şekil Ek E.4. Çay mahallesi üst örtü analiz paftası.

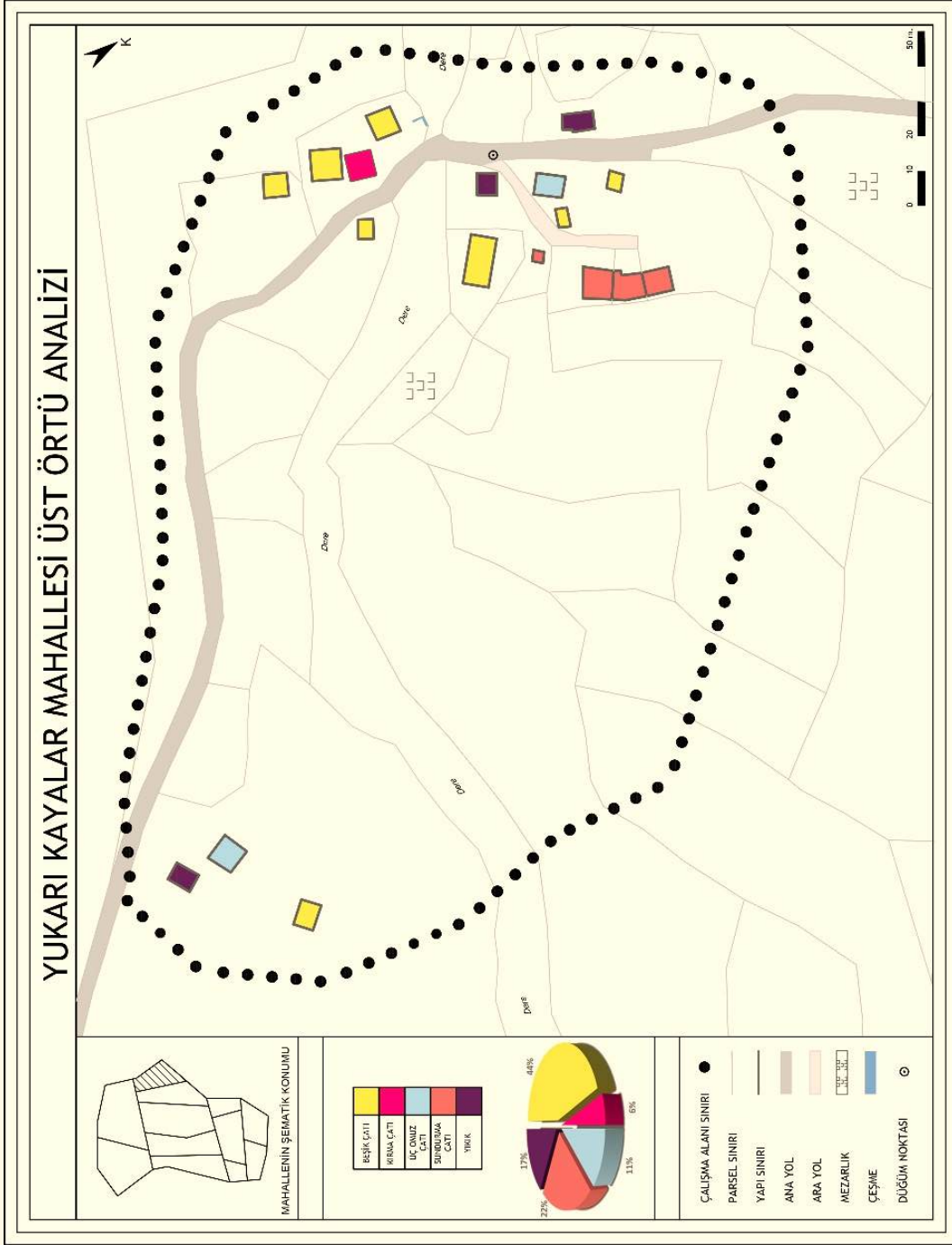
Şekil Ek E.5. Dağdibi mahallesi üst örtü analiz paftası.

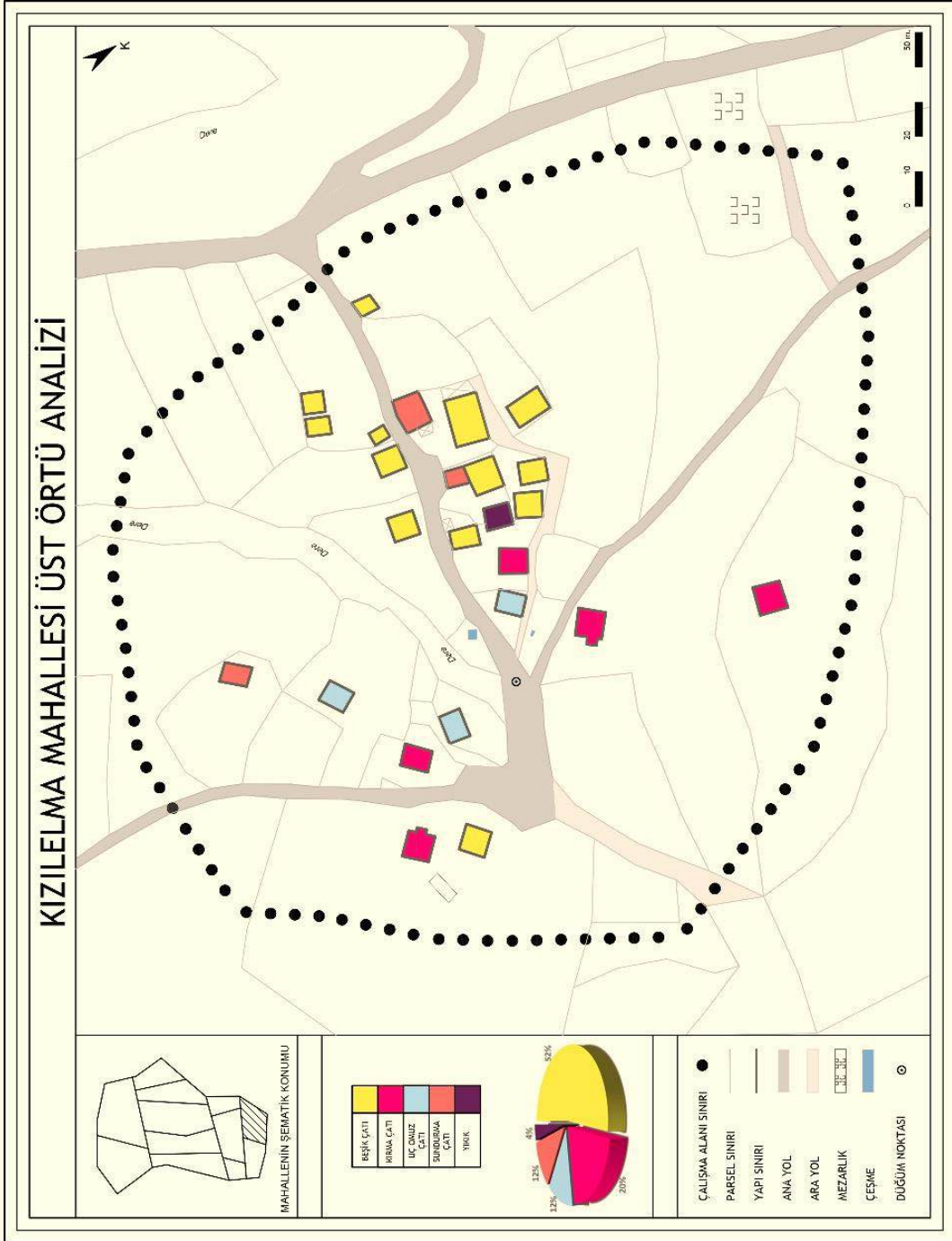
Şekil Ek E.6. Dudan mahallesi üst örtü analiz paftası.

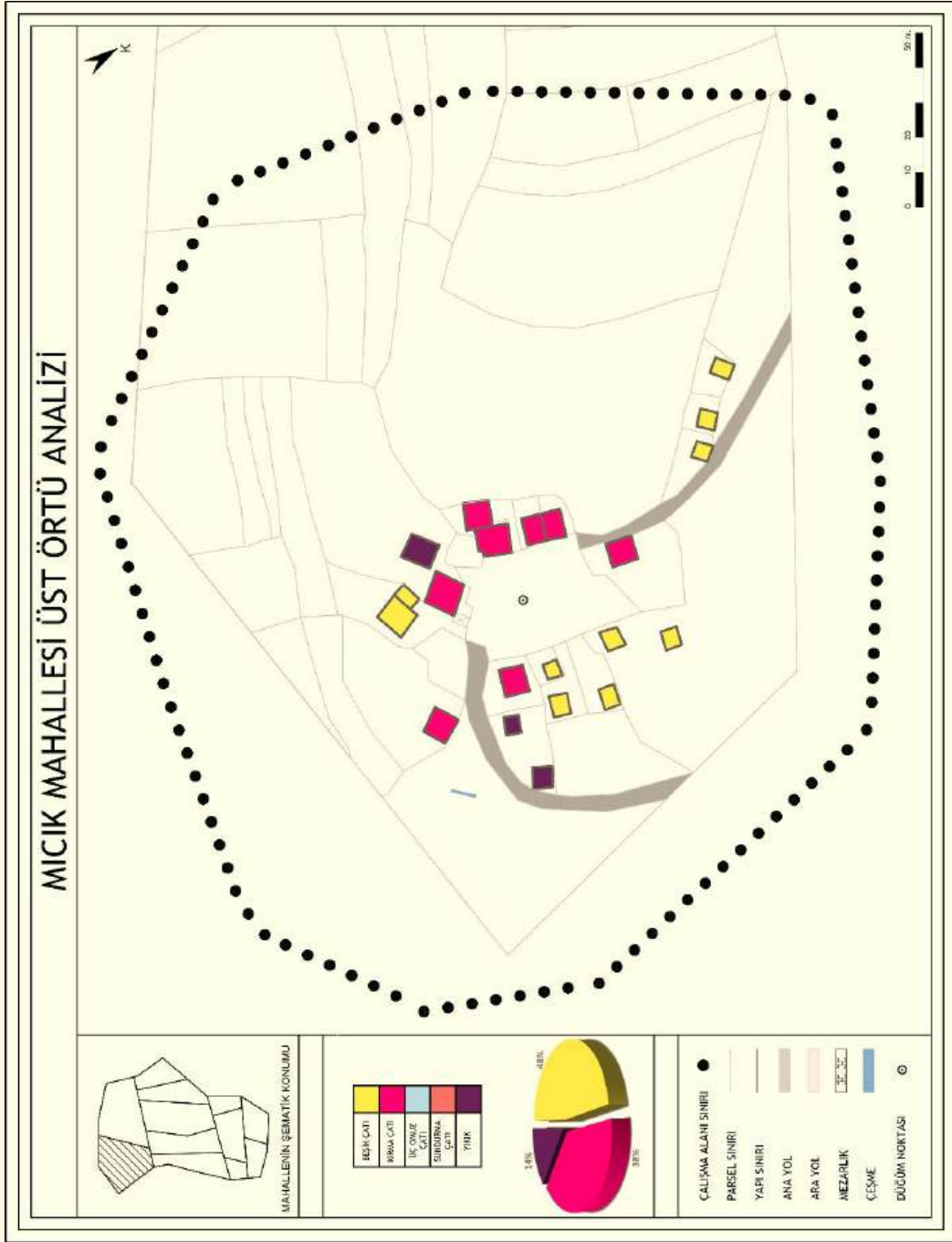
Şekil Ek E.7. Aşağı Kayalar mahallesi üst örtü analiz paftası.

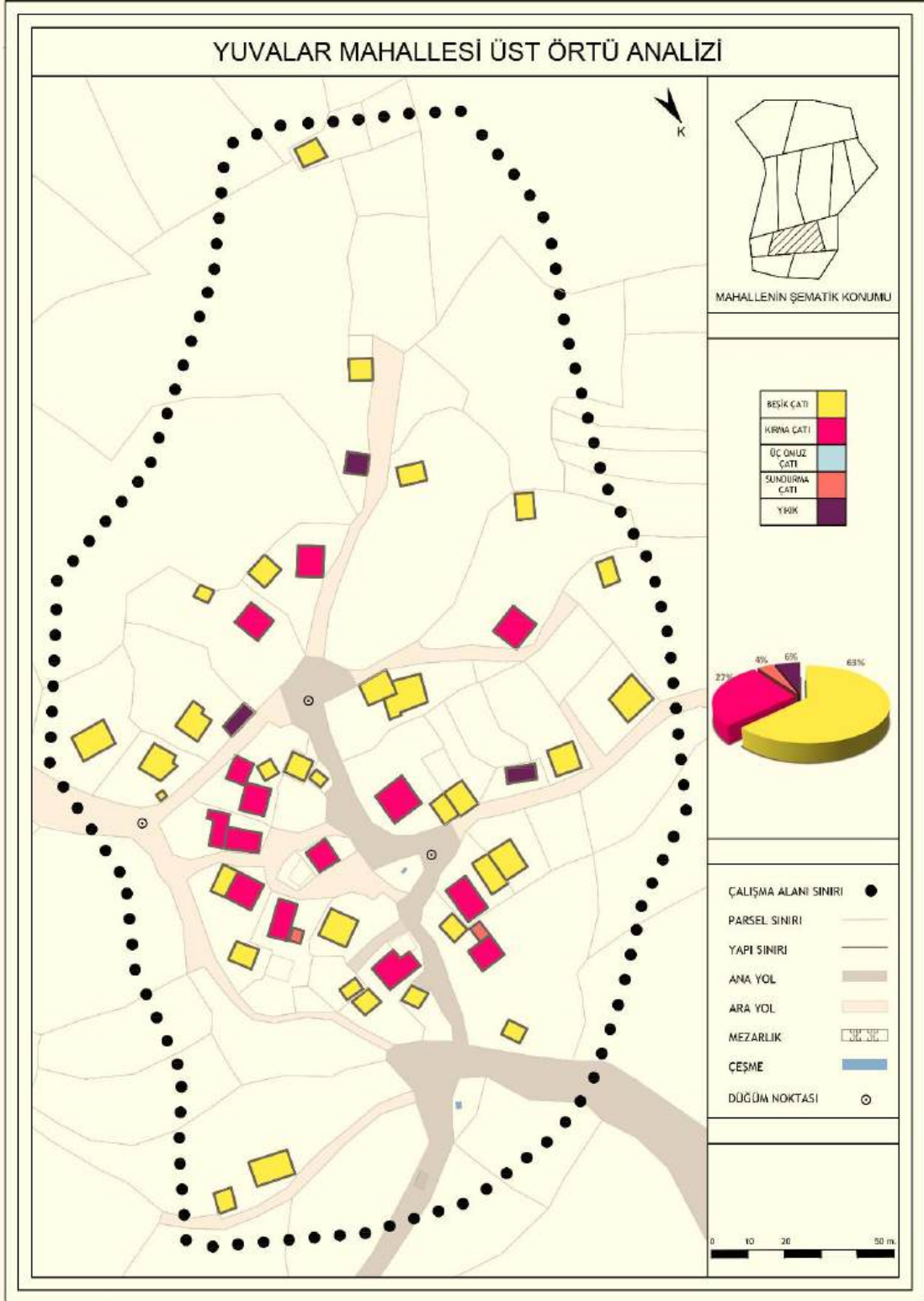
Şekil Ek E.8. Yukarı Kayalar mahallesi üst örtü analiz paftası.

Şekil Ek E.9. Kizilelma mahallesi üst örtü analiz paftası.

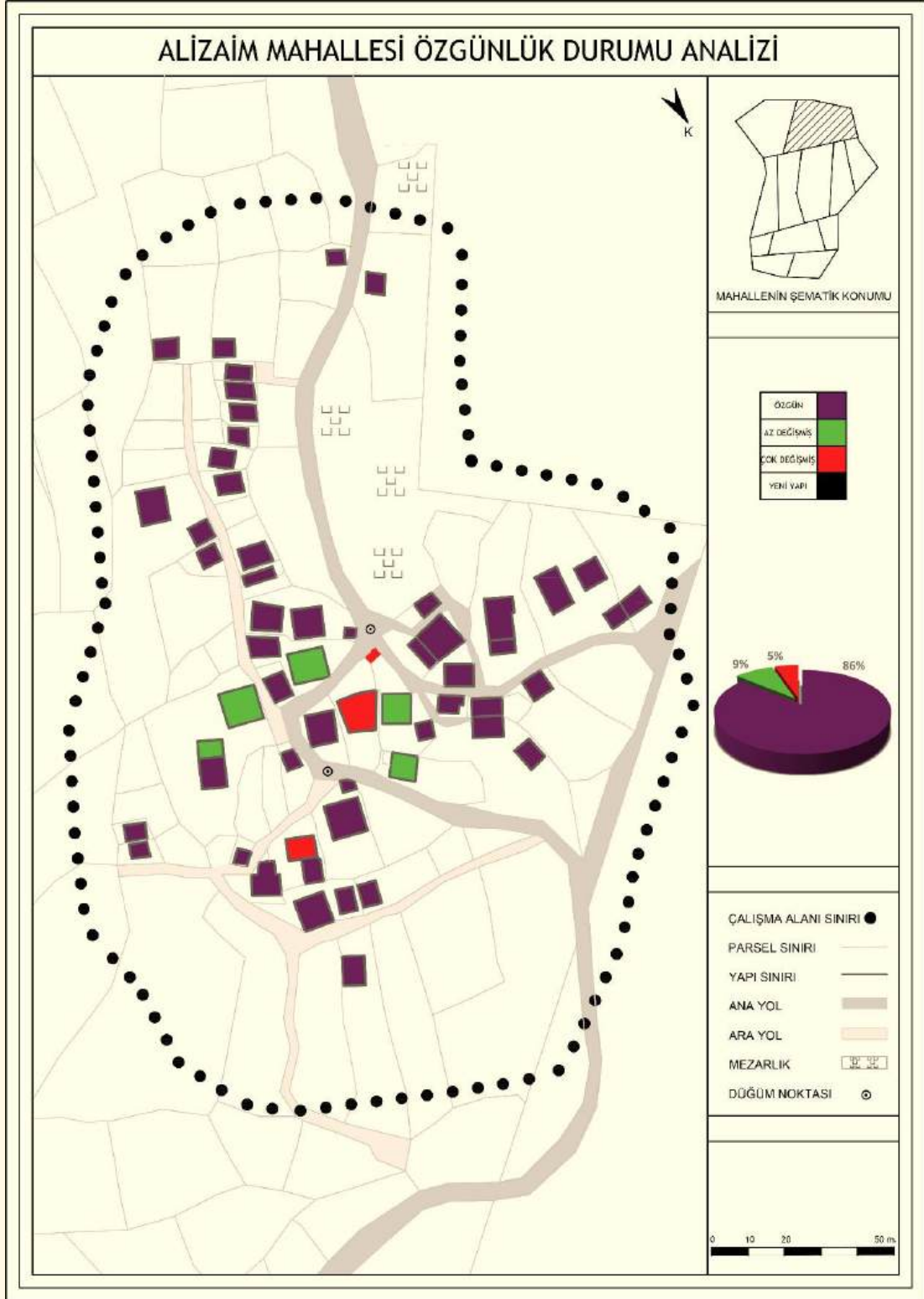
Şekil Ek E.10. Mıcık mahallesi üst örtü analiz paftası.

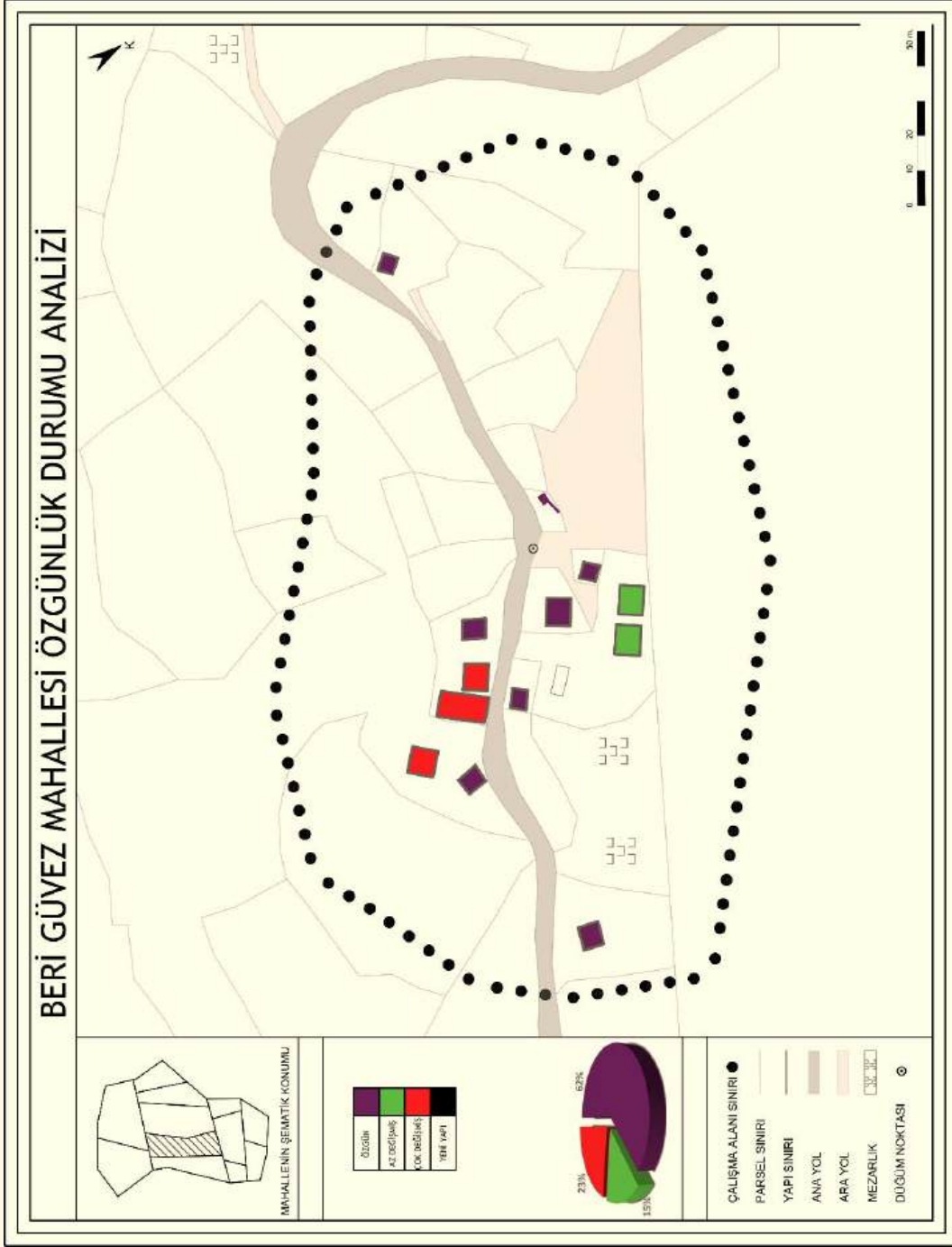
Şekil Ek E.11. Yuvalar mahallesi üst örtü analiz paftası.

EK AÇIKLAMALAR F.

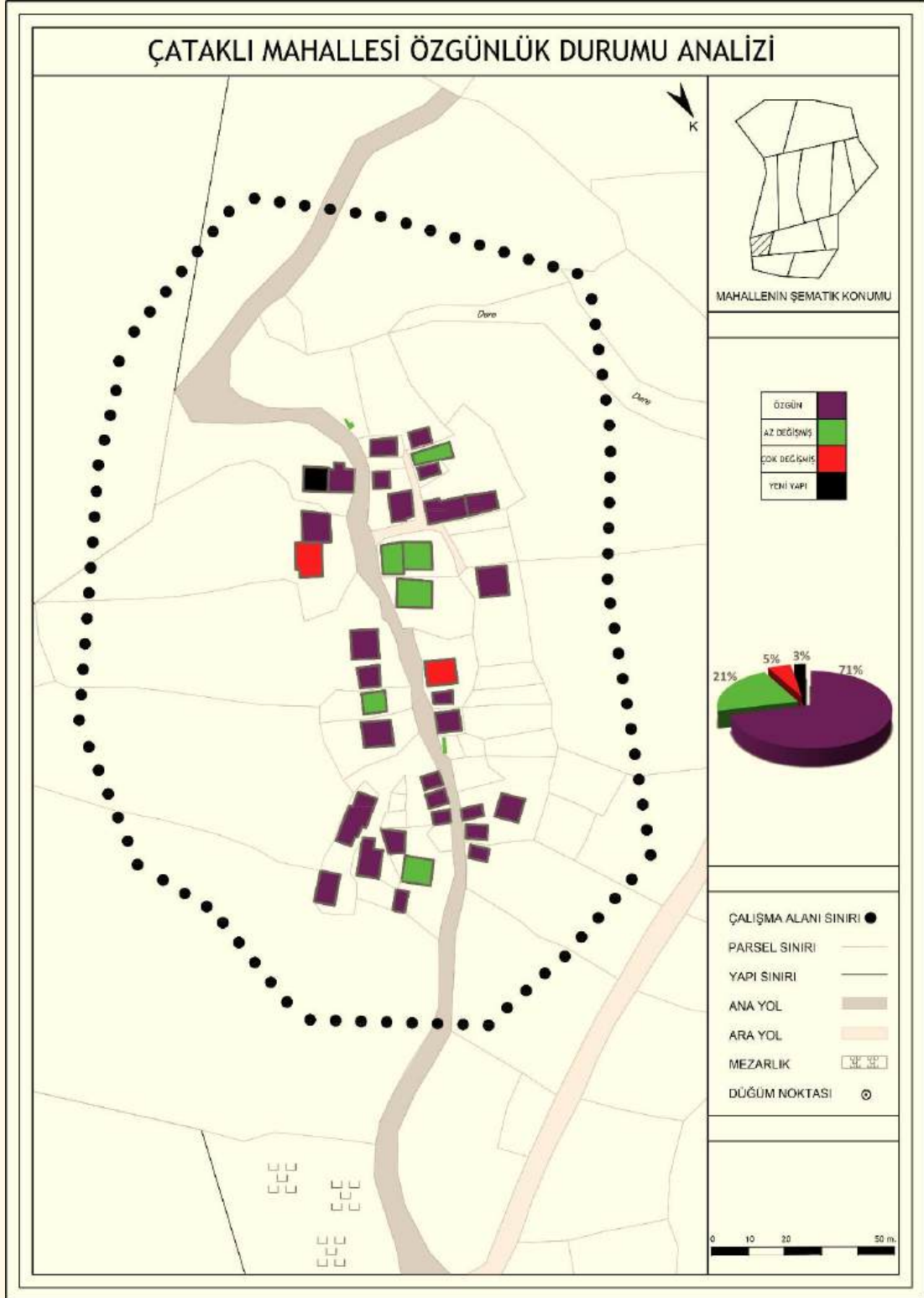
ÖZGÜNLÜK DURUMU ANALİZ PAFTALARI

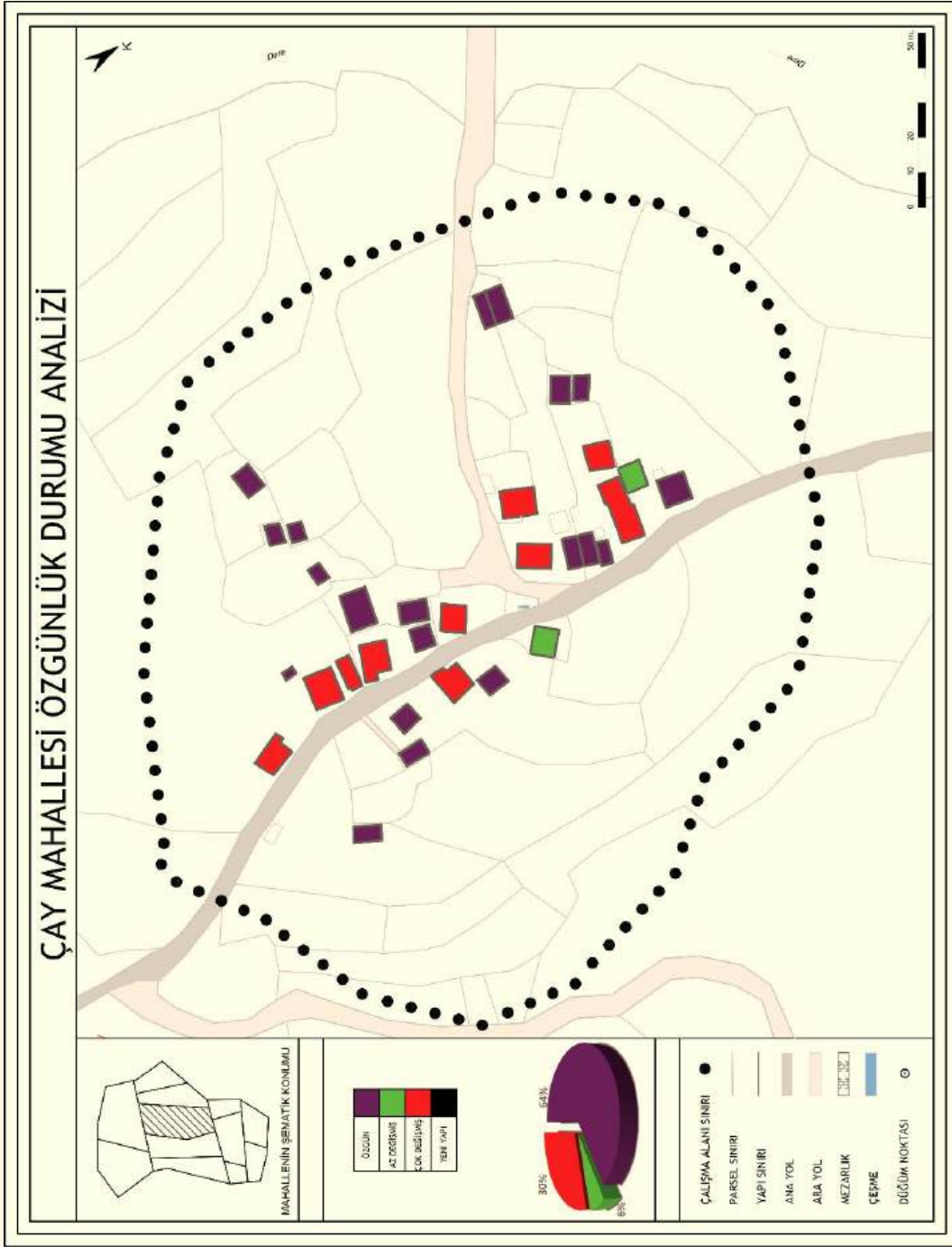
Şekil Ek F.1. Alizaim mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

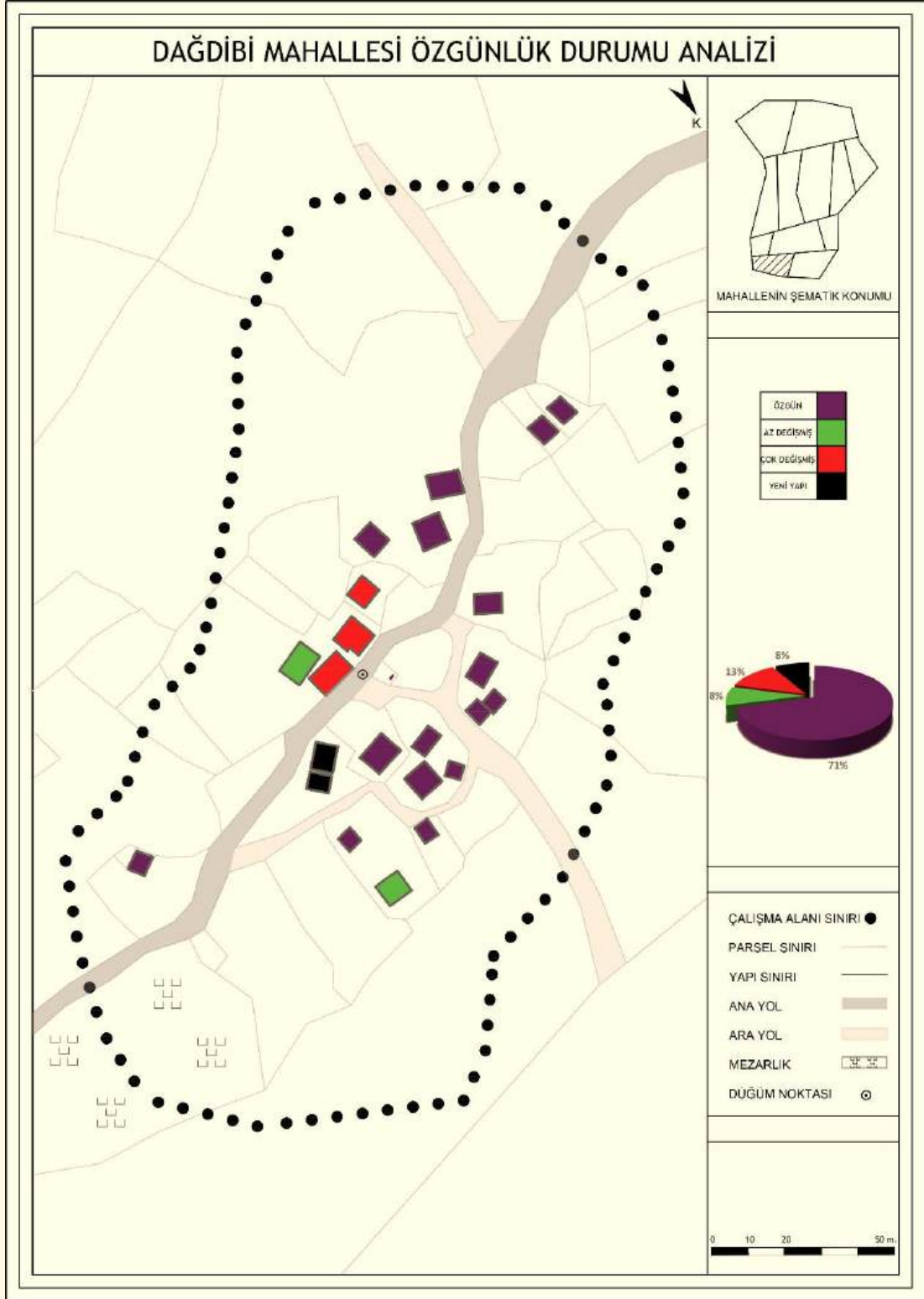
Şekil Ek F.2. Beri Güvez mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

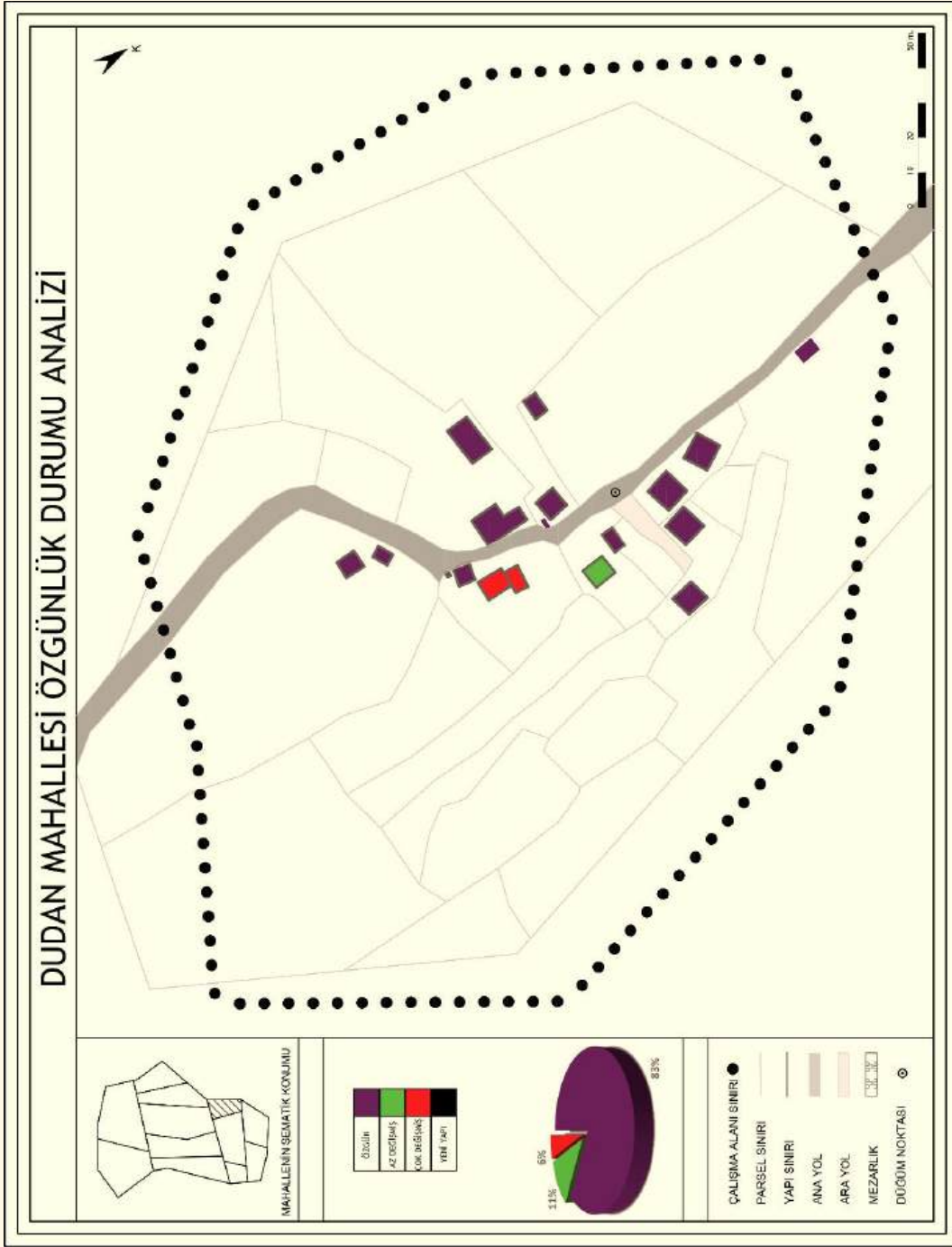
Şekil Ek F.3. Çatakli mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

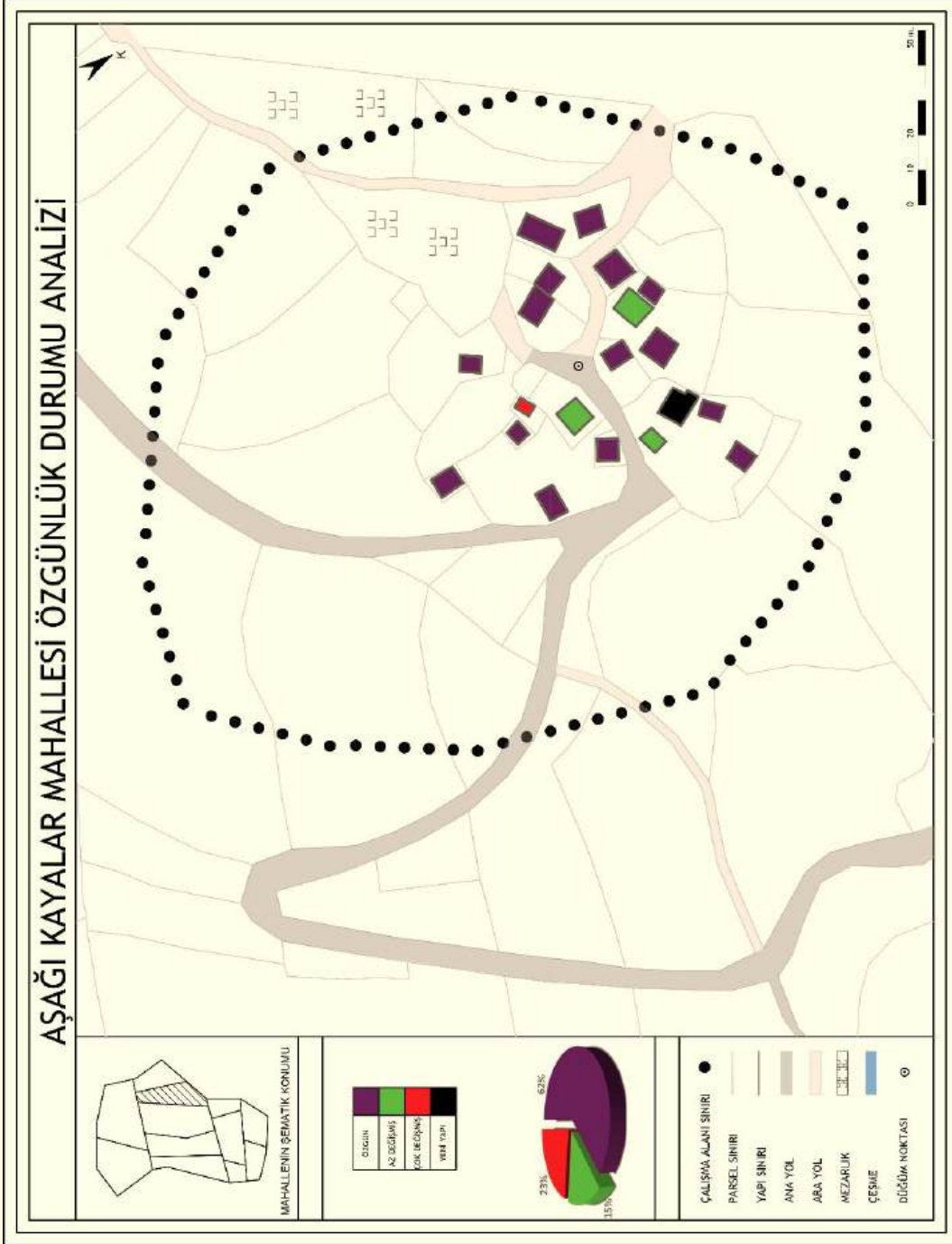
Şekil Ek F.4. Çay mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

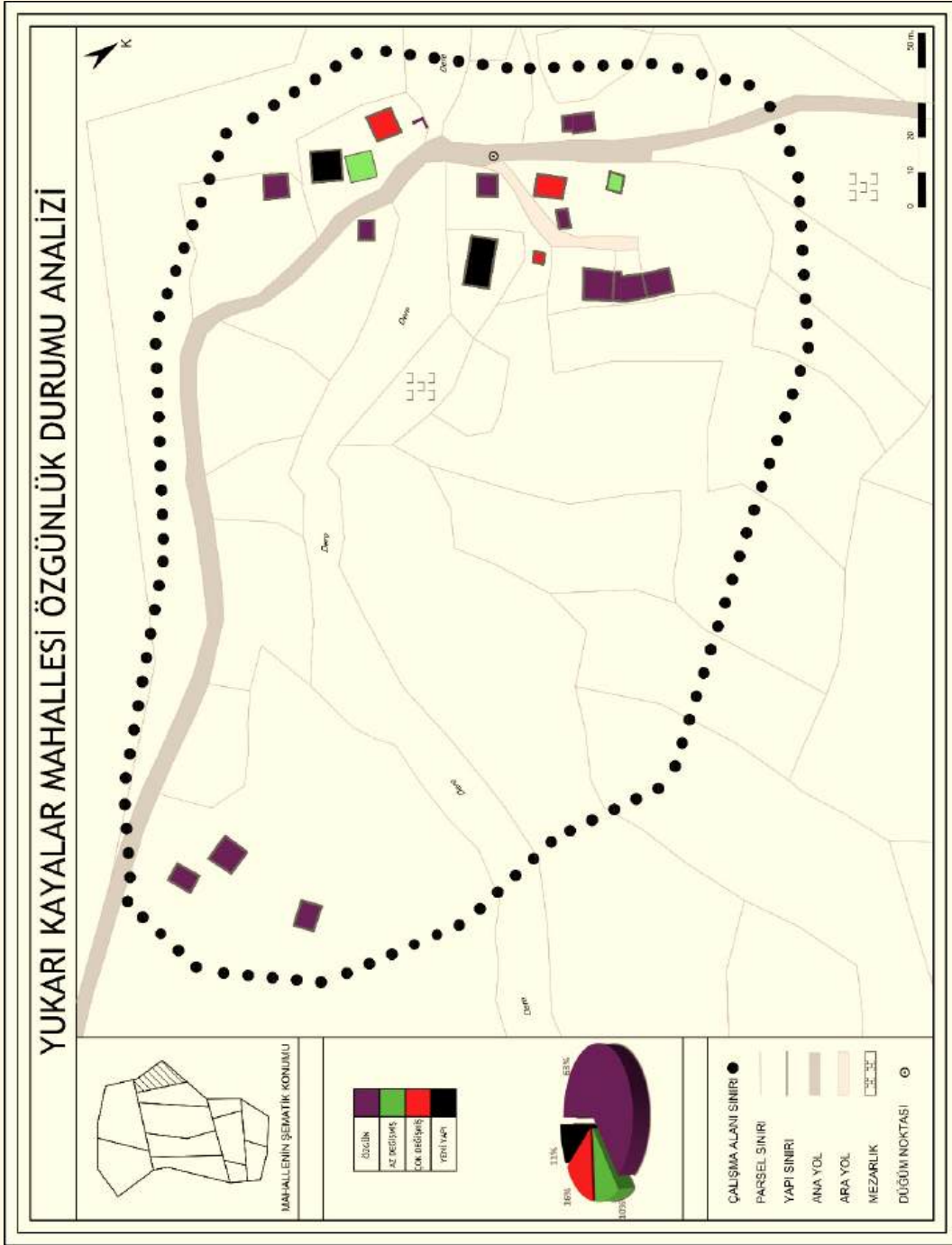
Şekil Ek F.5. Dağdibi mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

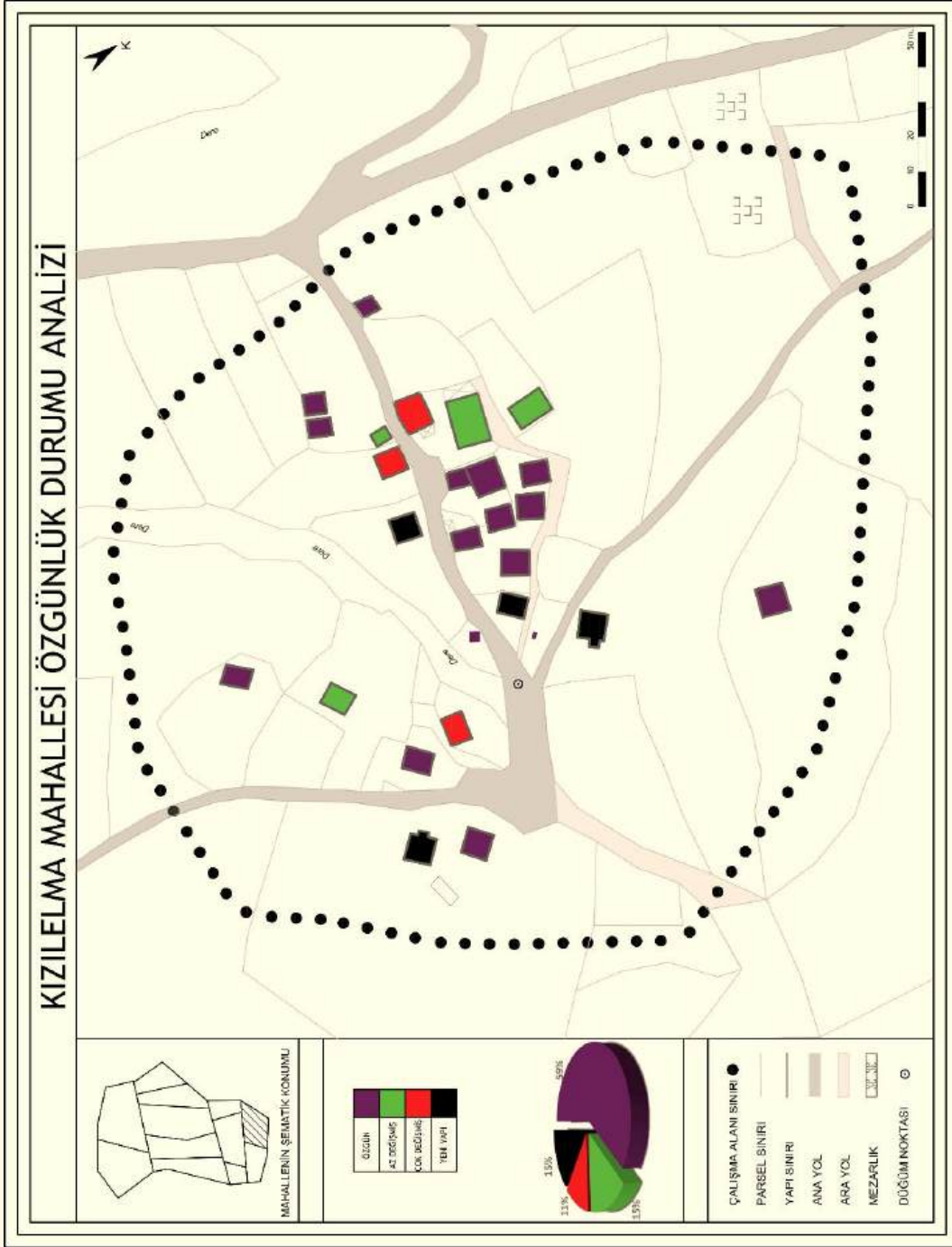
Şekil Ek F.6. Dudan mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

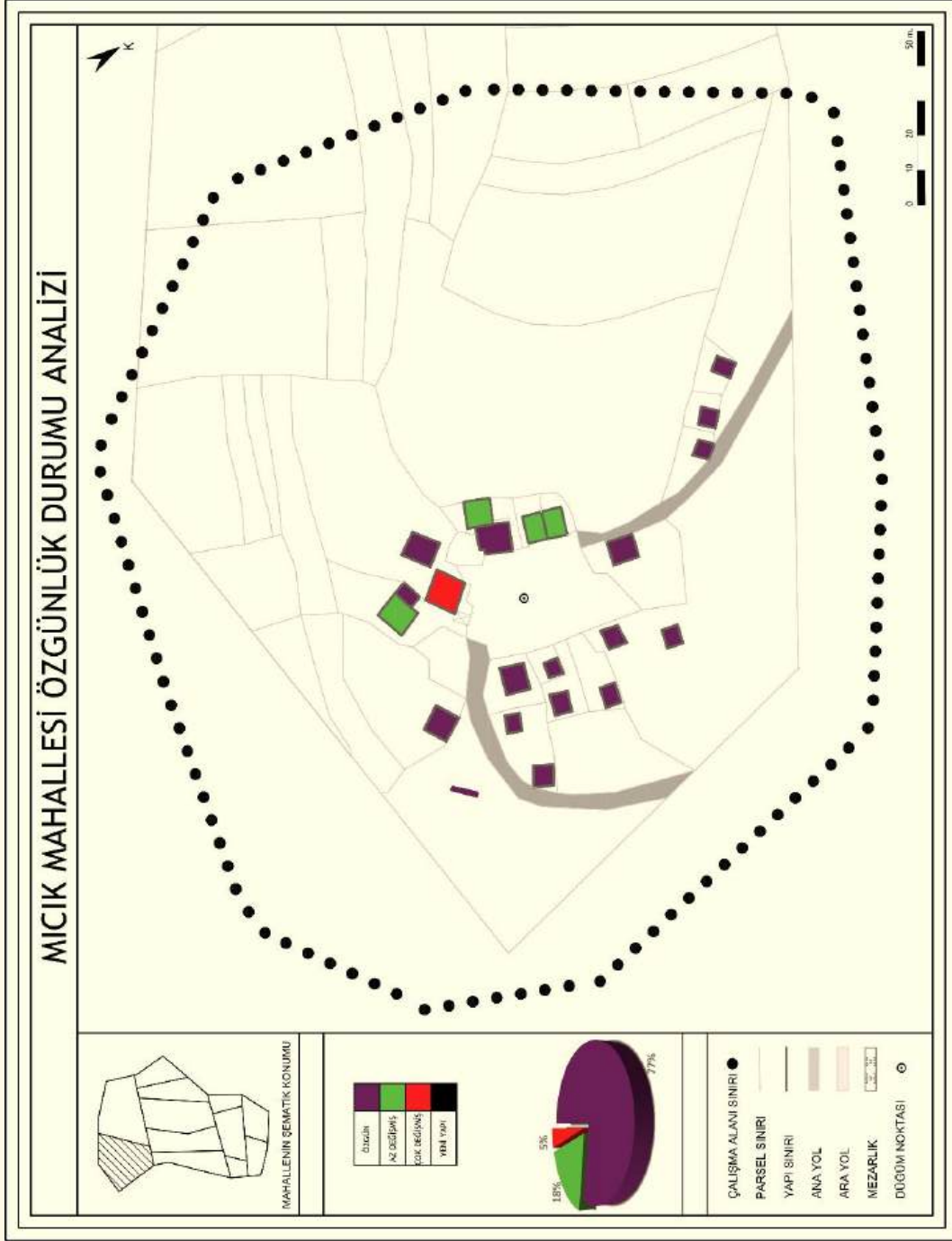
Şekil Ek F.7. Aşağı Kayalar mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

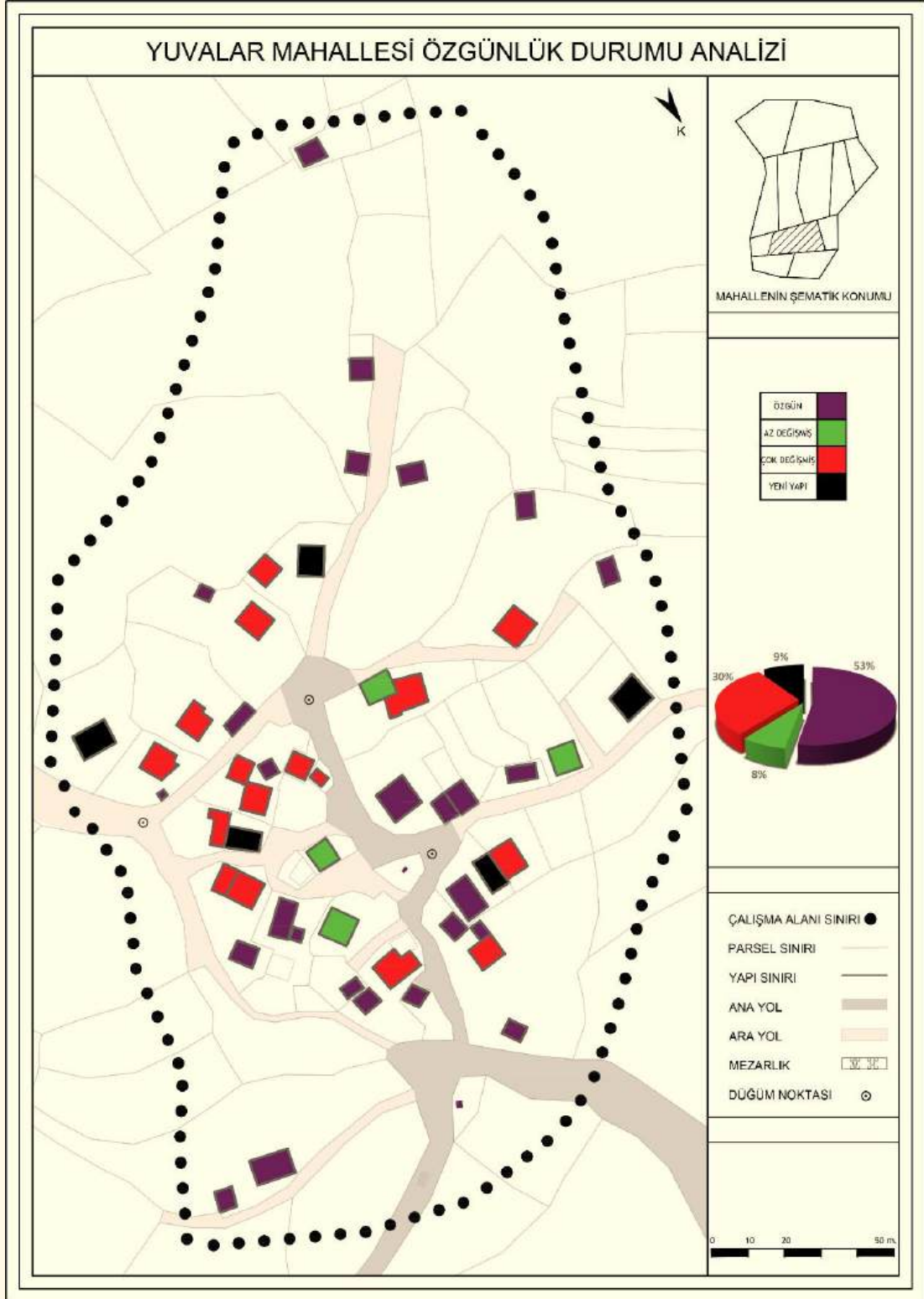
Şekil Ek F.8. Yukarı Kayalar mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

Şekil Ek F.9. Kızılelma mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

Şekil Ek F.10. Micik mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

Şekil Ek F.11. Yuvalar mahallesi özgünlük durumu analiz paftası.

EK AÇIKLAMALAR G.

MAHALLE KARŞILAŞTIRMA PAFTASI

Çizelge Ek G.1. Mahallelerin genel özelliklerinin karşılaştırılması

MAHALLE	TOPOGRAFIK DURUMU	TOPLAM YAPI SAYISI	KONUT SAYISI	YAPIM TEKNİĞİ			KAT ADEDİ	ÖZGÜN ÇATI BİÇİMİ	DOLGU MALZEMESİ
				KARKAS	YIĞMA (Çantı)	KARMA			
ALİZAİM	Engabeli	58	20	+	+	+	1 - 2	Beşik Kırma	Taş Ahşap Kerpiç
BERİ GÜVEZ	Düzlük	13	5	+	+	-	1 - 2	Beşik Kırma	Taş Ahşap Tuğla
ÇATAKLI	Düzlük	38	15	+	+	+	1 - 2	Beşik Kırma Üç Omuz	Taş Ahşap
ÇAY	Eğimli	33	10	+	+	+	1 - 2	Beşik Kırma	Taş Ahşap Tuğla
DAĞDİBİ	Eğimli	24	9	+	+	+	1 - 2	Beşik Kırma Üç Omuz	Taş Ahşap Tuğla
DUDAN	Düzlük	18	8	+	-	+	1 - 2	Beşik Kırma	Taş Ahşap Tuğla
AŞAĞI KAYALAR	Engabeli	20	7	+	+	-	1 - 2	Beşik Kırma Üç Omuz	Taş Ahşap Kerpiç
YUKARI KAYALAR	Engabeli	19	7	+	+	+	1 - 2 - 3	Beşik Kırma Üç Omuz	Taş-Ahşap Tuğla
KIZILELMA	Düzlük	27	12	+	+	+	1 - 2	Beşik Kırma Üç Omuz	Taş Tuğla
MICIK	Düzlük	22	10	+	+	+	1 - 2	Beşik Kırma	Taş Ahşap
YUVALAR	Engabeli	51	21	+	+	+	1 - 2 - 3	Beşik Kırma	Taş Ahşap Tuğla